# תוספות יום טוב על מסכת מנחות

תוספות יום טוב

geulaquiz.com

# הקדמה

**א שנקמצו**. עבודה קמייתא נקט וה״ה נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא. תוספות:

**שלא לשמן**. פירש הר״ב כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן לשם מחבת. דהיינו שינוי קודש כדמפרש בסופו לשם מנחת חוטא כו׳ וה״ה שינוי בעלים. תוספות. ועיין בפירש הר״ב דריש זבחים:

**אלא שלא עלו לבעלים משום חובה**. כתב הר״ב ה״מ למתני ולא עלו כו׳. לאשמועינן דאסור לשנויי בה. גמרא אב״א סברא משום דמשני בה כל הני לישני וליזל. אב״א קרא ועשית כאשר נדרת לה׳ נדבה. נדבה נדר הוא כו׳ אלא כו׳ ואם לאו. יהא נדבה [כדפירש הר״ב בריש זבחים] ונדבה מי שרי לשנויי בה פירש״י והכתיב (ויקרא ג׳:א׳) ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים ועמ״ש בריש זבחים:

**חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות**. כתב הר״ב ומנחת עומר כו׳ פסולה כו׳ הואיל ובאה להתיר חדש כו׳. הרמב״ם בפירושו ומימרא דרב הוא ולדידיה אף אשם נזיר ואשם מצורע הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו כדאיתא בגמרא דף ד׳ ויש לתמוה דלא כתבו בזבחים ג״כ הא דאשם נזיר ואשם מצורע. מאי אמרת דהא איתותב בהו א״כ בעומר נמי איתותב דבחדא מחתא נינהו וכן ראיתי בפט״ו מה׳ פה״מ דלא כתב להא דהעומר. וכן בפ״ז מה׳ תמידין לא פסל לעומר שקמץ שלא לשמו:

**שקמצן שלא לשמן כו׳**. לשון הר״ב חשב באחת וכו׳ ע׳ ל׳ התוספות שהעתקתי. בספ״ג דב״מ:

**והלך**. ע׳ בפרק קמא דזבחים מ״ד:

**והקטיר**. במקום זריקה. ע׳ בפירש הר״ב במ״א פ״ק דזבחים:

**או שלא לשמן ולשמן**. כתב הר״ב דלא תימא לשמן ושלא לשמן. כו׳. ע׳ במ״ב פ״ה דפסחים:

**אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות**. ומשום דר״ש אמר טעמא דלא בעי מנחת חוטא לבונה ושמן שלא יהא קרבנו מהודר סד״א כי קמצי לה פסולין נמי תתכשר. קמ״ל. גמרא:

**קמץ בשמאל פסול**. דאמר קרא (שם ט׳) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה כף זה איני יודע מהו כשהוא אומר (שם י״ד) ויצק על כף הכהן השמאלית כאן שמאלית הא כ״מ שנאמר כף אינו אלא ימין. ולגופיה לא איצטריך. שמאלית אחרינא כתיב כו׳. גמרא:

**בן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין**. כתב הר״ב וה״ה לכל הנך פסולין כו׳. גמרא. וכתבו התוספות דיש לתמוה דלא עריב [פסול] שמאל בהדי פסולי דלעיל וי״ל משום דס״ד דשמאל כיון דאית ליה הכשרא ביה״כ [כדתנן ביומא רפ״ה ועיין מ״ש שם] [קבעה] עבודה. ולא תועיל בה חזרה. ע״כ:

**קמץ ועלה בידו צרור**. וא״ת מאי אירא עלה אפילו נשאר בשיריים נמי. דה״ל מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה [כדתנן במשנה ה׳ פ״ג העשרון מיעוטו מעכב את רובו] וי״ל שאין רגילים לצמצם העשרון. שלא יהא בו מעט יותר. וא״ת ולר״י בן בתירא נימא דיחזור ויקמוץ ושמא סתם לן תנא דלא כוותיה א״נ יש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה הנעשית מפסולין. תוספות. [*אבל הר״ב כתב דאה״נ דלבן בתירא כולן שוים]:

**צרור או גרגיר של מלח או קורט של לבונה**. כל הני למה לי צריכא דאי תנא צרור משום דלאו בת הקרבה היא אבל מלח דבת הקרבה היא [דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו דהכי אמר בפ״ג [דף כ׳] יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת״ל (ויקרא ב) על כל קרבנך. קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח. [רש״י]] אימא תתכשר ואי תנא מלח דלא אקבע בהדי מנחה מעיקרא שאינו *) [ממלח] אלא הקומץ בלבד אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקרא אימא תתכשר קמ״ל. גמרא [דף י״א]. וכתב רש״י ואי קשיא ולאשמועינן לבונה וכ״ש צרור ומלח. תריץ אי תנא לבונה ברישא ה״נ דלא מיבעי ליה למתני צרור ומלח אלא הואיל ונקיט צרור ברישא תנא מלח ולבונה:

**או גרגיר מלח**. אין להביא מזה ראיה שמשליך המלח על כל המנחה שהרי כבר נתבאר בברייתא [דף כ׳] שאין משליכים המלח אלא על הקומץ אלא דומיא דצרור ר״ל שאם נזדמן ונתערב עם הסולת שום דבר מזה ויעלה בידו. הרמב״ם בנא״י:

**מפני שאמרו הקומץ היתר כו׳**. ותיפוק ליה משום חציצה פירש״י דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסל א״נ חוצץ בין קמח לקמח כגון באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קומצין אמר רבי ירמיה מן הצד. פירש״י למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי גודל וקמיצה מן הצד. והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הצרור. אבל חסרון איכא:

**והחסר**. עיין משנה ה׳ פ״ג:

**מבורץ**. פירש הר״ב מלא וגדוש. וז״ל הרמב״ם ובירורו גדישת המדה ושם אותו התוספת שמוסיפין בגדישה בירוצין ע״כ ובערוך פירשו מלשון ריצה

שהוא יוצא ורץ לחוץ:

**וחסר.** שקמצו בראשי אצבעותיו. אגב דמפרש יתר חוזר ומפרש חסר כיוצא בו אע״ג דצרור וגרגיר וקורט משום חסר הוא. תוספת:

**פושט את אצבעותיו על פס ידו.** לשון הר״ב מכניס צדי אצבעותיו בקמח וכו׳. וז״ל רש״י מכניס צדי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו ע״כ ולא שיכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח וקומץ וא״נ שנותן גב ידו על הקמח והולך ידו עד שנכנס הקמח דרך צדו לתוך ידו דכל הני אבעיא לן בגמרא ועלו בתיקו. ומ״ש הר״ב וזה היה צריך לעשות במנחת מחבת ומרחשת הכי איתא בברייתא [דף י״א] וסתמא דמלתא ה״ה מאפה תנור ועיין רפ״ו ומ״ש שם ואע״ג דשלשתן נקמצות לאחר אפייה נקט הר״ב וכן בפירש״י ותוספות לתוך קמח. דהואיל ופותת שייך לקוראן קמח ועוד דמשכחת נקמצות קמח אותן שאין בהן שמן. מנחת חוטא וקנאות:

**ריבה שמנה.** פירש הר״ב שנתן שני לוגין או יותר דחזו לב׳ מנחות פסול. דמאי איריא דתני ריבה שמנה ליתני ריבה לה שמן אלא הא קמ״ל דאע״ג דהפריש לה שני לוגין ולא אמרינן הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה לא לפסול גמרא ולשיטת רש״י כ״ש כשריבה פחות מב׳ לוגין. אבל שיטת הרמב״ם בפי״א מהלכות פסולי המוקדשין דלא פסל אלא דוקא בשריבה שני לוגין. דומיא דשני קומצים בלבונה דבפחות לא מיפסל וקמ״ל דלא תימא דוקא דחולין ודחברתה אבל כי אפריש לה לא. ולכאורה נראה שהיא שיטת הר״ב אבל לפירושו למשנה ב׳ פ״ג יש לדקדק בהיפך דכשיטת רש״י ס״ל כמו שאכתוב שם בס״ד:

**וחסר שמנה.** כדאמרן לעיל דף ט׳ משמנה שאם חיסר כל שהוא פסול. רש״י ועיין במשנה ה׳ פ״ג:

**חסר לבונתה.** כתב הר״ב אבל אם יש בה שני קרטין כו׳ [עיין מ״ש בפי״ג משנה ג׳] ומ״ש הר״ב ואילו רבה לבונתה לא קתני דלא פסל אלא כשריבה יותר על שני קומצין דאז ריבה יותר מדאי דשני קומצין לגבי ב׳ קורטין הוה יותר מדאי הרבה משא״כ ב׳ לוגין לגבי לוג א׳:

**הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ כו׳ הקומץ ונותן בכלי וכו׳.** בד׳ עבודות הללו מפגלים במנחה דגמרינן מזבחים בהיקש כדאמרינן בריש פירקין דאתקש מנחה לחטאת ואשם ומההיא הקישא גמרינן מחשבה דפוסלת במנחה ומינה מה זבח נפגל בד׳ עבודות כו׳ אף מנחה כו׳ רש״י:

**להקטיר קומצה בחוץ.** פירש הר״ב דכתיב ואם האכל יאכל וכו׳ ואינו נפגל ביום השלישי פירשתי בס״ד במשנה ג׳ פ״ב דזבחים:

**לאכול שיריה למחר.** דהיינו חוץ לזמנו דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה. דאתקש לחטאת ואשם [דזמנן כך כדתנן בפ״ה דזבחים] רש״י:

**זה הכלל וכו׳.** מכאן ולהלן עד סוף הפרק כבר שנינו כיוצא בזה לענין זבחים בפ״ב דזבחים ושם מפורש בס״ד [*ומ״ש הר״ב לא פסל לרבותא כ״כ דאפילו פסול ליכא ולשון רש״י כשר:

**ובלבד שיקריב המתיר כמצותו.** פירש הר״ב הקומץ וה״ה לכולהו כמ״ש בזבחים פרק ב׳ משנה ג׳]:

**כיצד קרב המתיר כמצותו כו׳.** עמ״ש בזבחים ספ״ו:

**[*ונתן בכלי וכו׳.** כתב הר״ב שבשלשת עבודות כו׳ כלומר באחת משלשת כו׳ וכן לשונו בהדיא במשנה דלקמן]:

**ב מודה רבי יוסי בזה שהוא פגול.** כתב הר״ב מהו דתימא טעמא דרבי יוסי משום דסבר אין מפגלין בחצי מתיר כו׳. וא״ת היכי מצית אמרת הכי הא בהדיא אמרינן בסיפא דטעמא משום דאין מתיר מפגל מתיר דהא אמר שהזבח דמו וכו׳ וי״ל דה״א דלדבריהם דרבנן קא״ל הכי. ומ״ש הר״ב. ואפילו רישא כי חשב בהקטרת קומץ עבודת חצי מתיר הוא. קמל״ן. דבהא מודה. וא״ת הא רבנן הן דס״ל בס״פ דאין מפגלין בחצי מתיר. וכן סתמא דמשנה ב׳ פ״ד דזבחים וא״כ מאי רבותא דאיצטריך לאשמועינן דר״י מודה לר״מ וחולק על רבנן. ועוד דא״כ חכמים דפליגי הכא אדר״י קאמרי מתיר מפגל את המתיר וא״כ כ״ש דסבירא להו דמפגלין בחצי מתיר וקשיא חכמים אחכמים ולא עוד אלא שהר״ב והרמב״ם פסקו בין הכא ובין לקמן כחכמים וקשיא הלכתא אהלכתא. וראיתי בפירש״י דף י״ד שכתב דהכא לכ״ע מפגלין בחצי מתיר ואפילו לרבנן דר״מ. ומשום דהכא חשיב בשעת עבודה שלימה שהיא קמיצה דליכא בלבונה. אבל לקמן מיירי דמפגל בהקטרה. דכיון דאיכא נמי הקטרת לבונה. בהא קאמרי דאין מפגלין בחצי מתיר. וכן בשחט אחד מן הכבשים דסיפא ע״כ. וכן בפירוש המשנה דס״פ מפרש רש״י פיגל בקומץ בהקטרת קומץ וממנו העתיק שם הר״ב. אבל אילו נחת הר״ב לדקדק בכך. דמש״ה מפרש בהקטרה. דלא תקשה אדהכא. א״כ בכאן לא ה״ל לפרש. ואפילו רישא כי חשב בהקטרת קומץ כו׳ קמ״ל דמודה דמפגלין דהא בהקטרה אמרינן דלרבנן אין מפגלין והדרא קושיין לדוכתה. אלא נ״ל דודאי דהר״ב לא דייק בהכי לחלק בין עבודה לעבודה. ואף הרמב״ם לא מחלק בכך. שכן במתניתין דס״פ מפרש פיגל בקומץ בשעת הקמיצה ואע״ג דלדידיה ליקוט הלבונה נמי עבודה. כמו קמיצה. שכך מפורש בדבריו שם. ובחבורו פי״ו מהלכות פה״מ. וא״כ קמיצה שייכא נמי בלבונה. דהיינו ליקוט. ומש״ה אין מפגלין בה שהוא חצי מתיר. דמ״מ קשיא דלדידיה ה״נ הכא הקומץ חצי עבודה היא. ואמאי ס״ל לכ״ע דמפגלין. הלכך נראה בעיני דלהרמב״ם ואף להר״ב הא דאמרן הכא דמודה. היינו לר״מ הוא דמודה. ואע״ג דלאו רבותא הוא קושטא דמלתא מה דס״ל ר״י הוא דקמל״ן. אבל חכמים דר״י ודאי דס״ל דאין מפגלין דלא תקשה אחכמים דלקמן. והא דסבירא ליה הכא דמתיר

מפגל המתיר לא דכ״ש דמפגלין בחצי מתיר. אלא ס״ל דאין מפגלין ואפ״ה מפגל המתיר. כדאיתא בהדיא בגמרא ס״פ דף י״ז אמרי חריפי דפומבדיתא הקטרה מפגלת הקטרה ואפילו לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר. ה״מ היכא דחישב ביה בשיריים ולבונה במלתה קיימא. אבל הכא דחישב ליה בלבונה. כמה דחישב ליה בכוליה מתיר דמי. ואף על גב דבעיקר הדין דהקטרה מפגלת ההקטרה. פליג רב חסדא ומשמיה דרב וס״ל דאין הקטרה מפגלת הקטרה. והרמב״ם פסק כך בפרק הנזכר. לא פליג אלא בהקטרה והקטרה אבל בקמץ וחישב להקטיר לא פליג. והיינו דהרמב״ם וכן הר״ב אסברא להו במלתייהו דחכמים בקמץ. כך נראה לי:

**בזיכין**. תרגום כפותיו בזיכוהי. הרמב״ם:

**לאכול אחד מן הסדרים למחר**. כתב הר״ב זמן אכילתו כל אותו השבת כו׳ ומסיים הרמב״ם. כמו שביאר ביום השבת יערכנו (ויקרא כ״ד:ח׳) ע״כ. ולא הבינותי ראיה זו שזה על הסידור הוא שנאמר ולכן נ״ל דילפינן לה מדכתיב (שם) ואכלהו במקום קדוש כי קודש קדשים הוא לו. ומדקרייה קדש קדשים איכא למילף דזמן אכילתו נמי כאכילת קדש קדשים שהוא ליום ולילה [*ומעתה אין אנו צריכין למ״ש הר״ב. למחר. כלומר שלא בזמנו ועוד דבהדיא תנן פי״א משנה ז׳ שנאכלין לערב]:

**אותה חלה ואותו סדר פיגול כו׳**. דאע״ג שהכתוב עשאן גוף אחד. פירשו התוספות דכתיב (שם כ״ג) לחם תנופה. היינו לעכובי דמעכבי אהדדי. מצינו נמי שעשאו שני גופים דכתיב (שם) שתים שני עשרונים. וכתבו התוספות וסדרי דלחם הפנים ילפינן משתי לחם אפילו למאן דלא יליף מילתא ממילתא. דהכא דמי אהדדי טפי:

**התודה מפגלת את הלחם כו׳ הכבשים מפגלים את הלחם וכו׳**. כתב הר״ב שהלחם בא בשביל התודה והוא טפל לה וכו׳. וכן שני כבשים וכו׳ גמרא. פירש״י תודה עיקר ולחם טפל דשחיטת תודה מקדשת ללחם כדאמרי׳ בפ׳ התודה יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש. אלא בשחיטת הזבח. וכן שחיטת כבשים מקדשים ללחם. עיין פ״ד משנה ג׳:

**לאכול ממנה למחר**. או יזרוק דמה. או שיקטיר אימוריה למחר. הרמב״ם פי״ז מהלכות פסולי המוקדשין:

**הזבח מפגל את הנסכים**. לשון הר״ב והשותה מהן ענוש כרת. וכך פירש רש״י ולא ידעתי למה דקדקו לפרש על היין ולא כללו ג״כ הסולת דהא פלוגתייהו דר״מ ורבנן בפ׳ ב״ש דמייתי לה הר״ב וה״נ בגמרא. מיירי אף בסולת כדמוכח התם כמ״ש שם:

**משקדשו בכלי**. עיין במשנה ד׳ פ״ז:

**פיגל בקומץ**. לשון הר״ב בהקטרת קומץ. וכן לשון רש״י. ועיין בריש פרקין. מה שהארכתי בזה:

**מודים חכמים לר״מ במנחת חוטא ובמנחת קנאות וכו׳**. הא ל״ל למתני כלל פשיטא. מי איכא מתיר אחרינא אלא דברישא לא מכשרי אלא פסול. וקמל״ן דטעמא משום דגזרינן בקומץ אטו קומץ דמנחת חוטא דדמי ליה. וטעמא דלבונה משום דגזרי אטו לבונה הבאה בבזיכין וכבש אטו כבש חבירו ובזך אטו בזך חבירו. גמרא דף י״ד:

**שחט אחד מן הכבשים כו׳**. עיין בפירוש הר״ב בסוף מתניתין דריש פרקין:

**ג רבי אליעזר פוסל**. פירש הר״ב. דכתיב ואם האכל יאכל כו׳. וא״כ מדאורייתא קאמר. ואפילו כרת חייב וכתבו התוספות תימא דלא הל״ל ר״א פוסל אלא מפגל מיבעי ליה י״ל דאיירי נמי בחוץ למקומו. ע״כ. ומ״ש הר״ב. כך פוסלת מחשבת אכילת אדם כו׳. למזבח וכו׳. מסיימינן בגמרא. ומאכילת מזבח לאדם. ומ״ש הר״ב מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה. כתבו התוספות תימה תינח דאכילת מזבח לאדם. אבל [אכילת] אדם לאכילת מזבח מנלן. וי״ל דבפשטיה דקרא קיימו שתי האכילות אבשר זבח תודת שלמיו וקצת קשה דמזה לא משנו רבנן מידי. ע״כ:

**לאכול כחצי זית כו׳ ל׳ רש״י**. הא משנה יתירה דהא תנן בספ״ק אלא לר״א איצטריך. דאע״ג דפסל ר״א במחשבה שלא כדרכו אטו כדרכו ופסיל מדרבנן הכא (לגזור) [לא גזר] פחות מכזית. אטו כזית. עכ״ל. וזה לא יתכן. אלא אליביה דמ״ד דר״א מדרבנן פסל. כדאיתא בגמרא דתרי תנאי אליביה דר״א. אבל למאי דפירש הר״ב דמקרא דריש ליה מדאורייתא קא פסיל וכדמסקו התוספות וכמ״ש לעיל. ומ״מ נ״ל ליישב ג״כ דהיא גופא קמ״ל דלא תימא דר״א מדרבנן פסל מטעם גזרה קמ״ל דבכחצי זית מכשיר ואם איתא דמדרבנן א״כ ה״נ לגזור אלא טעמיה ברישא דמדאורייתא הוא:

**לא יצק לא בלל**. וכסדר הזה שנוי במשנה ג׳ פ״ו. ולאו דוקא כמו שאפרש שם בס״ד. ועיין לקמן בדבור לא מלח לא הניף וכו׳ ועיין מ״ש במשנה ד׳ פ״י. ומ״ש הר״ב דיציקה מעכבת. פירש״י דהא נאמר יציקה במנחת הסולת ונשנית במנחת מחבת. ואמרינן כ״מ שהחזיר ושנה הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב. ע״כ. ומ״ש הר״ב דמקמיצה ואילך מצות כהונה דאמר קרא (ויקרא ב׳:ב׳) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ. גמרא. ומ״ש הר״ב דבלילה ודאי אינה מעכבת. דא״ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת כו׳ וכתבו הר״ב במ״ד פי״ב. וכתבו התוספות ואע״ג שהחזיר הכתוב במחבת

ומרחשת ומאפה תנור ובנשיאים תריסר זמני לא משתמט קרא דלכתוב בשום דוכתא ובללת בשמן ל׳ צווי ומיהו כיון דכתב רחמנא בילה סברא הוא דנבעי לכל הפחות ראוי לבילה. ע״כ:

**לא פתת**. [*הגהתי בפירש הר״ב תיבת כדכתיב ואע״פ שדברי הר״ב מפרש״י מועתקים גם שם נ״ל להגיה כן]. ומה שפירש הר״ב אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר. וכ״פ רש״י ומשמע בכדי קמיצה מיהו מעכבי ולא ידענא אמאי דהא לא שינה עליו הכתוב ורש״י מסיים כדאמרינן באלו מנחות. ע״כ. ודקדקתי באותו הפרק ולא מצאתי דבר. ועוד דלקמן גבי או שפתתן פתים מרובין עבדינן צריכותא בגמרא וכדכתב הר״ב. ואי איתא דלא פתת. היינו השיריים. מאי קושיא דודאי צריכה וצריכה דלא פתת בשירים ופתיתין מרובות מכדי הקומץ. וגם הרמב״ם לא פירש מידי בלא פתת. ש״מ כמשמעו דלא פתת כלל. וכן לא כתב בחבורו פי״ג מה׳ מה״ק דפתיתה בכדי קמיצה מעכבא:

**לא מלח**. פירש הר״ב כל המנחה כלה. אלא הקומץ דאלו מליחת הקומץ מעכבת היא כדתניא דף כ׳ יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח. ת״ל קרבן דכתיב (ויקרא ב׳:י״ג) וכל קרבן מנחתך במלח תמלח. קרבן טעון מלח. ואין מנחה כולה טעונה מלח. ומדכתיב ביה ברית. שנאמר (במדבר י״ח:י״ט) ברית מלח עולם היא אמרינן בגמרא דכמאן דשנה ביה קרא דמיא. דעל כל קרבנך תקריב מלח. מצריך ליה בברייתא. ואין להאריך בזה:

**לא מלח לא הניף כו׳**. לא דקדק בסדר דתנופה קודמת למליחה. כדתניא והניף והגיש וקמץ ומלח והקטיר. תוספות. ועמ״ש בריש מתניתין. ומ״ש במ״ד פ״י:

**[*לא הגיש**. כתב הר״ב בקרן כו׳. עיין במ״ה פ״ה]:

**נתערב קומצה בקומץ חברתה כו׳**. כשירה. לרבנן דעולין אין מבטלין זה את זה. ולר״י דמין במינו לא בטל כמ״ש במ״ו פ״ח דזבחים:

**וזו בלילתן רכה**. פירש הר״ב מנחת נסכים ושל כהן משיח כו׳. כדכתיב במנחת נסכים. עשרון בלול ברביעית ההין שמן. והוא לכבש. וזה נזכר ראשונה בכתוב. ועוד כתוב נסכי איל שני עשרונים בשלישית ההין שהן ד׳ לוגין. ונסכי פר ועגל ג׳ עשרונים בחצי ההין. שהוא ו׳ לוגין. והיינו דהרמב״ם פי׳. דאם נתערב מנחת כ״ג. עם מנחת נסכים נמי דינא הכי. ור״ל מנחת נסכי איל פר ועגל. ומפירושו משמע עוד דנסכי כבש נמי. שפירש דמנחת כ״ג בעי ג׳ לוגין. יותר על השמן שנתבשלה בו. אבל לא מצאתי כך בחבורו פי״ג מהל׳ [מעשה] הקרבנות:

**והן בולעות זו מזו**. פירש הר״ב הקומץ בולע ממנחת נסכים וכו׳ ורבה שמנן [של מנחות] הללו על הקומץ ומבטלות ליה. דמשום ריבה שמנה דמ״ג פ״ק לא מיפסלא כדכתיבנא התם דשיטת הר״ב דלא הוה ריבה אלא בלוג. והכא אע״ג דבלע. מ״מ ודאי דנשאר ג״כ בשל נסכים. ועוד דקומץ לא בלע לוג. ולא אמרינן דהא דבעינן ריבה לוג. היינו לכל עשרון. אבל לקומץ סגי בלפי ערך. אלא לעולם לא מיפסלא משום ריבה שמנה אלא בלוג דוקא. והלכך ליכא למיפסל הכא. אלא מטעם ביטול. והיינו דבגמרא פרכינן. וכי בלעו זו מזו מאי הוי מין במינו הוא. אמר רבא קסבר ר״י כל שהוא מין במינו. ודבר אחר. סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. ואי טעמא דפסולה משום פסול דריבה שמנה הוא. מאי קושיא דמין במינו הוא. ולפיכך לא הבינותי דברי רש״י ותוספות שפירשו במשנתנו דטעמא [דפסולה] משום פסלות דריבה שמנה הוא. והרי בין להמקשן ובין להתרצן. לא הוי טעמא משום הכי. ומ״ש הר״ב אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי כרבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבו השמן שבולעתו בטל לגבה. הא מלתא ודאי צריכה רבה דהא כיון דמשום בטול נגעו בה ומפרש הר״ב שהשמן מבטל הסולת היכי שייך הכא למימר דשמן של הקומץ אף אם יבלע כולו במנחת נסכים שיבטלנו. ואמאי תלי לה בכיון דשלא מדעת עירבו. (ועוד) אפילו ערבו מדעת נמי הא אמרינן דלא פסלינן אלא בריבה לוג. וכי תימא דשיטת הר״ב כרש״י דריבה שמנה אפי׳ בכל שהוא. ודמפרש פסלות דקומץ משום דמתבטל. היינו טעמא דלא שייך פסול ריבה שמנה. אלא כשהוא מדעת. ובהא פליג ארש״י ומש״ה בקומץ שיכול השמן דנסכים לבטל הסולת מש״ה מפסל אבל דנסכים איפכא הוה דשמן מתבטל במיעוטו וריבה שמנה לא הוה אלא כשהוא מדעת. דאפ״ה לא ניחא להר״ב דמאי ריבה שמנה שייך הכא במנחת נסכים. דודאי דאע״ג דבולעות זו מזו ושמן שבזו נבלע בזו. מ״מ ודאי דעבה בלע טפי מן הרכה. ממה שיבלע הרכה מן העבה. וכן פירשו רש״י ותוספות דמנחת נסכים חסר שמנה וכתבו דאה״נ דפסולה והא דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנן נתערב קומצה בקומץ חברתה [וכו׳] כשרה. וה״ל למתני כשרות. וסיימו התוספות בששתיהן בלילתן עבה או רכה אע״פ שבולעות זו מזו לא חשיב לא ריבה שמנה ולא חיסר שמנה ולא מפסלה ע״כ. וכתבו עוד התוספות דבגמרא מין בשאינו מינו חשיב ליה משום דאמרינן סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו שהסולת של הקומץ רבה [עליו] השמן של מנחת נסכים ומבטלו ותימא דמהאי טעמא נמי לפסול לר״י נתערב קומצה בקומץ חברתה וזה הוא תימה לומר דמשום דבלילתן שוה אין זו בולעת מזו. ועוד תמהו תמיהות אחרות מהסוגיא דאמתניתין דלקמן דמשנינן בדר׳ זירא שאכתוב שם ואין להאריך בזה. ומיהו נראה ליישב דברי הר״ב כדאמרן דס״ל כשיטת רש״י בריבה שמנה דאפילו בכ״ש אלא דפליג עליה וס״ל דוקא כשערבו מדעת והא דקשיא לן בגוה מאי ריבה שמנה איכא בנסכים אדרבא הא חסר שמנה דהעבה בלעה טפי ל״ק כיון דהסולת דהקומץ מתבטל נמצא שכל השמן בין דנסכים בין דקומץ הוא קיים עם סולת

הנסכים. דסלת דקומץ ליתא שמתבטל. ולפיכך הוה ריבה שמנה בנסכים [*וזו הסברא דהנתבטל כמאן דליתא תמצא ג״כ בפירש״י ד׳ כ״ג ע״ב] וע׳ במ״ד פ״ט ובמשנה ד׳ פי״ב:

**אם יכול לקמוץ כו׳ כשרות**. גמרא והא לרבנן עולין אין מבטלין זה את זה הא מין במינו בטל [עמ״ש בריש מתניתין דלעיל] כדר׳ זירא דאמר ר״ז נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים פרש״י כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳ ואמרינן כל שממנו לאשים דהיינו שירים הרי הוא בבל תקטירו. אלמא איכא הקטרה [בשירים] ע״כ. מה הקטרה האמורה בקומץ אין הקומץ מבטל את חברו [כדתנן נתערב קומצה בקומץ חברתה ואפילו ר״י לא פליג] אף הקטרה האמורה בשירים אין שירים מבטלין את הקומץ ובהכי מתרצין לכולה מתניתין:

**הציץ מרצה**. כתב הר״ב דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים אינו נושא אלא עון טומאה שיש בה צד קל שהותרה מכללה בצבור דכתיב לרצון להם משמע דבר שהוא לרצון במקום אחר תוספות. ובגמרא ואימא עון שמאל דהותר מכללו בי״ה ומשני עון שהיה בו ודחיתיו [מפני כבוד הצבור] אבל דשמאל הכשירו כך הוא ואימא עון בעל מום שהותר בעופות אמר קרא [בפרשת מומין] לא ירצה כי לא לרצון יהיה לכם. גם בתוספות הביאו הותרו מכללן ותירצום ואין להאריך בזה ועיין בפירש הר״ב ספ״ח דזבחים ומש״ש:

**ואינו מרצה על היוצא**. כתב הר״ב ואע״ג שיש בו נמי צד קל שהותר מכללו כו׳ שבנוב וגבעון שלא היו שם קלעים וכן פירש רש״י. ותמיהני דבפ׳ בתרא דזבחים מ״ד תנן בנוב וגבעון ק״ק נאכלים לפנים מן הקלעים ובגמרא ליתא אלא שהותר מכללו בבמה ולכאורה אפשר דר״ל במת יחיד אלא דאי הכי משכחת לה הרבה שהותרו כדתנן להו בסוף זבחים וא״ת אה״נ תקשה הכי ואימא אותן שהותרו בבמת יחיד. וי״ל דלא חשיב הותרו מכללו אלא כשהותר בבמת צבור עצמה. לכך נראה בעיני דהא דאמרינן ואימא יוצא שהותר מכללו בבמה. ר״ל קדשים קלים שאין בנוב וגבעון לא מחנה ולא חומה וקדשים קלים נאכלים בכ״מ כדתנן התם. ורש״י דלא ניחא ליה לפרש כך. לשיטתו אזיל. דבמ״ד פ״ה דזבחים פירש דקדשים קלים אין נפסלים ביוצא. אבל גם שם הקשיתי לשאול בזה:

**וכמדת ר״י פסולה**. כתב הר״ב והוא שלא נשתייר דבר מן השירים שלא נטמא. הכי אמר רב בגמרא. דשיורא מילתא היא ואסיקנא דה״ה לשרוף ואבוד. והאי דקאמר נטמא רישייהו נקט. ומ״ש הר״ב והלכה כר״י ובצבור מודה כדתנן בפ״ז דפסחים מ״ד דהכי פסיק התם בגמרא דף ע״ח. עיין עוד מ״ש שם במ״ז בס״ד:

**רבי שמעון מכשיר**. כתב הר״ב דא״ק קדש קדשים היא כחטאת כו׳ וכ״מ שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין וכ״כ רש״י והדין עמהם דהכי מסקינן בפ״ק דמכילתין דף י״ח ובפרק ב׳ דזבחים דר״ש לא סגי ליה בכהונה לחוד אלא בעי אצבע בהדי כהונה דלא כדכתבינן במ״ה פרק ז׳ דזבחים דאו אצבע או כהונה דהתם אליבא דרבנן. [*וע׳ במ״ט פ״ג דמסכת פרה]:

**הקומץ מעוטו מעכב את רובו**. כתב הר״ב דאמר רחמנא מלא קומצו. וכ״כ הרמב״ם וקשה דילמא למצוה ולא לעכב אבל בגמ׳ א״ק. מלא קמצו תרי זימני ופירש״י בויקרא חד במנחת נדבה וחד במנחת חוטא. חד למצוה. וחד לעכב. ע״כ:

**עשרון מעוטו מעכב את רובו**. גמרא מ״ט א״ק מסלתה שאם חסרה כל שהוא פסולה. פירש״י מרבויא [דה״א]. כ״כ ד׳ י״ט:

**היין מיעוטו מעכב את רובו**. גמרא ככה פירש״י בנסכים [כתיב] ככה יעשה לשור האחד בפ׳ שלח לך:

**השמן מעוטו מעכב את רובו**. גמרא דמנחת נסכים ככה. דמנחת נדבה אמר קרא ומשמנה פירש״י דף י״ט ה״א יתירה:

**הסלת והשמן מעכבין זא״ז**. כתב הר״ב דכתיב מגרשה ומשמנה וכ״כ הרמב״ם. ולא ידעתי היאך שמעינן עיכובא ובגמרא מסלתה ומשמנה [בשאר מנחות] מגרשה ומשמנה [במנחת העומר] ופירש״י שנה עליו הכתוב לעכב ע״כ וכ״כ התוספות וכן בדף י״ט בד״ה ושאני התם:

**הקומץ והלבונה מעכבים זה את זה**. כתב הר״ב דכתיב והרים וגו׳ על כל לבונתה וכ״כ הרמב״ם. וקשה מנלן לעכב. ובגמרא על כל לבונתה ואת כל הלבונה אשר על המנחה פירש״י שנה הכתוב לעכב:

**שני שעירי יוה״כ כו׳**. גמרא [חוקה] דכתיב באחרי מות והיתה זאת לחקה וחקה עכובא. שני כבשי עצרת הויה. נ״ל דכתיב על שני כבשים קדש יהיו בפ׳ אמור. ב׳ חלות הויה. סלת תהיינה. שני סדרים כו׳ חקה בלחם הפנים כתיב (ויקרא כ״ד:ט׳) מאשי ה׳ חק עולם וקאי אסדרים ואבזיכין. שני מינין [שבנזיר] דכתיב (במדבר ו) כן יעשה. שלשה שבפרה חקה (שם י״ט) זאת חקת התורה. ארבעה שבתודה דאתקש לנזיר דכתיב (ויקרא ו) על זבח תודת שלמיו ואמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר. ארבעה שבמצורע דכתיב (ויקרא י״ד:ב׳) זאת תהיה תורת המצורע. ארבעה שבלולב ולקחתם. לקיחה תמה. שבע הזיות שבפרה חקה כדלעיל. שבע הזיות של בין הבדים כו׳ דיה״כ כתיב חקה ואינך כדתניא ועשה לפר כו׳ לכפול בהזאות כמ״ש בפירש הר״ב במשנה ב׳ פ״ד דזבחים ועיין מ״ש בס״פ בשם הרמב״ם:

**ארבעה שבמצורע**. פירש הר״ב עץ ארז כו׳. וכתבו התוספות אבל מים חיים לא חשיב לפי שהיה מערב בהם הדם כדכתיב וטבל אותם וגו׳. תימה דלא חשיב הזאות דמצורע דמעכבי זו את זו. וי״ל דתני ושייר דהא לא חשיב נמי דפרים ואלים דחג דכתיב בהו כמשפט לעכב. ואיכא טובא. ע״כ. וכן הא דכתב הר״ב ארבע מתנות של ארבע קרנות דמזבח הזהב:

**שבעה קני מנורה וכו׳**. גמרא הויה כתיבא בהו. פירש״י כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו (שמות כ״ה:ל״ו) ע״כ. וא״ת א״כ כפתורים נמי ליעכבו ותו איתא בגמרא סוף דף כ״ח גביעים כפתורים ופרחים מעכבי׳ זה את זה ותירצו התוספות דשמא לא חשיב להו משום דליתנהו בשאר מיני מתכות. ע״כ. כלומר דמרבינן למנורה שתיעשה אף משאר מיני מתכות וילפינן דלא הצריך הכתוב לכל הני אלא כשהיא באה זהב כדאיתא בגמרא:

**שבעה נרותיה**. בראש כל קנה וקנה הוה נר אחד כעין בזך ושם נותנין השמן והפתילות. רש״י:

**ואפילו כתב א׳ מעכבן**. פירש הר״ב אפילו אות אחת שהיא דבוקה כו׳ דכתיב וכתבתם כתיבה תמה ושלימה ובתפילין כתיב הויה והיו לטוטפות רש״י. ומ״ש הר״ב ובס״ת. גמרא דף ל׳. וכתב ב״י טור י״ד סי׳ רע״ד דמוכתבתם למדו גם לס״ת:

**ארבע ציציות מעכבות זו את זו**. לא אתמר בגמרא מנלן והרמב״ם פירש במשנה דלעיל וז״ל וכולן סמכו אותם לרמזים שיש בפסוקים שהן ראיה על שיהיו מעכבות אבל הענין קבלה בידינו. ע״כ:

**[*רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות**. ונ״מ לענין סדין בציצית וטלית בעלת חמש. ולצאת בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה כדאיתא בסוגיא. ואוקימתא בתרא. כתבה טור א״ח סי׳ י״ג]:

ד **התכלת וכו׳ תפלה של יד וכו׳**. ולא דברה המשנה בדיני הציצית והתפילין והמזוזה וענין מלאכתן והברכות שחייבים לברך עליהם וכל הענינים התלויין בהן וסבת זה בעיני לפי שהיו הדברים האלה מפורסמים בזמן חבור המשנה והיו ענינם ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל ואין ענין מהן נפלא משום אדם ועל כן לא ראה לדבר בהם כמו שלא הסדיר התפלה ר״ל נוסחה ואיך יתנהג ש״צ לפי שהיה מפורסם ולא חברו בזה סדור אבל חברו ספר תלמוד וביארו. הרמב״ם:

**התכלת אינה מעכבת את הלבן**. כתב הר״ב אע״ג דמצוה לתת שני חוטים של תכלת ושני חוטין של לבן. כ״כ רש״י ותוס׳ מדדרשי׳ גדיל שנים דאין גדיל פחות מב׳. גדילים משמע ד׳. וכתבו התוס׳ וא״ת מנלן דבעינן ב׳ חוטין לבן וב׳ חוטין תכלת דילמא לא קפיד קרא אלא דליהוי ארבע חוטין ואפילו חד מהאי מינא ותלתא מהאי מינא. וי״ל כיון דתרי מיני בעי רחמנא סברא הוא שיהיו שווין ע״כ. ומ״ש הר״ב או חוט אחד של תכלת וכו׳ זו היא דעת הרמב״ם דלא בעינן אלא חוט אחד דתכלת [*אבל סובר שיהיה] קצתו לבן דהא כופל לכל חוט עד שיהיו שמנה ונמצא מעכשיו שבעה דלבן ואחד דתכלת והתוספות כתבו דבספרי משמע הכי דפתיל תכלת חד חוט אבל סוברים דגמרא דידן פליג אדספרי. ודברי הר״ב הן מועתקים מלשון הסמ״ג. וכתב ב״י א״ח סימן י״א דכיון דלא נפקא לן מידי בהאי זימנא לא בעי למיחת לפלוגתא וה״ק למר ב׳ של לבן וב׳ של תכלת ולמר ג׳ של לבן ואחת קצתו תכלת ע״כ. ומ״ש הר״בואם נתן ארבעתן של לבן יצא ול׳ רש״י ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא. וכתבו התוס׳ דצריך טעם מנלן דכי לית ליה אלא לבן או תכלת דלא מיפטר בתרי חוטי לחודייהו עד דרמי ד׳ דלכאורה משמע דאין זה מעכב את זה דאם הטיל ב׳ חוטין מן האחד יצא כי הנך דקתני תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש כו׳ ושמא משום דדרשינן גדיל שנים גדילים ארבעה בין יש בו מין אחד בין יש בו ב׳ מינין ע״כ. [*ועיין בדבור דלקמן]:

**תפלה של יד וכו׳**. לשון הר״ב רמב״ם כתב דוקא ששתיהן מצויין אצלו כו׳. כ״כ בפירושו וכתב וז״ל ויש לך להקשות בכאן קושיא ולומר הואיל ודבר המשנה הוא בתפלה של ראש ושל יד שאין מעכבין זה את זה. ע״מ שיהיו מצויין שתיהן. אבל אם לא היה מצוי אלא א׳ יהיו מעכבות זו את זו. ומה שאמר בד׳ מינין שבלולב מעכבות זה את זה. ע״מ שלא יהיו מצויים כולם. אבל אם הם מצויים כולם הם ג״כ אין מעכבות כמו שבארנו בפ׳ שלפני זה. והרי השוו דין [זה] בד׳ מינים שבלולב ובתפלה של ראש ושל יד. ולמה אמר בד׳ מינים מעכבין ואמר בתפלה אין מעכבין. ותירוץ הקושיא הזאת מבוארת היטב. וזה שבד׳ מינים שבלולב כשהן מצויין אעפ״י שאין מעכבין זו את זו נוטל אותן אחד אחד לפי שאינו יוצא י״ח ולא שלמה המצוה עד שיגמור נטילת ארבעתן בידו ואפי׳ נטל אותן זה אחר זה. ואינן כן בתפלה של ראש ושל יד אלא כל זמן שיניח אחד משניהן ר״ל שלובשן כבר קיים מ״ע [אחת] ויצא ידי חובתה ע״כ. ומ״ש הר״ב וזה דלא כהלכתא כו׳ גם הרמב״ם בחבורו פ״ד מה״ת סתם וכתב לשון המשנה ולא חילק בין יש לו לאין לו וכתבו עליו הכ״מ וב״י א״ח סימן כ״ו דהלשון שבפירושו הוא טעות סופר כלו׳ שתלמיד טועה כתב כן מבחוץ וטעו הסופרים וכתבוהו בפנים ובנוסחות הערבי ליתיה. ע״כ. וכך בנא״י שבידי הוגה ונרשם על לשון הפי׳ ומ״ש תפלה של יד אינה מעכבת כו׳ עד ואינו כן בתפלה של ראש ושל יד אלא. ונכתב במקומו בזה הלשון ואמרו הלבן אינו מעכב את כו׳ הוא שאם עשה ציצית של לבן ותכלת ואבד הלבן ונשאר התכלת לבדו. יצא. ודע שאעפ״י שאין מעכבין זה את זה שתיהן מצוה אחת אבל תפלה ב׳ מצות כמו שביארנו בחבורנו במנין המצות ולזה כל כו׳ ע״כ והא דכתב הלבן אינו מעכב וכו׳ הוא

שאם עשה ציצית כו׳ האריך בפירוש הזה הכ״מ בספ״א מה׳ ציצית:

**תפלה**. תרגום לטוטפות לתפילין. והטור סימן כ״ה מפרש ל׳ פליליה שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו. דכתיב (דברים כה) וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ודרשינן אלו תפילין שבראש [*וז״ל התוס׳ ותפילין נראה לשון ויכוח כמו ויפלל שעשה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו כדאמר׳ וראו וגו׳ ע״כ וכתבתי על זה בספרי ספר מעדני מלך בפ״ג דברכות. שלפי זה צריכה שתהיה קריאת הלמ״ד במלת תפילין בדג״ש להוראת הלמ״ד הכפולה]:

**הסלת והשמן אין מעכבין את היין**. פי׳ הר״ב הסולת והשמן של מנחת נסכים. וכתבו התו׳ משמע הא סולת ושמן מעכבי אהדדי ותימא דהא לא כתיב שום קרא במנחת [נסכים] ושמא ילפינן ממנחת נדבה דכתיב בה עיכוב לעיל [פ״ג משנה ה׳] וגילוי מילתא בעלמא הוי דגבי מיעוטו מעכב את רובו כתיב גם במנחת נסכים והתם גלי לן קרא ע״כ:

**המתנות שעל מזבח החיצון**. פירש הר״ב דכתיב ודם זבחיך ישפך וכו׳ עיין עוד ברפ״ד דזבחים:

**הפרים והאילים והכבשים כו׳**. פירש הר״ב הנך דכתיבי בפ׳ אמור וכו׳ אינם מעכבין כו׳ של מוספין של עצרת כו׳. דאילו דפ׳ אמור גופייהו מעכבי זא״ז דהויה כתיב בהו פירש״י יהיו עולה וכל הויה עיכובא. ומיהו פרים וכבשים דפ׳ פנחס לא מעכבי אהדדי ומצינו לפרושי למתני׳ דפרים וכבשים דאין מעכבין בכה״ג נמי והכי איתא בגמרא דתנא מילי מילי קתני. ומדברי הכ״מ בפ״ח מה׳ תמידין נראה דס״ל דדוקא באילים דפ׳ אמור איכא עיכובא אהדדי. ואין נ״ל דהא יהיו דבקרא אפר וז׳ כבשים נמי קאי ובפירש״י כמו שכתבתי דפרים וכבשים דחומש הפקודים לא מעכבי אהדדי. משמע הא דפ׳ אמור מעכבי אהדדי. ובפי׳ הרמב״ם דפר אינו מעכב לב׳ האילים וז׳ הכבשים הקריבים עם הלחם ויתכן לפרש דגם דעת רש״י כך הוא והא דיהיו דלעכב לא דרשינן אלא לכל מין ומין במספרו ולא למין על שאינו מינו. אבל בחבורו כתב כלשון הר״ב. ומדברי הכ״מ נראה דגירסא אחרת היתה לו בדברי הרמב״ם שבחבורו והא דלא מפרשים למתניתין בפרים אילים וכבשים דחג אמרינן בגמרא דכמשפט כמשפטם כתיב בהו דמשמע עיכובא:

**רבי שמעון אומר אם יש להם פרים מרובים כו׳**. כתב הר״ב ומפיק לה מקרא דכתיב ואיפה לפר ואיפה לאיל וכי מדת פרים ואילים אחת היא כו׳ כתבו התוספות תימה דלפרוך וכי יש שם איפה ורש״י פירש ביחזקאל דאיפת קמח היה מביא להוציא סולת עשרון מן הסאה ואיפה ג׳ סאין והיינו ג׳ עשרונים לפר ואיפה לאיל [כמו ששנינו משנה ו׳ פ״ו] שתי הלחם שני עשרונים דג׳ סאין וכן של פר יש ג׳ מג׳ סאין שאם לא מצא כל כך מנופה יביא משל עשרון לסאה ושמן הין שנתות היו בהין וכה״ג שפירש״י בשמן יש לפרש באיפה שהיה שם איפה גדולה וקטנה ומה שמדקדק משום דנקט בכולה חד לישנא משמע שניהם שווין וכן דורש בספרי בפרשת כי תצא דא״ר חנינא בן חזקיה בן גרון וכי מדת פרים אילים וכבשים אחת היא והלא כבר נאמר ג׳ עשרונים לפר וגו׳ אלא מלמד שאיפה גדולה ואיפה קטנה קרויה איפה עכ״ל והיינו דכתב הר״ב והרמב״ם אין הלכה כר״ש משום דרבנן פליגי ומפרשי לקראי איפה גדולה ואיפה קטנה:

**הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינן מעכבין את הלחם דברי ר״ע אר״ש בן ננס לא כי כו׳**. מפרשים בגמרא דכתיב בלחם וב׳ כבשים והניף הכהן וגו׳ קודש יהיו לה׳ לכהן ולא ידעינן אהייא קאי הויה דמשמע עיכובא או אלחם או אכבשים ר״ע סבר לכהן איזהו דבר שכולו לכהן הוי אומר זה לחם ובן ננס מי כתיב קדש יהיו לכהן קדש יהיו לה׳ לכהן כתיב איזהו דבר שמקצתו לה׳ ומקצתו לכהן הוי אומר אלו כבשים ור״ע מי כתיב קודש יהיו לה׳ ולכהן לה׳ לכהן כתיב כדרב הונא דא״ר הונא קנאו השם ונתנו לכהן:

**הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינן מעכבין כו׳**. ואפ״ה כי אתיין כהדדי הכבשים עיקר והלחם טפל משום דכבשים מתירין את הלחם כשבאים ביחד ולא פליג ר״ע אסתמא דמתניתין ג׳ פ״ב והכריחני לזה שראיתי להרמב״ם דפסק בפ״ח מהלכות תמידין כר״ע דהכא ובפי״ז מהלכות פסולי המוקדשין פסק הא דלעיל נמי. ואע״ג דהר״ב לא פסק כר״ע אפ״ה הואיל ולרמב״ם מוכרחים לומר דל״פ אף אנו נאמר דלהר״ב נמי ל״פ דלמעט במחלוקת עדיפא ועיין לקמן בסמוך:

**והכבשים אין מעכבין את הלחם**. כתב הר״ב שאם הביאו שתי הלחם כו׳ קדושים עיין במשנה ב׳ פ״ו מאי עבדינן בהו:

**אמר ר׳ שמעון הלכה כדברי בן ננס וכו׳**. וכ׳ הר״ב שהלכה כר״ש וכ״כ הכ״מ בפ״ח מה״ת בשם הראב״ד דלא כהרמב״ם שפוסק כר״ע כמ״ש לעיל בסמוך וכ״כ הכ״מ משום דר״ש ור״ש בן ננס רבים נינהו ועוד דיהבי טעמא למלתייהו ע״כ ונדחק למצוא טעם לפסק הרמב״ם. ולי ראיה גדולה להרמב״ם מסתמא דמתניתין ב׳ פ״ו. בזה יפה כח הכהנים כו׳ דלאתויי לחם הבאים בפני עצמן כמ״ש שם הר״ב והיינו כר״ע. והוי מחלוקת ואח״כ סתם ותיובתא להראב״ד והר״ב שפסקו כר״ש:

**וכל האמור בת״כ לא קרב במדבר**. וזה קבלה בידו. הרמב״ם:

**התמידין אינן מעכבין את המוספין וכו'**. כתב הר"ב בגמרא מפרש דלענין קדימה כו' ואע"ג דכתיב (ויקרא ז) וערך עליה העולה כו' תמהו התוס' דבמתניתין דרפ"י דזבחים נפקא לן מדכתיב (במדבר כ"ה) מלבד עולת הבקר וכו' ומסקי דמהכא לא נפקא לן אלא הקטרה דכולי קרא בהקטרה איירי ומהתם נפקא לן עבודת דם דכתיב תעשו משמע עשיות. ע"כ:

**ולא המוספין מעכבין זא"ז**. אי מיירי בעיכובא בעלמא ולא בקדימה לאו כללא. דשל חג מעכבין דכמשפט כמשפטם כתיב בהו כמ"ש בר"פ משמא דגמרא ולא ידעתי למה השמיט זה הרמב"ם בפ"ח מה"ת וא"נ מיירי בקדימה של חג נמי אינן בכלל מהאי טעמא גופה דכמשפט כתיב לכך קרבין על הסדר כדאיתא בגמרא פ"י דזבחים דף צ' ופסק' הרמב"ם בפ"ט מה"ת:

**לא הקריבו כבש בבקר כו'**. כתב הר"ב בגמרא מפרש דמתניתין חסורי מחסרא בד"א שלא נתחנך אבל נתחנך כו'. דאל"כ שאין מחנכין דתנא בסיפא אהי קאי:

**[*אמר ר"ש אימתי כו'**. כתב הר"ב דח"מ וה"ק בד"א כו' דכתיב בפרשת פנחס ואת הכבש השני כו' ותניא בספרי האי קרא למה נאמר כו'. וכ"כ רש"י ואע"ג דדרשא זו בעצמה איכא למדרשא בפ' תצוה שכן נאמרו שם גם אלו ב' הכתובים כמו שהם אמורים בפרשת פנחס אלא שדרשת ספרי לא נתחברה על ספר שמות ואף המכילתא שנתחברה על ספר שמות אין בידינו ממנה על פרשת תצוה כך נ"ל פשוט ועוד נ"ל דמכיון שאנו דורשים על המצוה שאחר שנתחנך ניחא למנקט הדרש מפסוקי פרשת פנחס דמיירי על אחר שנתחנך משא"כ פסוקי דואתה תצוה דמיירי בשעת חנוך ול"ק א"כ קרא דואתה תצוה למה נאמר שאין אחריות כל פסוקים היתירים על הדורש מקרא אחד שהרי יכול הוא לומר היכי דאיכא למדרש דרשינן היכי דליכא למדרש לא דרשינן]:

**אבל היו מזידין כו' לא יקריבו**. פירש הר"ב אותן המזידין אבל כהנים אחרים יכולין להקריב דכי כהנים חטאו מזבח בטל. גמרא:

**לא הקטירו קטרת בבקר כו'**. כתב הר"ב דקטרת לא שכיח בחד גברא כו' מפני שהיא מעשרת דכתיב ישימו קטרה באפך וסמיך ליה ברך ה' חילו ואע"ג דבינייהו כתיב וכליל על מזבחך כבר כתבתי בפ"ב דיומא מ"ד משמא דגמרא דמסתבר דכי כתיב עושר אדלא שכיח כתיב ולא דקדקו תוספות דהכא שכתבו דביומא מוכח דעולה נמי מעתרא [*ומש"ה כתבו דעיקר הטעם משום דלא שכיח וליתא כדכתבתי. ואין להקשות למאי נ"מ צריך לדלא שכיח דאי הוה שכיח כי נמי מעתר' י"ל דפשעי בה שהרי כשיקטיר פעם אחרת יתעשר. ומ"ש הר"ב לא שכיח בחד גברא שיקטיר קטורת פעמים רבות ומסיים כדאמרינן ביומא שלא שנה בה אדם מעולם לא קשיין דבריו אהדדי דז"ש בתחלה פעמים רבות מפרש ללישנא דלא שכיחא שהוא כן בהסוגיא וההיא ודאי ל"ק אמאי קאמר לא שכיחא והא לא הוה כלל. דאזמן התקנה קאי לומר דאע"ג שתקנו בעולה למקנס הכהן שהזיד ולא הקריב כו' אפ"ה לא תקנו כן בקטר' משום דלא שכיחא ובההיא שעתא דתקנה אכתי לא הוו ידעי רבנן שלא ישנה בה אדם מעולם]:

**אמר ר' שמעון וכולה היתה קריבה**. דקטרת חדא מלתא היא. משא"כ כבש לא אמר. דשנים היו קריבין. תוספות:

**שאין מחנכין**. ענין חנוך הרגל והוא שם מושאל בדברים האלה לתחלת המעשה לפי שהכלים מרגילים אותן בעבודה דרך דומיא לאדם בתחלה שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו. הרמב"ם:

**אלא בתמיד של שחר**. כדאמרי' לעיל דהכי מדרש קרא אם את הכבש האחד כו':

**ולא את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת**. אלא בחול איחנוכי הוא דלא מחנך הא קדושי מקדיש [והתנן בפי"א משנה ח' שאפי' היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום] היא גופה קמ"ל דחינוך וקדוש דשלחן בשבת היא. כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים. [ומנורה אינה מקדשת כלום וכל מלתא דידה אינה אלא בין הערבים. הדלקה. ה"נ כל מילי דידיה דשולחן בשבת] גמרא:

**חביתי כ"ג לא היו באים חציי' כו'**. דת"ר אילו נאמר מנחה מחצית. הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב וחצי עשרון מביתו ערבית ומקריב ת"ל מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחצה משלם הוא מקריב. פירש"י מחציתה משמע מחציתה של שלימה (מחצה משלימה) מחצה מתוך שלם הוא מביא. ע"כ. הא כיצד מביא עשרון שלם וחוצהו:

**וחוצהו**. עיין בפי' הר"ב רפ"ט:

**לא יביא חצי עשרון מביתו**. יליף לה בברייתא מדכתיב ומחציתה בערב פירש"י ריבויא דוי"ו משמע אפילו כהן העומד בין הערבים אע"ג דאיכא חצי עשרון דראשון:

**רש"א משל צבור**. פי' הר"ב דכתיב חק עולם ובגמ' מפ' נמי מאי עביד באותה וכן ר"י מאי עביד בדר"ש. וא"צ להאריך בזה. ומ"ש הר"ב הלכה כר"י וכ"כ הרמב"ם ועמ"ש במ"ו פ"ז דשקלים:

ה **כל המנחות באות מצה**. עיין במשנה דלקמן:

**חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם**. שתי הלחם ניחא דכייל בהדי שאר מנחות דאקרו מנחה. כדקאמר בפ׳ התכלת [שנאמר (במדבר כ״ח:כ״ו) בהקריבכם מנחה חדשה לה׳] אבל לחמי תודה לא אשכחן [ובהדיא אמרינן התם [מ״ו ע״ב] לחמי תודה לא אקרו מנחה] ומ״מ ניחא לאשמעי׳ דינא. תוס׳. [*ועמ״ש במ״ג]:

**בודה**. בדל״ת גרסי׳ בערוך ופי׳ ל׳ הוצאה כמו החדש אשר בדא מלבו (מלכים א י״ב:ל״ג) כי מלבך אתה בודאם (נחמיה ו׳:ח׳) תו׳:

**נלושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו**. אע״ג דפושרין מחמיצין כדפי׳ הר״ב במ״ז פ״ב דפסחים מסיים הרמב״ם בפי״ב מהלכות הקרבנות והואיל ולישתן ואפייתן בפנים בעזרה אנשי פנים זריזין:

**ואם החמיצו שיריה**. כתב הר״ב אבל מותר ללוש אותם בדבש. דאילו בקומץ הא כתיב (ויקרא ב׳:י״א) כל שאור וכל דבש לא תקטירו:

**עריכתה כו׳**. כתב הר״ב לפי שנאמר לא תעשה חמץ וכו׳ ת״ל לא תאפה וכו׳ ולמה יצאת וכו׳. ואימא לחלקם איצטריך א״כ לכתוב חלקם לא תאפה חמץ מאי לא תאפה חמץ חלקם שמעת מינה תרתי גמ׳. ומ״ש הר״ב לאתויי קטוף וצ״ע אמאי שיריה תנא דמתניתין:

**ומנחת גוים**. עמ״ש במשנה ה׳ פ״ק דשקלים:

**ומנחת העומר**. בה נמי כתיב שמן ולבונה כדכתיב (ויקרא ב׳:י״ד) ואם תקריב מנחת בכורים והיא מנחת העומר. רש״י:

**[*לחם הפנים**. אי אכללא דכל המנחות קאי קשיא לי דלא אשכחן דאקרי מנחה בהדיא בשום כתוב. וכבר דקדקו כן התוס׳ על לחמי תודה דבריש פירקין כמ״ש לשונם שם אלא שרש״י פי׳ בפ׳ אמור (בפסוק) [בפ׳] ולקחת סולת והית׳ המנחה הזאת ומשנתינו תסייעיה דלא כהרמב״ן שהשיגו שיתכן לומר והיתה כל אחת מהמערכת]:

**וחייב על השמן וכו׳**. פירש הר״ב אם נתנו על מנחת חוטא. או על מנחת קנאות דבהו כתיב לאו משא״כ באינך:

**נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה**. יליף בברייתא דרחמנא קרייה חטאת כלומר דאפי׳ נתן חטאת קרויה. וכתיב היא למעוטי דתפסול אם נתן ופוסל אני בשמן שא״א ללקטו ומכשיר אני בלבונה שאפשר ללקטה:

**נתן כלי**. לשון הר״ב שיש בו שמן על גבי מנחת חוטא וכן ל׳ רש״י וחדא חדא מתרי תרי נקטי דה״ה לבונה וה״ה על מנחת קנאות. וכן הרמב״ם בפירושו כתב שמן ובחבורו פי״ב מה׳ מה״ק כתב שמן או לבונה:

**על גבי כלי לא פסלה**. פי׳ הר״ב שלא הזהירה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת יליף לה בברייתא מדכתיב עליה משמע בגופה ופירש״י עד שיערב כו׳. וכ״כ הרמב״ם בפירושו שהכונה שלא יבלול וכו׳. והיינו דבחבורו העתיק נתן כלי כו׳ על גביהן:

**הגשה**. פי׳ הר״ב בחודה של קרן דרומית מערבית. מטעם הירושלמי והבבלי שהעתקתי במשנה ו׳ פרק ג׳ דבכורים:

**מנחת הסולת והמחבת וכו׳**. ילפינן להו בברייתא מריבייא דקרא כדמסיים בתוספות המנחה והבאת והקריבה ריבויי ואיכא נמי מעוטי מאלה והקריב והקריבה והגיש והגישה כלומר ה״א יתירה ומאלה למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאשים וה״א דהקריבה למעוטי מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה. אבל ה״א דהגישה ר״ש דריש למעוטי כדלקמן ות״ק מפיק ליה לדרשא אחריתא:

**מפני שאין בהן קמיצה**. דר״ש אית ליה נמי מיעוטא דוהגיש והגישה כדכתבתי לעיל והכי איתא בברייתא אלא דבברייתא מסיים שאין מהן לכהנים ואיכא בינייהו דאי מפני שאין בהן קמיצה אין כל מנחת כהנים בכלל המיעוט דהא מנחת כהן חוטא נקמצת לר״ש כדתנן בר״פ דלקמן. וקצת קשה נמי דבמתני׳ לא ה״ל למיתני סתמא מנחת כהנים אלא הל״ל דשל נדבה. וי״ל דסמיך כדמפרש טעמא דמשום קמיצה דהשתא ליכא למטעי. ומ״מ קשיא מתניתין ובברייתא. הלכך כתבו התוספות דנרא׳ לפרש [דקמיצה] דנקט הכא אע״ג דלישנא משמע דלטעמיה נקטיה. על כרחין לא נקטיה לטעמיה אלא לכללא בעלמא דכל שאינו בקמיצה אין בו הגשה דשמעינן מכלל זה שתי הלחם ולחם הפנים ומנחת נסכים ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח. ולאו למימר קאתי דכל שיש בו קמיצה יש בו הגשה. דיש [שיש] בו קמיצה ואין בו הגשה כגון מנחת חוטא של כהנים ע״כ. ונ״ל דמסריך סריך בלישנא דמתניתין ד׳ בפ׳ דלקמן:

**והבכורים כדברי ראב״י**. כתב הר״ב דשמעינן ליה בעלמא דאמר בכורים טעונים תנופה. וטעמיה בפירוש הר״ב במשנה ד׳ פ״ב דבכורים. ואע״ג דשמעינן נמי לר״י דבעי תנופה לבכורים כדתנן התם פ״ג משנה ו׳ משני בגמרא דלהכי נקט ראב״י דרב גובריה פירש״י שהוא חכם ביותר דקי״ל משנת ראב״י קב ונקי:

**ואחד נשים בישראל**. כתב הר״ב דה״ק כו׳. בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפין. ומניף כהן לחודיה. רש״י:

**על גבי שני כבשים**. ויליף בגמרא בברייתא ממלואים. ומ״ש הר״ב דלרבי לאו על ממש אלא בסמוך להם. בגמרא רבי לטעמיה דדריש ונתת על המערכת לבונה זכה על בסמוך כו׳ כדאמר (ונתת) [וסכת] על הארון את הפרוכת על בסמוך פירש״י דליכא למימר על ממש דהא פרכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים. ועיין במשנה ה׳ פי״א ומ״ש שם ומ״ש במשנה ג׳ פ״ז:

**מוליך ומביא מעלה ומוריד**. עיין מ״ש בפ״ג דסוכה משנה ט׳ בס״ד:

**תנופה היתה במזרח**. פירש הר״ב כלומר אף במזרח. ובגמרא יליף בברייתא מדכתיב באשם ולוג של מצורע והניף וכו׳ לפני ה׳ ולא אתי אלא למעוטי חוץ דהא דאמרן בהגשה דלפני ה׳ במערב כמ״ש בפ״ג דבכורים בשם ירושלמי והכי איתא נמי בבבלי במכילתין פ״ג ד׳ י״ט התם מנחה דאקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן מזרחית [דרומית] אין לה יסוד אבל הכא לפני ה׳ קרינא ביה כיון שאינו בחוץ:

**רבי שמעון אומר ג׳ מינים כו׳**. אלו העקרים כולן אמתיים ואינן דעת ר״ש לבדו אלא שאומרים אותן בשם אמרם ואין חולקין עליו בשום דבר מכל זה. הרמב״ם. ודתנן ר״ש אומר בלשון פלוגתא נמצאים כיוצא בזה רבים ואין חולק כמ״ש הרבה מהם בסוף [מסכת] בכורים:

**אלא**. בגמרא לא גרסינן אלא וגרס מרחשת יש לה כו׳ ומיהו נמצא עוד במשנה דספ״ק דב״ק דגרס מה בין כו׳ אלא כו׳ וע״ש וכן במשנה ב׳ פ״ג דערכין:

**שהמרחשת יש לה כיסוי והמחבת אין לה כיסוי**. גמרא גמירי לה. גמרא:

**לא יביא מחצה כו׳**. דת״ר קרבן מנחה קרבן אחד אמרתי לך ולא ב׳ וג׳ א״ל ר״ש וכי נאמר קרבן קרבן ב׳ פעמים כו׳. ור״י כיון דכתיב בשמן בשמן [הפסיק הענין שאין באין כאחת] כמאן דכתיב קרבן קרבן דמי. ור״ש אי לא כתב בשמן בשמן הו״א דוקא מחצה חלות ומחצה רקיקין אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא קמ״ל. ונ״ל דלר״ש איצטריך קרבן לומר דרשאי להביא מחצה כו׳ ועיין בפרק י״ג משנה ג׳ ]:

ו **אלו מנחות נקמצות**. לשון הר״ב מנחת סולת נקמצת עיסה וכן לשון רש״י וכ״כ הרמב״ם בפרק ז׳ מהלכות תמידין במנחת העומר ועי׳ מ״ש במ״ג:

**מנחת נכרים**. עיין מ״ש במ״ה פרק קמא דשקלים:

**רבי שמעון אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת כו׳**. יליף לה בברייתא מדכתיב (ויקרא ה׳:י״ג) והיתה לכהן כמנחה להקיש מנחת חוטא של כהנים למנחת חוטא של ישראל לקמיצה אבל שיריה אין נאכלים דדרשינן לכהן כמנחה ולא לאישים כמנחה [*ופירש״י כל שיש לכהן לעשות בה יהא כמנחת חוטא של ישראל דנקמצת. ולא לאישים כמנחה. לענין המזבח]:

**מנחת כהנים כו׳**. גמרא ותו ליכא והאיכא עולה איכא עורה לכהנים. והאיכא עולת העוף איכא מוראה ונוצה. והאיכא נסכי׳ לשיתין אזלי [*ועי׳ בדבור דלקמן]:

**בזה יפה כח המזבח**. כתב הר״ב לאתויי המתנדב יין כו׳ דלא תימא מזלפו על האישים כו׳ ואין כח מזבח יפה כו׳ גם הרמב״ם פירש כן. ואינן אלא דברי תימה דכלום כח מזבח יפה אלא באש דכל הנך דתנינן כולם כליל לאישים ואין לומר דבניסוך איכא כח מזבח יפה בלא לאישים וכדאמרן בספ״ד דסוכה דף מ״ט בזמן שמנסכין יין על המזבח פוקקים השיתין לקיים מה שנאמר (במדבר כ״ה) בקדש הסך נסך שכר לשון שביעה לשון שכרות. דהא כי פריך בגמרא והאיכא נסכים משני ליה דלשיתין אזלי כמ״ש לעיל דש״מ דמאי דאזיל לשיתין ולא לאישים אין זה יפוי כח למזבח. ובגמרא. ומאי בזו לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל המתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי אישים קמ״ל דלשיתין אזלי. פירש״י לאפוקי מדשמואל דאמר מזלפן לאישים דהוה למזבח וקאמר דזה באה כולה למזבח ולא יין. ע״כ. ואין ספק אצלי דרהיטא דסיפא דמתניתין דמפרשים דבזה כו׳ לאתויי כו׳ הכניסום לפרש גם ברישא דלאתויי היא. ולא דייקו. ומ״מ בין כך ובין כך קשיא להרמב״ם והר״ב שבסוף פ״י דזבחים כתבו להלכה דמזלפים על האישים והוה ליה להזכיר כאן דלית הלכתא כהאי סתמא אבל בספי״ב דמכילתין כ׳ ג״כ הר״ב דלשיתין אזלי משמע דלהלכתא כתב כן. ואף הרמב״ם בחבורו פט״ז מהלכות מעשה קרבנות פסק דמנסכו לשיתין. ומיהו כבר כתבתי בספ״י דזבחים דבנא״י כתב ג״כ דלשיתין מתנסך. אבל הר״ב ודאי דהתם נמשך אחר נוסח פירוש הרמב״ם שבידינו וטעמא רבה איכא לאותו פסק דבגמרא דהתם מ״ד לאישים יליף ליה מדכתיב אשה ריח וגו׳ גבי יין לנסך בפרשה שלח. ובברייתא פליגי משום לא תכבה. ומוקמינן כרבי יהודה דס״ל דבר שאין מתכוין אסור ומש״ה איכא למפסק דלאישים כיון דאנן כר״ש קי״ל דדבר שאין מתכוין שרי. וכמ״ש הר״ב שם וכבר תמה הכ״מ מזה על הרמב״ם שפוסק דלשיתין. והא ההיא סברא אליבא דר׳ יהודה היא. ומ״מ מתרץ דכיון דסתמא דמתניתין דהכא ס״ל דלשיתין. איכא למימר דאף לר״ש לשיתין. ומיהו לאו מטעמא דלא תכבה אלא קבלה היתה כך ביד האומר לשיתין שכך מצותה ולא מטעמא דלא תכבה ע״כ [*וכתב רש״י וא״ת פסיק רישיה ולא ימות הוא דאפשר דאזליף ליה בטיפין דקות מאוד. הלכך א״נ מכבה בטיפין גסות דבר שאין מתכוין הוא ע״כ]. ומ״ש הר״ב ויורדים למטה עד היסוד. כלומר עד התהום כדפירש הר״ב ברפ״ג דמדות. ובגמרא פ״ד דסוכה דף מ״ט שיתין

מחוללין ויורדין עד התהום:

**שתי הלחם וכו'**. ותו ליכא והאיכא חטאת העוף איכא דמה והאיכא לוג שמן של מצורע איכא מתנותיו וכתבו התוספות [אע"ג] דאיכא כבשים בהדי שתי לחם ובזיכי לבונה בהדי לחם הפנים. מגופו מיהו ליכא למזבח. ע"כ:

**בזה יפה כח הכהנים**. פירש הר"ב לאתויי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמן וכו' וסתמא כר"ע דס"ל הכי במ"ג פ"ד ועמ"ש שם בס"ד:

**כל המנחות הנעשות בכלי כו'**. כתב הר"ב למעוטי מנחת מאפה תנור. פירש"י שאין כל מעשיה בכלי שהרי נאפת בתנור ע"כ. וכתבו התוספות דקסבר אין התנור מקדש. ע"כ. ומ"ש הר"ב שאינה טעונה יציקה. יליף לה בברייתא דגבי יציקה כתיבי תרי מיעוטי עליה והיא. ואין דבר שצריך שני מיעוטים אלא מנחת מאפה שיש בה שני מינים ולהכי לא ממעטינן מנחת כהנים אע"ג דמאפה תנור כתיבא גבייהו בפרשה ומנחת כהנים אינה כתובה בפרשה. וכתבו התוספות דלא דמי למיעוטי דהגשה במ"ה פ"ה דהתם איכא תלתא מיעוטי ולא שייך לאוקמי כולהו במנחת מאפה. ע"כ. ומשמע דמנחת העומר נמי נתרבה ליציקה והכי תנן במ"ד פ"י ולא הבינותי דברי רבינו בגור אריה פרשת ויקרא שהקשה אמאי לא ממעטינן שתי הלחם ולחם הפנים מיציקה כמו שממעטינן מפתיתה במשנה דלקמן ומאי קושיא כיון דהם אינן טעונים שמן כלל כדתנן במ"ג פ' דלעיל:

**יציקה ובלילה כו'**. פירש הר"ב נותן שמן תחלה וכו' ונותן עליו את הסולת ונותן עליה שמן ובוללם. וז"ל רש"י וחוזר ונותן שמן דבלולה בשמן [כתיב] ע"כ. ומ"ש הר"ב ולשה כו' ופותתה ויוצק כו' ל' רש"י ואע"ג דבמתניתין תני יציקה [ברישא] אפ"ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתניתין בשעה שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר. וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתה ע"כ. ובג"א כתב דלפי שמתן שמן בכלי ולא בגוף המנחה לכך שנאה באחרונה ע"כ אבל לקמן פ"י מ"ד תנן מתן שמן בתחלה ואפ"ה תני בלילה בסוף ע"ש מ"ש בשם התו':

**החלות בוללן דברי רבי**. כתב הר"ב השתא איירי במנחת מאפה תנור וכו' וכ"כ הרמב"ם ומשום רקיקים הוא שפירשו כן דליתנהו בשאר המנחות אבל ה"ה בכל חלות דמנחות דשייכא פלוגתא דר' ורבנן. וז"ל רש"י חלות של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות לאחר אפייה. וכתב עוד מנחת הסולת לא היה בה חלות דבעודה סולת נקמצת ע"כ [*וע' במ"ה בס"ד]:

**החלות טעונות בלילה**. החלות שבמנחת מאפה טעונות בלילה לרבנן סלת ולרבי חלות. רש"י:

**כמין כי**. לשון הר"ב יונית. לשון רש"י שבלשונינו קורין לכף שלהן כי ע"כ. ומ"ש הר"ב כמין ט' שלנו [*והתוספות כתבו כמין כי צייר בקונטרס כמין ט' ובפירש חומש פירש גימ"ל וי"מ כמין נו"ן או כמין כ' ובערוך פירש דתניא בכריתות [דף ה'] המלכים מושחין כמין נזר והכהנים כמין כ"י יוונית פירש יצק שמן [על ראש אהרן] ויורד אילך ואילך כמין ב' מרגליות וזה צורתו ע"כ. ואני ראיתי שתי האלפא ביתא של יונית המרובע ושם אין גם אחד כמין ט' אך בקטנה האות העשרים כזה ט']. ועיין עוד מזה במשנה ז' פ"ך דכלים *):

**כל המנחות**. הארבעה האפויות הרמב"ם פי"ג מה' קרבנות:

**הנעשות בכלי**. פירש הר"ב למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים. ופירש"י שאין נאפות בכלי אלא נאפות בתנור. ע"כ. וממעטינן מדכתיב אותה וכתבו התוספות דהקשה בקונטרס דאימא להוציא מנחת כהנים (ותימה) [ותירץ] דמסתברא דמנחת כהנים ה"ל לרבויי בדין מנחת מחבת שכן פתיתה כתיבא ביה בהדיא ושתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה ולמעט שתי הלחם [ולחם הפנים] דצבור הן. ע"כ. ובת"כ ראיתי יצאו אלו שאין מהן לאשים והקשה רבינו בגור אריה דהשתא דמנחה אתי לרבות לפתיתה א"כ היא דבתרא קאי נמי אפתיתה ומיעוטא דאותה הרי תרי מיעוטי ולמעט מאפה תנור כיון דאיכא תרי מיעוטי [*כמ"ש בריש מתניתין דלעיל] ותירץ דאע"ג דמרבינן מנחה לפתיתה אפ"ה מיעוטא דהיא ליכא לאוקמא אלא איציקה דבה קאי קרא ע"כ. ולי מעיקרא לאו קושיא דעד כאן לא ממעטינן מאפה תנור בתרי מיעוטי אלא ביציקה משום דמאי עבדת בשני מיעוטי. אבל הכא הא ממעטי שתי הלחם ולחם הפנים וצריכין ב' מיעוטין דחלוקים הם לענין לבונה. ומסתבר למעוטי הני ולא מאפה תנור הואיל ואין מהן לאישים כדברי ת"כ. א"נ שהן דצבור כדברי התוספות:

**ואינו מבדיל**. דכיון דא"צ קמיצה אינו צריך הבדלה רש"י בגמרא:

**מכפלה**. פירש הר"ב לא היה מכפלה כו'. ובגמרא גרסינן לא היה מכפלה וכן העתיקו רש"י והרמב"ם:

**רבי שמעון אומר מנחת כהנים**. לשון רש"י מנחת נדבה של כהנים ע"כ וע' בר"פ:

**אין בהם פתיתה**. כלומר שלא היה מכפלן. רש"י:

**רבי יוסי אומר אף בבצק**. כתב הר"ב ה"ג ריא בבצק וכן גירסת התוספות. וכתבו דבתוספתא גרסינן אף בבצק ופליגא אהך. ובתוספתא דווקנית ל"ג אף ע"כ. ול' הרמב"ם וריא שהעיסה לבדה היא צריכה בעיטה. ר"ל שמקטפים אותו ביד דרך בעיטה. והשיפה תהיה בחטה. ובעסה ג"כ [במספר] הזה ע"כ. נראה שגירסתו היה ריא הבעיטה בבצק והשיפה אף בבצק:

**כל המנחות באות עשר עשר**. בגמרא ילפינן לה מלחמי תודה דנפישין מילי דדמיין להדדי. [*ומ״ש הר״ב ומנחת סולת נמי כו׳. אע״ג דלעיל משנה ג׳ [סד״ה החלות] כתבתי בשם רש״י דבמנחת סלת לא היה בה חלות כו׳ י״ל קודם קמיצה אבל לאחר מכאן אע״פ שאין עוד לגבוה בה כלום מ״מ לא חילק הכתוב באפייתן שכן מצינו בפירוש בכתוב בפ׳ צו לענין חימוץ שאסרה התורה בשירים כמו קודם הקמיצה וא״ת ומנליה להר״ב דלמא לא למדנו מלחמי תודה אלא הנך הנאפות קודם קמיצתן וכן פרש״י בחומש פ׳ ויקרא בפסוק וכי תקריב וגו׳ דשנינו במנחות כל המנחות [הנאפות] קודם קמיצתן ונ״ל דבפ׳ (אלו מנחות) [כל המנחות באות ד׳ נ״ט] איתא רב פפא אמר כל היכא דתנן עשר תנן. וכתב שם רש״י ב׳ פירושים ולפירש הראשון היינו שכולם יהיו י׳ חלות ויש שם עוד לשון אחר בפרש״י ולאותו לשון כתוב בפי׳ החומש הנאפות קודם קמיצתן ובזה מתישב תמיהת הרא״ם שעל רש״י ז״ל]:

**והנזירות**. כדבעינן למימר באידך פירקין במ״ב:

**עשרון משלש סאין**. למצוה ולא לעכב כדפירש הר״ב במשנה דלקמן והא דפירש הר״ב בכאן דמניפין בי״ג נפה כדתנן לקמן ועמ״ש שם בס״ד]:

**בשלש עשרה נפה**. לשון הר״ב זו למעלה מזו. מסיים בברייתא וזו למעלה מזו. עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סלת ופרש״י זו למעלה מזו כל אחת עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכולן. ולא היתה קולטת כי אם סובין. והיו הקמח והסלת לעבר הנפה. ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת. והקמח הולך לעבר הנפה. ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה ע״כ. ומ״ש הר״ב וכל זה למצוה אבל לא לעכב שאם הביא כו׳ לישנא קטיע הוא שה״ל לכתוב ג״כ שאם לא ניפה בי״ג נפה כו׳ וכמ״ש הרמב״ם בפירושו ובחבורו פ״ה מהלכות תמידין גבי לחם הפנים ואפשר לפי שבברייתא לא אמרו אלא ריבה ומיעט במדת סאין אבל לא הזכירו הנפות ואף הרמב״ם בפ״ח מה״ת לא העתיק אלא לשון הברייתא ולא זכר שאם מיעט בנפות כמו שהזכיר בלחם הפנים ואע״פ דבפ״ח קאי אכולהו. לכך גם הר״ב ה״ק וכל זה למצוה כו׳ שאם הביא כו׳ כלומר כשם שאם הביא כו׳ לא פסל דהכי מיתנייא. בהדיא בברייתא. ה״נ בנפות דמאי שנא. אבל ראיתי בפירש״י שכ׳ בי״ג נפה הלכה למשה מסיני ע״כ. נראה טעמו דכיון דליכא בינייהו אלא נפה אחת א״א למימר דטעמא משום חדשות וישנות כדלעיל אלא דהל״מ היא. וא״ה דהל״מ היא יתכן לומר דאף לעכב הוא כמו שאר שיעורין דהל״מ כדאיתא בפ״ק דסוכה והם לעכב והשתא בדוקא נקטה הברייתא ריבה ומיעט בסאין בלבד:

**שנאמר ולקחת סלת ואפית וגו׳ שתהא מנופה כל צרכה שתהא סלת ברורה בשעת אפייה**. רש״י *):

ז **חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות**. כתב הר״ב שהוסיפו כו׳. ואין מוסיפין יותר משתות. ילפינן לה בגמ׳ מקרא דיחזקאל (מ״ה) עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם. דכל הני שקלים שהם ששים הוא המנה והשקל ד׳ זוזים הרי ר״מ זוזי וקי״ל דמנה דאורייתא כ״ה סלעים שהם מאה זוזי ומנה של קודש כפול היה הרי מאתים נמצא שהוסיפו שתות מלבר שהוא מ׳ על ר׳:

**עשרה לחמץ ועשרה למצה וכו׳**. כתב הר״ב ולמדנו שמין אחד של חמץ היה י׳ עשרונים כנגד ג׳ מינים של מצה מדכתיב על חלות לחם חמץ אמרה תורה כו׳ וז״ל הרמב״ם [מפני] שנאמר על חלות לחם חמץ אחר שנא׳ חלות מצות ורקיקי מצות וסלת מרבכת [ובאה הקבלה שר״ל] ששיעור אלו הג׳ מינים כמו שיעור החמץ ע״כ:

**רבוכה**. כתב הר״ב חלוטה במים רותחין קרויה רבוכה כך פירש״י בפירוש החומש פרשת צו ומ״ש הר״ב בשם הרמב״ם שפי׳ רבוכה מרובה בשמן וקלויה בו. בפי׳ משנה ג׳ פ״ט אדתנן התם דבחביתי כ״ג היה רביעית שמן לכל חלה כתב וז״ל וזה הענין מחזיק ענין שעלה בלבי ולא מצאתי כתוב לסמכו עליו והוא כי מ״ש בחביתי כ״ג מרבכת תביאנה וכן נאמר בתודה סלת מרבכת והיא נקראת אצלם רבוכה והמלה הזאת אין לה גזרה כל עיקר ממה שיש בידינו מן הלשון אמנם נתחזקה דעתי בענין רבוכה שהוא רבוי שמן מאשר מצאתי מרבית השמן בחביתי כ״ג ובמין רבוכה משאר מיני התודה כמו שזכרנו פירושו ודעתי נוטה שענין רבוכה היא עניין קלויה בשמן כמו שקולין דבר שנקרא בלשון ערב וזלאבי״א ר״ל שצפה על פני השמן שקולין אותה בה ולכך הוצרך ריבוי שמן והוא שנאמר [סלת] בשמן תעשה. ואשר הביאני לזה מ״ש בספרא בפירוש ענין מלה מורבכת מלמד שכל מעשיה ברותחין. והענין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עמה רותח. והואיל והענין כן מ״ש רביעית לכל אחד ר״ל שקולין אותה בה. עכ״ל. וזה מתחזק אצלי מה שמצאתי בנא״י בפי׳ הרמב״ם דספ״ג דאהלות שכתב שפרשו מורבכת תביאנה שהוא מענין צבירה. [*ועיין מ״ש שם בס״ד]:

**[*ורבוכה**. כתב הר״ב דכתיב במלואים וכו׳]. וחלת לחם שמן זו רבוכה דמוסיף בה שמן כנגד חלות ורקיקים. בפ׳ שתי מדות (מנחות דף פ״ט) דהלכה למשה מסיני חצי לוג שמן לתודה והמחצית לרבוכה וכמ״ש בפי׳ הר״ב לקמן סוף משנה ד׳. ומ״מ לאו לימוד הוא דמשום הא דכתיב לחם שמן שתהא רבוכה כדאיתא בגמרא דדלמא לחם שמן ממש פירש״י שמן קרוש עגול כמו לחם אלא כדדריש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דר׳ טבלא זה קרבן אהרן

ובניו אשר יקריבו לה׳ ביום המשח אותו (ויקרא ו׳:י״ג) . וכי מה למדנו לבניו ביום המשחו פרש״י [כלום] חייבין בניו בשביל משיחת אביהם ע״כ. אלא מקיש חנוכו הוא המילואים להמשחו הן החביתין מה המשחו רבוכה דכתיב בפ׳ צו מרבכת תביאנה אף חנוכו רבוכה:

**הנזירות היתה באה שתי ידות במצה שבתודה.** דת״ר שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן [לפי שבתודה חצי לוג ומחציתו לרבוכה שאינה בנזירות] יכול לכל מה שאמור בענין. ת״ל מצות. לאפוקי רבוכה דלא נאמר בו מצות:

**ושלא יטול כו׳.** בגמרא גרס שלא יטול. וכן העתיקו רש״י והר״ב:

**השוחט את התודה כו׳.** דאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח כדילפינן בברייתא מדכתיב (שם ז) יקריב קרבנו על זבח. וכבר הזכרתיו במשנה ג׳ פרק ב׳ ועיין במשנה דלקמן:

**ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם.** כתב הר״ב רבותי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלים וכו׳ ואע״ג דכתיב וכו׳ לא דרשינן על בסמוך. וקשה דבמשנה ו׳ פ״ה כתב דהלכה כרבי דדריש על בסמוך. והתוס׳ כתבו וז״ל תימה עד כאן לא פליגי רבי ורבנן בסוף כל המנחות [משנה ו׳] אלא אי בעינן על בסמוך או על ממש. וי״ל דהכא לא דמי להההיא דתנופה דשתי הלחם כעין הקרבתם. אבל הכא בשחיטה דלמקדש לחם בעלמא ליכא למיחש אלא שיהא קיים. ע״כ. ועיין עוד במשנה ה׳ פי״א. ומ״ש הר״ב דהרמב״ם גורס כו׳ אלא שהוא חוץ לחומת הר הבית [*וכן פירש״י] ועיין מ״ש במשנה ב׳ פרק י״א אבל פירש רבותיו שהזכיר הר״ב הוא פירש״י פרק ה׳ דפסחים ד׳ ס״ג והר״ש במשנה ח׳ פרק קמא דכלים [*והראה לי בני האלוף מוהר״ר אברהם יצ״ו בירושלמי ספ״ו דיומא. רבי יוחנן אמר חוץ לחומת ירושלים אבל בפי״א דף צ״ה שם כ׳ רש״י [בית פגי] בכל ירושלים]. ומ״ש הר״ב ושם אופין המנחות וכ״כ בפי״א ודבר תימה הוא דמקרא מלא ביחזקאל (מ״ו) זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה. וכ״כ הרמב״ם בפי״ב מהלכות מה״ק. ובמקום שמבשלין קדש קדשים שם אופין את המנחות שנאמר זה המקום וגו׳. ועמ״ש במ״ג וד׳ דפי״א. ובנא״י שאופין בו חלות תודה ורקיקי נזיר:

**שחטה ונמצאת טריפה.** עמ״ש במ״ד פי״ב דזבחים:

**שחטה ונמצאת בעלת מום.** כתב הר״ב בגמ׳ מוקי לה בדוקין שבעין כו׳ הואיל ואין מומן ניכר. וכ״כ רש״י בגמ׳. אבל במ״ג פרק ט׳ דזבחים פי׳ הר״ב דטעמא הואיל והן כשרים לכתחלה בעופות והכי איתא התם בגמ׳. והא דכתב הר״ב דבהאי מומא סבר ר״א כו׳. משמע מדבריו דחכמים דפליגי עליה היינו טעמייהו דס״ל דאף בדוקין שבעין אם עלה ירד. ולא אמרו כן בגמ׳ אלא דכי אמר [ר״ע] אם עלו לא ירדו. בפסולא דגופיה אבל לקדושי לחם. לא. ומיהו בפירש״י נראה דגירסא אחרת היתה לו בגמ׳ ולא קאי האי כי אמר אחכמים דפליגי אדר״א. אלא אר׳ יהודה דאמר בברייתא. דאף ר״א סבר בבעל מום שלא קדש:

**וכן איל המלואים וכו׳.** דכל לחם הבא על ידי זבח איכא למילף מהדדי:

**נסכים שקדשו בכלי.** כתב הר״ב לאו דוקא בכלי שאין נסכים מתקדשים כו׳ ואע״פ שנתקדשו בכלי אלא בשחיטת הזבח וכו׳. ה״פ דלאו דוקא דקדושת הכלי בלבד מקדשם אלא אף בשחיטת הזבח ומיהו קדושת כלי נמי בעינן כדמפורש בסיפא דכל זמן שלא נתקדשו בכלי אע״פ שנשחט הזבח יכולין להקריב נסכים אפילו אחר כמה ימים. ומ״ש הר״ב שאין נסכים מתקדשין ליפסל ביוצא ולינה וכ״פ רש״י וכתבו התוס׳ דלא יתכן דהא תנן בספ״ב דמעילה דמשקדשו בכלי הוכשרו ליפסל כו׳ בלינה. ואין לדחוק דהתם תנן מנחת נסכים ואילו הכא נסכים תנן ואינן אלא יין דהא פרישית במ״ג פ״ד דזבחים דנסכים אף הסלת בכלל ועוד התוס׳ העתיקו הא דמעילה נמי נסכים כו׳. ואע״פ שכתבו ג״כ דיש לדחות דהתם דוקא בנסכים הבאים בפני עצמן מ״מ הכריחו דמפסלי בלינה בכלי שרת ופירשו דהכא מיירי לענין שלא לשנותן לזבח אחר וכן הרמב״ם סתם וכתב בפירושו דהכא וכן בחבורו פ״ב מהמה״ק שאם נתן הנסכים לכלי שרת אם לנו יפסלו בלינה ובפי״ב מה׳ פה״מ כתב משנתינו זו וז״ל נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח אם נפסל בשחיטה לא קדשי הנסכים ליקרב. נפסל מקבלה ואילך קדשו הנסכים ליקרב שאין הנסכים מתקדשים ליקרב אלא בשחיטת הזבח מה יעשה בהן אם היה שם זבח אחר כו׳ ואם לאו כו׳ נעשו כמו שנפסלו בלינה ע״כ. הרי שגם הוא מפרש לענין שלא לשנותן לזבח אחר. ואני תמה על הכ״מ דמפרש להרמב״ם כפירש״י דמפרש הסוגיא לענין ליפסל בלינה. ועוד בפ״ב מהמה״ק אדכתב הרמב״ם שמשקדשו בכלי יפסלו בלינה כמו שהעתקתיו בסמוך. כתב הוא דממשנתינו למד דתנן נסכים שקדשו בכלי כו׳ ואם לאו יפסלו בלינה הרי בהדיא שאם קדשו בכלי נפסלו בלינה. ע״כ. וזה דבר תימה דהא מתני׳ מפרשינן דהכי קתני נעשה כמו שנפסלו בלינה. ועוד מה לו לדחוק ומשנה שלימה שנינו בספ״ב דמעילה. אלא דאה״נ דמאותה משנה הוא שהעתיק הרמב״ם. ומשנתינו דהכא מפרשה לענין שלא לשנותו לזבח אחר וכדעת התוס׳ ומ״מ לענין הלכה איכא בינייהו דהרמב״ם והתוס׳ כמו שאכתוב לקמן בס״ד:

**ונמצא הזבח פסול.** לשון הר״ב שנפסל בזריקה דאילו בשחיטה נפסל לא קדשו נסכים. דלא אמרן דקדשי בשחיטת הזבח אלא בשחיטה כשרה דלא דמי

לתודה דאפילו בשחיטה פסולה מתקדשים הלחם כדלעיל. דפירש״י בפ״ב דף ט״ו. דשאני תודה דילפינן מדכתיב יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח ע״כ והא דכתב הר״ב בזריקה הכי איתא בגמ׳ ולאו דוקא דהא איכא נמי קבלה והלוך. אלא נקט זריקה שהיא תכלית עבודת הדם. וה״ה בקבלה והלוך. וזהו שדקדק הרמב״ם לכתוב מקבלה ואילך כמו שהעתקתי לשונו לעיל:

**אם יש שם זבח אחר**. שאין לו נסכים. רש״י:

**יקרבו עמו**. כתב הר״ב בנסכים של צבור מוקמינן לה למתניתין כו׳ אבל בנסכים של יחיד אין כשרים לזבח אחר. והקשו התוספות בפ״ב דף ט״ז דא״כ משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליה משום פיגול שנעשית השחיטה בהכשר ופיגול בשאר עבודות. כלומר והתם תנן דדוקא לר״מ מתפגלין ולא לרבנן כדפי׳ הר״ב שם. ופירשו דסוגיא דהכא אתיא לר״מ אבל לרבנן מתניתין כמשמעה דכשנפסל הזבח ואפילו בשחיטה מותר לשנותו לזבח אחר ואפילו בשל יחיד ע״כ. ולפי שהרמב״ם פסק למשנתינו כאוקימתא דבזריקה ובשל צבור ופסק נמי בפי״ח מה׳ פסולי המוקדשים דלא כר׳ מאיר אלא שאין הנסכים מתפגלין כלל. וגם הר״ב פסק כך לעיל במשנה ד׳ פ״ב הלכך נ״ל לתרץ דסברת חכמים דהואיל ודין הנסכים שיהו נקרבים אפי׳ לאחר כמה ימים וכן ראוים לשנותן לזבח אחר בצבור. הלכך אע״פ שאם נפסל הזבח מקבלה ואילך נדחו הנסכים בשל יחיד. אפ״ה אין בהם פגול כיון שאינן תלוים בזבח להקריב עמהם מיד וכן יכולים להשתנות בשל צבור:

**ואם לאו יפסלו בלינה**. כתב הר״ב דחסורי מחסרא וה״ק בד״א וכו׳ אבל אם לא היה זבח זבוח כו׳ נעשה כו׳ גזירה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לשום זבח זה כשרים לשום זבח אחר ואפילו בלא תנאי ובלא נפסל הזבח. אבל כשהיה הזבח זבוח באותה שעה שנפסל זה. ומיד היו הנסכים לזבח אחר. דמי כאילו לשם האי זבח הובאו לנסכים. ולא אתו למימר נסכים שהפרישו כו׳. רש״י:

**ולד תודה כו׳**. עיין במשנה ב׳ פרק ג׳ דתמורה:

**שנאמר והקריב על זבח התודה**. [התודה] בה״א הידיעה. הרמב״ם שם:

**תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא לחמה מן החולין**. פי׳ הר״ב דלחם נגרר אחר תודה וכיון דאמר כו׳. הלכך האי דמהדר ואמר לחמה מן המעשר. לאו כלום הוא. ואפילו תוך כדי דבור דלא מיבעיא לב״ש דרפ״ב דנזיר. דס״ל באומר הריני נזיר מן הגרוגרות. דלא מצי מיהדר תוך כדי דבור. אלא אפילו לב״ה דאמרי אינו נזיר לא דמי להכא דבעי למיהדר ולא מצי מיהדר דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט ואמרי׳ נמי דתוך כדי דבור כו׳ חוץ ממגדף וע״א והקדש כו׳ [כמ״ש הר״ב במשנה ג׳ פ״ה דתמורה וע״ש] תוס׳ ועיין משנה ג׳ פי״ב:

**ולא יביא מחטי מעשר שני**. פי׳ הר״ב דלחם דומיא דשלמים בעינן. מה שלמים ממעות מעשר שני כשאינן עליו חובה כדלקמן. ועיין בפי׳ הר״ב משנה ג׳ פ״ק דמעשר שני:

**אלא להקיש כל הבא מן הבקר ומן הצאן לפסח**. תימה תינח זבחים עופות ומנחות ולחמי תודה מנלן. ולמאן דיליף בגמ׳ מחטאת ניחא. תוס׳. דבגמ׳ דף פ״ג יליף לה ר״ע מדכתיב (ויקרא ז׳:ל״ז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים ומצריך לכולהו ודריש לחטאת מה חטאת אינה באה אלא מן החולין דאמר קרא (שם ט״ז) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו. לו משלו ולא משל מעשר. אף כל אינה באה אלא מן החולין. ויראה לי דלחמי תודה הוו בכלל ולזבח השלמים. דתודה נמי שלמים הם כדכתיב (שם ז) וזאת תורת זבח השלמים וגו׳ אם על תודה יקריבנו וגו׳ אבל בכלל למנחה ליתנהו לחמי תודה כמ״ש לעיל רפ״ה:

**מה הפסח שהוא בא בחובה כו׳**. פי׳ הר״ב דפסח מצרים. אינו בא אלא מן החולין כו׳ אף פסח דורות כו׳ ופסח מצרים ופסח דורות בכללא נינהו דשם פסח אחד הוא. ולא הוה דבר הלמד בהיקש דקי״ל דאינו חוזר ומלמד בהיקש. כמ״ש במשנה ה׳ פרק ה׳ דזבחים דהכא דיליף תודה מפסח דורות כמאן דיליף מפסח מצרים. דשם פסח אחד הוא. גמ׳:

**לפיכך האומר הרי עלי תודה כו׳**. משנה שאינה צריכה היא. דהא תנינן לה לעיל אי לא משום סיפא דצריכה דקתני נסכים בכ״מ. רש״י:

**והנסכים בכל מקום כו׳**. פי׳ הר״ב דכליל הם. ודרשו בספרי ומייתי להו בתוס׳ דממעטינן לה. מדכתיב (דברים י״ד:כ״ג) ואכלת מעשר דגנך ושמחת אכילה שיש בה שמחה:

ח **כל קרבנות כו׳ באים מן הארץ ומח״ל מן החדש ומן הישן**. לשון הר״ב במנחות קאמר. ואע״פ דלא פסיק לפרושי אלא אמן החדש כו׳. קאי נמי אמן הארץ כו׳. דאי מן הארץ אף בזבחים. ה״ל למיתני חוץ מבכור ומעשר דאין באין מח״ל כדתנן בספ״ג דתמורה:

**שאינן באין אלא מן החדש**. לשון הר״ב בעומר כתיב מנחה חדשה. ולא דק דבשתי הלחם הוא דכתיב. ולשון הרמב״ם הטעתו לפום ריהטא. שכתב ונאמר בה (ויקרא כ״ג) והקרבתם מנחה חדשה לה׳. ונאמר עוד (שמות כ״ג) וחג הקציר בכורי מעשיך. וסבר הר״ב דקרא קמא אעומר הביאו. וליתא דתרוייהו אשתי הלחם מייתי להו עיין בלשון הר״ב רפ״ב דפרה. והיה נראה דעומר ילפינן מדקרי ליה קרא מנחת בכורים כמ״ש במ״ד פ״י. אבל בגמ׳

מוכח דיליף לה. מדכתיב (ויקרא כג) ראשית קצירכם:

**אלא מן המובחר**. שנא׳ (דברים יב) וכל מבחר נדריכם. תוספתא הביאוה התו׳ וכ״כ הר״ב (בפ״י) [בפרקין] מ״ה:

**אלפא**. פי׳ הר״ב זו אלף בלשון יוני כדתנן במ״ב פ״ג דשקלים ועמ״ש שם במ״ג פ״ה:

**חפריים**. ס״א עפריים. וכן גי׳ התו׳. וכתבו עיר היא בד״ה [ב׳ י״ג י״ט] וילכד אביה את עפריים:

**אין מביאין פי׳ הר״ב עומר ושתי הלחם**. דהא זורעה קודם לפסח שבעים יום היינו בעומר. ומיהו התוס׳ כתבו דבכל המנחות קאמרינן. דהא כיצד בודק. הגזבר מכניס כו׳. אי בעומר דוקא הל״ל שלוחי ב״ד כדתנן במ״ג פ״י. וכן הרמב״ם בפ״ו ופ״ז מה׳ איסורי מזבח העתיקה לכל המנחות:

**ולא מבית השלחין**. עמ״ש במ״ח פ״י והשלחין פי׳ הר״ב ארץ צמאה. ועי׳ בריש מסכת מ״ק:

**זורעה קודם לפסח ע׳ יום**. שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה. רש״י:

**ואם התליעה**. כתב הר״ב הסלת או החטה והוא שהתליעה ברובה. ברייתא. ובעי ר׳ ירמיה ברוב חטה או ברוב סאה תיקו. ופי׳ הרמב״ם בפ״ו מה׳ איסורי מזבח בהתליעה רוב חטה אחת. אע״פ שהיא מעורבת בסאה חטים שלא התליעו. [ומ״ש הר״ב] [*וילפינן לה לקמן. במתני׳ דס״פ]:

**ולא ממה שנזרע ביניהם**. מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם. לפי שהזרעים מכחישים לאילנות. רש״י:

**אין מביאין מן הגרגרים**. של זיתים שנפלו. רש״י:

**שנשרו במים**. נראה דמלתא באפי נפשא היא ולא קאי אגרגרים וכן בברייתא שמן זית כבוש שלוק שרוי. והרמב״ם בפ״ו מה׳ אסורי מזבח. העתיק שמן של גרגרים (שנכמרו) [שנשרו] במים או של זיתים כבושים כו׳:

**ולא מן הכבושים ולא מן השלוקים**. ולא תנן מבושל כדתנן בשאר דוכתי במשנה ז׳ פ״י דזבחים. ובמשנה ו׳ פ״ב דפסחים וגם בברייתא שהעתקתי לא תני מבושל. אבל בפירש״י או שנתבשלו. או שנשלקו:

**שלשה זיתים**. פי׳ הר״ב ג״פ בשנה מלקטים את הזיתים. וכן פירש״י וכתבו התוס׳ וקשה דבמס׳ פאה משמע דחייבין בפאה [בהדיא תנן במשנה ה׳ פ״ק. ובאילן כו׳ והזיתים כו׳ חייבים בפאה] וכל דבר שאין לקיטתו כאחד לא מחייבא בפאה כדאיתא בריש כלל גדול [נמי מתני׳ היא לעיל מהך התם בפאה] ובערוך פי׳ כפי׳ הקונטרס עכ״ל. וז״ל הרמב״ם בסוף הל׳ איסורי מזבח זית שגרגרו בראש הזית ובררו אחת אחת וכתשו כו׳ זיתים שמסקן כולן בערבוביא והעלן לגג וחזר וברר גרגר גרגר וכתשן כו׳. זיתים שמסקן וטענן בתוך הבית עד שילקו והעלן ונגבן ואח״כ כתש כו׳. וכ״כ בפירושו:

**לתוך הסל**. ל׳ הר״ב ומסתנן לשון סינון. והתי״ו להתפעל שכן היא מפרדת אותיות העיקר בתיבה שתחלתה סמ״ך כמו שפירש״י בסוף פ׳ מקץ:

**מגרגרו בראש הגג**. לשון הר״ב מלקט הגרגרים הסמוכים לגג שזיתיהם היו סמוכים לגגותיהן. וז״ל רש״י כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית. כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גגו ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית. והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר. ע״כ:

**עוטנו בתוך הבית**. וכן העתיק הרמב״ם כמ״ש לשונו לעיל. וז״ל רש״י עוטנן בבית מניחן בבית הבד במעטן. ע״כ. ובמשנה שבגמרא גרס בהדיא בבית הבד:

**עוטנו**. פירש הר״ב הגומא כו׳. ולשון מקרא הוא עטיניו מלאו חלב. והם עצמות שיש בהם מוח דימה אותן למעטן. לפי שהם רחבים וגדולות בחללם ומהשם הזה נגזר הפועל ואמר [עוטנו]. הרמב״ם:

**לא מתוק**. פי׳ הר״ב כשהוא מתוק מחמת עצמו וכו׳. פ״א תירוש כו׳ וראשון עיקר. כ״כ התוספות מדתני רבי חייא [שהעתקתיו ברפ״ו דמס׳ עדיות] יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר:

**ולא מעושן**. כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי למתקן. או מבשלין אותם. רש״י. ורמב״ם פי׳ מעושן ר״ל שאם היה לכלי *)ריח [רע] אותו היין [יש] בו [ריח רע ג״כ] והוא הנקרא מעושן [ויקרה] הרבה מום הזה אצלנו ביינות המערב ומבושל המבושל ע״י אש. ע״כ. ובכף נחת כתב מעושן שמעשנים החביות של עץ כשהם חדשים בגפרית והיין מתבשם ביותר בטעם ובריח טוב ע״כ. אבל הוא מזיק לאדם וזה מפורסם. ולפיכך נפסל:

**כדי שיהא ריחו נודף**. יעמוד ריחו מפני שיעלה הבלו במקום שהניח בראש הכלי ויעמוד ריחו ולא יתערב בו שום דבר. הרמב״ם. ונודף לשון ארמית. וריח שמניך מכל בשמים (שיר השירים ד׳:י׳) מתורגם ושום טב דצדיקיך נדיף מכל בשמין וריח אפך וריחהון יהא נדיף:

**משלישה ומאמצעה**. לשון הר״ב ומאמצעה משים ברזא באמצע החבית ע״כ ונ״ל דמאמצעה קאי אמשלישה כלומר מאמצע השליש האמצעי. ולשון הרמב״ם בסוף הלכות איסורי מזבח משלישה ומאמצעה של אמצעית. וכתב הכ״מ דנראה שכך היה גורס ע״כ. ולי נראה דפירוש גירסתינו כך היא

מאמצעה של שלישה והשלישה היא האמצעית:

**[*והקיש בקנה**. פי' הר"ב שדחו שלא יכנס כו' ורבותי פי' כו' והכי מפרש לה בגמ'. ופי' רבותיו. הוא פירוש רש"י והפירוש הראשון כן הוא בפירוש הרמב"ם. וז"ל גזבר מקיש בקנה ר"ל שדוחה ומרחיק אותו ואינו מניחו להתמצות ע"כ. ואין זה דלא כהגמרא דהא ה"נ אינו מדבר. אלא שקצת קשה למה לא זכר זה הטעם אבל בנא"י כך הוא לשונו גזבר מקיש ומדחיק בקנה פי' מקיש על הכד בלי דבור כי הדבור רע ליין ולפיכך מקיש והיושב על היין מיד סותם הנקב ר"ל שדוחה ומדחיק אותו ואינו מניחו לירד עכ"ל]:

**שנאמר תמימים יהיו לכם**. ואם היו בו קמחין הוי כבעל מום רש"י. וכ' הר"ב וכל הנך דאמרינן כו'. כדין המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקה מן התורה. עיין מ"ש ברפ"ק דתמורה על מימר. דאמר רבי יוחנן לא תתני מימר וכו' ומ"ש הר"ב אין לא תקריבו אלא לא תקדישו. לשון הרמב"ם וכתב בסיפרא בעל מום לא תקריבו אם משום בל תשחט. הרי בל תשחט אמור למטן. הא אינו אומר כאן לא תקריבו אלא משום בל תקדיש. ע"כ. ועיין ריש פ"ה דתמורה ובסוף הפרק:

ט **רבי מאיר אומר עשרון עשרון**. פי' הר"ב. אחת מחוקה ואחת גדושה שבה היה מודד לכל המנחות מחוקה שבה היה מודד לחביתי כ"ג. ואיפכא לא רצו לעשות למדוד בגדוש לחביתי כ"ג שלא ישפוך הסלת לארץ כשחוציהו. תוס'. ומ"ש הר"ב וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד דכתיב ועשרון אחד כו'. ומת"ל עשרון עשרון לרבות חצי עשרון ור"מ חצי עשרון מנא ליה נפקא ליה מועשרון ורבנן וא"ו לא דרשי. ור"מ האי ועשרון אחד מאי עביד ליה ההוא שלא ימדוד לא בשל ג' לפר ולא בשל שנים לאיל. ורבנן נפקא ליה מנקודי דוי"ו שבאמצע עשרון [הראשון] של יום טוב הראשון של חג ור"מ נקודי לא דריש. גמרא:

**שבו היה מודד חביתי כ"ג**. כתב הר"ב מביא מביתו עשרון שלם כו' עיין ספ"ד. ומ"ש וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש עמ"ש בזה בפי"א מ"ג:

**הין**. י"ב לוג כמ"ש הר"ב במשנה דלקמן:

**וכי מה היה ההין משמש**. פי' הר"ב שלעולם לא נצטרכו להין וכו' וכיון דלדורות לא הוה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואיגנז. ואידך כיון דהוה הוה. גמ'. [וז"ש הר"ב שאותו שמן עדיין הוא קיים ועומד. כ"כ רש"י בפי' החומש בריש כי תשא. למדו רבותינו ז"ל מדכתיב (שמות ל') זה יהיה לי לדורותיכם]:

**אלא מדה יתירה כו'**. פי' הר"ב להשלים השבע מדות. דהכי גמירי דשבע מדות של לח היו במקדש. ור"א בר צדוק לית ליה ואיבעית אימא מאי שבע מדות שבע מדידות גמ'. [ופי' רש"י וכולן בתוך כלי אחד] והקשו התוס' דהא לא קתני שנתות אלא לפר ואיל וכבש וא"כ ד' מדות היו והכי תניא בתוספתא א"ר אליעזר ד' מדות של לח היו במקדש:

**שבה היה מודד למנחת כ"ג לוג ומחצה בבקר**. ובברייתא א"ל חצי לוג היה שם ואפשר לשער בחצי לוג [ג' חצי לוגים בבקר וג' בערב] א"ל אף לדבריכם חצי לוג לא יעשה רביעית היתה שם ואפשר לשער ברביעית [דד' רביעית הוו לוג] אלא זה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו. אינה משמש מדה אחרת. וכתבו התוס' ורבנן סברי דלא דמי. דמדה של לוג ומחצה לא צריכים אלא לחביתין. אבל חצי לוג צריך למילי טובא לסוטה לתודה ולמנורה [כדלקמן]:

**רביעית מים למצורע**. פי' הר"ב דכתיב וכו'. עמ"ש ריש פי"ד דנגעים:

**ורביעית שמן לנזיר**. כתב הר"ב ללחם נזירות. פי' לכל החלות והרקיקין. וכמ"ש במ"ב דפ"ז. ומ"ש הר"ב דלא קדיש משום רביעית מים של מצורע דהא חוץ הוא. פרש"י כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה. ע"כ. והא דכתב הר"ב ונסכיהן ג' לוגין שמן. וכן לשון הרמב"ם. ועיין מה שאכתוב בזה בס"ד. במשנה דלקמן:

**חצי לוג וכו'**. כתב הר"ב וחצי לוג נמי לא משום חצי לוג מים של סוטה כו' הוא דקדוש. גם בזה גרס רש"י חוץ הוא. ופי' שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי. ע"כ וכן יראה גירסת הרמב"ם שכתב לא מן העבודה היא. אבל גי' ספרים דידן חולין הוא. וכן גי' התוס' ופירשו בתמיהה. וכי חולין הוו המים שיהא צריך לקדשן והא מים קדושים כתיב. ואמרי' בספרי אין קדושים אלא שנתקדשו בכיור. אלמא כבר קדשו להו. וא"ת הא פרישית בפ"ק [והעתקתי דבריהם במ"ב פי"א] דאחר שנתקדשו בכלי שרת. לא משמינן לה בכלי חול משום דמגניא מלתא. וי"ל דה"מ בדבר שקרב למזבח. ע"כ. ומ"ש הר"ב. ולא משום חצי לוג שמן של תודה הוא דקדשי דבשחיטת תודה הוא דקדשי. גמ'. ומ"ש הר"ב אלא מפני שבו מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר של מנורה. כך אמר ר' שמעון ברבי לרבי וקילסו וא"ל נר ישראל כך היה. והתו' דף פ"ט תמהו למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת:

**אפי' מנחה של ששים עשרון נותן לה ששים לוג**. דת"ר במצורע עני כתיב עשרון בלול ולוג. לימד על עשרון שטעון לוג. דברי חכמים. ר' נחמיה ורבי

אליעזר אומרים. אפי׳ מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה שנאמר למנחה ולוג שמן. ור״א ור״נ האי עשרון בלול ולוג מאי עבדי ליה. ההוא לגופיה *)מי קאמר רחמנא ליתי חד עשרון. ואידך לגופיה לא צריך מדגלי רחמנא גבי מצורע [עשיר] ג׳ קרבנות וג׳ עשרונות. הכא דחד קרבן חד עשרון. ואידך איצטריך. סד״א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות אימא לא ליבעי מינה כלל. ואידך לגמרי לא אשכחן. ורבנן האי למנחה ולוג שמן מאי עבדי ליה. ההוא למתנדב מנחה שלא יפחות מדבר הטעון לוג. ומאי ניהו עשרון. ואידך תרתי שמעת מינה. גמ׳. וכתב הר״ב. ואין הלכה כראב״י. וכ״כ הרמב״ם ועמ״ש בפי״ב מ״ד:

**ששה לפר**. כתב הר״ב דהיינו חצי ההין וכו׳. וז״ל הרמב״ם וכשזכר לוג שמן למנחה. אמר ג״כ ששה לפר וכו׳. ואינו ר״ל שנמוד הנסכים בלוג. אלא בחצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין כמו שזכרנו. ע״כ. ומ״ש הר״ב שההין י״ב לוגין יליף בגמ׳ דכתיב (שמות ל׳:ל״א) ושמן זית הין. וכתיב (שם) שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם. זה בגימטריא תריסר הויין:

**מחצי לוג לכל נר**. כתב הר״ב. שכך שיערו ללילי טבת הארוכים. וכן היה נותן בכל נר בכל לילה. ואם משתייר מן השמן בתקופת תמוז לא חיישינן. ובירושלמי אמרינן דבימות הקיץ היו עושין פתילה גסה ובימות החורף פתילה דקה. ומיהו כששיעורו מתחלה שיערו בפתילה בינונית. תוספות. וכ״כ הרמב״ם דהשיעור בפתילה בינונית:

**מערבין נסכי אילים בנסכי פרים**. פי׳ הר״ב מנחת נסכי פר במנחת נסכי איל. לפי שבלילת שתיהן שוה ב׳ לוגין לעשרון וכו׳. ואיכא למידק טעמא מאי מערבין לכתחלה דהא ודאי דמהודר טפי שיקריב כל מנחה ומנחה בפני עצמה. ובגמרא ורמינהו והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים. ומסקינן דאה״נ שאין מערבין סלת ושמן דמנחה בשל חברתה. אפי׳ בשוין משום והקטירו. ומתני׳ ביינות ובהוקטר שמנן וסלתן. א״נ שכבר נתערבו דהשתא ביינות עצמן ליכא משום והקטירו וכי הוקטר שמנן וסלתן או נתערבו. ליכא למגזר דלמא אתי לערובי שמנן וסלתן דבני הקטרה נינהו ואיכא משום והקטירו שלא יערב [*חלבים בחלבים. שהרי כבר מעורבין עומדין] וכן פירשה הרמב״ם בפירושו ובחבורו סוף הלכות תמידין. והר״ב נמשך אחר פירש״י במשנה דמפרש לה למאי דקס״ד. וכשר הדבר לפרש כן במשנה שהגמרא סדורה עליה. ולא כן בפירוש המשנה בלא גמרא. וכבר הזכרתי זה פעמים רבות:

**ושל היום בשל חמש**. כתב הר״ב דקיימא לן וכו׳. ועד עשרה ימים. עיין מ״ש במשנה ג׳ פ״ד דזבחים:

**אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים**. למאי דפרישית דביינות מיירי על כרחן בהקטיר שמנן וסלתן או. נתערבו. דאלת״ה מאי איריא נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. אפילו נסכי כבשים בנסכי כבשים נמי אין מערבין משום גזירה. ומשום כך כתב הכ״מ דבפירש״י שבגמרא דמפרש לבבא זו וז״ל היינו בשלא נתערבו סלתן ושמנן ע״כ. צריך למחוק תיבת בשלא. ולהגיה אפילו. וכתב עוד וא״ת מאי שנא הני מהני וי״ל דכיון דנסכי כבשים אינן שווין לנסכי פרים ואילים מחמירין בהו טפי שאפילו נתערבו סלתן ושמנן אין מערבין יינן כל זמן שלא הוקטרו סלתן ושמנן ע״כ. ומ״ש הר״ב לפי דרכו דאין מערבין המנחה לפי שבולעת נמצאת של כבש חסרה וזו יתירה. מסכים למה שכתבתי במשנה ב׳ פ״ג דהר״ב כשיטת רש״י ס״ל בריבה שמנה. ומיהו הכא במערב מדעת איירינן וע״ש:

**ואם בללן כו׳**. פי׳ הר״ב כרבנן דפליגי עליה דר״י כו׳ ואמרי חרב שנתערב בבלול יקרב. וכ״כ התוס׳. ונ״ל דאף למסקנא פירשו כן. וכ״כ הכ״מ וז״ל הא דקתני אם בללן וכו׳. מלתא באפי נפשה היא. דהא לא קאי איין דאיירי ביה ברישא. אלא אסלת ושמן. ע״כ. אבל מ״ש עוד הכ״מ וז״ל ומשמע דאכולהו קאי. אפי׳ לנסכי פרים בנסכי אילים נסכי כבשים בנסכי כבשים. דכיון דטעמא משום דכתיב והקטירו. בהני נמי איכא משום והקטירו. ע״כ. ולפי זה דברי התוס׳ דמפרשים באינן שוין. דלא כמסקנא. דלמסקנא אפי׳ בשוין. [*אם עד שלא בלל פסול]. זה נ״ל דליתא דוהקטירו דוקא בנבללות דומיא דחלבים בחלבים. ולא הקפידה תורה. אלא שלא לערבן. ומיהו כי נתערבו כשרות להקטיר. וכ״כ הרמב״ם. וכל החלבים כו׳ אין מערבין כו׳ ואם נתערבו מקטיר הכל כאחד. ע״כ אבל בלא נבללות איכא טעמא אחרינא. והיינו דבולעות זו מזו והאי טעמא לא שייך אלא באינן שווין. ובהו כי לא בלל פסל משום דבולעות. והלכך ליכא לאוקמי בבא זו אלא באינן שווין. ואמציעתא דסמיך לה קאי. ועיין במשנה ד׳ פי״ב:

**לא היו נסכיו כפולין**. דכתיב (ויקרא כ״ג:י״ג) ונסכה יין רביעית ההין. יכול לא יהא יינו כפול שאינו נבלל עם מנחתו. אבל יהא שמנו כפול שנבלל עם מנחתו ת״ל ונסכה כל נסכיו לא יהו אלא רביעית מאי [תלמודא] אמר רבי אלעזר כתיב ונסכה וקרינן ונסכו כיצד נסכה דמנחה כנסכו דיין. מה יין רביעית. אף שמן נמי רביעית. גמרא. ושמעינן נמי מהכא דשמן נמי אקרי בלשון נסך בתורה. וטעמא דהא מתנסך וניצק בסלת. ואתי שפיר דהר״ב והרמב״ם במשנה דלעיל. וכן עוד בפרק בתרא משנה ה׳ נקטו שמני הסלת בלשון ונסכיהם וכן בנוסח התפלה ומנחתם ונסכיהם והדר אמרינן ויין כנסכו. ש״מ דונסכיהם על השמן הוא אומר. ואני תמה על פה קדוש מהר״ר שלמה לוריא ז״ל שכתב בתשובותיו סימן ס״ד וז״ל. מדלג אני ונסכיהם כי נראה בעיני שט״ס הוא. שאם בא לפרש כמדובר גם על הנסכים הל״ל אח״כ ויין חצי ההין לפר וכו׳ אלא בודאי דוקא המנחות בא לפרש כמדובר ממש

והנסכים מקצרו ואמר ויין כנסכו והאמת שבפ׳ פנחס נמי מפרש המנחות בכל פעם והנסכים אומר כמשפטם או ונסכיהם לבד כדרך הכתוב פה. וכן עיקר. עכ״ל. ומבואר הדבר שמפני שלא עלה בדעתו ששם ונסכיהם יהא מוסב על השמן לבדו לכך נלחץ ונדחק להטעות הנוסח. וכבר ראינו שהכתוב אומר ונסכה על השמן. ועוד בפ׳ פנחס בששי לחג. נאמרו נסכיה. וכבר פירש״י שם בפרשה דכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה דבשל קרבנות החג הן מוסבים על התמיד. ע״כ. ובשלמא אי אמרת דשמן נקרא ג״כ בשם נסך. היינו דכתיב ונסכיה בל׳ רבים דר״ל שמן ויין. אלא אי אמרת שאין שמן ראוי להקרא בלשון נסך מאי ונסכיה דאעולה אחת קאי. דאי אשני התמידים הל״ל ונסכיהם כמו בשני. ואל תשיבני מהדרש דניסוך המים דלהכי כתיב ביו״ד דמ״מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו וצריך ביאור כפי הפשט. ואע״פ שהוא מפורש כפי הפשט. אפ״ה הדרשה תדרש. משום דאכתי איכא למידק בשנותו את טעמו משאר הכתובים בפ׳. הרי עד שני להקים דבר דונסכיהם ראוי לאומרו והמכוון בו השמן. והרי הנוסח הזה בתפלה ממש מיוסד על נכון. כסדר הכתוב בפ׳ המוספין שבכולן נאמר ומנחתם סולת בלול בשמן ומונה והולך העשרונות כמה הם ושבקיה לשמן והדר כתיב ונסכה או ונסכיה ונסכיהם ופירש״י שבכל המועדות מוסב על המוספים חוץ משל קרבנות החג ע״כ. וא״כ ר״ל היין דלא כתביה עד השתא. והוא נוסח התפלה גם כן דקאמר ומנחתם ונסכיהם ור״ל השמן ועל שם המקרא ומנחתם סלת בלול בשמן וכשם שהמקרא פורט והולך עשרוני הסלת כך בתפלה מפרטין העשרונות וכשם דקרא שביק מלממני מדות השמן כך בתפלה שבקינן להו בכללא דונסכיהם. וכשם שבכתוב מסיים ונסכיהם ור״ל היין. כך בתפלה מסיימים ויין כנסכו:

**כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות.** כ׳ הר״ב ומתניתין ר״מ היא דאמר בריש פרקין עשרון ועשרון כו׳. ואע״ג דאפי׳ לדידיה נמי ליכא אלא חד גדוש ומאי כל המדות ה״ק כל המדידות. גמרא:

**מדות הלח ביروציהן קדש ומדות היבש בירוציהן חול.** פי׳ הר״ב דהאי תנא סבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ ומדות היבש בפנים ולא בחוץ. בגמ׳ פ״ה ד׳ נ״ז. ס״ל הכי ר׳ יאשיה. ומפרש בגמ׳ דטעמיה דכתיב (במדבר ו׳) וימשחם ויקדש אותם. אותם למעוטי מדת יבש בחוץ. *) [פירש״י אותם בפנים של כלי משמע ע״כ]. וכתבו התוספות דלהכי ממעט מאותם מדת יבש טפי ממדת לח. דוימשחם גבי כלי המזבח כתיב שהן מדת לח. כך פירש בקונטרס [*ומשמע שהיה בהן רבוי משיחה יותר ממדת יבש]. ע״כ:

**בירוציהן.** עיין [מ״ש] בשם הערוך בפ״ק משנה ב׳:

**בירוציהן קדש.** ואע״פ שאין כונת הנודר אלא למה שבכלי בלבד. גזירה שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. גמרא פסקה הרמב״ם בפ׳ ב׳ מה׳ הקרבנות ועיין פי״א משנה ח׳ [*ופירש״י גזירה שמא יאמרו. דמאן דחזי דהנך בירוצין לא קדשו אע״ג דאתו מגויה דמנא [אמרי ה״ה מוציאין מכלי שרת לחול. אבל יבש דלא אתי מגופיה דמנא] לא אתו למימר ביה מוציאים וכו׳]:

**רבי עקיבא אומר מדת הלח קדש כו׳.** פי׳ הר״ב דסבר במדת הלח כת״ק ומדת היבש לא נמשחו כל עיקר. ולא דריש אותם למיעוטא כלל. אלא דיבש היו חול וליכא למעוטינהו. ורבי יונתן סבר נמי התם דמדת יבש לא נתקדשו ויליף ליה מקרא. דכתיב (ויקרא כ״ג:י״ז) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו׳. חמץ תאפינה בכורים לה׳. אימתי הן לה׳ לאחר שנאפו. וכתב רש״י ור׳ יאשיה בכורים לה׳ אקודם אפייה קאי. ע״כ. ועיין מ״ש במשנה ב׳ פי״א [*ואלא מיהת מיעוטא דאותם. לרבי יונתן מוקי לה במדת לח שלא נתקדשו בחוץ דהכי ס״ל לרבי יונתן. ופירש״י אותם בפנים של כלי משמע. ע״כ. אבל לר״ע מיעוטא דאותם למאי קאי. כבר מפורש בתוס׳ שהביאו לסוגיא דפ״ב דשבועות דדרשינן אותם במשיחה. אבל לא לדורות במשיחה. אלא בעבודה. ומסקי דההיא לר״ע אתיא]:

**רבי יוסי אומר לא משום זה כו׳.** פי׳ הר״ב סבר אידי ואידי נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ. נראה דדריש מיעוטא דאותם אכל המדות. בין דלח בין דיבש:

**כל קרבנות כו׳.** שהן זבח לאפוקי עוף שאינו זבח. והרי הוא אומר בפרשת נסכים. או זבח. גמרא:

**חוץ מן הבכור כו׳.** פי׳ הר״ב שהן באין חובה וכו׳ יכול אף חובות הבאות מחמת הרגל ברגל. כגון עולות ראייה ושלמי חגיגה. ומוספין וחובת היום לא מצי להוציא. אע״ג [דלא] הוי בנדר ובנדבה. דהא בהדיא כתיב בהו נסכים. רש״י. וכתבו התוס׳ דה״מ למנקט כבשי עצרת. אלא נקט דבר הנוהג בכל הרגלים ע״כ. ומ״ש הר״ב בן בקר בכלל היה בכלל ועשיתם אשה כו׳. כ״כ התוס׳ שפי׳ בקונטרס. וכתבו דבחנם פירש כן דבהדיא כתיב בפרשה מן הבקר או מן הצאן. ועוד כתיב [בתריה] והקריב על בן הבקר. ולשון בכלל משמע כפי׳ הקונטרס ע״כ ובפירש״י שלפנינו כתיב בן בקר בכלל היה. דהא כתב ברישיה דקרא לעשות ריח ניחוח לה׳ מן הבקר או מן הצאן. וכי תעשה בן בקר למה לי לכתוב והקריב על בן הבקר וגו׳. ע״כ. ומ״ש הר״ב יצאו שעירי רגלים כו׳. ומפיק שעירי חטאת טפי. משום דאין כיוצא בהן נדבה. אבל שלמי דחגיגה ועולת ראייה כיוצא בהן נדבה. תוס׳:

**אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים.** מנחה מפורש בכתוב (ויקרא י״ד:י״ט-כ׳) ושלשה עשרונים סולת מנחה. וכתיב (שם) והעלה הכהן את

העולה ואת המנחה ש״מ דעם הזבח היא באה ועדיין איני יודע אם טעונה נסכי יין אם לא ת״ל (במדבר ט״ו:ה׳) ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד וקרא יתירא הוא דכבר כתיב בראש הפרשה. עולה או זבח. אלא ללמד על קרבנות מצורע הוא בא. ומ״ש הר״ב. לפי שאינן באין על חטא כלומר דקרבנותיו אינן באין על חטאו. כמו דנזיר. דמאשר חטא על הנפש אקרבן קאי. אבל ודאי דמצורע גופיה חוטא אקרי. דהא חותמו חוטא היה. כדתנן במשנה ג׳ פ״ה דשקלים:

**חוץ מן הפר הבא על כל המצות.** פי׳ הר״ב כגון הורו ב״ד כו׳. ובמ״ז פ״ה כתב הר״ב פר העלם דבר של צבור. וז״ל הרמב״ם. ומה שנאמר בכאן פר הבא על כל המצות ר״ל פר העלם דבר. לפי שהוא ג״כ יבא על המצות. כמו שבארנו במסכת הוריות. אע״פ שרוב מה שקורין השם הזה הוא לפר העלם של כהן משיח. אבל ע״ד הרחבת לשון בשמות יקרא ג״כ פר העלם דבר של צבור פר הבא על כל המצות. ע״כ. ומ״ש הר״ב ג׳ מזקני ב״ד סומכין עליו. הארכתי בזה בס״ד במ״ג פ״ק דסנהדרין:

***)רש״א אף שעירי ע״ז.** דשתי סמיכות גמירי להו בצבור כמ״ש הר״ב במשנה ז׳ פרק ה׳ אין סמיכה אלא בבעלים. וזה אהרן ובניו [*כלומר בניו אחריו] סומכים בו. דס״ל לר״ש בספ״ק דשבועות. דאין השעיר מכפר על הכהנים:

**כל קרבנות היחיד טעונים סמיכה.** ה״נ בבהמה. דאילו עוף אין טעון סמיכה. כדכתבתי במ״ג פ״ג דגיטין:

**חוץ מן הבכור והמעשר כו׳.** שנאמר קרבנו ר״ל הדבר שחייב לעשותו (כמותו) קרבן לא הבכור והמעשר והפסח. הרמב״ם:

**והיורש סומך.** לקמן בדבור ומימר אכתוב מנלן. וכתב הר״ב אם התנדב אביו בקרבן עולה ושלמים. דאילו חטאת שמתו בעליה תמות. כדתנן בריש פ״ד דתמורה ואשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. כדתנן התם בפ״ג מ״ג:

**ומביא נסכים.** כשירש מאביו. דהא יורש קרי ליה וכמו שכתבתי במ״ו פ״ז דשקלים:

**ומימר.** המר ימיר לרבות את היורש. ויליף סוף הקדש מתחלת הקדש מה תחלת הקדש יורש מימר. אף סוף הקדש יורש סומך. גמ׳:

**הכל סומכין.** בריש ערכין אמרינן הכל לאתויי יורש ותימה הא תנא ליה רישא. וי״ל דאורחיה דתנא הכי. כיון דלא מייתר ליה בבא בכך. רגיל לשנות תיבה אחת אגב אורחיה. כדאשכחן בפ׳ נערה כו׳ [בכתובות דמ״ח]. תוס׳ וכמ״ש כבר בשמם בריש ברכות:

**סומא.** כתב הר״ב דיליף לה מסנהדרין דלא היה בהן סומא. כדמוכח במסכת סנהדרין פ״ד דף ל״ו. דאמרינן שיהו מנוקים מכל מום כדכתיב (שיר השירים ד׳:ז׳) כולך יפה רעיתי ומום אין בך. ותמהו התוס׳ דא״כ ה״נ בסמיכה נבעי מנוקים מכל מום ועוד למה לי בני ישראל למעוטי נשים תיפוק ליה מהכא ע״כ. ותמיהני דשבקו לנכרי דתנינן מיד בתר סומא. ועוד דבגמרא לא פרשינן אאשה אלא מידו וכמ״ש לקמן. ומיעוטא דידו ודאי דאיצטריך וכמ״ש שם בס״ד. ואמאי שבקי לדרשא דנכרי דתפיס לה נמי משנתינו ותמה אדרשא דת״כ בנשים דלא תפסה משנתינו. והא ל״ק דלא תמהו מטעמא דחש״ו לפי שאינן בני דעת תיפוק ליה מסנהדרין. דלא קשיא להו אלא אקרא דלא איצטריך אבל בטעמא דיהבינן לרווחא דמלתא ליכא למתמה. ועוד דבגמ׳ כשאמרו ההוא טעמא בחש״ו היינו קודם שאמרו בסומא דילפינן מסנהדרין. ואפשר דלבתר הכי אה״נ דלא יהבינן אחש״ו נמי. אלא טעמא דילפינן מסנהדרין:

**והעבד והשליח והאשה.** כתב הר״ב. דכתיב וסמך ידו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו. והאשה בני ישראל סומכים. ולא בנות ישראל סומכות. ותמיהני דאם כן דאשה מקרא דממעטו נכרים נפקא לן הל״ל להו בהדדי. ועוד בכולהו דוכתי רגיל לשנות אשה קודם לעבד. בפ״ג דברכות [מ״ג]. וריש חגיגה. ופ״ח דב״ק. ובגמ׳ ת״ר ידו ולא יד עבדו ידו ולא יד שלוחו ידו ולא יד אשתו. וצריכא דלא תימא עבד דלאו בר מצות. אבל שליח דבר מצוה הוא ושלוחו של אדם כמותו אימא לסמוך. ואי אשמועינן הני תרתי דלאו כגופיה דמי אבל אשתו דכגופו דמיא אימא תיסמוך צריכא. ולפי זה ניחא דלא תני אשה בתר נכרי. וקודם עבד. ומיהו דרשא דנקט הר״ב. בת״כ מתניא גבי ההוא דכתב הר״ב בתנופה בפ״ה מ״ו. ושם כתבה רש״י דף ס״א והר״ב כתבה ג״כ במ״ב פ״ח דזבחים וכתבו התוס׳ בכאן וז״ל ידו ולא יד אשתו ומדכתיב בני ישראל למעוטי נשים מסמיכה לא נפקא אשתו. דה״א תסמוך בקרבן בעלה דכיד בעלה דמיא. ע״כ. וכתבו עוד וא״ת למה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה תיפוק לי דמ״ע שהזמן גרמא [דנשים פטורות. כדתנן במ״ז פ״ק דקידושין] ותנן [סוף] פ״ב דמגילה כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה. ודריש בגמרא מקרא דכתיב (ויקרא י״ט:ו׳) ביום זבחכם. ואתקש סמיכה לשחיטה. דכתיב וסמך ושחט. ע״כ:

**והעבד כו׳ והאשה.** הכא ליכא למידק אמאי תני להו בלשון יחיד. כדדייקי התוס׳ בריש חגיגה שהעתקתי לשונם שם. דהכא בעבד ואשה דאיש. קיימינן:

**וסמיכה שירי מצוה.** כתב הר״ב דאינה מעכבת כפרה. ומיהו מעלה עליו כו׳. דת״ר וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם. שנאמר (שם ט״ז) כי הדם הוא בנפש יכפר. אלא לומר לך שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה [שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה רש״י פ״ק דזבחים דף ו׳] מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר. ועיין בפירוש הר״ב במשנה י׳ פרק בתרא דנגעים:

**על הראש**. דת״ר ידו על הראש ולא ידו על הצואר. ולא על הגביים. ולא על החזה. וצריכא. דל״ת צואר [*היינו בגרון בית השחיטה] דלא קאי בהדי ראשו לא. אבל גבו דקאי להדי ראשו [בשוה] אימא דלא אימעט. צריכא. ואי אשמועינן הני תרי משום דלא אתרבו לתנופה. אבל חזה דאתרבי לתנופה אימא לא אמעוט. צריכא. גמרא:

**בשתי ידים**. כתב הר״ב דכתיב בשעיר המשתלח כו׳ [*כתיב ידו חסר וכתיב שתי] זה בנה אב לכל הסמיכות כלומר דבהמה. דאל״כ ידיו דכתיב מלא דויסמוך את ידיו עליו ויצוהו (במדבר כ״ז:כ״ג) למה לי. גמרא:

**במקום שסומכין שוחטין**. פי׳ הר״ב שאם סמך חוץ לעזרה כו׳. וא״ת הא תנן ותכף לסמיכה שחיטה. הא מפרשינן בגמרא. דהכי קאמר במקום שסומכין שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה. ולשון הרמב״ם בפירושו ותיכף לסמיכה שחיטה שתהא סמיכה כו׳. והוא טעם מה שאמר ובמקום שסומכין שוחטין. ע״כ. ש״מ שסובר. דהא דאמרינן ה״ק שתיכף כו׳ לאו לתקוני הגירסא אלא לפרושי. ודיקא נמי דלא אמרינן הכי קתני אלא הכי קאמר. והיינו נמי דהרמב״ם בפ״ג מה׳ מעשה הקרבנות העתיק ותיכף כו׳. ואין מקום למ״ש עליו הכ״מ דלא ידע למה לא העתיק שתיכף כו׳:

**שאחד מניף לכל החברים**. פי׳ הר״ב אבל כולן יחד אין יכולין להניף דהויא חציצה כו׳. גמרא. לינוף והדר לינוף. תנופה אמר רחמנא ולא תנופות. ופירש״י אבל בסמיכה לא כתיב סמיכה בהדיא. אלא וסמך סתם לסמוך והדר לסמוך. ע״כ. כלומר דתנופה הוא שם וחד תנופה אמר רחמנא ולא תנופות אבל וסמך הוא פעל לומר שיסמוך ולא קרא שם לסמיכה שתהא אחת ולא רבות. ומ״ש הר״ב וכהן שמניח ידו כו׳. דהא עיקר תנופה בבעלים. כ״כ התוס׳ בפ״ה דף ס״א שכן פי׳ בקונטרס. והקשו דמנא ליה הא. הא תרווייהו כתובין ולפיכך פירשו דלאו דוקא תחת יד הבעלים. אלא הבעלים אוחזים באוגני הכלי והכהן בשוליו מלמטה. ע״כ. וכבר כתבתי דבריהם במ״ו פ׳ בתרא דבכורים אבל נ״ל ליישב מה שהקשו על פי׳ הקונטרס דהא דפי׳ דעיקר תנופה בבעלים. אה״נ דלית ליה קרא. אלא סברא בעלמא הוא דכיון דכתיבין תרווייהו ובעי קרא דלינפו תרווייהו ומסברא אית לן למימר דיד בעלים עיקר. ולהכי לא הוי חציצה. שוב מצאתי בתוס׳ פ״ק דקדושין דף ל״ו. שכתבו וז״ל. מכניס כהן ידו תחת יד הבעלים ומניף וא״ת והא הוי חציצה דה״נ אמרינן במנחות בתנופה כו׳. וי״ל דלא דמי דהכא היינו טעמא דלא הוי חציצה בכה״ג לפי שהוא גזירת הכתוב דבעינן כהן ובעלים. אבל התם גבי שני שותפים חשיב כה״ג חציצה אם אחד מהן מניח ידו תחת יד חבירו. לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהן [מניפין]. עוד י״ל דה״נ לא מיירי שהכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ממש כו׳:

**מה שאין כן בסמיכה**. גמ׳. וסמיכה בשחוטין ליתא והתנן [במשנה ג׳ פ׳ בתרא דתמיד] בזמן שכ״ג רוצה להקטיר כו׳. והושיט לו הראשון הראש והרגל סומך עליהם וכו׳ אמר אביי התם משום כבודו דכהן גדול. [כמ״ש שם הר״ב] ופירש״י שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן. היה סומך עליהן ולא שתהא סמיכתה [צ״ל סמיכה] נוהגת בשחוטין מן התורה:

י **העומר**. הוא של שעורין [כדתנן ברפ״ב דסוטה] ויש לו רמזים בתורה מכללם שקרא אותה מנחת [בכורים. שנאמר (ויקרא ב׳:י״ד) ואם תקריב מנחת בכורים והפירוש המקובל שירמוז למנחת העומר. ומלת אם אינה רשות. אלא רמיזת זמן. רמב״ם ריש משנה ד׳] ונקרא שתי הלחם בכורים. וביאר זה ואמר בכורי קציר חטים. וזו היא ראיה על שהבכורים שקדמו להן בניסן. אינם אלא בכורי שעורים. והעיקר שעליו אנו סומכים היא קבלה בידינו. הרמב״ם סוף משנה ד׳. ועיין בגמרא ריש פ״ט דף פ״ד:

**מצות העומר לבא מן הקרוב**. מאי טעמא אבע״א משום כרמל תקריב פירש״י רך ומלא [ועיין בסוף פרקין] שתהא התבואה רכה ונמללת ביד. ואי מייתי מרחוק נשיב לה זיקא ומתקשה בדרך האי כרמל במנחת העומר כתיב ע״כ. ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצות. גמ׳:

**אומר להם**. כל אחד מהג׳ קוצרים. אבל המשיבים הם רבים מכל עיירות הלכך כלליהו ותני אומרים:

**והם אומרים לו קצור**. בקצירה עצמה השיבו ואמרו קצור ולא היה די להם לומר הין:

**כל כך למה מפני הביתוסים**. והר״ב העתיק צדוקים וביתוסים. גם בתחלת המשנה פי׳ שיכירו הצדוקים. וכן בריש פירקין. כתב מפני הצדוקים וכו׳ טעמו דשתי הכתות יצאו למינות. כדפי׳ במשנה י״א פ״ק דאבות וליכא בינייהו. ומיהו מתני׳ דקתני ביתוסים וכן העתיק רש״י. וה״נ תניא בברייתא דבייתוסים הם שאמרו עצרת אחר השבת. ולעיל מינה תניא דצדוקים היו אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד. ויראה שאף על פי ששתי הכתות יצאו למינות. מכל מקום כת זו פקרו בדבר זה וזו בדבר אחר. ואח״כ קבלו שתיהן לרעה זו מזו [*וכן ראיתי לחכם בספר המתואר מאור עינים בפ״ג מהחלק שממנו המתואר אמרי בינה]:

**שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יו״ט**. וכתב הר״ב ומסורת בידינו מאבותינו דהאי ממחרת השבת. ממחרת י״ט כו׳. וכן מצינו בספר יהושע וכו׳ ומאחר שתלה היתר כו׳. וז״ל הרמב״ם בפ״ז מהלכות תמידין. וא״ת שאותו פסח בשבת אירע. כמו שדמו הטפשים. היאך תלה הכתוב היתר אכילתה

לחדש. בדבר שאינו העיקר ולא הסיבה. אלא נקרה נקרה. אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא העילה המתרת את החדש ואין משגיחים על איזה יום הוא מימי השבוע. ע״כ. ומ״ש הר״ב וקוצרים העומר בלילה כו׳. שהרי הלילה תחלת היום הוא שכן הוא בכ״מ חוץ מבקרבנות. עיין בפי׳ הר״ב בספ״ו דחולין:

**ואבוב היה מנוקב.** עיין בפירוש הר״ב פ״ב דכלים משנה ג׳:

**רבי עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות.** פירש הר״ב. לפי שלא נתנו מעות הקדש. אלא בצריך להם. והא דקתני והשאר נפדה [לר״ע] לית ליה דלדידיה לא בעי פדייה א״נ שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. תוס׳:

**בא לו לעשרון ונתן שמנו כו׳.** וזה לא יהא אלא ביום. ר״ל יום ט״ז בניסן. רש״י:

**ונתן שמנו ולבונתו.** יצק ובלל. [*פי׳ הר״ב ויוצק עליה שמן ובולל. וכן פירש״י ועוד יש נתינת שמן שלישית שלא הזכיר בקונטרס] [דתנן] [במ״ג פ״ו] (תנן) דכל המנחות טעונות שלש מתנות שמן ונראה דכולהו תני להו הכא דנתן שמנו הוא נתינת שמן תחלה בכלי ויצק ובלל היא יציקה ובלילה [דלקמן] ובין הכא ובין התם. ה״ל למתני בלילה ברישא. דיצק הוא יציקה אחרונה. תוס׳. ועמ״ש שם בפ״ו [*והרמב״ם בפ״ז מה״ת כלל הכל בלשון ובוללן]:

**יצק ובלל.** תימה דלא תני מלח. כדקתני בהקומץ רבה [משנה ב׳] לא יצק לא בלל לא מלח. תוס׳. ואפשר לי לומר דלא קחשיב ותני אלא מילי דמנחות. אבל מליחה על כל קרבנך תקריב מלח וכן ליתא אלא סמוך להקטרה כמ״ש שם:

**וקמץ.** לאחר שבורר כל הלבונה לצד אחד. כדפי׳ הר״ב במשנה ב׳ דפ״ק:

**שלא ברצון חכמים.** פירש הר״ב דגזרי שמא יאכל מן החדש כשקוצר. דאילו קצירה עצמה אפשר בבית השלחין. א״נ ע״י קטוף [*ועי׳ לקמן במשנה ז׳ וח׳]:

**דברי ר״מ.** מקשינן בגמרא דבבדיקת חמץ פליגי חכמים אדר״י ומסתמא רבי מאיר הוא בר פלוגתיה דר״י. וסברי יבדוק בתוך המועד. כדתנן במשנה ג׳ פ״ק דפסחים. ולא חיישינן שמא יאכל. ומשנינן דשאני התם דהוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל אכיל מיניה:

**רבי יהודה אומר ברצון חכמים.** פי׳ הר״ב דלא גזרו שמא יאכל. והא דחייש התם בחמץ. דלא בדיל מיניה. חדש בדיל מיניה. גמ׳:

**והרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן.** כדמסיק טעמא במתני׳ מפני שהן יודעים שאין בית דין מתעצלים בו. וכתב הרמב״ם. ולכן צריכין אנשים שישמרו חצות יום ירושלים לא חצות אותן המקומות. לפי שאפשר שיהיה מוקדם. או מאוחר וזה ידוע מחכמת ארך הארצות. וכמו שהוא מפורסם אצל בעלי התכונה. ע״כ. ירצה שהמקומות שעל כדור הארץ בארך מנקודת מזרח עד נקודת מערב כל המוקדם לנקודת מזרח יקדים בו חצות היום קודם למאוחר אליו. ולכן צריכין שידעו המקומות אם הם מוקדמים לירושלים או מאוחרים וכמה היא הקדימה והאיחור שביניהם. ובזה ידעו אם חצות ירושלים מוקדם או מאוחר. לחצות יום שלהם. וכמה היא הקדימה. או האיחור:

**אמר רבי יהודה והלא מן התורה כו׳.** עמ״ש בזה בפרק לולב הגזול משנה י״ב:

**מפני מה הרחוקים מותרים כו׳.** בין לר״מ ובין לר״י. דאפי׳ ר״י מודה בזמן שיש עומר עומר מתיר. דכתיב עד (יום) הביאכם. רש״י:

**ושתי הלחם במקדש.** פי׳ הר״ב דכתיב בשתי הלחם מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות. אין לי אלא חדשה של חטים חדשה של שעורים [מנחת קנאות] מנין ת״ל חדשה חדשה [ב׳ פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה] אם אינו ענין לחדשה של חטים תנהו ענין לחדשה של שעורים. ומנין שתהא קודמת לבכורים ת״ל (שמות ל״ד:כ״ב) חג שבועות בכורי קציר חטים. [חג שבועות שאתה מביא בו לחם. יהא קודם לכל קציר. ואפילו בכורים כו׳] ומנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן. נאמר כאן (שם כ״ג) בכורי מעשיך ונאמר להלן (שם) באספך את מעשיך מן השדה. מה להלן נסכים ופירות אילן. אף כאן נסכים ופירות אילן. בגמרא פ״ט דף פ״ד:

**ואם הביא פסול.** לשון הרמב״ם בפ״ה מהלכות איסורי מזבח. ואם הביא לא נתקדשו להיות ראויין לקרבן. אבל נתקדשו להפסל ויהיו כקדשים שנפסלו. ע״כ:

**ואם הביא פסול.** פי׳ הר״ב שלא הותר החדש מכללו אצל ההדיוט. וקשיא תינח חדש שנאסר ועדיין לא הותר. אבל בכורי פירות ונסכי יין דמעולם לא נאסר. אמאי אם הביא פסול. ובגמ׳ יתיב רבי טרפון וקא קשיא ליה. מה בין קודם לעומר לקודם לשתי הלחם. אמר לפניו יהודה בר נחמיה. לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אצל הדיוט תאמר לשתי הלחם שהותר מכללו אצל הדיוט שתק רבי טרפון. אמר רב נחמן בר יצחק לדברי יהודה בן נחמיה נסכים בכורים [רש״י פי׳ יין שביכר כו׳. ולי נראה דתרתי קאמר נסכים ובכורים. וכן משמע מלשון רש״י עצמו שאני מעתיק בסמוך] שהקריבם קודם לעומר כשרים. דהא כ״ש הוא דהני לא אתסרו כלל. וכתב רש״י. והא דקתני מתני׳ ואם הביא פסול. לאו אבכורים דפירות האילן קאי.

ע״כ. אבל הרמב״ם בפ״ו מהלכות תמידין העתיק המשנה כלשונה וכן עוד לו בפ״ה מהא״מ פסק בנסכים. שאם הביא פסול. [וקצת תימה עליו שלא העתיק דין בכורים. ג״כ בפ״א מהלכות בכורים]. ושמעינן דלא ס״ל להא דרב נחמן בר יצחק. וקשיא אמאי. דהא מלתא בטעמא קאמר. לכך נראה בעיני דלענין הלכה לא קיי״ל כיהודה בן נחמיה מדקשיא ליה לרבי טרפון. ואף על פי ששתק רבי טרפון לאו כהודאה היא והיינו דדייק רב נחמן בר יצחק ואמר לדברי יהודה בן נחמיה. לומר ליה ולא סבירא לן אלא כדקשיא ליה לרבי טרפון. ולא מסקינן טעמא. ואע״ג דהתוספות כתבו דאף ר״ט לא אשתמיטתיה הך טעמא. דהא כתוב ממשקה ישראל [*מן המותר לישראל כדלקמן ומשום הכי לא השיבו יהודה בן נחמיה קודם לעומר אסור. משום דבעינן ממשקה ישראל] אלא דקשיא ליה ונילף קודם לשתי הלחם מקודם לעומר. ומהדר ליה לא אם אמרת וכו׳ ע״כ ולפי זה אף לר״ט טעמא משום דמותר לישראל. וא״כ לדידיה נמי ואם הביא פסול לא קאי אלא אחדש. יש לומר דר״ט ודאי לא אשתמיטתיה מלומר טעמא דמשקה ישראל מן המותר לישראל. אבל מכיון דקשיא ליה ונילף לשתי הלחם וכו׳. ולא ס״ל לא אם אמרת כו׳. אף טעמא דממשקה ישראל אזלא ליה. וכולה מתניתין קא קשיא ליה. ולית ליה בה טעמא. ומש״ה לרבי טרפון אין לחלק באם הביא. בין חדש לבכורים ונסכים. אלא מתני׳ כדקתני. דהא לית ליה טעמא דנוכל לחלק בכך. ואע״ג דמתניתין קאי בקשיא. אפ״ה אין לדחותה מהלכה מכח קושיא דהא רבי סתמה. אע״ג דלרבי טרפון קשיא ליה. ועיין כיוצא בזה במ״ש בפרק דלקמן מ״ב זהו מה שנראה בעיני שהיא שיטת הרמב״ם בחבורו. ומ״מ בפירושו דפי׳ נמי להא דיהודה בן נחמיה קשיא ודאי כמו שהקשתי להר״ב דא״כ ואם הביא לא קאי אלא אחדש. והיה להם לפרש זה:

**ואם הביא כשר**. עיין מ״ש במ״י פ׳ בתרא דחלה:

**חייבין בחלה**. טעמא פי׳ הר״ב בריש מסכת חלה:

**ומצטרפין זה עם זה**. כתב הר״ב ולא שיצטרפו כולן יחד כו׳ אלא החטין וכו׳ והשעורים כו׳. ושאר המינין עיין במ״ב פ״ד דחלה ושם בפי׳ הר״ב. וכתבו התוס׳ וא״ת והנך מינין שהן כלאים זה בזה. כדתנן בריש כלאים. היאך הן מצטרפין. הא תנן [בסוף] פרק שני דתרומות כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה. וי״ל דגבי חלה תלוי הטעם בעיסה. לפי שעיסותיהן דומות זו לזו. כדאיתא בירושלמי בפרק בתרא דחלה. ועוד יש לפרש דכשיש בכל אחד בפ״ע כדי חיוב חלה. אין תורמין מזה על זה ממין על שאינו מינו והכי מוכח בתוספתא דחלה וכו׳:

**ואסורין בחדש**. כתב הר״ב דגמר מפסח מה להלן כו׳ כדתנן במשנה ה׳ פ״ב דפסחים:

**מלפני הפסח וכו׳**. כבר הארכתי בזה בס״ד בחילוף הגרסאות בריש מסכת חלה:

**ואם השרישו כו׳**. כתב הר״ב דכתיב אשר תזרע בשדה משעה שנזרע ונשרש בשדה. מדכתיב בשדה דייקינן לה בגמרא דצריך השרשה:

**קוצרים בית השלחים שבעמקים**. וכן העתיק הר״ב אלא דמסיים ממקום שאי אתה מביא כגון בית השלחין ובית העמקים והתוס׳ העתיקו כן דף ס״ח וכתבו דצריך לומר כיון דלכתחלה לא יביא. אע״ג דאם הביא כשר. ממקום שאי אתה מביא קרינא ביה. דהא בית השלחין אם הביא כשר. כדתנן בפ״ח משנה ב׳ אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר. ותימה דהכא לא חשיב בית הזבלים ובית האילן [ולפי׳ קמא דכתב הר״ב במשנה דלקמן קחשיב בית האילן] ובזה יש לתרץ. דהני פסידי אי לא מקצרי להו ושרו רבנן. אבל הני לא פסדי אי משהו להו עד לאחר העומר ואחמור בהו רבנן כי היכי דאחמור הכא בגדישה. אבל אכתי קשה אמאי לא (כתוב) [חשיב] בית העמקים [ר״ל לעיל בפ״ח] ואית דגרסי הכא בית השלחים שבעמקים. דההוא אם הביא פסול. דאיכא תרתי ולא קרינא ביה ממקום [שאתה] מביא אבל היכא דאם הביא כשר אע״ג דלכתחלה לא יביא ממקום שאתה מביא הוא ואסור לקצור וכן מוכח בתוספתא דקתני אע״פ שאמרו אין קוצרים מבית השלחין שבהרים. ומבית הבעל שבעמקים אבל קוצרים מפני הנטיעות שבו. [והא] דלא תני בית העמקים בפ״ח. דבית העמקים דלאו בית השלחין פירות טובים [הן] ולכתחלה יביא. וקצת תימה לפירוש זה דלא משתמיט תנא בשום מקום וליתני בית השלחים שבעמקים לא יביא ואם הביא פסול. ועוד קשה דהיכא מצינן למימר דלא חשיב בית העמקים בהדי לא יביא משום דפירות טובים [הם] הא תנן בפ״ק דבכורים אין מביאים בכורים כו׳ ולא מפירות שבעמקים. ומדלא חזי לבכורים כל שכן למנחות דלגבוה. דהא דדרשינן בבכורים אשר תביא מארצך משבחה של א״י לאו משום מובחר הוא אלא אז׳ המינין קאי דמשתבח בהן א״י. ואי לאו ההיא דתוספתא. אין לחוש אי גרסינן של בית השלחים ושל בית העמקים. ואי הוה אמרינן בבית העמקים אם הביא פסול. הוה ניחא הא דלא תני להו בהדי הנהו דלא יביא דהתם אם הביא כשר. עכ״ד. אבל קצת תימה דלא משתמיט בשום מקום וליתני בית העמקים לא יביא ואם הביא פסול. כמו שכתבו בעצמם לגירסת בית השלחים שבעמקים. והרמב״ם בפ״ז מה׳ תמידין העתיק בית השלחים שבעמקים. וכן העתיק רש״י בפי׳ המשנה ובגמרא דף ס״ח:

**אבל לא גודשין**. פי׳ הר״ב כמה דאפשר לשנויי משנינן. וז״ל התוס׳ משום דבגדישה ליכא פסידא אי שבקינן עד אחר עומר והא דשרי רבי יהודה קמח וקלי במתני׳ [ה׳] משום עולי רגלים התירו וא״ת דבמתני׳ [ה׳] גזר ר״מ בקמח וקלי דאמר שלא ברצון חכמים. ובאנשי יריחו תנן קוצרין ברצון חכמים

וי״ל דקצירה שאני משום פסידא כדפרישית. וא״ת א״כ מאי קשיא ליה מקצירה אחמץ לר׳ יהודה [כמ״ש לעיל] שאני קצירה דאיכא פסידא. וי״ל דכ״ש אין לגזור במקום מצות ביעור. ע״כ:

**קוצר לשחת ומאכיל לבהמה.** ואף על גב דבמ״ט פ״ב דקדושין. פירש הר״ב דכל מקום שנאמר לא תאכלו אחד איסור אכילה. ואחד איסור הנאה במשמע. הא פריך לה בגמ׳ בפ״ב דפסחים דף כ״ג ומשני קצירכם שלכם יהא ועיין במשנה דלקמן:

**קוצרים מפני הנטיעות.** בפי׳ אחר שכתב הר״ב מפני הנטיעות משום כלאים. כתב רש״י ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמלתא פעמים שאדם זורע כו׳:

**מפני בית האבל.** לשון הר״ב שאין להם מקום פנוי לישב לברך ברכת רחבה. ויראה לפרש בית. כמו שפירש״י וישמע בית פרעה (בראשית מ״ח) כמו בית ישראל בית יהודה. עבדיו ואנשי ביתו. ע״כ. [*וזה שהעתיק הר״ב מפני בית המדרש. כך העתיק רש״י. אבל בכל הנוסחאות ראיתי כגירסת הספר] ומ״ש הר״ב דטעמא דדרשינן קצירכם של רשות כו׳. והקשו בתוס׳ דבמאכיל לבהמה דרשינן קצירכם שיהא שלכם. כמ״ש לעיל. ובפ״ב דפסחים דף כ״ג תירצו די״ל מדלא כתב קציר וה״מ למכתב קצירך. וכתב קצירכם ש״מ תרתי. ע״כ:

**כריכות.** בפ״א שכתב הר״ב. אלומות גדולות כתבו התוס׳ וא״א לומר כן כדמוכח בפרק אלו מציאות כמ״ש שם בריש הפ׳:

**אבל מניחן צבתים.** מ״ט. דכמה דאפשר לא טרחינן. גמרא:

**לא מצא יביא מן העמרים.** כולהו יביא דתנינן נפקא לן מתקריב יתירא דכתיב (ויקרא ב׳:י״ד) תקריב מנחת בכוריך א״כ מה ת״ל (שם) אם תקריב מנחת בכורים אלא ללמד שאם לא מצא כמצותו יביא כו׳ בברייתא בגמרא:

**מצות העומר לבא מן הקמה.** פירש הר״ב שיהא קציר לשמו כדכתיב מהחל חרמש בקמה. רש״י:

**מן הלח.** לשון הר״ב דכתיב כרמל רך ומל. וכן פירש״י במשנה ב׳ רך ומלא וכתבו התוס׳ [ס״ד ע״ב] דהוי כמו שמלה שלמה. ע״כ. אבל לשון רש״י במתני׳ כר ומל וכ״כ בפי׳ החומש פ׳ ויקרא וז״ל בעוד הכר מלא שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה ועל כן נקראו המלילות כרמל. וכן כרמל בצקלונו. ע״כ:

**נקצר ביום כשר.** והתנן [ספ״ב דמגילה] כל הלילה כשר לקצירת העומר כו׳. זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה קתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא [כגון זריקת דמים וקדשים ששחטן בלילה פסולין]. אף דלילה ביום נמי לא. אמר רבה ל״ק הא ר׳ דס״ל נקצר ביום כשר. והא ר״א בר״ש דס״ל בלילה דוקא ומתני׳ דריש פרקין דתנן קצירת העומר בשבת דלא כר׳. גמרא כדלקמן:

**ודוחה את השבת.** להקרבה אבל לקצירה לא. דהא נקצר ביום כשר ויוכל לקצרה מע״ש ואמאי תדחה שבת. גמרא:

**יא שתי הלחם.** לשון התוס׳ במשנה ובמקרא קרוי לשון זכר ולשון נקבה. דהכא תנן שתי הלחם. ובשמואל [א׳ י׳ ד׳] כתיב גבי שאול ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם. ולעיל פרק ואלו מנחות קרי ליה לשון זכר דקאמר בבא מלחם גדול וכתיב (ישעיה נ״א י״ד) ולא יחסר לחמו עכ״ל. ושמעינן דבמשנתינו ל״ג כגי׳ הספרים דגרסי גבי לחם הפנים שנים ואחד בלשון זכר. מדלא מייתו לה מהכא דנשנה בלשון זכר. וכן בגמ׳ גרסי׳ אחת ושתים. ומ״מ יש לי תמיהות על דבריהם דמה להם להביא ראיה משמואל. ובלחם הבכורים עצמם כתיב (ויקרא כ״ב) לחם תנופה שתים ותרגום אונקלוס תרין גריצין. ומה שהביאו ראיה מהמקרא דבלשון זכר נאמר מדכתיב ולא יחסר לחמו. זו אינה ראיה כלל שכינוי יחסר מוסב על האדם. וכענין שנאמר ביחזקאל [ד׳ י״ז] למען יחסרו לחם ומים. אבל נמצאו בלשון זכר בפרשת במדבר ולחם התמיד עליו יהיה. ובשמואל [א׳ י״ז י״ז] ועשרה לחם הזה. ועוד נאמר שם [כ״א] חמשה לחם. ובישעיה [כ״ח כ״ח] לחם יודק. ובתהלים [ק״ד ט״ו] ולחם לבב אנוש יסעד. ובמשלי [ט׳ י״ז] ולחם סתרים ינעם:

**ונאפות אחת אחת.** פי׳ הר״ב דכתיב ושמת אותם כו׳. ואי אתה נותן שתי הלחם שתים שתים. אדעלמא קאי דהא בפעם אחת אין נאפות. אלא שתים בלבד:

**ובטפוס היה עושה אותן.** דת״ר ושמת אותם בדפוס. וכתבו התוס׳ וא״ת והא אפיקתיה לומר שאפייתן שתים שתים. וי״ל דא״כ לכתוב ונתת אותם. אבל ושמת משמע שימה בדפוס. ע״כ. וכיצד נעשית בדפוס אכתוב בסוף מתני׳ ופי׳ בטפוס כתב הר״ב כמו דפוס פורמא בלעז. כמו טופסי גיטין. תוס׳. ועיין בגיטין פ״ב משנה ד׳. ומ״ש הר״ב כמין תיבה כו׳ כך הלחם היה לו ב׳ דפנות. כדתנן במשנה ה׳:

**וכשהוא רדן.** כתב הר״ב דפוס אחד היה לה בתנור כשהיא נאפית והיה מסיקין אותו עם התנור ואופה את הלחם. רש״י:

**נותנן בטפוס.** הן הקערות של שלחן כדאמר קערותיו אלו טפוסין וכפרש״י בפי׳ חומש שהיה נותנו בקערות לאחר אפייה. תוס׳. ועיין מ״ש במשנה ו׳. ובגמרא ולהדרא לדפוס קמא. כיון דאפי לה נפחה. ומכאן דקדקו התוס׳ שהלחם חוץ לדפוס דאי בתוך הדפוס כמו שנראה מתוך הסברא. כיון דכמין דפוס היה לה בתנור היכי מינפחה. הא אין הדפוס מניחה: ועוד דבכל דוכתא משמע שהיה מדביקין את הפת בתנור. ואם בתוך הדפוס נתונה. אי אפשר

להדביקה. ומהא דקתני וכשהוא רודן נותנן בטפוס אין לדקדק דשייך רדייה מפני הדפוס. ולא מפני שהודבק בתנור. ע״כ. ולפי זה דברי הר״ב סתרי אהדדי דכתב ומתקן הבצק בתוך הדפוס והדר כתב וכשהוא רודה אותן מן התנור נמצא שמחוץ לדפוס הן. אבל נ״ל ליישב דבריו דס״ל שהדפוס שבתנור היה צר מהדפוס שבו נעשה ונמצא שבתוך הדפוס נעשה כפי הסברא אלא שהדפוס שבתנור הוא צר ונכנס בתוך הלחם והלחם מבחוץ ונדבק בתנור. והיינו דפי׳ שהוא רודה מן התנור. גם יכולה להנפח וצריכה דפוס גדול מן הראשון:

**לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים**. כתב הר״ב לא אתברירא טעמא דהא מלתא בגמרא אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. וכ״כ הרמב״ם. ועל כרחינו צריכין לומר שגירסא אחרת היתה להם בגמ׳. דאנן גרסי׳ הכי הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ. אלמא מדת יבש לא נתקדשה. ואפייתן בפנים. אלמא מדת יבש נתקדשה. אמר רבא הוקשה [בתירוץ זה] אדם קשה שהוא קשה [חכם ומחודד] כברזל [לחתוך הלכה] ומנו רב ששת. מאי קשיא [נ״ל סתמא דגמרא פריך] דלמא עשרון לא מקדש. תנור מקדש. אלא אי קשיא הא קשיא. ואפייתן בפנים. אלמא תנור מקדש. ואין דוחות את השבת אפסלו בלינה. אמר רבא הוקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת. הא קמן דהך מלתא דלישתן ועריכתן בחוץ. ואפייתן בפנים. אתברר טעמא משום דמדת יבש לא נתקדש. אלא ודאי דגירסתם לא היתה כך. מאי קשיא וכו׳. וא״ת תקשה אמאי לא מתרצינן דלמא עשרון לא מקדש כו׳. והרי מצאנו לר״ע דס״ל הכי בפ״ט משנה ה׳. וכתבתי שם דאף רבי יונתן ס״ל הכי. וי״ל דגמרא לא בעי למדחי מתני׳ דלא תיתי כת״ק דהתם. והיינו נמי דהרמב״ם בחבורו סוף פ״ק מהלכות כלי המקדש [הי״ט] פסק דמדות יבש נתקדשו בפנים. וכן משמע מלשונו בפ״ב דמעשה הקרבנות [ה״ט] שכתב בירוצי המדות של סלת חול. שאין גב העשרון קדש. ש״מ דאלו פנים העשרון קדש*). ואפ״ה פסק בפ״ה ופ״ח מה׳ תמידין [ה״ז] למתניתין דהכא דשתי הלחם ולחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואי איתא דגירסתו בגמרא כדגרסי׳ אנן. היה לו לדחות דברי ת״ק דפ״ט מהלכה מקמי הך דהכא משום דהוה מחלוקת ואח״כ סתם. אלא ודאי דגירסא אחרת היתה לו ולא גרס מאי קושיא דלמא וכו׳ וכיון דגמרא לא דחי לה ש״מ משום דלא ניחא לגמרא למוקי מתני׳ דלא כת״ק דפרק ט׳ ושמעינן דהלכתא כותיה. ואי משום דמתניתין קאי בקושיא לא מש״ה נדחית מהלכה. ותסייעין למ״ש בפרק דלעיל משנה ו׳ גבי ואם הביא פסול. דאע״ג דמתני׳ קשיתין. לא זזה. והלכה היא. ועי׳ עוד לקמן:

**לישתן ועריכתן בחוץ**. אלמא מדת יבש לא מקדשה. ופי׳ התוס׳ דאי מקדשה מגנייא מלתא אי אפיק להו אבראי ולא כפי׳ הקונטרס דמפרש מטעם פסול יוצא דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא כדפרישית בפ״ק [דף ט׳] . ע״כ:

**ואפייתן בפנים**. ואינן דוחות את השבת. בגמרא מקשינן אפייתן בפנים אלמא תנור מקדש. ואין דוחות את השבת אפסלו בלינה. כדכתבינן לעיל ואסיק בקושיא. וכתבו התוס׳ ותברא מי ששנה זו לא שנה זו ע״כ. ולדבריהם לענין הלכה לית הלכתא כמתני׳. כיון דתרי תנאי נינהו אלא אי אפייתן בפנים דוחות את השבת. ואי אינן דוחות את השבת אין אפייתן בפנים. ולכאורה כיון דבס״פ סתם לן נמי דאינן דוחות את השבת. דקי״ל הכי. ולפיכך אין אפייתן בפנים. ותמה אני על הרמב״ם שפסק בחבורו שאינן דוחות את השבת. וגם פסק דאפייתן בפנים. ומיהו למאי דפרישית לעיל דמשום קושיא שמקשה בגמרא לא דחינן משנה מהלכה ואע״ג דלא מיתרצה הקושיא. אתי שפיר דה״נ דכוותיה. ולא ס״ל דתברא כו׳ כמ״ש התוס׳. דא״כ לא הוה משתמיט גמרא גופיה לאסוקי דתברא כו׳ כדאמר בעלמא. ועמ״ש במשנה ו׳ פ״ב דמעילה. ועמ״ש במשנה ו׳ פ״ק דמדות:

**רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים ר״ש אומר לעולם הוי רגיל כו׳**. מסקינן בגמ׳ דבגמרא פליגי. דיקא נמי דקתני רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל כו׳. ש״מ דלא בקראי פליגי. מדנקיט האי לישנא לעולם הוי רגיל. וכתב רש״י בגמרא פליגי מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש ומר גמיר דלא מקדש. ע״כ. ומשום ר״ש נקט נמי בדר״י דתנור מקדש דהא ודאי דלדידיה כיון דכל מעשיהם בפנים דאף מדות יבש מקדש ס״ל:

**בבית פאגי**. לשון הר״ב. רמב״ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ. ולשונו בפירושו מחוץ לעזרה אבל במשנה ג׳ פ״ז. כתב כלשון הר״ב. ומ״ש הר״ב ששם היו אופים המנחות. כבר כתבתי לעיל בפ״ז [במשנה ג׳] דבנא״י אשכחית שכתוב בה ששם היו אופים חלות תודה ורקיקי נזיר. ועיין עוד שם בפי׳ הר״ב דמפרש פי׳ אחר אבבית פאגי:

**חביתי כ״ג לישתן ואפייתן בפנים**. והר״ב העתיק לישתן ועריכתן בפנים ולי נראה דה״ג לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים:

**לישתן ועריכתן בפנים**. כתב הר״ב ולדברי הכל שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כ״ג נמשח ונתקדש ומקדש את המנחה. וכן לשון רש״י. ומסיים בה והאי דלא משחו עשרון שלם מפני שכל אדם מודד בו [מנחתו. ופעמים] שמוציאו לחוץ. אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחצות בו עשרונים. ע״כ. וכתבו התוס׳ דלא יתכן טעם זה כלל. דהא בפ׳ כל המנחות באות מצה (מנחות דף נ״ז) [ואני העתקתיו בפ״ט משנה ה׳] דרשינן מקרא מדות יבש לא נתקדשה מדכתיב (ויקרא כ״ג:י״ז) חמץ תאפינה ביכורים לה׳. אימתי לה׳ לאחר אפייה. ואע״ג דההוא קרא גבי עשרון כתיב לא שנא. ונראה לפרש דלישה ועריכה דלחם הפנים ושתי הלחם במדת יבש הוא דאין בהן שמן. ולישתן ועריכתן לא היתה בכלי הלח. אבל לישה ועריכה דחביתין היה בכלי הלח דיש בה שמן שנמדד בלוג ומדות הלח נמשחה לכ״ע ובכלי שהיה לש ועורך היה בולל. לפיכך צריך בכלי שרת [ועיין בפי׳

הר״ב פ״ו מ״ג] והא דנקט במתני׳ חביתי כ״ג לאו דוקא. דה״ה שאר מנחות הטעונות שמן כדאיתא בתוספתא דקתני מנחה יש בה מעשה כלי בפנים טחינתו והרקדתו בחוץ ולישתו ועריכתו [ואפייתו] בפנים וכו׳ והא דלא תני במתני׳ אלא חביתין יש לומר משום דחביתין חלוקין משתי הלחם ולחם הפנים בשני דברים. דאלו לישתן ועריכתן בחוץ ואינן דוחות את השבת. ואלו לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת. ועוד נראה דמתני׳ נמי קתני שאר מנחות. דקתני בסיפא כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ופי׳ בקונטרס לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים ולא בחוץ ע״כ. וראיתי לרש״י עצמו במסכת זבחים פי״א דף צ״ו. אדאמרינן התם שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור [וקדושתן] בתנור כתב וז״ל וקדושתן בתנור שאין נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמר בפרק שתי הלחם. לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו. ע״כ:

**כלל א״ר עקיבא כו׳.** ונשנה פ״ו דפסחים ומשולש בפ׳ י״ט דשבת. ולא בעי צריכותא דאשמועינן בכל דוכתא מאי קדחי שבת. תוס׳. וע׳ במשנה ח׳ פ׳ בתרא דר״ה:

**כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים.** פי׳ הר״ב במלאכתן שנעשה בהם בפנים כו׳ ובמלאכתן שנעשה בחוץ כגון לישתו ועריכתו של לחם הפנים. וכ״כ הרמב״ם. ומסיים וזה המאמר מחובר. במה שאמר שלחם הפנים מותר ללוש אותן בחוץ. ונאפה בפנים. ע״כ. כלומר דאילו שאר מנחות לישתן ועריכתן נמי בפנים כדקתני תוספתא שכתבתי לעיל בשם התוס׳ והעתיקה הרמב״ם ג״כ בחבורו ספי״ב מה׳ [מעשה] הקרבנות. ומש״ה פירש סיפא דקאי אלחם הפנים ושתי הלחם. וזה דוחק. ורש״י פירש מעשה כלי לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים. ולא בחוץ. ולפירושו כולה חדא מלתא הוא. והתוס׳ דחו גם זה. ופירשו דאין בהן מעשה כלי בחוץ אטחינה והרקדה קאי דלא בעו כלי שרת כי ההיא דתוספתא. ע״כ:

**יש בהן מעשה כלי בפנים.** גמ׳ שאלו את רבי. זו מנין. א״ל הרי הוא אומר (יחזקאל מ״ו:כ׳) ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה. מנחה דומיא דאשם [וחטאת] מה אשם וחטאת טעונין כלי. אף מנחה נמי טעונה כלי ופירש״י זו מנין שהמנחות טעונים כלי דכתיב אשר יבשלו. ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא. דכתיב לבלתי הוציא אל [החצר] החיצונה. ע״כ. וכתבו התוס׳ דלענין קמיצה וקידוש קומץ לא מיירי. דנפקא לן לעיל בס״פ התודה מהקישא דזאת התורה מה עולה טעונה כלי. דכתיב (בראשית כ״ב:י׳) ויקח את המאכלת. [ועמ״ש בשם התוס׳ במשנה ב׳ פ״ק דחולין] אף כל טעון כלי. וקמיצה כנגד שחיטה. וקידוש קומץ כנגד קבלה. כדאמרי׳ לעיל בפ״ב [די״ג] . אלא הכא בלישה ועריכה ואפייה של מנחה מיירי דאתקש אפייה דמנחה לבישול דחטאת ואשם מה חטאת כו׳. כדפי׳ בקונטרס ובפנים משתעי כו׳ אף אפייה דמנחה טעונה כלי שרת וה״ה לישה ועריכה. וצריך לדקדק לאיזו מנחה איצטריך קרא. אי למנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור. הא כתיב בהו כלי. ואילו למנחת סלת. אין בה אפייה קודם קמיצה. ע״כ. ושותיה דמרן הכ״מ בפי״ב מה׳ [מעשה] הקרבנות [הכ״ב] לא ידענא מאי היא. שכתב דהתוס׳ מפרשים דלמאי דקתני בפנים קאי ומשמע דלא גרסי מאי דגריס בספרים מה חטאת ואשם טעונים כלי אף מנחה נמי טעונה כלי. ע״כ. והרי כל דבריהם אמורים בטעונים כלי. ואי משום דכתבו ובפנים משתעי כו׳. אף רש״י כתב כן:

**כיצד.** הוא שאל על סבת היות לחם הפנים נאפה בדפוסים ואמר שסבת זה שיהא בעל שטחים מששה רוחות וכן שתי הלחם. הרמב״ם. ור״ל בששה שטחים שכיון שכופלים אותן מכאן ומכאן הנה יש לו ששה שטחים. ר״ל שטח התחת ושני שטחי הכפילה שמזה ומזה. והשטחים השלשה הם שני פעמים שהם שלשה מבחוץ וכן ג׳ מבפנים. ואע״ג שאין במשנה מדיני הכפילה אלא בלחם הפנים. ילפינן מינה דה״ה לשתי הלחם. אלא דבלחם הפנים שנינו משום פלוגתא דר׳ יהודה ור״מ. אבל תמיהני דבחבורו פ״ח מה׳ תמידין. לא כתב הכפילות בשתי הלחם:

**וקרנותיהן.** פי׳ הר״ב שהוא מדביק בצק כו׳. וכ״כ רש״י. וע׳ במשנה דלקמן בדבור וכופל כו׳. ומ״ש שם בס״ד:

**שיהא לו פנים.** ל׳ הר״ב דפנות והן הן הקרנים. ול׳ רש״י שיהא לו פנים דפנות שיהא לו פינים זויות והן הן הקרנות. וכך הגהתי בל׳ הר״ב ונראה בעיני דגרסת המשנה לרש״י כך היא. שיהא לו פנים. שיהא לו פינים. ותרתי ילפינן ממשמעות פנים חדא כדכתי׳ פנים ודרשינן דפנות והיינו כפילות דלקמן [*שכן קורא רש״י דפנות לאלו הכפילות]. וחדא דקרינן פינים שפירושו זויות והן הן הקרנות ולא אתא בן זומא לפלוגי. אלא לפרושי דדפנות וזויות מקרא קא ילפינן. ודקתני בן זומא אומר בל׳ מחלוקת. לא קשיא כדאשכחן כה״ג טובא ול״פ וכתבתים בפ״ג דבכורים. ועמ״ש עוד בזה במשנה דלקמן. [*וצ״ע דבפרק כל שעה (פסחים דף ל״ז.) אמרי׳ וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח. שכן מצינו בלחם הפנים טפח. ומפרש רש״י שהיו עובי דפנותיו טפח. דהיינו לחם שהיו לו פנים. ואין פנים פחותים מטפח. ע״כ] והרמב״ם פי׳ וז״ל. ומ״ש שיהא לו פנים הרבה. ר״ל [צדדים] שמקיפים אותו ששה [פנים] כמו שבארנו. ע״כ. וכבר ביארתי מה דעתו בצדדים שאמר. ונראה דגירסתו במשנה שיהא לו פנים הרבה. וז״ל בחבורו פ״ה מתמידין כל חלה מהן מרובעת. שנא׳ לחם הפנים. שיהא לו פנים רבים אורך כל חלה כו׳ והשלחן ארכו כו׳ וכופל כו׳. ע״כ. וענין מרובעת לאפוקי עגולה. או בעלת זויות חמשה ויותר. אבל לא שהיא מרובעת שוה הצלעות. שהרי היא על תמונת מרובע ארוך. ומ״מ גם לדבריו. בן זומא אינו חולק:

**השלחן ארכו עשרה כו׳**. כתב הר״ב ר״י לטעמיה דאמר [כו׳] במס׳ כלים פי״ז מ״י:

**וכופל טפחיים ומחצה מכאן וכו׳**. פי׳ הר״ב וכופל הלחם טפחיים ומחצה למעלה בגובה מכאן ומכאן והן הקרנות. וכ״כ רש״י ולא הבינותי זה. דהא פי׳ הר״ב. וכן פי׳ רש״י על וקרנותיהן במשנה דלעיל שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרנים וכו׳. ואע״פ שזה פי׳ על קרנות דשתי הלחם מסתמא גם קרנות דלחם הפנים נמי בכה״ג. ועוד דהא תנן דקרנות דלחם הפנים שבע אצבעות והכא הכפילה היא טפחיים ומחצה. ותו בגמ׳ א״ר יוחנן לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל נמצא שלחן מקדש ט״ו טפחים למעלה. לדברי האומר טפחיים קופל מקדש י״ב טפחים למעלה. ופרכינן והאיכא קרנות. קרנות לגויה דלחם כייף להו ולחם עלייהו נייח. ופי׳ רש״י והאיכא קרנות שבולטין ועשוין בראש הדופן. ע״כ. ולפיכך נ״ל שצריך להגיה ובהן הן הקרנות. ויש לי ג״כ תמיהה על פי׳ הרמב״ם בקרנות דמפרש שהוא הגובה. ור״ל העובי של הלחם וא״כ מאי משני לגויה דלחם כייף להו דאע״ג דנפרש דפריך מעובי הלחם. שגם הוא מרבה באויר דלמעלה ונמצא דמקדש טפי. מ״מ שינויא בלישנא דחיקא הוא. דמאי כייף להו דקאמר. הכי הל״ל לחם לגויה מכייף. וכלומר שיעור עוביו. והרלב״ג בפי׳ החומש תמה על הרמב״ם בזה דמפרש דקרנותיו העובי. שכיון ששתי הלחם דחמץ הן ואין עובין אלא ד׳ אצבעות והוא מבואר שהבצק שיהיה חמץ הוא רב הכמות ממה שהיה בהיותו מצה. ואם היה הרצון בקרנותיו עביו הנה יהיה שיעור החלה שהיא מצה הבאה משני עשרונים יותר מג׳ שעורים מהחלה שהיא חמץ הבאה מעשרון אחד וזה בלתי אפשר בשום פנים עם שהוא רחוק שיהיה מוגבל הארך והרחב והעובי כי הכמות יתחלף לפי קושי הבצק ורכותו. וגם משעור העשרון שהיא עשירת ג׳ סאין יתבאר שיהיה עובי החלות שהן מצה. שנראה בחוש שכמות הבצק הזה הוא פחות מכמות הקמח. ולזה לא יתכן שיהיה עובי אלו החלות כי אם פחות מאצבע. ולזה הוא מבואר כי הרצון בקרנותיו אינו כך. אבל לפי הנראה הוא לומר שלא היתה החלה בעלת ד׳ צלעות. אבל היתה בעלת ח׳ צלעות ד׳ צלעות לצד הזויות באלכסון. והם אשר קראם קרנות וארך כל קרן מהם היה ז׳ אצבעות ובזה האופן ישלם שיהיה לזה הלחם פנים רבים בכל א׳ משטחיו המקיפים בו וכו׳. והביאו הכ״מ בפ״ה מתמידין [ה״ט]. אבל גם פירושו בקרנות לא יתכן כלל. מהא דאמרינן בגמ׳. והאיכא קרנות כו׳. דבין הקושיא ובין התירוץ. אין להם מקום לפי פירושו. ולא ידעתי למה לא העיר הכ״מ מהגמ׳. הן על הרמב״ם. הן על הרלב״ג. ולפיכך הנכון דברי רש״י והר״ב ועוד לדבריהם הקרנות דהכא. כמו קרנות דמזבח שהם כקרנות בולטות בזויות. אבל צריך להגיה בכאן ובהן כמ״ש:

**רמ״א**. כ׳ הר״ב והל׳ כר״מ עמ״ש בזה במשנה דלקמן בדבור ונותנן:

**ועליו מטה מנשה**. כתב הר״ב והיינו סמוך ה״נ על סמוך. ואע״ג דבמ״ד פ״ה דפסחים אמרי׳ דעל חמץ לאו דוקא בסמוך. הא כתבו התוס׳ דהתם דף ס״ג. דהכא שאני דסברא הוא דהוי בסמוך דהא בשעת הנחת הלחם היו מניחים אותם ובשעת סלוקם נקטרים. ע״כ. וכה״ג כתבתי בשמם במ״ג פ״ז דהתם נמי לא דרשינן על בסמוך:

**ועליו מטה מנשה**. איכא קראי דקדמי להאי. וכתיב בהו עליו והיינו בסמוך אלא דבהו כתיב והחונים עליו מטה פלוני ונמצא בהא דמייתי להך קרא מקצר תיבת והחונים דבלא והחונים א״א למנקט קרא דלית ליה משמעותיה. אי נקטי׳ (על) [עליו] מטה כו׳. ובמ״ו פ״ה. כתבתי דר׳ מייתי ליה מוסכות על הארון. י״ל דניחא ליה למנקט קרא דבמשכן לראיה על התנופה דבמשכן ואבא שאול לא נקטי׳ משום הארכת ל׳ דוסכות:

**ארבעה סניפין של זהב היו שם כו׳**. דאמר קרא (שמות כ״ה:כ״ט) ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו. קערותיו. אלו דפוסין. כפותיו אלו בזיכין. קשותיו אלו סניפין [מרבוי דקרא. ל״א שמקשה את הלחם ומחזקו שלא ישבר] ומנקיותיו. אלו קנים [שמנקין הלחם מעיפוש] אשר יסך בהן שמסככין בהם את הלחם [שעל הלחם מסככין הקנים בין חלה לחברתה] גמ׳:

**סניפין**. שם לדבר העשוי לחבר ולהחזיק דבר אחר. וחבירו במשנה ג׳ פכ״א דכלים:

**מפוצלים מראשיהן**. כלומר באותו חלק שבהן שעולה למעלה על השלחן לפי שהסניפין הן כמו יתדות זהב עומדות בארץ וגבוהים עד למעלה מן השלחן הרבה. כמ״ש רש״י בפי׳ החומש בפרשת תרומה:

**כחצי קנה חלול**. כדי שתהא רוח מנשבת ביניהם. רמב״ם פ״ה מתמידין. וכן פירש״י בפירוש החומש:

**לא סדור קנים ולא נטילתן דוחה שבת**. ואף על גב דמדאורייתא נינהו כדנפקא להו מקרא הא אמר ר״ע [במשנה ג׳] כל מלאכה שאפשר לעשותה מע״ש אינה דוחה את השבת. וה״נ אפשר דלא דחי שבת עלייהו טעמא מאי [משוי להו לקנים] דלא לעפש לחם. בכי האי שיעורא לא מיעפש. גמרא. ומסקי התוס׳ דאין איסורם אלא משום טלטול בעלמא. ואפ״ה גזרו עליהם במקדש. וכמ״ש ג״כ בשמם במשנה י״ב פרק בתרא דעירובין וא״ת ומ״ט יאסרו להטלטל. כיון דחזו למצוה דלחם כבר כתבתי [בפ״ד דסוכה משנה ב׳] שכתבו שם התוס׳ לענין טלטול לולב דמאחר דאין עשוי כלי. מוקצה הוא להטלטל [*ובפרק כל הכלים דמסכת שבת דף קכ״ג כתבו אמתניתין דהכא. דגזרו לפי שהיו מחללין את השבת]:

**ונותנן לארכו של שלחן**. וכן העתיק הרמב״ם בפ״ה מתמידין ונותנן לאורך השלחן. והא ודאי דלאורך לאו למימרא שהיו מונחין ממזרח למערב על

אורך השלחן דכה״ג אין מקום פנוי כלל אלא מצפון לדרום היו מונחין ובמקום הפנוי שבין שתי המערכות שאותו מקום פנוי הוא מצד ארכו של שלחן שהוא י״ב טפחים ומתני׳ ר״מ היא. ונ״ל דה״ט דפסקו הרמב״ם ור״ב כר״מ. כיון דהכא סתם לן תנא כותיה. והכ״מ כתב משום דאבא שאול כוותיה. ע״כ. אבל התוספות פי׳ לארכו של שלחן על הרצפה היה מניחן לאורך השלחן דעל השלחן לא היה מקום פנוי למדת הקנים [לארכו]. ע״כ. וא״ת ואם על הרצפה היה מניחן מ״ט קפיד דלנחו לאורך השלחן. ונ״ל משום דכל הכלים. כך היו סדורין במקדש. והיינו דסמיך ותני כל הכלים וכו׳:

**כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית.** כתב הר״ב חוץ מן הארון וכו׳. שהבדים שבארון היו בולטים וכו׳. והבדים לרחבו של ארון וכו׳. כמו שציירתי ברפ״ה דיומא. וא״ת ומאי שייר דהא שייר ומש״ה דייק הכ״מ בפ״ג מבית הבחירה דשייר נמי מנורה דפליגי תנאי בגמרא. ר׳ ס״ל מזרח ומערב היו מונחים [מדכתיב בנר מערבי. (ויקרא כ״ד) יערוך אותו לפני ה׳ מכלל דכולהו לאו לפני ה׳ ואי ס״ד צפון ודרום כולהו נמי לפני ה׳ נינהו]. ור״א בר״ש ס״ל צפון ודרום [והא דכתיב יערוך אותו אנר אמצעי קאי דפיה כלפי מערב. דאילו שאר פיות הנרות מצדד להו אצדודי כלפי נר האמצעי כדכתיב (במדבר ח׳:ב׳) אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות] ומתני׳ ר״א בר״ש היא. וזהו שהרמב״ם פסק שם דארון וכן נרות המנורה היו כנגד רוחב הבית בין הצפון והדרום. ודלא כמתני׳ דספ״ג דתמיד דתנן בה נרות מזרחיות דההיא אתיא כר׳. ע״כ. אבל התוס׳ [דף צ״ח ע״ב] כתבו מתני׳ כרבי דאמר מזרח ומערב היו מונחין וי״ל דאה״נ דלא שייר מידי ול״ק אמאי שייר ארון דבלפני ולפנים לא מיירי:

**על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו.** פי׳ הר״ב להראות שמעלין בקדש דעכשיו מניחין על של שיש ומיד נושאן להיכל כו׳ וכן לשון רש״י. ואכתי תקשה למה של שיש ולא של כסף. דודאי דמכסף לזהב הוה נמי מעלין בקדש. שכן פירש הר״ב במשנה ד׳ פ״ו דשקלים. דאין מורידין מזהב לכסף. הלכך הנכון כמ״ש הר״ב שם ואחר שנאפה הניחהו על של שיש עד שיסדרהו והשתא עשאו של שיש שלא יתעפש. כיון ששהה זמן רב וכמ״ש שם בס״ד. ושוב מצאתי כך בגמ דתמיד פ״ד. דאמרינן אמתני׳ דהני שלחנות מכדי אין עניות במקום עשירות אמאי עבדי דשיש [ניעבדו דכסף] עבדו דזהב. אמר רב חיננא בשם ר׳ *)אסי ור׳ אסי בשם ר׳ שמואל בר רב יצחק. מפני שהוא מרתיח. וא״ת השתא מ״ט קאמרינן במתניתין שמעלין בקדש ל״ק דאסיפא קאי דלהכי הוה של זהב לפי שמעלין ואין מורידין. וכ״פ הר״ב שם בשקלים:

**המכניסים עומדים בצפון.** כתב הר״ב דהכי עדיף טפי וכו׳. מסיים רש״י דקדושת צפון חמירא. כלומר דקדשי קדשים שחיטתן בצפון:

**רבי יוסי אומר אפילו אלו נוטלים וכו׳.** וכוותיה סתם לן תנא בסוף פ״ב דמגילה. כמ״ש שם. ואפ״ה פסק הרמב״ם בפ״ה מתמידין כת״ק ונ״ל משום דהכא עיקר דמלתא והתם אגב גררא. וכיון דהכא עיקר דמלתא אית לן למפסק כת״ק דהכא:

**והחלות מתחלקות לכהנים.** פי׳ הר״ב משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס. כלומר שוה בשוה כת״ק דסוף מס׳ סוכה:

**חל להיות ע״ש.** וא״ת דהא פרישית במשנה ה׳ פ״ה דסוכה דכי מקלע יה״כ סמוך לשבת דחינן ליה. ואיכא למימר דמתני׳ אחרים היא. דס״ל דאין כאן דחייה כלל וכדמשנינן התם בגמרא [דף נ״ד] אמתניתין דספט״ו דשבת דחלבי שבת קריבין ביה״כ. וכמ״ש שם. אלא דקשיא אמאי לא מייתי נמי גמ׳ [שם] הך דהכא. וראיתי להרמב״ם שכתב בפירושו דמתני׳ דהכא וז״ל וזה דוחה טענת מי שכופר ומאמין שי״כ לא היה מעולם לא ביום הששי ולא ביום ראשון. אע״פ [שיוכל לתרץ] [שכל] מה שאמר מזה במשנה על דרך התנאי שאם חל [הוא] כבר אמרה המשנה הלכה [למעשה] שבבליים היו אוכלים חי. ולפיכך אין ראוי להיות בכאן מחלוקת. וא״א ג״כ לומר שזה הענין שלא נהיה כמוהו והרבה דברים יש בגמרא שמחזיקים זה. וסוף הענין מסור בראיה בזמן שיש שם ב״ד כמו שביארנו בראש השנה ודע זה עכ״ל. ודבריו אלו מחזיקים הקושיא יותר דכיון דהכא ממעשה רב ליכא למימר דע״פ מחלוקת שנויה וגם א״א לדחותה. א״כ כ״ש דכי פריך גמרא. ומי דחינן לה והא תנן חלבי שבת קריבין ביה״כ כו׳ דה״ל לפרוך ממתני׳ דהכא דליכא לדחויה מהלכה ולשנויי אחרים היא כדשני אמתני׳ דחלבים. ומה שנראה מדברי הרמב״ם בחבורו הל׳ קידוש החדש ספ״ז שאלו הדחיות נאמרו כשקובעים ע״פ. החשבון לא ע״פ הראייה. אלא שלפעמים יקרה ג״כ בזמן שקובעים ע״פ הראיה שיצטרך לקבוע ע״פ החשבון כשיקרה שלא תראה הירח מפני כמה סבות. כמ״ש שם פי״ח. והזכרתי זה בר״ה פ״ב משנה ו׳ שאז עושין ג״כ דחיות הללו שטעמי הדחיות מצד החשבון הם לפי דעת הרמב״ם. ונמצא עכשיו דכשמקדשין על פי הראייה והיא נראית דאין דחייה כלל והיא היא משנתינו וקשיא איפכא מאי פריך גמרא ממתני׳ דחלבים דהא בקידוש ע״פ הראייה ונראית אין דחיה כלל וכדמתני׳ דהכא. וצ״ע. ועיין עוד בסוף פירקין:

**שעיר של יה״כ.** שכשתעיין כל קרבנות יה״כ לא תמצא בהן מה שיאכל. זולתי שעיר חטאת הנעשה בחוץ. הרמב״ם:

**נאכל לערב הבבליים אוכלים אותו.** ה״ק נאכל לערב ומי הם האוכלים וכו׳:

**הבבליים אוכלים אותו כו׳.** כתב הר״ב כהנים כו׳. ובגמרא מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו וע״ש ששונאים ת״ח שבארץ ישראל את הבבליים כו׳. כדאשכחן בפ״ק דיומא [דף ט׳]. דאמר א״ל ר״ש בן לקיש לר״א באלקא דישראל סנינא לכו. לפי שלא עלו בימי עזרא. ומה שמזכירין אותם לגנאי על שאוכלים את השעירים חיים. אע״ג דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר. לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים

דמחזי כרעבתנותא. תוספות:

**אוכלין אותו כשהוא חי.** ואין בו משום דם האברים שהוא בל״ת ולוקין עליו. כמ״ש הר״ב רפ״ה דכריתות. דהתם בגמ׳ [דף כ״ב] מוקמינן לה דוקא בדפריש. ולפיכך שרי אף בלא מליחה כמ״ש התו׳ פ״ק דחולין דף י״ד. ואפי׳ להרמב״ם דבפ״ו מהמ״א אוסרו בלא מליחה יפה יפה. הכא אין איסור במליחה ביה״כ. ולא מיבעיא לדידיה שהוא פוסק כמ״ד אין עבוד באוכלים. כמ״ש בשמו במשנה ב׳ פי״ד דשבת אלא אף לרש״י והר״ב. דוקא לאורחא. אבל לביתיה לא. כמ״ש שם. ואע״ג דהתוס׳ פ״ז דשבת דף ע״ה. כתבו דמדרבנן אסור למלוח. אפילו למ״ד אין עבוד באוכלין. הכא בקדשים לא גזרו משום שבות כדאיתא בסוף עירובין דאין שבות במקדש. וכ״ש כשא״א לאכלו אלא ע״י כך ולא יתקיים מצות אכילתן ויבואו לבית הפסול:

**סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כו׳.** אין חייבין וכו׳. וכן הגירסא בכל הספרים והיא גי׳ נכונה דהוי טעמא דאין חייבין משום פיגול כו׳ כמו ברישא כדפי׳ הר״ב שם. אבל הרמב״ם בפ״ה מה״ת [הי״ד] כתב סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן והקטיר את הבזיכין לאחר שבת כו׳ נפסל הלחם. והרי הוא כקדשים שנפסלו וחייבין עליהן משום פגול נותר וטמא ע״כ. וכתב הכסף משנה שנראה שגירסתו בבבא זו וחייבין כו׳. ומסיק בטעמא. דברישא. כיון דלא סידר הבזיכין בשבת לא היה כח לחייב בהקטרתם משום פגול נותר וטמא. אע״פ שהוקטרו בשבת. אבל כשסידר הבזיכין עם הלחם בשבת חל על הבזיכין כח לחייב בהקטרתן משום פגול נותר וטמא כשיוקטרו. אע״פ שלא יוקטרו כמצותן. ואע״ג דתנן בפ״ק דמנחות [מ״ג] ובפ״ב דזבחים [משנה ג׳]. שאין חייבין עליו משום פגול עד שיקרב המתיר כמצותו. י״ל דלא אתי לאפוקי. אלא שלא יהא עירוב מחשבת פסול אחר. עם מחשבת הפגול. אבל בגוונא דנדון דידן לא. עכ״ד. ואני מצאתי גירסא זו בתוספתא פי״א. ולפי שהרמב״ם העתיק בבא זו לאחרונה אחר כל הבבות השנויות במשנתינו. וכבר העיר הכ״מ בזה ואמר שהקדים השלישית לזאת. לפי שדומה לבבא ראשונה. ע״כ. אני אומר שהרמב״ם לא העתיקה לבבא זו מן המשנה כלל אלא מהתוספתא. ולפיכך הניחה לאחרונה. אבל במשנתינו לא גרס כלל לבבא זו דסדר לחם ובזיכין בשבת. וכן לא נמצאת מפורשת בפירושו לא בנוסחא שלפנינו ולא בנא״י שבידי. אלא נראה דגורס בבבא זו סדר הלחם והבזיכין לאחר השבת וכו׳. והוא שכתב כך בחבורו [פ״ה מה״ת] סדר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטיר הבזיכין לאחר השבת הבאה. הלחם אינו קדוש ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת כו׳ והכ״מ הוסיף בבא זו בגי׳ המשנה ולפי דרכי ניחא טפי שאין להוסיף אלא חילוף גרסאות בלבד כמ״ש. כנ״ל והוא נכון מאוד:

**סדר הלחם ואת הבזיכין לאחר שבת.** והקטיר את הבזיכין בשבת פסול כיצד יעשה כו׳ וכן העתיק רש״י בפ׳ שתי מדות (מנחות ד׳ צ׳.) ובפ״ג דיומא ד׳ כ״ט. והכי מייתי לה התם בגמ׳. ונ״א ל״ג פסול. והכ״מ כתב שגי׳ הרמב״ם דל״ג פסול. שעל מ״ש בספר הרמב״ם בסוף דבריו שהתחלתי בהעתקתן לעיל אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת נפסל הלחם. כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת יניחם כו׳. כתב עליו הכ״מ וז״ל ואיני יכול להלום ל׳ אבל. ומצאתי בספר ישן לא נפסל הלחם ונראה דה״ג במשנה סידר הלחם והבזיכין לאחר השבת. והקטיר הבזיכין לאחר השבת נפסל הלחם. הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם. כיצד יעשה יניחנה כו׳. והטעם דכיון שסידר הלחם והבזיכין לאחר השבת לא נתקדשו ואע״פ שיבא יום השבת והם על השלחן. הלכך אם הקטיר הבזיכין לאחר השבת כלומר קודם שיגיע השבת. הלחם אינו קדוש מאחר שלא הונחו שם בשבת וגם לא הוקטרו בשבת. שהרי אין שם בזיכין ונפסל שאין לו תקנה עוד. ואינו קדוש [*שכ״כ שם הרמב״ם] כלומר שאין חייבין עליו משום פגול כו׳ אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם. דכיון דביום השבת היו הבזיכים עם הלחם על השלחן נתקדש הלחם. וז״ש רבינו לא נפסלה הלחם שזו היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו לא נפסל ולא כספרים דגרסי נפסל. ע״כ. אלא אמינא דכי ניים ושכב הכ״מ כתב להא מלתא דהיאך אפשר לחלק בין היו הבזיכים עם הלחם על השלחן בשבת או לא. ודבבא ראשונה דפסלה היינו בהוקטרו קודם שהגיע השבת. שהרי הרמב״ם כתב בהדיא באותה בבא הראשונה והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה. וכן לשונו ג״כ בפירושו. גם נתלבט מאד הכ״מ מאי נ״מ בשלא נפסל כיון דאין לו בזיכים שיוקטרו בשבת הבאה [*וא״ל שיש לו תיקון על ידי שיסדר עמו בזיכים אחרים בשבת זו. ויקטירם בשבת הבאה. ואח״כ יותר הלחם. דא״כ [לא] ה״ל למשנה ולרבינו להשמיט תיקון זה] ונדחק לומר דאפשר דכי אמרי׳ נפסל הלחם ישרף. וכי אמרי׳ לא נפסל היינו שלא ישרף עכ״ד. וזה דוחק גדול לכך נ״ל שנוסחת ספרים דידן דגרסי נפסל היא הנכונה וכן ראיתי בנא״י שבפי׳ המשנה. שכתוב בה ג״כ שתי הבבות הללו. הראשונה בסדורן של לחם ובזיכין כמצותן והוקטרו לאחר השבת. והשניה בהוקטרו בשבת בשתיהן כתוב פסול. ומשום לשון אבל שהוקשה להולמו אין לשנות הגירסא ולהחליפה מהן ללאו. וגם בנא״י שבפירושו כתב הל׳ אבל כו׳ ומסיים פסול וי״ל דלשון רווחא הוא כלומר אבל גם זה פסול. ובמשנה ב׳ פ״ק דמעילה [תנא נמי] אבל. ומפרש הר״ב כמו ברם. וכן פירשתי במשנה ח׳ פרק בתרא דר״ה. ויתכן שגם הרמב״ם ע״ד הרחבת הלשון כתב כן בכאן. לומר שאף בהוקטרו בשבת נפסל. ונמצא שגי׳ הרמב״ם במשנתינו כגירסת ספרים דגרסי פסול. וכגירסת רש״י. והיינו דמסיים וכתב כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסידרן לאחר השבת יניחם וכו׳ ואי לאו דגרס פסול היתה תקנה זו בלחם בלבד ולהביא בזיכין אחרים וכאי נמי דכתבו התוספות שאעתיקם בסמוך. אבל משום דגרס פסול לפיכך אין לו תקנה בשהוקטרו הבזיכין. ואין להתלבט עוד במה שנתלבט הכ״מ בזה. וגם גירסת ספרי הרמב״ם שבידינו נכונה. וגרס במשנתינו פסול כגירסת רש״י.

מ״מ גי׳ נ״א גם היא נוסחת בעלי תריסין. והם התוספות כפי מה שראיתי לשונם בפרק שתי מדות [דף צ״ז]. וזהו כיצד יעשה שלא יבא דבר לפסול יניחנה עם הבזיכים לשבת הבאה א״נ מה יעשה מן הלחם אחר שהוקטרו הבזיכין. ע״כ:

**שאפילו היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום**. וליכא למגזר שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול כדאמרינן במשנה ה׳ פ״ט כמ״ש שם. דהכא פנים הוא ולאו כ״ע ידעי שכן אירע בזה הלחם אלא הכהנים כהנים ידעי טעמא דמלתא דכהנים זריזים ליכא למגזר. והתם חוץ כ״ע ידעי ואיכא למגזר שמא יאמרו כו׳ גמרא שם דף צ׳:

**אין פחות משנים ולא יתר על שלשה**. כלומר אין פחות משני ימים שעברו וכן ג׳ ולא קשיא דליתני לב׳ ולג׳. עיין בריש מסכת פרה:

**שני י״ט של ר״ה כו׳**. כתב הר״ב וא״ת הרי שנים עשר נינהו וכו׳ הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום. כך פי׳ בקונטרס. וכתבו התוס׳ דנראה דל״ק מידי דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה אותו היום קדש ולמחר קדש יום שני עיקר [כדתנן בפ״ד דראש השנה משנה ד׳] ומנינן [מיניה] יוה״כ ויחול אחר השבת ונוהגים אותו היום קדש חומרא בעלמא דלא ליזלזלו ביה לשנה הבאה. ואם קודם מנחה באו עדים לא עבדינן אלא חד יומא ומחרתו דהוא ע״ש חול. אע״פ שכבר אפו לחם הפנים מערב י״ט חוזרין ועושין אחרים לקיים לחם חם. כמו שנוכל יותר. וראשון נאכל בפדיון וכו׳. ומיהו קשה היכי חייל יוה״כ באחד בשבת. הא משמע בפרק החליל דלא מקלע באחד בשבת. אלא לאחרים שעושין לעולם אחד מלא ואחד חסר. ע״כ. ולא ידעתי מאי קשיא להו טפי על פירושם מעל המשנה עצמה. דתנן ואינו דוחה את יום צום. ומהאי טעמא דדחינן יוה״כ מיום א׳. הכי נמי דחינן ליה מיום ו׳. וכן במתניתין ז׳ כמ״ש שם וע״ש:

**ולא את יום טוב**. כתב הר״ב לפי שאין אופין ומבשלים ביו״ט. אלא מה שאוכל באותו היום בלבד. בפרק אלו עוברין (פסחים דף מ״ז) פריך מהכא למאן דאמר מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב [והכי מפרשינן ברפ״ב דביצה] דהשתא דשבת ביו״ט שרי דיו״ט ביו״ט מיבעיא ומשני שאני הכא דאמר קרא לכם ולא לגבוה. תוס׳. ומה שהקשו שם בתוספות מהואיל אי בעי פריק להו ואמרינן הואיל כמ״ש שם בס״ד. לפירוש הר״ב והרמב״ם דר״פ דלקמן דאין פודין טהורין וכך פסק הרמב״ם בחבורו בפ״ו מאיסורי מזבח לא קשה ולא מידי ופלוגתא דאמוראי היא בר״פ דלקמן וה״ל להתוספות לפרש דלאותו מ״ד הוא שהקשו:

**ואינו דוחה את יום צום**. חל יום הכפורים בערב שבת. אין לחם הפנים נאפה בו. רש״י. ועיין מ״ש לעיל במתני׳ [ד״ה שני י״ט כו׳] גם מ״ש במשנה ז׳:

**יב שנטמאו**. פירש הר״ב אבל לא נטמאו לא שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם. ברייתא בגמרא:

**משקדשו בכלי אין להן פדיון**. גמרא [*פשיטא [קדושת הגוף נינהו] סד״א הואיל ובעל מום אקרי טמא [כדפירש הר״ב בד״ה העופות כו׳] טמא נמי כבעל מום דמי דאפריק [ואע״ג דקדוש קדושת הגוף כי נפיל ביה מום מפריק] הכי נמי טמא לפרוק קמל״ן דלאו כי האי טמא קרייה רחמנא לבעל מום] דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמפריק. פירש רש״י לאחר שקדש בכלי שרת. ואפילו בהמה בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון:

**העופות**. לשון התוס׳ כשקדם הקדישן למומן מיירי. אבל קדם מומן להקדישן נפדין. כדתניא בתוספתא וכו׳. ע״כ. ובמקום משנתינו היא שנויה בתוספתא. והיינו דדייק הרמב״ם וכתב בפ״ו מאיסורי מזבח. הסלת וכו׳. והעופות וכו׳. שנפסלו או שנטמאו ואפשר דלענין טומאה נמי נשנו ולאחר מליקה. כגון עולה שאינה באה לכלי. שרת כלל. ולא הוה כבהמה שחוטה. שכתב רש״י לעיל. ולהכי איצטריך לאשמועינן:

**והעצים והלבונה וכלי שרת**. ואף על גב דלא קדושת הגוף נינהו. אלא מכשירי קרבן הם. אפ״ה הואיל ומנחות ונסכים טהורים אין להם פדיון הני אף על גב דנטמאו כטהורים דמיין עצים ולבונה לאו בני אשוויי [אוכלא] נינהו אלא הקדש משוי להו אוכלא. [ועיין מ״ש במשנה ה׳ פ״ד דזבחים] דעצים כמה דלא משפי להו לגזרין לא מתכשרי. לבונה נמי כמה דלא קדשה בכלי שרת לא מתכשרה. כלי שרת. נמי הואיל ואית להו טהרה במקוה. גמרא. והשתא לא משכחת להו טומאה. אלא לאחר דמתכשרו בכלי שרת. דמקודם לכן אינן ראויין לקבלת טומאה וכ״ש דאין להם פדיון דטהורים לגמרי הן. והיינו דלא עריב להו ותני בהדי מנחות ונסכים. אלא משום דהני לעולם אין להם פדיון. דמשום דקודם שקדשו בכלי שרת אין להם שייכות טומאה. והרמב״ם שבפ״ו מאיסורי מזבח. עריב ותני להו (ושלכולם אם) [וכתב שאם] נטמאו או נפסלו אין בהן פדיון אם הוא לאחר שנתקדשו בכלי שרת ואם קודם שנתקדשו נטמאו. או נפסלו. פודין. (ואף) [היינו משום דאף] על גב דנטמא לא שייך בהו קודם שיקדשו בכלי שרת. פסולה מיהא שייך בהו. והא כדאיתא והא כדאיתא:

**שלא נאמר אלא בהמה**. כתב הר״ב ואשמועינן במתניתין. דאף על גב דאשכחן בקדוש קדושת הגוף כו׳. העופות והעצים כו׳ דקדשו קדושת הגוף כו׳. [*וכן משמע מפירש״י] [ד״ה והעופות] ותמיהני דהא אמרינן דמכשירי קרבן לאו קדושת הגוף הן והרמב״ם [*לא פי׳ כלום בזה. וניחא דהוי כמשמעה שכל שאין בהמה אין בו פדיון. ובחבורו פ״ו מהלכות איסורי מזבח [ה״ד] כתב. שנאמר והעמיד והעריך כל שישנו בהעמדה נערך. ואלו אינן בכלל

העמדה. ע״כ וכ״כ עוד בפ״ה מהלכות ערכין [ה״ט] ובשום מקום לא הראה לנו מקום הכ״מ וגם לא העיר עליו למה נקט טעמא אחרינא ממשנתינו דנקטה על העופות וממאי דאתמר עלה בטעמא דאינך ואפשר לי לומר דניחא ליה למנקט דרשה ממקרא הכולל לכולם לעופות ואינך. וגם זה דוחק בעיני]:

**הרי עלי שני עשרונים כו׳**. וצריכא דאי אשמועינן הך קמייתא משום דאמר במחבת וקא מייתי במרחשת [מש״ה לא יצא] אבל הכא דאידי ואידי [כלי שנדר ושהביא] במחבת ואידי [ואידי] במרחשת אימא ידי נדרו נמי יצא. ואי אשמועינן הך משום דקא פליג להו אבל התם דלא פליג להו אימא לא. צריכא. גמרא:

**[*הרי אלו פסולין**. עיין בפירוש הר״ב בסוף המשנה]:

**אמרו לו בכלי אחד נדרת כו׳**. יראה לי דהה״נ ברישא א״ל במחבת נדרת אלא דבמאי דסליק אשמועינן וה״ה לרישא. והרמב״ם בפי״ז מהלכות מעשה הקרבנות העתיק המשנה כצורתה:

**הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים**. כתב הר״ב. וכגון שאמר אילו הייתי יודע וכו׳. ומיהו ברפ״ב דנזיר באומר הריני נזיר מן הגרוגרות. סברי ב״ה דלא הוי נזיר שלא נדר כדרך הנודרים. דדוקא גבי מנחה יביא מן החטים. משום דשעורין שייכי גבי מנחה. כדאשכחן מנחת העומר ומנחת קנאות דבאות שעורין ולמנחה מעליא אכווין. אבל גרוגרות לא שייכי לנזירות. ומעיקרא כי אמר הריני נזיר לא היה בדעתו [לנזירות] כלל. תוס׳. והכא לא דמי למתני׳ ה׳ פ״ז. באומר תודה מן החולין ולחמה מן המעשר דיביא לחמה מן החולין ולא בדקינן ליה. משום דהתם מאי בדיקה בעי. נדר גמור נדר. אלא שרוצה להביא מהמעשר. ואינו יוצא י״ח בזה. ומשום דהדר ביה כי אמר מן המעשר לא מצי למיהדר משום אמירתו לגבוה כו׳ כדכתיבנא שם בשם התוספות:

**אמר ר״ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ואינם נבללים זה עם זה**. פירש הר״ב שנמצאת זו חסרה וזו יתירה. עיין מ״ש בפ״ט משנה ד׳:

**אלא עד ששים יכולים להבלל**. כתב הר״ב והאי תנא סבר לה כראב״י דאמר בפרק שתי מדות [משנה ג׳] אפילו מנחה של ס׳ עשרונים. אין לה אלא לוג. וכ״כ רש״י דאליבא דראב״י נקט לה. וקשיא דא״כ משנה זו כולה נדחית מהלכה. דדברי ת״ק נדחין מפני הקושיא האמתית שיקשה עליו ר״ש. ודברי ר״ש נדחין ג״כ כיון דלעיל שם פסקו הרמב״ם והר״ב דלא כראב״י. וא״כ למה שתקו בכאן ולא פירשו דמשנה זו דחויה היא. ולא עוד אלא שהרמב״ם כתב וטעם רבי שמעון ודאי אמת. וגם ראיתי בחבורו שכתב בפ׳ י״ז מהקרבנות [ה״י] אין היחיד מביא מנחה בכלי אחד יותר מס׳ עשרון וכו׳. שאין יכולין להבלל כאחד אלא ששים. אבל יתר על ששים אין נבללים וכו׳. ושם פרק ב׳ כתב. דמדידת שמן של מנחת יחיד בלוג שבמקדש. כמנין העשרונות מנין הלוגים. והיינו דלא כראב״י. אבל לשונו בפירושו בטעם ר״ש כך הוא. אע״פ שזכרנו בפרק [שלישי] של מסכת זו שבלילה אינה מעכבת ע״מ שתהא המנחה מועטת עד כדי שאם רצה לבלול אותה שיוכל לבלול. אבל היתה מרובה עד שא״א לבלול אותה בבת אחת [א״א בלא] בלילה. עכ״ד. ונראין דבריו דלאו מטעם ראב״י קאמר לה ר״ש. אלא דאפילו לת״ק דראב״י דלכל עשרון מביא לוג. אפ״ה כל שהעשרונות יותר על ששים מתוך שהסלת רב הוא. א״א להבלל יפה. אפילו יהיה לו לוגים כמספר העשרונות. והשתא משנתינו הלכה היא ומטעמא דר״ש. ומ״מ על מ״ש הרמב״ם אין היחיד מביא [מנחה] בכלי אחד כו׳ קשיא מאי דייק למכתב יחיד והכ״מ בשם הר״י קורקוס כתב וז״ל דקדק רבינו לכתוב אין היחיד מביא. לרמוז מה שאמרו שם שהצבור מביא ביו״ט ראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד עשרון ע״כ. ולא הבינותי דבריו. שהרי אף הצבור אין מביאין בכלי אחד כדאמר ר״ש. לכך נ״ל בהפך דאילו צבור אין מביאין בכלי אחד אפילו פחות מזה דלא אשכחת קרבנות צבור בפעם אחת שיהו בלילתן שוה. בכל כך עשרונות:

**עד ששים יכולים להבלל**. כתב הר״ב דהכי קי״ל דכל הראוי לבילה כו׳ וטעמא. כתבתי בפ״ג מ״ב:

**חסר קרטוב**. פי׳ הר״ב רביעית של רביעית הלוג. וא״כ הוא אחד מט״ז בלוג. וכן לשון הכף נחת. וקשה דברפ״ג דמקואות. וכן בסופו. גם בפ״ז משנה ב׳. פי׳ שהוא חלק מס״ד בלוג. אבל פירושו דהתם נכון דהכי איתא בגמרא פ״ה דב״ב דף צ׳. שהוא אחד משמנה בשמינית הלוג. ולהר״ב הטעהו לשון הרמב״ם שבפירושו בכאן. שכתוב שם הקרטוב שתי שמינית הרביעית ע״כ. ופשוט ששתי שמינית הן רביעית. ונתחכם הר״ב לקצר הלשון. אבל נפלאתי מאד איך לא שת הר״ב אל לבו. שא״א לומר שכן יצא מידי הרמב״ם עצמו להאריך ולקלקל הלשון. ומצאתי בנוסחת א״י שכתוב חצי שמינית הרביעית ע״כ. והיינו שמינית שבשמינית:

**אינו יכול לטבול בהן**. עיין מ״ש בזה בריש פ״ג דמקואות:

**אין מתנדבים לוג שנים וחמשה וכו׳**. עיין מ״ש בפרק דלקמן משנה ה׳. וכתבו התוס׳ תימה דכי היכי דאמרינן גבי מנחות [במשנה ג׳] דאם אומר חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים. הכא נמי נימא כי אמר לוג או שנים יביא שלשה שהם נסכי כבש וכי אמר חמשה יביא ששה שהם

נסכי פר. ושמא הכי נמי היכא דאמר הרי עלי אבל הכא בנדבה דיש לוג אחד. או שנים לפניו. ואמר הרי אלו לנסכים. ובגמרא איבעיא להו יש קבע לנסכים כו׳ כגון דאייתי חמשה אי אמרת אין קבע מקריב ד׳ ואידך הוי נדבה [וימכר ויפלו דמיו לנדבה או יקרב הוא עצמו עם ב׳ לוגין אחרים לתמיד דצבור] ואי אמרת יש קבע עד דממלי להו לא קרבי. פירש בקונטרס כגון דאמר הרי עלי כך וכך [לוגין] *)למדה. עכ״ד התוס׳. ובגמ׳ בעי רב אשי למיפשט ממתניתין. דקתני חמשה דומיא דשנים מה שנים לא חזו כלל. אף חמשה נמי לא חזו. ודחי מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא. ושמעינן מיהא דמתני׳ נמי בגוונא דאיבעיא היא והדרא תמיהת התוספות לדוכתא. אמאי בלוג ושנים לא יביא וימלא כמו במנחות. גם דברי הרמב״ם בפרק י״ז מהקרבנות. כתב בין בנדר בין בנדבה. לכך נראה לי לתרץ דשאני מנחה דנדבתה כתיבא בהדיא. משא״כ נדבת יין דלאו בהדיא כתיבא. אלא מאזרח. כמ״ש בפרק דלקמן משנה ה׳. וכיון דלאו בהדיא כתיב לא נוכל לחייבו עד דפריש. אא״כ מטעם דיש קבע וההוא איבעי לן. ותו אי לא מסתפינא. דדינא רבה נפקא בהכי ולית מאן דמשתמיט לאורויי הכי. אמינא אנא דמתני׳ דתנן אין מתנדבים לוג כו׳ לגופה איצטריך. לאשמועינן דנדבת יין אינה באלו המניינים אלא היא במנינים המפורשים האחרים. אבל אין ה״נ שאם התנדב לוג כו׳. ובדקוהו ואמר אילו הייתי יודע כו׳ הייתי נודר כך וכך. שמחייבין להביא ולהשלים השיעור. והא דאיבעיא לן בחמשה אי מלי לה. היינו כי היכי דלא צריכי לבדקו. וא״נ דאיבדק ואמר שלא היה נודר יותר דאפ״ה חייב:

**ומששה ולמעלה**. כתב הר״ב דשבעה חזו כו׳. ותשעה חזו לכבש ופר. [וכ״כ] רש״י. והרמב״ם מסיים או כדי נסכי ג׳ כבשים. ומ״ש עשרה חזו לאיל ופר. מסיים הרמב״ם או שני כבשים ואיל. ומ״ש י״א חזו לשני אלים ולכבש. ומשמע דכך הוא מביא. ובגמרא אמר אביי אם תמצא לומר אין קבע לנסכים [הא אין קבע לנסכים] אבל אי יש קבע מיבעי לי מאי. גברא לשני פרים קא מכוון. ועד דממלי להו לא קרבי. או דלמא לשני אילים וכבש אחד קא מכוון [ובתוספות פירשו אמאי לא בעי ליה בשבעה] תיקו. ומיהו אין לתפוס להר״ב בזה. דכי היכי דחמשה דתנינן אמרינן הא כדאיתא והא כדאיתא. הכא נמי הא דתנן ומששה ולמעלה. הכי נמי הא כדאיתא והא כדאיתא אבל על הרמב״ם בחבורו [בפרק י״ז מהמ״ק] אני תמה דלא פירש זה:

**מתנדבים יין**. [*טעמא כדלקמן בשמן שכן ראיתי בת״כ. ומ״ש הר״ב שמנסכו לשיתין] טעמא כתבתי במשנה ב׳ פ״ו. וגם על מ״ש הר״ב בכאן דמנסכו לשיתין הארכתי שם בס״ד:

**מתנדבים שמן**. כתב הר״ב וקומצו כו׳. הכי אמר שמואל ספ״י דזבחים. ומפרש מאי טעמא דאמר קרא קרבן מנחה [דמצי למכתב כי תקריב. וכתב קרבן יתירה לדרש] מלמד שמתנדבים שמן. וכי מנחה. מאי מנחה קומצה ושיריה נאכלין [אף שמן קומצו ושיריה נאכלין]. ומיהו ודאי דלקמצה בפס ידו כדרך קמיצת המנחה א״א אלא שמפריש בכלי שיעור קומץ שהוא כשני זיתים. כמ״ש הר״ב במשנה ד׳ פ״ג. ועיין מ״ש בספ״י דזבחים. [*והא דמפקינן הכא שמן מקרבן. ולעיל כתבתי יין. תרווייהו מפקינן בת״כ. ועיין בר״פ דלקמן משנה ג׳ מ״ש שם עוד בס״ד]:

**שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו**. לשון הר״ב הוא קרב בפני עצמו אע״פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעכב המנחה. דהא במשנה ה׳ פ״ג לא תנן דיין מעכב המנחה. אבל קשה מאי בעי להכי תיפוק ליה כמשמעותן של הדברים שהיין בפני עצמו ממש קרב. וכדפירש בשמן דלא אשכחן דליתו בכלי בפני עצמו. ולשון רש״י. אינו מעורב במנחה:

**יג הרי עלי עשרון יביא אחד**. פשיטא. וכן עשרונים נמי פשיטא דמיעוט [עשרונים] שתים. פירשתי ואינו יודע כו׳. איצטריך ליה. גמ׳:

**יביא איזה שירצה**. פי׳ הר״ב מחמשת המנחות דחמשה הן. כדפי׳ הר״ב לקמן. וכתבו התוס׳ אבל במנחת נסכים לא אכוון אע״ג דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום [כמ״ש הר״ב בסוף פרק דלעיל] דסתמא דעתיה אמנחות המפורשות ורגילות לבא בפני עצמן ולא בגלל זבח. ע״כ:

**רבי אומר יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים**. פירש הר״ב. כיון דאמר מנחה. דמשמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה כו׳. אבל במשנה דלעיל לא פליג דההיא באומר פירשתי עשרונות. אבל לא קבעתים בכלי אחד דמייתי ששים עשרונות בס׳ מאני. גמ׳ לעיל. וקשיא לי דא״כ אמאי סגי לעיל בס׳ כיון דלא קבעה בכלי אחד. דלא אמרן בפרק דלעיל משנה ד׳ דאין מביא אלא ששים אלא בכלי אחד משום דאין ראוי להבלל. וז״ל הרמב״ם בפי״ב מהקרבנות המנחות הבאות בנדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אלף עשרון. ע״כ. וא״כ היה לנו לחייבו עד שיאמר לא לכך נתכוונתי. כדתנן לקמן במשנה ד׳. ונ״ל דהכא דמי טפי למתניתין ה׳ דיביא כיום המרובה. דהא ס׳ עשרון יום מרובה הוא כדלעיל:

**מאחד ועד ששים**. כתב הר״ב שנמצא מביא בין הכל אלף תת״ל עשרון. בברייתא. ופירשו התוס׳ כיצד קח בידך מאחד ועד ששים וצרוף תחלתן לסופן עד האמצע. כגון אחד וששים הם ס״א ב׳ ונ״ט הם ס״א ג׳ ונ״ח הם ששים ואחד. כן תמנה עד שלשים דשלשים ושלשים ואחד הם ששים ואחד. ויעלה לך שלשים פעמים ששים ואחד. ע״כ:

**הרי עלי עצים**. דת״ר קרבן [נפש כי תקריב קרבן מנחה] מלמד שמתנדבין עצים וכה״א דעצים אקרי קרבן והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י׳:ל״ה) [*ובס״פ דלעיל מפקינן יין ושמן מקרבן. וה״נ מפקינן עצים מקרבן שכן שנוי בת״כ. ואע״ג שיש עוד קרבן מיותר. דהך דהכא ודלעיל איתא

במנחות סלת ואידך גבי מאפה תנור הא דריש לה התם בת״כ ות״ק דבספ״ה. שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ומייתי לה התם בסוגיא. כמ״ש שם בס״ד ושם כתבתי דאף לר״ש דהתם איצטריך. ועיין עוד לקמן]:

**לא יפחות משני גזירים ותנן נמי הכי בספ״ו דשקלים ופי׳ הר״ב ודוקא המתנדב עצים סתם.** אבל הרוצה להביא אפילו עץ אחד יביא. וכ״כ התוספות בכאן מגמרא ירושלמי דשקלים:

**[*לבונה.** ה״נ מרבינן לה בת״כ מקרבן דלעיל דמרבינן מיניה יין ושמן עצים]:

**לא יפחות מקומץ.** ה״נ תנן לה התם. ופי׳ הר״ב שזהו שיעור הלבונה הבאה עם המנחה דכתיב והרים ממנו כו׳. והכי איתא הכא בגמ׳ ואע״ג דבפרק קמא משנה ג׳ פירש הר״ב דבשני קרטין כשירה ויליף לה מקרא. היינו בדיעבד ומיהו הכא דנודר בלבונה בפני עצמה לא יצא אלא בקומץ דלהכי איצטריך על המנחה דבהדי מנחה אין. בפני עצמה לא. ואיכא מאן דאמר דבבאה בפני עצמה [נמי פליג. והיא] פלוגתא דאמוראי בפ״ק דף י״א והרמב״ם פרק ט״ז מהקרבנות העתיק לשון משנתינו ועיין עוד בפי׳ הר״ב דשקלים שכתב דוקא בסתם כו׳. כדלעיל בעצים. [*וכתבו התוספות דבירושלמי דשקלים פליגי אי לשיעור יד הבעלים. או לשיעור יד כהן. ע״כ. והרמב״ם בחבורו שם העתיק לשון המשנה]:

**המעלה את הקומץ בחרץ חייב.** כתב הר״ב ובהאי כללא הוי נמי המעלה קומץ בפנים כו׳. וכ״כ רש״י. וכתבו התוס׳ וא״ת ומי סתם לן תנא כר״א דפי״ג דזבחים מ״ד דרבנן מחייבי בכזית בחוץ. וי״ל דקומץ דנקט לאו לאפוקי כזית. אלא לאפוקי מאידך דר״א מ״ו דאמר בשני בזיכי לבונה עד שיקריב שני קומצים. ולפי׳ זה לא מיירי בקומץ דסלת. ע״כ. וקצת קשה דא״כ ה״ל לשנות תחלה שני בזיכין כו׳:

**ושני בזיכין טעונים שני קומצים.** יליף לה בת״כ בג״ש דנאמר כאן אזכרתה וגבי קומץ אזכרתה. מה להלן מלא הקומץ. אף כאן מלא הקומץ. והיינו שני קמצים מלא הקומץ לסדר זה ומלא הקומץ לסדר זה. תוספות פ״ק דף י״א:

**הרי עלי זהב.** *)זה לבדק הבית. הרמב״ם:

**לא יפחות מדינר זהב.** כתב הר״ב. והוא שיאמר מטבע של זהב. דאי לא. דלמא נסכא דדהבא קאמר דהיינו חתיכה של זהב. גמ׳. ובספ״ו דשקלים פי׳ הר״ב מביא אפילו צנורא שהיא כמין מזלג קטן. והוא מירושלמי דהתם והביאוהו התוס׳ דהכא ופירשו דנסכא היינו כדי לעשות צנורא. ע״כ. אבל הרמב״ם בפ״ב מהלכות ערכין [הלכה יו״ד] כתב יביא לשון של זהב. יהיה משקלה. כדי שיאמר לא לכך נתכוונתי. ע״כ. סובר דירושלמי וגמ׳ דידן פליגי. ובגמרא אדמוקמינן דאמר מטבע פריך ודלמא פריטי. אמר רב פפא פריטי דדהבא לא עבדי אינשי:

**כסף לא יפחות מדינר כסף.** גמרא ודלמא נסכא. אמר רבי אלעזר דאמר מטבע. ודלמא פריטי אמר רב ששת באתרא דלא סגי פריטי דכספא:

**הרי עלי יין לא יפחות מג׳ לוגין.** דת״ר אזרח [בפרשת נסכים כתיב (במדבר ט״ו:י״ג) כל האזרח יעשה ככה וכולה קרא יתירה הוא] מלמד שמתנדבים יין. וכמה שלשה לוגין. [דבציר מהכי לא חזי] . ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף. ת״ל יהיה. יכול יפחות. ת״ל ככה. ועיין פ׳ דלעיל משנה ד׳:

**שמן לא יפחות מלוג.** פי׳ הר״ב שהפחות שבמנחה עשרון סלת. והיא טעונה לוג שמן. דשמן דבא בנדבה גמרינן ממנחת נדבה דתניא קרבן כלומר וכי תקריב קרבן מנחה מלמד שמתנדבין שמן [*כמ״ש בס״פ דלעיל] ודון מינה ומינה מה מנחה בלוג אף שמן בלוג. ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרא. דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין. הכי אמרינן בגמרא הכא וספ״י דזבחים. ואני תמיה דברפ״ד דשבועות פליגי ר״מ ורבנן ולרבנן דון מינה ואוקי באתרא והסוגיא כי הכא דאמרוה קמיה דרב פפא [*וקשיא דרבנן אדרבנן] וכ״ש דהתם הלכה כרבנן והכא כתבו הרמב״ם והר״ב דאין הלכה כרבי. וצריך לי עיון. ועיין מ״ש במ״ב פ״ז דזבחים:

**פירשתי ואיני יודע מה פירשתי.** מן היין או מן השמן. רמב״ם ספי״ז מהקרבנות:

**כיום המרובה.** כתב הר״ב כיו״ט ראשון כו׳. דה״ל י״ג פרים וכו׳. וד׳ מוספים ב׳ מוספי דשבת. וב׳ מוספי דחג. לא דק אלא ב׳ תמידי היום ה״ל לחשוב במקום ב׳ מוספי דחג. ולכן ראוי ה״ל שיכתוב וד׳ כבשים ב׳ מוספי שבת וב׳ תמידי היום. וכן הוא בפירושו פרק דלעיל מ״ד. ומ״ש עוד ושעיר אחד ג״כ לפום ריהטא כתב כן. דהא חטאת הוא ואין לחטאת נסכים. כדתנן בפ״ט מ״ו. ומ״ש והנסכים הצריכים לכולם ק״מ לוג. שכן שנינו שם מ״ג ששה לפר. הרי לי״ג פרים ע״ח לוגין. שלשה לוגין לכבש. הרי לי״ח כבשים נ״ד לוגין. ארבע לאיל. הרי לשני אילים ח׳ לוגין וזה המספר שוה לשמן וליין:

**הרי עלי עולה יביא כבש.** רבי אליעזר בן עזריה אומר. או תור או בן יונה. כתב הר״ב. דל״פ מר כי אתריה ומר כי אתריה. גמ׳. וכתבו התוס׳ אע״פ שהיו רגילין לקנות קרבנות בירושלים כדאמרינן [בפ״ז דשקלים מ״ב מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה [והיינו בירושלים] ואמרו [בספ״ק דכריתות] מעשה ועמדו קינים ברבעתים מכל מקום דעת הנודר לפי מה שרואה בעיר ע״כ:

**איל וגדי.** ולשון הר״ב איל ושעיר וגדי. וכ״כ רש״י. וז״ל התוס׳ ה״ג יביא פר עגל ואיל שעיר גדי וטלה. וי״ס דלא כתיב שעיר ועל כרחין גרסינן ליה

כדקתני גבי שלמים שעירה. ע״כ. אבל הרמב״ם כתב וז״ל ושם [טלה] נופל על כבש ועל עז ע״כ. אלא דאי הכי לא לגרוס גדי שהוא בן שנה. כמו הכבש. כמ״ש הר״ב במשנה דלקמן:

**יביא פר ופרה.** עגל ועגלה. ג״כ דעת ר׳. הרמב״ם:

**איל ורחל.** פי׳ הר״ב. רחל נקבה בת שתי שנים. וה״ל לפרש איל בן שתי שנים כדתנן במ״ג פ״ק דפרה:

**גדי וגדיה שעיר ושעירה טלה וטליה.** וכן גי׳ הר״ב אבל במשנה שבגמ׳ גרסינן שעיר ושעירה קודם גדי וגדיה. וכדתנן לעיל וכך נראה דשונה אותם כסדר גדלם:

**ונסכיו היין והסלת שמביאין עם הקרבן הם נקראים נסכים.** כמ״ש הרמב״ם ברפ״ב מהלכות הקרבנות וכבר כתבתי זה במ״ג פ״ד דזבחים:

**רבי אוסר.** כתב הר״ב לכתחלה. ואירשא יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול [*שבכל מקום שנים חשובים מאחד. אפילו שניהם שוים רש״י] נמי פליג אלא דנטר להו לרבנן עד דמסקי למלתייהו והדר מפליג עלייהו תדע דקתני כבש זה עולה ונסתאב יביא בדמיו איל ור׳ אוסר ש״מ גמ׳:

**איל זה עולה כו׳ יביא בדמיו כבש.** וברישא נמי שור זה כו׳. אפי׳ הביא בדמיו איל אחד יצא. הרמב״ם. פט״ז מה״ק:

**הבינוני שבהן הקדש.** כתב הר״ב. אף הבינוני שבהן הקדש וכו׳. והיכי עביד כו׳. ממתין לבינוני עד שיומם כו׳. גמ׳. ופשיטא. דהה״נ אם הומם הגדול דמיחל בבינוני. אלא שצריך שיביא ג״כ בדמים היתרים:

**בבית חוניו.** פי׳ הר״ב בית המקדש שבנה חוניו בנו של שמעון הצדיק כו׳. לימים נתקנא כו׳ נראה שאע״פ שנתמנה להיות כ״ג עדיין לא עבד אלא שנמנו וגמרו שיהא הוא הכ״ג ופסקו לו הגדולה. ולימים כשהיה לו להתחנך ולעבוד נתקנא כו׳ ובברייתא ואע״פ כן נתקנא בו כו׳. ומ״ש הר״ב והעמידו אצל המזבח. בברייתא. ומסיים הרמב״ם ללמדו איך יעבוד. לא שיגע בשום עבודה מן העבודות. מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים ע״כ. ומ״ש הר״ב והעלה עליו לשם ה׳ כרבי יהודה בברייתא וה״נ דיקא מתני׳ דקתני ואצ״ל לדבר אחר. מכלל דבית חוניו לאו ע״ז הוא. וכתבו התוס׳ תימה הרי יש כאן איסור שחוטי חוץ. ונראה דלבני נח היה מעלה. לנכרים הנודרים נדרים ונדבות. ע״כ. והרמב״ם כתב והקריב עליו קרבנות לשם יתברך וכן אמרו בית חוניו לאו בית ע״ז הוא אלא שעבר על מה שנאמר (דברים י״ב:י״ג) פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ונאספו עליו כת שקורין קבטצר עם כל הנלוים עליהם וקרא אותן לעבודת השם ובאו אליו וגדל ענינו ביניהן ומנוהו כהן וכבדו אותו בית. והיו המצריים עובדים בו לשם ומקריבין קרבנות כפי מה שלמד אותן. ונתקיים דבר ה׳ על ידי ישעיה [י״ט י״ט] ביום ההוא יהיה מזבח לה׳ בתוך ארץ מצרים וגו׳ ע״כ הנה לדבריו היו מקריבים קרבנות נכרים וגם ישראלים אלא שישראלים עברו על פן תעלה וגו׳:

**שאקריבנה בבית חוניו.** אין שייך כאן תפוס לשון ראשון ואחרון [דמתני׳ ג׳ פ׳ דלעיל] דהוי כאומר עד בית חוניו מצינא דאטרח כדלקמן. תוס׳. ואע״ג דבעולה לא אמרי׳ האי טעמא היינו משום דס״ל דשם עולה יש עליו וחייב כרת ומ״מ סברא הוא שמשום כך הוא אומר בבית חוניו דלא מצי מטרח:

**[*יגלח.** וכבר ביארנו בנזירות [שענין] תגלחת נזירות הבאת קרבנותיו. הרמב״ם. ועיין בפ״ב דנזיר מ״ה:

**ואם גלח בבית חוניו לא יצא.** לשון הר״ב. אלא יחזור ויגלח במקדש בירושלים. לא ידעתי למה הוסיף בירושלים ועיין לקמן]:

**אם גלח בבית חונו יצא.** כתב הר״ב דהאי גברא שנדר בנזיר כדי שיגלח בבית חוניו. לצעורי נפשיה נתכוין כו׳. דהכא ליכא למימר דנעשה כאומר ע״מ שלא אתחייב באחריות קרבנותי. דנזיר כמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר. גמ׳:

**יצא.** ומשום שחוטי חוץ נמי לא מחייב. רש״י בגמ׳ [*וכדכתב הר״ב דלא חל שם נזירות עליו. וכתבו התוס׳ פ׳ אע״פ דמס׳ כתובות דף נ״ו ע״א. דאמאי הא מתנה על מה שכתוב בתורה ותנן במ״ד פרק ב׳ דנזיר האומר הריני נזיר ע״מ שאהיה שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן. וטעמא משום דמתנה וכו׳ [כמ״ש הר״ב שם] ואור״י דלא אמרי׳ מתנה כו׳ תנאו בטל. אלא היכא שמתכוון לעקור מ״ש בתורה. אבל הכא סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואין מתכוין לעקור. לית לן למילף מתנאי דבני גד ובני ראובן. עכ״ל:

**בירושלים.** להכי איצטריך בירושלים לאשמועינן דבנוב וגבעון היו מותרים לשמש כ״ש בזמן הזה שאין שירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחלה כן כתבו התוס׳ בשם תשובת רש״י]:

**כבעלי מומין חולקין ואוכלין.** מפורש ברפי״ב דזבחים:

**ללמד שאחד המרבה ואחד הממעיט.** עיין מ״ש בזה בס״ד בסוף פ״ב דאבות:

## פרק א

א **שנקמצו**. עבודה קמייתא נקט וה״ה נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא. תוספות:

**שלא לשמן**. פירש הר״ב כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן לשם מחבת. דהיינו שינוי קודש כדמפרש בסופו לשם מנחת חוטא כו׳ וה״ה שינוי בעלים. תוספות. ועיין בפירש הר״ב דריש זבחים:

**אלא שלא עלו לבעלים משום חובה**. כתב הר״ב ה״מ למתני ולא עלו כו׳. לאשמועינן דאסור לשנויי בה. גמרא אב״א סברא משום דמשני בה כל הני לישני וליזל. אב״א קרא ועשית כאשר נדרת לה׳ נדבה. נדבה נדר הוא כו׳ אלא כו׳ ואם לאו. יהא נדבה [כדפירש הר״ב בריש זבחים] ונדבה מי שרי לשנויי בה פירש״י והכתיב (ויקרא ג׳:א׳) ואם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים ועמ״ש בריש זבחים:

**חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות**. כתב הר״ב ומנחת עומר כו׳ פסולה כו׳ הואיל ובאה להתיר חדש כו׳. הרמב״ם בפירושו ומימרא דרב הוא ולדידיה אף אשם נזיר ואשם מצורע הואיל ובאו להכשיר ולא הכשירו כדאיתא בגמרא דף ד׳ ויש לתמוה דלא כתבו בזבחים ג״כ הא דאשם נזיר ואשם מצורע. מאי אמרת דהא איתותב בהו א״כ בעומר נמי איתותב דבחדא מחתא נינהו וכן ראיתי בפט״ו מה׳ פה״מ דלא כתב להא דהעומר. וכן בפ״ז מה׳ תמידין לא פסל לעומר שקמץ שלא לשמו:

**שקמצן שלא לשמן כו׳**. לשון הר״ב חשב באחת וכו׳ ע׳ ל׳ התוספות שהעתקתי. בספ״ג דב״מ:

**והלך**. ע׳ בפרק קמא דזבחים מ״ד:

**והקטיר**. במקום זריקה. ע׳ בפירש הר״ב במ״א פ״ק דזבחים:

**או שלא לשמן ולשמן**. כתב הר״ב דלא תימא לשמן ושלא לשמן. כו׳. ע׳ במ״ב פ״ה דפסחים:

ב **אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות**. ומשום דר״ש אמר טעמא דלא בעי מנחת חוטא לבונה ושמן שלא יהא קרבנו מהודר סד״א כי קמצי לה פסולין נמי תתכשר. קמ״ל. גמרא:

**קמץ בשמאל פסול**. דאמר קרא (שם ט׳) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה כף זה איני יודע מהו כשהוא אומר (שם י״ד) ויצק על כף הכהן השמאלית כאן שמאלית הא כ״מ שנאמר כף אינו אלא ימין. ולגופיה לא איצטריך. שמאלית אחרינא כתיב כו׳. גמרא:

**בן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין**. כתב הר״ב וה״ה לכל הנך פסולין כו׳. גמרא. וכתבו התוספות דיש לתמוה דלא עריב [פסול] שמאל בהדי פסולי דלעיל וי״ל משום דס״ד דשמאל כיון דאית ליה הכשרא ביה״כ [כדתנן ביומא רפ״ה ועיין מ״ש שם] [קבעה] עבודה. ולא תועיל בה חזרה. ע״כ:

**קמץ ועלה בידו צרור**. וא״ת מאי אירא עלה אפילו נשאר בשיריים נמי. דה״ל מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה [כדתנן במשנה ה׳ פ״ג העשרון מיעוטו מעכב את רובו] וי״ל שאין רגילים לצמצם העשרון. שלא יהא בו מעט יותר. וא״ת ולר״י בן בתירא נימא דיחזור ויקמוץ ושמא סתם לן תנא דלא כוותיה א״נ יש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה הנעשית מפסולין. תוספות. [*אבל הר״ב כתב דאה״נ דלבן בתירא כולן שוים]:

**צרור או גרגיר של מלח או קורט של לבונה**. כל הני למה לי צריכא דאי תנא צרור משום דלאו בת הקרבה היא אבל מלח דבת הקרבה היא [דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו דהכי אמר בפ״ג [דף כ׳] יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת״ל (ויקרא ב) על כל קרבנך. קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח. [רש״י]] אימא תתכשר ואי תנא מלח דלא אקבע בהדי מנחה מעיקרא שאינו *) [ממלח] אלא הקומץ בלבד אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקרא אימא תתכשר קמ״ל. גמרא [דף י״א]. וכתב רש״י ואי קשיא ולאשמועינן לבונה וכ״ש צרור ומלח. תריץ אי תנא לבונה ברישא ה״נ דלא מיבעי ליה למתני צרור ומלח אלא הואיל ונקיט צרור ברישא תנא מלח ולבונה:

**או גרגיר מלח**. אין להביא מזה ראיה שמשליך המלח על כל המנחה שהרי כבר נתבאר בברייתא [דף כ׳] שאין משליכים המלח אלא על הקומץ אלא דומיא דצרור ר״ל שאם נזדמן ונתערב עם הסולת שום דבר מזה ויעלה בידו. הרמב״ם בנא״י:

**מפני שאמרו הקומץ היתר כו׳**. ותיפוק ליה משום חציצה פירש״י דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסל א״נ חוצץ בין קמח לקמח כגון באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קומצין אמר רבי ירמיה מן הצד. פירש״י למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי גודל וקמיצה מן הצד. והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הצרור. אבל חסרון איכא:

**והחסר**. עיין משנה ה׳ פ״ג:

**מבורץ**. פירש הר״ב מלא וגדוש. וז״ל הרמב״ם ובירור גדישת המדה ושם אותו התוספת שמוסיפין בגדישה בירוצין ע״כ ובערוך פירשו מלשון ריצה שהוא יוצא ורץ לחוץ:

**וחסר**. שקמצו בראשי אצבעותיו. אגב דמפרש יתר חוזר ומפרש חסר כיוצא בו אע״ג דצרור וגרגיר וקורט משום חסר הוא. תוספת:

**פושט את אצבעותיו על פס ידו**. לשון הר״ב מכניס צדי אצבעותיו בקמח וכו׳. וז״ל רש״י מכניס צדי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו ע״כ ולא שיכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח וקומץ וא״נ שנותן גב ידו על הקמח והולך ידו עד שנכנס הקמח דרך צדו לתוך ידו דכל הני אבעיא לן בגמרא ועלו בתיקו. ומ״ש הר״ב וזה היה צריך לעשות במנחת מחבת ומרחשת הכי איתא בברייתא [דף י״א] וסתמא דמלתא ה״ה מאפה תנור ועיין רפ״ו ומ״ש שם ואע״ג דשלשתן נקמצות לאחר אפייה נקט הר״ב וכן בפירש״י ותוספות לתוך קמח. דהואיל ופותת שייך לקוראן קמח ועוד דמשכחת נקמצות קמח אותן שאין בהן שמן. מנחת חוטא וקנאות:

ג **ריבה שמנה**. פירש הר״ב שנתן שני לוגין או יותר דחזו לב׳ מנחות פסול. דמאי איריא דתני ריבה שמנה ליתני ריבה לה שמן אלא הא קמ״ל דאע״ג דהפריש לה שני לוגין ולא אמרינן הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה לא לפסול גמרא ולשיטת רש״י כ״ש כשריבה פחות מב׳ לוגין. אבל שיטת הרמב״ם בפי״א מהלכות פסולי המוקדשין דלא פסל אלא דוקא בשריבה שני לוגין. דומיא דשני קומצים בלבונה דבפחות לא מיפסל וקמ״ל דלא תימא דוקא דחולין ודחברתה אבל כי אפריש לה לא. ולכאורה נראה שהיא שיטת הר״ב אבל לפירושו למשנה ב׳ פ״ג יש לדקדק בהיפך דכשיטת רש״י ס״ל כמו שאכתוב שם בס״ד:

**וחסר שמנה**. כדאמרן לעיל דף ט׳ משמנה שאם חיסר כל שהוא פסול. רש״י ועיין במשנה ה׳ פ״ג:

**חסר לבונתה**. כתב הר״ב אבל אם יש בה שני קרטין כו׳ [עיין מ״ש בפי״ג משנה ג׳] ומ״ש הר״ב ואילו רבה לבונתה לא קתני דלא פסל אלא כשריבה יותר על שני קומצין דאז ריבה יותר מדאי דשני קומצין לגבי ב׳ קורטין הוה יותר מדאי הרבה משא״כ ב׳ לוגין לגבי לוג א׳:

**הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ כו׳ הקומץ ונותן בכלי וכו׳**. בד׳ עבודות הללו מפגלים במנחה דגמרינן מזבחים בהיקש כדאמרינן בריש פירקין דאתקש מנחה לחטאת ואשם ומההיא הקישא גמרינן מחשבה דפוסלת במנחה ומינה מה זבח נפגל בד׳ עבודות כו׳ אף מנחה כו׳ רש״י:

**להקטיר קומצה בחוץ**. פירש הר״ב דכתיב ואם האכל יאכל וכו׳ ואינו נפגל ביום השלישי פירשתי בס״ד במשנה ג׳ פ״ב דזבחים:

**לאכול שיריה למחר**. דהיינו חוץ לזמנו דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה. דאתקש לחטאת ואשם [דזמנן כך כדתנן בפ״ה דזבחים] רש״י:

**זה הכלל וכו׳**. מכאן ולהלן עד סוף הפרק כבר שנינו כיוצא בזה לענין זבחים בפ״ב דזבחים ושם מפורש בס״ד [*ומ״ש הר״ב לא פסל לרבותא כ״כ דאפילו פסול ליכא ולשון רש״י כשר:

**ובלבד שיקריב המתיר כמצותו**. פירש הר״ב הקומץ וה״ה לכולהו כמ״ש בזבחים פרק ב׳ משנה ג׳]:

**כיצד קרב המתיר כמצותו כו׳**. עמ״ש בזבחים ספ״ו:

**[*ונתן בכלי וכו׳**. כתב הר״ב שבשלשת עבודות כו׳ כלומר באחת משלשת כו׳ וכן לשונו בהדיא במשנה דלקמן]:

## פרק ב

א **מודה רבי יוסי בזה שהוא פגול**. כתב הר״ב מהו דתימא טעמא דרבי יוסי משום דסבר אין מפגלין בחצי מתיר כו׳. וא״ת היכי מצית אמרת הכי הא בהדיא אמרינן בסיפא דטעמא משום דאין מתיר מפגל מתיר דהא אמר שהזבח דמו וכו׳ וי״ל דה״א דלדבריהם דרבנן קא״ל הכי. ומ״ש הר״ב. ואפילו רישא כי חשב בהקטרת קומץ עבודת חצי מתיר הוא. קמל״ן. דבהא מודה. וא״ת הא רבנן הן דס״ל בס״פ דאין מפגלין בחצי מתיר. וכן סתמא דמשנה ב׳ פ״ד דזבחים וא״כ מאי רבותא דאיצטריך לאשמועינן דר״י מודה לר״מ וחולק על רבנן. ועוד דא״כ חכמים דפליגי הכא אדר״י קאמרי מתיר מפגל את המתיר וא״כ כ״ש דסבירא להו דמפגלין בחצי מתיר וקשיא חכמים אחכמים ולא עוד אלא שהר״ב והרמב״ם פסקו בין הכא ובין לקמן כחכמים וקשיא הלכתא אהלכתא. וראיתי בפירש״י דף י״ד שכתב דהכא לכ״ע מפגלין בחצי מתיר ואפילו לרבנן דר״מ. ומשום דהכא חשיב בשעת עבודה שלימה שהיא קמיצה דליכא בלבונה. אבל לקמן מיירי דמפגל בהקטרה. דכיון דאיכא נמי הקטרת לבונה. בהא קאמרי דאין מפגלין בחצי מתיר. וכן בשחט אחד מן הכבשים דסיפא ע״כ. וכן בפירוש המשנה דס״פ מפרש רש״י פיגל בקומץ בהקטרת קומץ וממנו העתיק שם הר״ב. אבל אילו נחת הר״ב לדקדק בכך. דמש״ה מפרש בהקטרה. דלא תקשה אדהכא. א״כ בכאן לא ה״ל לפרש. ואפילו רישא כי חשב בהקטרת קומץ כו׳ קמ״ל דמודה דמפגלין דהא בהקטרה אמרינן דלרבנן אין מפגלין והדרא קושיין לדוכתה. אלא נ״ל דודאי דהר״ב לא דייק בהכי לחלק בין עבודה לעבודה. ואף הרמב״ם לא מחלק בכך. שכן במתניתין דס״פ מפרש פיגל בקומץ בשעת הקמיצה ואע״ג דלדידיה ליקוט הלבונה נמי עבודה. כמו קמיצה. שכך מפורש בדבריו שם. ובחבורו פי״ו מהלכות פה״מ. וא״כ קמיצה שייכא נמי בלבונה. דהיינו ליקוט. ומש״ה אין מפגלין בה שהוא חצי מתיר. דמ״מ קשיא דלדידיה ה״נ הכא הקומץ חצי עבודה היא. ואמאי ס״ל לכ״ע דמפגלין. הלכך נראה בעיני דלהרמב״ם ואף להר״ב הא דאמרן הכא דמודה. היינו לר״מ הוא דמודה. ואע״ג דלאו רבותא

הוא קושטא דמלתא מה דס״ל ר״י הוא דקמל״ן. אבל חכמים דר״י ודאי דס״ל דאין מפגלין דלא תקשה אחכמים דלקמן. והא דסבירא ליה הכא דמתיר מפגל המתיר לא דכ״ש דמפגלין בחצי מתיר. אלא ס״ל דאין מפגלין ואפ״ה מפגל המתיר. כדאיתא בהדיא בגמרא ס״פ דף י״ז אמרי חריפי דפומבדיתא הקטרה מפגלת הקטרה ואפילו לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר. ה״מ היכא דחישב ביה בשיריים ולבונה במלתה קיימא. אבל הכא דחישב ליה בלבונה. כמה דחישב ליה בכוליה מתיר דמי. ואף על גב דבעיקר הדין דהקטרה מפגלת ההקטרה. פליג רב חסדא ומשמיה דרב וס״ל דאין הקטרה מפגלת הקטרה. והרמב״ם פסק כך בפרק הנזכר. לא פליג אלא בהקטרה והקטרה אבל בקמץ וחישב להקטיר לא פליג. והיינו דהרמב״ם וכן הר״ב אסברא להו במלתייהו דחכמים בקמץ. כך נראה לי:

ב **בזיכין**. תרגום כפותיו בזיכוהי. הרמב״ם:

**לאכול אחד מן הסדרים למחר**. כתב הר״ב זמן אכילתו כל אותו השבת כו׳ ומסיים הרמב״ם. כמו שביאר ביום השבת יערכנו (ויקרא כ״ד:ח׳) ע״כ. ולא הבינותי ראיה זו שזה על הסידור הוא שנאמר ולכן נ״ל דילפינן לה מדכתיב (שם) ואכלהו במקום קדוש כי קודש קדשים הוא לו. ומדקרייה קדש קדשים איכא למילף דזמן אכילתו נמי כאכילת קדש קדשים שהוא ליום ולילה [*ומעתה אין אנו צריכין למ״ש הר״ב. למחר. כלומר שלא בזמנו ועוד דבהדיא תנן פי״א משנה ז׳ שנאכלין לערב]:

**אותה חלה ואותו סדר פיגול כו׳**. דאע״ג שהכתוב עשאן גוף אחד. פירשו התוספות דכתיב (שם כ״ג) לחם תנופה. היינו לעכובי דמעכבי אהדדי. מצינו נמי שעשאו שני גופים דכתיב (שם) שתים שני עשרונים. וכתבו התוספות וסדרי דלחם הפנים ילפינן משתי לחם אפילו למאן דלא יליף מילתא ממילתא. דהכא דמי אהדדי טפי:

ג **התודה מפגלת את הלחם כו׳ הכבשים מפגלים את הלחם וכו׳**. כתב הר״ב שהלחם בא בשביל התודה והוא טפל לה וכו׳. וכן שני כבשים וכו׳ גמרא. פירש״י תודה עיקר ולחם טפל דשחיטת תודה מקדשת ללחם כדאמרי׳ בפ׳ התודה יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש. אלא בשחיטת הזבח. וכן שחיטת כבשים מקדשים ללחם. עיין פ״ד משנה ג׳:

**לאכול ממנה למחר**. או יזרוק דמה. או שיקטיר אימוריה למחר. הרמב״ם פי״ז מהלכות פסולי המוקדשין:

ד **הזבח מפגל את הנסכים**. לשון הר״ב והשותה מהן ענוש כרת. וכך פירש רש״י ולא ידעתי למה דקדקו לפרש על היין ולא כללו ג״כ הסולת דהא פלוגתייהו דר״מ ורבנן בפ׳ ב״ש דמייתי לה הר״ב וה״נ בגמרא. מיירי אף בסולת כדמוכח התם כמ״ש שם:

**משקדשו בכלי**. עיין במשנה ד׳ פ״ז:

ה **פיגל בקומץ**. לשון הר״ב בהקטרת קומץ. וכן לשון רש״י. ועיין בריש פרקין. מה שהארכתי בזה:

**מודים חכמים לר״מ במנחת חוטא ובמנחת קנאות וכו׳**. הא ל״ל למתני כלל פשיטא. מי איכא מתיר אחרינא אלא דברישא לא מכשרי אלא פסול. וקמל״ן דטעמא משום דגזרינן בקומץ אטו קומץ דמנחת חוטא דדמי ליה. וטעמא דלבונה משום דגזרי אטו לבונה הבאה בבזיכין וכבש אטו כבש חבירו ובזך אטו בזך חבירו. גמרא דף י״ד:

**שחט אחד מן הכבשים כו׳**. עיין בפירוש הר״ב בסוף מתניתין דריש פרקין:

## פרק ג

א **רבי אליעזר פוסל**. פירש הר״ב. דכתיב ואם האכל יאכל כו׳. וא״כ מדאורייתא קאמר. ואפילו כרת חייב וכתבו התוספות תימא דלא הל״ל ר״א פוסל אלא מפגל מיבעי ליה י״ל דאיירי נמי בחוץ למקומו. ע״כ. ומ״ש הר״ב. כך פוסלת מחשבת אכילת אדם כו׳. למזבח וכו׳. מסיימינן בגמרא. ומאכילת מזבח לאדם. ומ״ש הר״ב מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה. כתבו התוספות תימה תינח דאכילת מזבח לאדם. אבל [אכילת] אדם לאכילת מזבח מנלן. וי״ל דבפשטיה דקרא קיימו שתי האכילות אבשר זבח תודת שלמיו וקצת קשה דמזה לא משנו רבנן מידי. ע״כ:

**לאכול כחצי זית כו׳ ל׳ רש״י**. הא משנה יתירה דהא תנן בספ״ק אלא לר״א איצטריך. דאע״ג דפסל ר״א במחשבה שלא כדרכו אטו כדרכו ופסיל מדרבנן הכא (לגזור) [לא גזר] פחות מכזית. אטו כזית. עכ״ל. וזה לא יתכן. אלא אליביה דמ״ד דר״א מדרבנן פסל. כדאיתא בגמרא דתרי תנאי אליביה דר״א. אבל למאי דפירש הר״ב דמקרא דריש ליה מדאורייתא קא פסיל וכדמסקו התוספות וכמ״ש לעיל. ומ״מ נ״ל ליישב ג״כ דהיא גופא קמ״ל דלא תימא דר״א מדרבנן פסל מטעם גזרה קמ״ל דבכחצי זית מכשיר ואם איתא דמדרבנן א״כ ה״נ לגזור אלא טעמיה ברישא דמדאורייתא הוא:

**ב לא יצק לא בלל**. וכסדר הזה שנוי במשנה ג׳ פ״ו. ולאו דוקא כמו שאפרש שם בס״ד. ועיין לקמן בדבור לא מלח לא הניף וכו׳ ועיין מ״ש במשנה ד׳ פ״ו. ומ״ש הר״ב דיציקה מעכבת. פירש״י דהא נאמר יציקה במנחת הסולת ונשנית במנחת מחבת. ואמרינן כ״מ שהחזיר ושנה הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב. ע״כ. ומ״ש הר״ב דמקמיצה ואילך מצות כהונה דאמר קרא (ויקרא ב׳:ב׳) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ. גמרא. ומ״ש הר״ב דבלילה ודאי אינה מעכבת. דא״ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת כו׳ וכתבו הר״ב במ״ד פי״ב. וכתבו התוספות ואע״ג שהחזיר הכתוב במחבת ומרחשת ומאפה תנור ובנשיאים תריסר זמני לא משתמט קרא דלכתוב בשום דוכתא ובללת בשמן ל׳ צווי ומיהו כיון דכתב רחמנא בילה סברא הוא דנבעי לכל הפחות ראוי לבילה. ע״כ:

**לא פתת**. [*הגהתי בפירש הר״ב תיבת כדכתיב ואע״פ שדברי הר״ב מפרש״י מועתקים גם שם נ״ל להגיה כן]. ומה שפירש הר״ב אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר. וכ״פ רש״י ומשמע בכדי קמיצה מיהו מעכבי ולא ידענא אמאי דהא לא שינה עליו הכתוב ורש״י מסיים כדאמרינן באלו מנחות. ע״כ. ודקדקתי באותו הפרק ולא מצאתי דבר. ועוד דלקמן גבי או שפתתן פתים מרובין עבדינן צריכותא בגמרא וכדכתב הר״ב. ואי איתא דלא פתת. היינו השיריים. מאי קושיא דודאי צריכה וצריכה דלא פתת בשירים ופתיתין מרובות מכדי הקומץ. וגם הרמב״ם לא פירש מידי בלא פתת. ש״מ כמשמעו דלא פתת כלל. וכן לא כתב בחבורו פי״ג מה׳ מה״ק דפתיתה בכדי קמיצה מעכבא:

**לא מלח**. פירש הר״ב כל המנחה כלה. אלא הקומץ דאלו מליחת הקומץ מעכבת היא כדתניא דף כ׳ יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח. ת״ל קרבן דכתיב (ויקרא ב׳:י״ג) וכל קרבן מנחתך במלח תמלח. קרבן טעון מלח. ואין מנחה כולה טעונה מלח. ומדכתיב ביה ברית. שנאמר (במדבר י״ח:י״ט) ברית מלח עולם היא אמרינן בגמרא דכמאן דשנה ביה קרא דמיא. דעל כל קרבנך תקריב מלח. מצריך ליה בברייתא. ואין להאריך בזה:

**לא מלח לא הניף כו׳**. לא דקדק בסדר דתנופה קודמת למליחה. כדתניא והניף והגיש וקמץ ומלח והקטיר. תוספות. ועמ״ש בריש מתניתין. ומ״ש במ״ד פ״י:

**[*לא הגיש**. כתב הר״ב בקרן כו׳. עיין במ״ה פ״ה]:

**נתערב קומצה בקומץ חברתה כו׳**. כשירה. לרבנן דעולין אין מבטלין זה את זה. ולר״י דמין במינו לא בטל כמ״ש במ״ו פ״ח דזבחים:

**וזו בלילתן רכה**. פירש הר״ב מנחת נסכים ושל כהן משיח כו׳. כדכתיב במנחת נסכים. עשרון בלול ברביעית ההין שמן. והוא לכבש. וזה נזכר ראשונה בכתוב. ועוד כתוב נסכי איל שני עשרונים בשלישית ההין שהן ד׳ לוגין. ונסכי פר ועגל ג׳ עשרונים בחצי ההין. שהוא ו׳ לוגין. והיינו דהרמב״ם פי׳. דאם נתערב מנחת כ״ג. עם מנחת נסכים נמי דינא הכי. ור״ל מנחת נסכי איל פר ועגל. ומפירושו משמע עוד דנסכי כבש נמי. שפירש דמנחת כ״ג בעי ג׳ לוגין. יותר על השמן שנתבשלה בו. אבל לא מצאתי כך בחבורו פי״ג מהל׳ [מעשה] הקרבנות:

**והן בולעות זו מזו**. פירש הר״ב הקומץ בולע ממנחת נסכים וכו׳ ורבה שמנן [של מנחות] הללו על הקומץ ומבטלות ליה. דמשום ריבה שמנה דמ״ג פ״ק לא מיפסלא כדכתיבנא התם דשיטת הר״ב דלא הוה ריבה אלא בלוג. והכא אע״ג דבלע. מ״מ ודאי דנשאר ג״כ בשל נסכים. ועוד דקומץ לא בלע לוג. ולא אמרינן דהא דבעינן ריבה לוג. היינו לכל עשרון. אבל לקומץ סגי בלפי ערך. אלא לעולם לא מיפסלא משום ריבה שמנה אלא בלוג דוקא. והלכך ליכא למיפסל הכא. אלא מטעם ביטול. והיינו דבגמרא פרכינן. וכי בלעו זו מזו מאי הוי מין במינו הוא. אמר רבא קסבר ר״י כל שהוא מין במינו. ודבר אחר. סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. ואי טעמא דפסולה משום פסול דריבה שמנה הוא. מאי קושיא דמין במינו הוא. ולפיכך לא הבינותי דברי רש״י ותוספות שפירשו במשנתנו דטעמא [דפסולה] משום פסלות דריבה שמנה הוא. והרי בין להמקשן ובין להתרצן. לא הוי טעמא משום הכי. ומ״ש הר״ב אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי כרבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבו השמן שבולעתו בטל לגבה. הא מלתא ודאי צריכה רבה דהא כיון דמשום בטול נגעו בה ומפרש הר״ב שהשמן מבטל הסולת היכי שייך הכא למימר דשמן של הקומץ אף אם יבלע כולו במנחת נסכים שיבטלנו. ואמאי תלי לה בכיון דשלא מדעת עירבו. (ועוד) אפילו ערבו מדעת נמי הא אמרינן דלא פסלינן אלא בריבה לוג. וכי תימא דשיטת הר״ב כרש״י דריבה שמנה אפי׳ בכל שהוא. ודמפרש פסלות דקומץ משום דמתבטל. היינו טעמא דלא שייך פסול ריבה שמנה. אלא כשהוא מדעת. ובהא פליג ארש״י ומש״ה בקומץ שיכול השמן דנסכים לבטל הסולת מש״ה מפסל אבל דנסכים איפכא הוה דשמן מתבטל במיעוטו וריבה שמנה לא הוה אלא כשהוא מדעת. דאפ״ה לא ניחא להר״ב דמאי ריבה שמנה שייך הכא במנחת נסכים. דודאי דאע״ג דבולעות זו מזו ושמן שבזו נבלע בזו. מ״מ ודאי דעבה בלע טפי מן הרכה. ממה שיבלע הרכה מן העבה. וכן פירשו רש״י ותוספות דמנחת נסכים חסר שמנה וכתבו דאה״נ דפסולה והא דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנן נתערב קומצה בקומץ חברתה [וכו׳] כשרה. וה״ל למתני כשרות. וסיימו התוספות בששתיהן בלילתן עבה או רכה אע״פ שבולעות זו מזו לא חשיב לא ריבה שמנה ולא חיסר שמנה ולא מפסלה ע״כ. וכתבו עוד התוספות דבגמרא מין בשאינו מינו חשיב ליה משום דאמרינן סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו שהסולת של הקומץ רבה [עליו]

השמן של מנחת נסכים ומבטלו ותימא דמהאי טעמא נמי לפסול לר״י נתערב קומצה בקומץ חברתה וזה הוא תימה לומר דמשום דבלילתן שוה אין זו בולעת מזו. ועוד תמהו תמיהות אחרות מהסוגיא דאמתניתין דלקמן דמשנינן בדר׳ זירא שאכתוב שם ואין להאריך בזה. ומיהו נראה ליישב דברי הר״ב כדאמרן דס״ל כשיטת רש״י בריבה שמנה דאפילו בכ״ש אלא דפליג עליה וס״ל דוקא כשערבו מדעת והא דקשיא לן בגוה מאי ריבה שמנה איכא בנסכים אדרבא הא חסר שמנה דהעבה בלעה טפי ל״ק כיון דהסולת דהקומץ מתבטל נמצא שכל השמן בין דנסכים בין דקומץ הוא קיים עם סולת הנסכים. דסלת דקומץ ליתא שמתבטל. ולפיכך הוה ריבה שמנה בנסכים [*וזו הסברא דהנתבטל כמאן דליתא תמצא ג״כ בפירש״י ד׳ כ״ג ע״ב] וע׳ במ״ד פ״ט ובמשנה ד׳ פי״ב:

ג **אם יכול לקמוץ כו׳ כשרות.** גמרא והא לרבנן עולין אין מבטלין זה את זה הא מין במינו בטל [עמ״ש בריש מתניתין דלעיל] כדר׳ זירא דאמר ר״ז נאמרה הקטרה בקומץ ונאמרה הקטרה בשירים פרש״י כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳ ואמרינן כל שממנו לאשים דהיינו שירים הרי הוא בבל תקטירו. אלמא איכא הקטרה [בשירים] ע״כ. מה הקטרה האמורה בקומץ אין הקומץ מבטל את חברו [כדתנן נתערב קומצה בקומץ חברתה ואפילו ר״י לא פליג] אף הקטרה האמורה בשירים אין שירים מבטלין את הקומץ ובהכי מתרצין לכולה מתניתין:

**הציץ מרצה.** כתב הר״ב דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים אינו נושא אלא עון טומאה שיש בה צד קל שהותרה מכללה בצבור דכתיב לרצון להם משמע דבר שהוא לרצון במקום אחר תוספות. ובגמרא ואימא עון שמאל דהותר מכללו בי״ה ומשני עון שהיה בו ודחיתיו [מפני כבוד הצבור] אבל דשמאל הכשירו כך הוא ואימא עון בעל מום שהותר בעופות אמר קרא [בפרשת מומין] לא ירצה כי לא לרצון יהיה לכם. גם בתוספות הביאו הותרו מכללן ותירצום ואין להאריך בזה ועיין בפירש הר״ב ספ״ח דזבחים ומש״ש:

**ואינו מרצה על היוצא.** כתב הר״ב ואע״ג שיש בו נמי צד קל שהותר מכללו כו׳ שבנוב וגבעון שלא היו שם קלעים וכן פירש רש״י. ותמיהני דבפ׳ בתרא דזבחים מ״ד תנן בנוב וגבעון ק״ק נאכלים לפנים מן הקלעים ובגמרא ליתא אלא שהותר מכללו בבמה ולכאורה אפשר דר״ל במת יחיד אלא דאי הכי משכחת לה הרבה שהותרו כדתנן להו בסוף זבחים וא״ת אה״נ תקשה הכי ואימא אותן שהותרו בבמת יחיד. וי״ל דלא חשיב הותרו מכללו אלא כשהותר בבמת צבור עצמה. לכך נראה בעיני דהא דאמרינן ואימא יוצא שהותר מכללו בבמה. ר״ל קדשים קלים שאין בנוב וגבעון לא מחנה ולא חומה וקדשים קלים נאכלים בכ״מ כדתנן התם. ורש״י דלא ניחא ליה לפרש כך. לשיטתו אזיל. דבמ״ד פ״ה דזבחים פירש דקדשים קלים אין נפסלים ביוצא. אבל גם שם הקשיתי לשאול בזה:

ד **וכמדת ר״י פסולה.** כתב הר״ב והוא שלא נשתייר דבר מן השירים שלא נטמא. הכי אמר רב בגמרא. דשיורא מילתא היא ואסיקנא דה״ה לשרוף ואבוד. והאי דקאמר נטמא רישייהו נקט. ומ״ש הר״ב והלכה כר״י ובצבור מודה כדתנן בפ״ז דפסחים מ״ד דהכי פסיק התם בגמרא דף ע״ח. עיין עוד מ״ש שם במ״ז בס״ד:

**רבי שמעון מכשיר.** כתב הר״ב דא״ק קדש קדשים היא כחטאת כו׳ וכ״מ שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין וכ״כ רש״י והדין עמהם דהכי מסקינן בפ״ק דמכילתין דף י״ח ובפרק ב׳ דזבחים דר״ש לא סגי ליה בכהונה לחוד אלא בעי אצבע בהדי כהונה דלא כדכתבינן במ״ה פרק ז׳ דזבחים דאו אצבע או כהונה דהתם אליבא דרבנן. [*וע׳ במ״ט פ״ג דמסכת פרה]:

ה **הקומץ מעוטו מעכב את רובו.** כתב הר״ב דאמר רחמנא מלא קומצו. וכ״כ הרמב״ם וקשה דילמא למצוה ולא לעכב אבל בגמ׳ א״ק. מלא קמצו תרי זימני ופירש״י בויקרא חד במנחת נדבה וחד במנחת חוטא. חד למצוה. וחד לעכב. ע״כ:

**עשרון מעוטו מעכב את רובו.** גמרא מ״ט א״ק מסלתה שאם חסרה כל שהוא פסולה. פירש״י מרבויא [דה״א]. כ״כ ד׳ י״ט:

**היין מיעוטו מעכב את רובו.** גמרא ככה פירש״י בנסכים [כתיב] ככה יעשה לשור האחד בפ׳ שלח לך:

**השמן מעוטו מעכב את רובו.** גמרא דמנחת נסכים ככה. דמנחת נדבה אמר קרא ומשמנה פירש״י דף י״ט ה״א יתירה:

**הסלת והשמן מעכבין זא״ז.** כתב הר״ב דכתיב מגרשה ומשמנה וכ״כ הרמב״ם. ולא ידעתי היאך שמעינן עיכובא ובגמרא מסלתה ומשמנה [בשאר מנחות] מגרשה ומשמנה [במנחת העומר] ופירש״י שנה עליו הכתוב לעכב ע״כ וכ״כ התוספות וכן בדף י״ט בד״ה ושאני התם:

**הקומץ והלבונה מעכבים זה את זה.** כתב הר״ב דכתיב והרים וגו׳ על כל לבונתה וכ״כ הרמב״ם. וקשה מנלן לעכב. ובגמרא על כל לבונתה ואת כל הלבונה אשר על המנחה פירש״י שנה הכתוב לעכב:

ו **שני שעירי יוה״כ כו׳.** גמרא [חוקה] דכתיב באחרי מות והיתה זאת לחקה וחקה עכובא. שני כבשי עצרת הויה. נ״ל דכתיב על שני כבשים קדש יהיו בפ׳ אמור. ב׳ חלות הויה. סלת תהיינה. שני סדרים כו׳ חקה בלחם הפנים כתיב (ויקרא כ״ד:ט׳) מאשי ה׳ חק עולם וקאי אסדרים ואבזיכין. שני מינין

[שבנזיר] דכתיב (במדבר ו) כן יעשה. שלשה שבפרה חקה (שם י״ט) זאת חקת התורה. ארבעה שבתודה דאתקש לנזיר דכתיב (ויקרא ו) על זבח תודת שלמיו ואמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר. ארבעה שבמצורע דכתיב (ויקרא י״ד:ב׳) זאת תהיה תורת המצורע. ארבעה שבלולב ולקחתם. לקיחה תמה. שבע הזיות שבפרה חקה כדלעיל. שבע הזיות של בין הבדים כו׳ דיה״כ כתיב חקה ואינך כדתניא ועשה לפר כו׳ לכפול בהזאות כמ״ש בפירש הר״ב במשנה ב׳ פ״ד דזבחים ועיין מ״ש בס״פ בשם הרמב״ם:

**ארבעה שבמצורע.** פירש הר״ב עץ ארז כו׳. וכתבו התוספות אבל מים חיים לא חשיב לפי שהיה מערב בהם הדם כדכתיב וטבל אותם וגו׳. תימה דלא חשיב הזאות דמצורע דמעכבי זו את זו. וי״ל דתני ושייר דהא לא חשיב נמי דפרים ואלים דחג דכתיב בהו כמשפט לעכב. ואיכא טובא. ע״כ. וכן הא דכתב הר״ב ארבע מתנות של ארבע קרנות דמזבח הזהב:

ז **שבעה קני מנורה וכו׳.** גמרא הויה כתיבא בהו. פירש״י כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו (שמות כ״ה:ל״ו) ע״כ. וא״ת א״כ כפתורים נמי ליעכבו ותו איתא בגמרא סוף דף כ״ח גביעים כפתורים ופרחים מעכבי׳ זה את זה ותירצו התוספות דשמא לא חשיב להו משום דליתנהו בשאר מיני מתכות. ע״כ. כלומר דמרבינן למנורה שתיעשה אף משאר מיני מתכות וילפינן דלא הצריך הכתוב לכל הני אלא כשהיא באה זהב כדאיתא בגמרא:

**שבעה נרותיה.** בראש כל קנה וקנה הוה נר אחד כעין בזך ושם נותנין השמן והפתילות. רש״י:

**ואפילו כתב א׳ מעכבן.** פירש הר״ב אפילו אות אחת שהיא דבוקה כו׳ דכתיב וכתבתם כתיבה תמה ושלימה ובתפילין כתיב הויה והיו לטוטפות רש״י. ומ״ש הר״ב ובס״ת. גמרא דף ל׳. וכתב ב״י טור י״ד סי׳ רע״ד דמוכתבתם למדו גם לס״ת:

**ארבע ציציות מעכבות זו את זו.** לא אתמר בגמרא מנלן והרמב״ם פירש במשנה דלעיל וז״ל וכולן סמכו אותם לרמזים שיש בפסוקים שהן ראיה על שיהיו מעכבות אבל הענין קבלה בידינו. ע״כ:

**[*רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות.** ונ״מ לענין סדין בציצית וטלית בעלת חמש. ולצאת בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה כדאיתא בסוגיא. ואוקימתא בתרא. כתבה טור א״ח סי׳ י״ג]:

## פרק ד

א **התכלת וכו׳ תפלה של יד וכו׳.** ולא דברה המשנה בדיני הציצית והתפילין והמזוזה וענין מלאכתן והברכות שחייבים לברך עליהם וכל הענינים התלויין בהן וסבת זה בעיני לפי שהיו הדברים האלה מפורסמים בזמן חבור המשנה והיו ענינם ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל ואין ענין מהן נפלא משום אדם ועל כן לא ראה לדבר בהם כמו שלא הסדיר התפלה ר״ל נוסחה ואיך יתנהג ש״צ לפי שהיה מפורסם ולא חברו בזה סדור אבל חברו ספר תלמוד וביארו. הרמב״ם:

**התכלת אינה מעכבת את הלבן.** כתב הר״ב אע״ג דמצוה לתת שני חוטים של תכלת ושני חוטין של לבן. כ״כ רש״י ותוס׳ מדדרשי׳ גדיל שנים דאין גדיל פחות מב׳. גדילים משמע ד׳. וכתבו התוס׳ וא״ת מנלן דבעינן ב׳ חוטין לבן וב׳ חוטין תכלת דילמא לא קפיד קרא אלא דליהוי ארבע חוטין ואפילו חד מהאי מינא ותלתא מהאי מינא. וי״ל כיון דתרי מיני בעי רחמנא סברא הוא שיהיו שווין ע״כ. ומ״ש הר״ב או חוט אחד של תכלת וכו׳ זו היא דעת הרמב״ם דלא בעינן אלא חוט אחד דתכלת [*אבל סובר שיהיה] קצתו לבן דהא כופל לכל חוט עד שיהיו שמנה ונמצא מעכשיו שבעה דלבן ואחד דתכלת והתוספות כתבו דבספרי משמע הכי דפתיל תכלת חד חוט אבל סוברים דגמרא דידן פליג אדספרי. ודברי הר״ב הן מועתקים מלשון הסמ״ג. וכתב ב״י א״ח סימן י״א דכיון דלא נפקא לן מידי בהאי זימנא לא בעי למיחת לפלוגתא וה״ק למר ב׳ של לבן וב׳ של תכלת ולמר ג׳ של לבן ואחת קצתו תכלת ע״כ. ומ״ש הר״בואם נתן ארבעתן של לבן יצא ול׳ רש״י ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא. וכתבו התוס׳ דצריך טעם מנלן דכי לית ליה אלא לבן או תכלת דלא מיפטר בתרי חוטי לחודייהו עד דרמי ד׳ דלכאורה משמע דאין זה מעכב את זה דאם הטיל ב׳ חוטין מן האחד יצא כי הנך דקתני תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש כו׳ ושמא משום דדרשינן גדיל שנים גדילים ארבעה בין יש בו מין אחד בין יש בו ב׳ מינין ע״כ. [*ועיין בדבור דלקמן]:

**תפלה של יד וכו׳.** לשון הר״ב רמב״ם כתב דוקא ששתיהן מצויין אצלו כו׳. כ״כ בפירושו וכתב וז״ל ויש לך להקשות בכאן קושיא ולומר הואיל ודבר המשנה הוא בתפלה של ראש ושל יד שאין מעכבין זה את זה. ע״מ שיהיו מצויין שתיהן. אבל אם לא היה מצוי אלא א׳ יהיו מעכבות זו את זו. ומה שאמר בד׳ מינין שבלולב מעכבות זה את זה. ע״מ שלא יהיו מצויים כולם. אבל אם הם מצויים כולם הם ג״כ אין מעכבות כמו שבארנו בפ׳ שלפני זה. והרי השוו דין [זה] בד׳ מינים שבלולב ובתפלה של ראש ושל יד. ולמה אמר בד׳ מינים מעכבין ואמר בתפלה אין מעכבין. ותירוץ הקושיא הזאת מבוארת היטב. וזה שבד׳ מינים שבלולב כשהן מצויין אעפ״י שאין מעכבין זו את זו נוטל אותן אחד אחד לפי שאינו יוצא י״ח ולא שלמה המצוה עד

שיגמור נטילת ארבעתן בידו ואפי׳ נטל אותן זה אחר זה. ואינן כן בתפלה של ראש ושל יד אלא כל זמן שיניח אחד משניהן ר״ל שלובשן כבר קיים מ״ע [אחת] ויצא ידי חובתה ע״כ. ומ״ש הר״ב וזה דלא כהלכתא כו׳ גם הרמב״ם בחבורו פ״ד מה״ת סתם וכתב לשון המשנה ולא חילק בין יש לו לאין לו וכתבו עליו הכ״מ וב״י א״ח סימן כ״ו דהלשון שבפירושו הוא טעות סופר כלו׳ שתלמיד טועה כתב כן מבחוץ וטעו הסופרים וכתבוהו בפנים ובנוסחות הערבי ליתיה. ע״כ. וכך בנא״י שבידי הוגה ונרשם על לשון הפי׳ ומ״ש תפלה של יד אינה מעכבת כו׳ עד ואינו כן בתפלה של ראש ושל יד אלא. ונכתב במקומו בזה הלשון ואמרו הלבן אינו מעכב את כו׳ הוא שאם עשה ציצית של לבן ותכלת ואבד הלבן ונשאר התכלת לבדו. יצא. ודע שאעפ״י שאין מעכבין זה את זה שתיהן מצוה אחת אבל תפלה ב׳ מצות כמו שביארנו בחבורנו במנין המצות ולזה כל כו׳ ע״כ והא דכתב הלבן אינו מעכב וכו׳ הוא שאם עשה ציצית כו׳ האריך בפירוש הזה הכ״מ בספ״א מה׳ ציצית:

**תפלה.** תרגום לטוטפות לתפילין. והטור סימן כ״ה מפרש ל׳ פליליה שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו. דכתיב (דברים כה) וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ודרשינן אלו תפילין שבראש [*וז״ל התוס׳ ותפילין נראה לשון ויכוח כמו ויפלל שעשה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו כדאמר׳ וראו וגו׳ ע״כ וכתבתי על זה בספרי ספר מעדני מלך בפ״ג דברכות. שלפי זה צריכה שתהיה קריאת הלמ״ד במלת תפילין בדג״ש להוראת הלמ״ד הכפולה]:

**הסלת והשמן אין מעכבין את היין.** פי׳ הר״ב הסולת והשמן של מנחת נסכים. וכתבו התו׳ משמע הא סולת ושמן מעכבי אהדדי ותימא דהא לא כתיב שום קרא במנחת [נסכים] ושמא ילפינן ממנחת נדבה דכתיב בה עיכוב לעיל [פ״ג משנה ה׳] וגילוי מילתא בעלמא הוי דגבי מיעוטו מעכב את רובו כתיב גם במנחת נסכים והתם גלי לן קרא ע״כ:

**המתנות שעל מזבח החיצון.** פירש הר״ב דכתיב ודם זבחיך ישפך וכו׳ עיין עוד ברפ״ד דזבחים:

**ב הפרים והאילים והכבשים כו׳.** פירש הר״ב הנך דכתיבי בפ׳ אמור וכו׳ אינם מעכבין כו׳ של מוספין של עצרת כו׳. דאילו דפ׳ אמור גופייהו מעכבי זא״ז דהויה כתיב בהו פירש״י יהיו עולה וכל הויה עיכובא. ומיהו פרים וכבשים דפ׳ פנחס לא מעכבי אהדדי ומצינו לפרושי למתני׳ דפרים וכבשים דאין מעכבין בכה״ג נמי והכי איתא בגמרא דתנא מילי מילי קתני. ומדברי הכ״מ בפ״ח מה׳ תמידין נראה דס״ל דדוקא באילים דפ׳ אמור איכא עיכובא אהדדי. ואין נ״ל דהא יהיו דבקרא אפר וז׳ כבשים נמי קאי ובפירש״י כמו שכתבתי דפרים וכבשים דחומש הפקודים לא מעכבי אהדדי. משמע הא דפ׳ אמור מעכבי אהדדי. ובפי׳ הרמב״ם דפר אינו מעכב לב׳ האילים וז׳ הכבשים הקריבים עם הלחם ויתכן לפרש דגם דעת רש״י כך הוא והא דיהיו דלעכב לא דרשינן אלא לכל מין ומין במספרו ולא למין על שאינו מינו. אבל בחבורו כתב כלשון הר״ב. ומדברי הכ״מ נראה דגירסא אחרת היתה לו בדברי הרמב״ם שבחבורו והא דלא מפרשים למתניתין בפרים אילים וכבשים דחג אמרינן בגמרא דכמשפט כמשפטם כתיב בהו דמשמע עיכובא:

**רבי שמעון אומר אם יש להם פרים מרובים כו׳.** כתב הר״ב ומפיק לה מקרא דכתיב ואיפה לפר ואיפה לאיל וכי מדת פרים ואילים אחת היא כו׳ כתבו התוספות תימה דלפרוך וכי יש שם איפה ורש״י פירש ביחזקאל דאיפת קמח היה מביא להוציא סולת עשרון מן הסאה ואיפה ג׳ סאין והיינו ג׳ עשרונים לפר ואיפה לאיל [כמו ששנינו משנה ו׳ פ״ו] שתי הלחם שני עשרונים דג׳ סאין וכן של פר יש ג׳ מג׳ סאין שאם לא מצא כל כך מנופה יביא משל עשרון לסאה ושמן הין שנתות היו בהין וכה״ג שפירש״י בשמן יש לפרש באיפה שהיה שם איפה גדולה וקטנה ומה שמדקדק משום דנקט בכולה חד לישנא משמע שניהם שווין וכן דורש בספרי בפרשת כי תצא דא״ר חנינא בן חזקיה בן גרון וכי מדת פרים אילים וכבשים אחת היא והלא כבר נאמר ג׳ עשרונים לפר וגו׳ אלא מלמד שאיפה גדולה ואיפה קטנה קרויה איפה עכ״ל והיינו דכתב הר״ב והרמב״ם אין הלכה כר״ש משום דרבנן פליגי ומפרשי לקראי איפה גדולה ואיפה קטנה:

**ג הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינן מעכבין את הלחם דברי ר״ע אר״ש בן ננס לא כי כו׳.** מפרשים בגמרא דכתיב בלחם וב׳ כבשים והניף הכהן וגו׳ קודש יהיו לה׳ לכהן ולא ידעינן אהייא קאי הויה דמשמע עיכובא או אלחם או אכבשים ר״ע סבר לכהן איזהו דבר שכולו לכהן הוי אומר זה לחם ובן ננס מי כתיב קדש יהיו לכהן קדש יהיו לה׳ לכהן כתיב איזהו דבר שמקצתו לה׳ ומקצתו לכהן הוי אומר אלו כבשים ור״ע מי כתיב קודש יהיו לה׳ ולכהן לה׳ לכהן כתיב כדרב הונא דא״ר הונא קנאו השם ונתנו לכהן:

**הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינן מעכבין כו׳.** ואפ״ה כי אתיין כהדדי הכבשים עיקר והלחם טפל משום דכבשים מתירין את הלחם כשבאים ביחד ולא פליג ר״ע אסתמא דמתניתין ג׳ פ״ב והכריחני לזה שראיתי להרמב״ם דפסק בפ״ח מהלכות תמידין כר״ע דהכא ובפי״ז מהלכות פסולי המוקדשין פסק הא דלעיל נמי. ואע״ג דהר״ב לא פסק כר״ע אפ״ה הואיל ולרמב״ם מוכרחים לומר דל״פ אף אנו נאמר דלהר״ב נמי ל״פ דלמעט במחלוקת עדיפא ועיין לקמן בסמוך:

**והכבשים אין מעכבין את הלחם.** כתב הר״ב שאם הביאו שתי הלחם כו׳ קדושים עיין במשנה ב׳ פ״ו מאי עבדינן בהו:

**אמר ר׳ שמעון הלכה כדברי בן ננס וכו׳**. וכ׳ הר״ב שהלכה כר״ש וכ״כ הכ״מ בפ״ח מה״ת בשם הראב״ד דלא כהרמב״ם שפוסק כר״ע כמ״ש לעיל בסמוך וכ״כ הכ״מ משום דר״ש ור״ש בן ננס רבים נינהו ועוד דיהבי טעמא למלתייהו ע״כ ונדחק למצוא טעם לפסק הרמב״ם. ולי ראיה גדולה להרמב״ם מסתמא דמתניתין ב׳ פ״ו. בזה יפה כח הכהנים כו׳ דלאתויי לחם הבאים בפני עצמן כמ״ש שם הר״ב והיינו כר״ע. והוי מחלוקת ואח״כ סתם ותיובתא להראב״ד והר״ב שפסקו כר״ש:

**וכל האמור בת״כ לא קרב במדבר**. וזה קבלה בידו. הרמב״ם:

ד **התמידין אינן מעכבין את המוספין וכו׳**. כתב הר״ב בגמרא מפרש דלענין קדימה כו׳ ואע״ג דכתיב (ויקרא ז) וערך עליה העולה כו׳ תמהו התוס׳ דבמתניתין דרפ״י דזבחים נפקא לן מדכתיב (במדבר כ״ה) מלבד עולת הבקר וכו׳ ומסקי דמהכא לא נפקא לן אלא הקטרה דכולי קרא בהקטרה איירי ומהתם נפקא לן עבודת דם דכתיב תעשו משמע עשיות. ע״כ:

**ולא המוספין מעכבין זא״ז**. אי מיירי בעיכובא בעלמא ולא בקדימה לאו כללא. דשל חג מעכבין דכמשפט כמשפטם כתיב בהו כמ״ש בר״פ משמא דגמרא ולא ידעתי למה השמיט זה הרמב״ם בפ״ח מה״ת וא״נ מיירי בקדימה של חג נמי אינן בכלל מהאי טעמא גופה דכמשפט כתיב לכך קרבין על הסדר כדאיתא בגמרא פ״י דזבחים דף צ׳ ופסק׳ הרמב״ם בפ״ט מה״ת:

**לא הקריבו כבש בבקר כו׳**. כתב הר״ב בגמרא מפרש דמתניתין חסורי מחסרא בד״א שלא נתחנך אבל נתחנך כו׳. דאל״כ שאין מחנכין דתנא בסיפא אהי קאי:

**[*אמר ר״ש אימתי כו׳**. כתב הר״ב דח״מ וה״ק בד״א כו׳ דכתיב בפרשת פנחס ואת הכבש השני כו׳ ותניא בספרי האי קרא למה נאמר כו׳. וכ״כ רש״י ואע״ג דדרשא זו בעצמה איכא למדרשא בפ׳ תצוה שכן נאמרו שם גם אלו ב׳ הכתובים כמו שהם אמורים בפרשת פנחס אלא שדרשת ספרי לא נתחברה על ספר שמות ואף המכילתא שנתחברה על ספר שמות אין בידינו ממנה על פרשת תצוה כך נ״ל פשוט ועוד נ״ל דמכיון שאנו דורשים על המצוה שאחר שנתחנך ניחא למנקט הדרש מפסוקי פרשת פנחס דמיירי על אחר שנתחנך משא״כ פסוקי דואתה תצוה דמיירי בשעת חנוך ול״ק א״כ קרא דואתה תצוה למה נאמר שאין אחריות כל פסוקים היתירים על הדורש מקרא אחד שהרי יכול הוא לומר היכי דאיכא למדרש דרשינן היכי דליכא למדרש לא דרשינן]:

**אבל היו מזידין כו׳ לא יקריבו**. פירש הר״ב אותן המזידין אבל כהנים אחרים יכולין להקריב דכי כהנים חטאו מזבח בטל. גמרא:

**לא הקטירו קטרת בבקר כו׳**. כתב הר״ב דקטרת לא שכיח בחד גברא כו׳ מפני שהיא מעשרת דכתיב ישימו קטרה באפך וסמיך ליה ברך ה׳ חילו ואע״ג דבינייהו כתיב וכליל על מזבחך כבר כתבתי בפ״ב דיומא מ״ד משמא דגמרא דמסתבר דכי כתיב עושר אדלא שכיח כתיב ולא דקדקו תוספות דהכא שכתבו דביומא מוכח דעולה נמי מעתרא [*ומש״ה כתבו דעיקר הטעם משום דלא שכיח וליתא כדכתבתי. ואין להקשות למאי נ״מ צריך לדלא שכיח דאי הוה שכיח כי נמי מעתר׳ י״ל דפשעי בה שהרי כשיקטיר פעם אחרת יתעשר. ומ״ש הר״ב לא שכיח בחד גברא שיקטיר קטורת פעמים רבות ומסיים כדאמרינן ביומא שלא שנה בה אדם מעולם לא קשיין דבריו אהדדי דז״ש בתחלה פעמים רבות מפרש ללישנא דלא שכיחא שהוא כן בהסוגיא וההיא ודאי ל״ק אמאי קאמר לא שכיחא והא לא הוה כלל. דאזמן התקנה קאי לומר דאע״ג שתקנו בעולה למקנס הכהן שהזיד ולא הקריב כו׳ אפ״ה לא תקנו כן בקטר׳ משום דלא שכיחא ובההיא שעתא דתקנה אכתי לא הוו ידעי רבנן שלא ישנה בה אדם מעולם]:

**אמר ר׳ שמעון וכולה היתה קריבה**. דקטרת חדא מלתא היא. משא״כ כבש לא אמר. דשנים היו קריבין. תוספות:

**שאין מחנכין**. ענין חנוך הרגל והוא שם מושאל בדברים האלה לתחלת המעשה לפי שהכלים מרגילים אותן בעבודה דרך דומיא לאדם בתחלה שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו. הרמב״ם:

**אלא בתמיד של שחר**. כדאמרי׳ לעיל דהכי מדרש קרא אם את הכבש האחד כו׳:

**ולא את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת**. אלא בחול איחנוכי הוא דלא מחנך הא קדושי מקדיש [והתנן בפי״א משנה ח׳ שאפי׳ היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום] היא גופה קמ״ל דחינוך וקדוש דשלחן בשבת היא. כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים. [ומנורה אינה מקדשת כלום וכל מלתא דידה אינה אלא בין הערבים. הדלקה. ה״נ כל מילי דידיה דשולחן בשבת] גמרא:

ה **חביתי כ״ג לא היו באים חציי׳ כו׳**. דת״ר אילו נאמר מנחה מחצית. הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב וחצי עשרון מביתו ערבית ומקריב ת״ל מחציתה בבקר ומחציתה בערב מחצה משלם הוא מקריב. פירש״י מחציתה משמע מחציתה של שלימה (מחצה משלימה) מחצה מתוך שלם הוא מביא. ע״כ. הא כיצד מביא עשרון שלם וחוצהו:

**וחוצהו**. עיין בפי׳ הר״ב רפ״ט:

**לא יביא חצי עשרון מביתו**. יליף לה בברייתא מדכתיב ומחציתה בערב פירש״י ריבויא דוי״ו משמע אפילו כהן העומד בין הערבים אע״ג דאיכא חצי עשרון דראשון:

**רש״א משל צבור**. פי׳ הר״ב דכתיב חק עולם ובגמ׳ מפ׳ נמי מאי עביד באותה וכן ר״י מאי עביד בדר״ש. וא״צ להאריך בזה. ומ״ש הר״ב הלכה כר״י וכ״כ הרמב״ם ועמ״ש במ״ו פ״ז דשקלים:

## פרק ה

א **כל המנחות באות מצה**. עיין במשנה דלקמן:

**חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם**. שתי הלחם ניחא דכייל בהדי שאר מנחות דאקרו מנחה. כדקאמר בפ׳ התכלת [שנאמר (במדבר כ״ח:כ״ו) בהקריבכם מנחה חדשה לה׳] אבל לחמי תודה לא אשכחן [ובהדיא אמרינן התם [מ״ו ע״ב] לחמי תודה לא אקרו מנחה] ומ״מ ניחא לאשמעי׳ דינא. תוס׳. [*ועמ״ש במ״ג]:

**בודה**. בדל״ת גרסי׳ בערוך ופי׳ ל׳ הוצאה כמו החדש אשר בדא מלבו (מלכים א י״ב:ל״ג) כי מלבך אתה בודאם (נחמיה ו׳:ח׳) תו׳:

ב **נלושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו**. אע״ג דפושרין מחמיצין כדפי׳ הר״ב במ״ז פ״ב דפסחים מסיים הרמב״ם בפי״ב מהלכות הקרבנות והואיל ולישתן ואפייתן בפנים בעזרה אנשי פנים זריזין:

**ואם החמיצו שיריה**. כתב הר״ב אבל מותר ללוש אותם בדבש. דאילו בקומץ הא כתיב (ויקרא ב׳:י״א) כל שאור וכל דבש לא תקטירו:

**עריכתה כו׳**. כתב הר״ב לפי שנאמר לא תעשה חמץ וכו׳ ת״ל לא תאפה וכו׳ ולמה יצאת וכו׳. ואימא לחלקם איצטריך א״כ לכתוב חלקם לא תאפה חמץ מאי לא תאפה חמץ חלקם שמעת מינה תרתי גמ׳. ומ״ש הר״ב לאתויי קטוף וצ״ע אמאי שיריה תנא דמתניתין:

ג **ומנחת גוים**. עמ״ש במשנה ה׳ פ״ק דשקלים:

**ומנחת העומר**. בה נמי כתיב שמן ולבונה כדכתיב (ויקרא ב׳:י״ד) ואם תקריב מנחת בכורים והיא מנחת העומר. רש״י:

**[*לחם הפנים**. אי אכללא דכל המנחות קאי קשיא לי דלא אשכחן דאקרי מנחה בהדיא בשום כתוב. וכבר דקדקו כן התוס׳ על לחמי תודה דבריש פירקין כמ״ש לשונם שם אלא שרש״י פי׳ בפ׳ אמור (בפסוק) [בפ׳] ולקחת סולת והית׳ המנחה הזאת ומשנתינו תסייעיה דלא כהרמב״ן שהשיגו שיתכן לומר והיתה כל אחת מהמערכת]:

ד **וחייב על השמן וכו׳**. פירש הר״ב אם נתנו על מנחת חוטא. או על מנחת קנאות דבהו כתיב לאו משא״כ באינך:

**נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה**. יליף בברייתא דרחמנא קרייה חטאת כלומר דאפי׳ נתן חטאת קרויה. וכתיב היא למעוטי דתפסול אם נתן ופוסל אני בשמן שא״א ללקטו ומכשיר אני בלבונה שאפשר ללקטה:

**נתן כלי**. לשון הר״ב שיש בו שמן על גבי מנחת חוטא וכן ל׳ רש״י וחדא חדא מתרי תרי נקטי דה״ה לבונה וה״ה על מנחת קנאות. וכן הרמב״ם בפירושו כתב שמן ובחבורו פי״ב מה׳ מה״ק כתב שמן או לבונה:

**על גבי כלי לא פסלה**. פי׳ הר״ב שלא הזהירה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת יליף לה בברייתא מדכתיב עליה משמע בגופה ופירש״י עד שיערב כו׳. וכ״כ הרמב״ם בפירושו שהכונה שלא יבלול וכו׳. והיינו דבחבורו העתיק נתן כלי כו׳ על גביהן:

ה **הגשה**. פי׳ הר״ב בחודה של קרן דרומית מערבית. מטעם הירושלמי והבבלי שהעתקתי במשנה ו׳ פרק ג׳ דבכורים:

**מנחת הסולת והמחבת וכו׳**. ילפינן להו בברייתא מריבייא דקרא כדמסיים בתוספות המנחה והבאת והקריבה ריבויי ואיכא נמי מעוטי מאלה והקריב והקריבה והגיש והגישה כלומר ה״א יתירה ומאלה למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאשים וה״א דהקריבה למעוטי מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה. אבל ה״א דהגישה ר״ש דריש למעוטי כדלקמן ות״ק מפיק ליה לדרשא אחריתא:

**מפני שאין בהן קמיצה**. דר״ש אית ליה נמי מיעוטא דוהגיש והגישה כדכתבתי לעיל והכי איתא בברייתא אלא דבברייתא מסיים שאין מהן לכהנים ואיכא בינייהו דאי מפני שאין בהן קמיצה אין כל מנחת כהנים בכלל המיעוט דהא מנחת כהן חוטא נקמצת לר״ש כדתנן בר״פ דלקמן. וקצת קשה נמי דבמתני׳ לא ה״ל למיתני סתמא מנחת כהנים אלא הל״ל דשל נדבה. וי״ל דסמיך כדמפרש טעמא דמשום קמיצה דהשתא ליכא למטעי. ומ״מ קשיא מתניתין ובברייתא. הלכך כתבו התוספות דנרא׳ לפרש [דקמיצה] דנקט הכא אע״ג דלישנא משמע דלטעמיה נקטיה. על כרחין לא נקטיה לטעמיה אלא לכללא בעלמא דכל שאינו בקמיצה אין בו הגשה דשמעינן מכלל זה שתי הלחם ולחם הפנים ומנחת נסכים ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח. ולאו

למימר קאתי דכל שיש בו קמיצה יש בו הגשה. דיש [שיש] בו קמיצה ואין בו הגשה כגון מנחת חוטא של כהנים ע״כ. ונ״ל דמסריך סריך בלישנא דמתניתין ד׳ בפ׳ דלקמן:

ו **והבכורים כדברי ראב״י**. כתב הר״ב דשמעינן ליה בעלמא דאמר בכורים טעונים תנופה. וטעמיה בפירוש הר״ב במשנה ד׳ פ״ב דבכורים. ואע״ג דשמעינן נמי לר״י דבעי תנופה לבכורים כדתנן התם פ״ג משנה ו׳ משני בגמרא דלהכי נקט ראב״י דרב גובריה פירש״י שהוא חכם ביותר דקי״ל משנת ראב״י קב ונקי:

**ואחד נשים בישראל**. כתב הר״ב דה״ק כו׳. בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפין. ומניף כהן לחודיה. רש״י:

**על גבי שני כבשים**. ויליף בגמרא בברייתא ממלואים. ומ״ש הר״ב דלרבי לאו על ממש אלא בסמוך להם. בגמרא רבי לטעמיה דדריש ונתת על המערכת לבונה זכה על בסמוך כו׳ כדאמר (ונתת) [וסכת] על הארון את הפרוכת על בסמוך פירש״י דליכא למימר על ממש דהא פרכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים. ועיין במשנה ה׳ פי״א ומ״ש שם ומ״ש במשנה ג׳ פ״ז:

**מוליך ומביא מעלה ומוריד**. עיין מ״ש בפ״ג דסוכה משנה ט׳ בס״ד:

**תנופה היתה במזרח**. פירש הר״ב כלומר אף במזרח. ובגמרא יליף בברייתא מדכתיב באשם ולוג של מצורע והניף וכו׳ לפני ה׳ ולא אתי אלא למעוטי חוץ דהא דאמרן בהגשה דלפני ה׳ במערב כמ״ש בפ״ג דבכורים בשם ירושלמי והכי איתא נמי בבבלי במכילתין פ״ג ד׳ י״ט התם מנחה דאקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן מזרחית [דרומית] אין לה יסוד אבל הכא לפני ה׳ קרינא ביה כיון שאינו בחוץ:

ז **רבי שמעון אומר ג׳ מינים כו׳**. אלו העקרים כולן אמתיים ואינן דעת ר״ש לבדו אלא שאומרים אותן בשם אמרם ואין חולקין עליו בשום דבר מכל זה. הרמב״ם. ודתנן ר״ש אומר בלשון פלוגתא נמצאים כיוצא בזה רבים ואין חולק כמ״ש הרבה מהם בסוף [מסכת] בכורים:

ח **אלא**. בגמרא לא גרסינן אלא וגרס מרחשת יש לה כו׳ ומיהו נמצא עוד במשנה דספ״ק דב״ק דגרס מה בין כו׳ אלא כו׳ וע״ש וכן במשנה ב׳ פ״ג דערכין:

**שהמרחשת יש לה כיסוי והמחבת אין לה כיסוי**. גמרא גמירי לה. גמרא:

ט **לא יביא מחצה כו׳**. דת״ר קרבן מנחה קרבן אחד אמרתי לך ולא ב׳ וג׳ א״ל ר״ש וכי נאמר קרבן קרבן ב׳ פעמים כו׳. ור״י כיון דכתיב בשמן בשמן [הפסיק הענין שאין באין כאחת] כמאן דכתיב קרבן קרבן דמי. ור״ש אי לא כתב בשמן בשמן הו״א דוקא מחצה חלות ומחצה רקיקין אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא קמ״ל. ונ״ל דלר״ש איצטריך קרבן לומר דרשאי להביא מחצה כו׳ ועיין בפרק י״ג משנה ג׳ ]:

## פרק ו

א **אלו מנחות נקמצות**. לשון הר״ב מנחת סולת נקמצת עיסה וכן לשון רש״י וכ״כ הרמב״ם בפרק ז׳ מהלכות תמידין במנחת העומר ועי׳ מ״ש במ״ג:

**מנחת נכרים**. עיין מ״ש במ״ה פרק קמא דשקלים:

**רבי שמעון אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת כו׳**. יליף לה בברייתא מדכתיב (ויקרא ה׳:י״ג) והיתה לכהן כמנחה להקיש מנחת חוטא של כהנים למנחת חוטא של ישראל לקמיצה אבל שיריה אין נאכלים דדרשינן לכהן כמנחה ולא לאישים כמנחה [*ופירש״י כל שיש לכהן לעשות בה יהא כמנחת חוטא של ישראל דנקמצת. ולא לאישים כמנחה. לענין המזבח]:

ב **מנחת כהנים כו׳**. גמרא ותו ליכא והאיכא עולה איכא עורה לכהנים. והאיכא עולת העוף איכא מוראה ונוצה. והאיכא נסכי׳ לשיתין אזלי [*ועי׳ בדבור דלקמן]:

**בזה יפה כח המזבח**. כתב הר״ב לאתויי המתנדב יין כו׳ דלא תימא מזלפו על האישים כו׳ ואין כח מזבח יפה כו׳ גם הרמב״ם פירש כן. ואינן אלא דברי תימה דכלום כח מזבח יפה אלא באש דכל הנך דתנינן כולם כליל לאישים ואין לומר דבניסוך איכא כח מזבח יפה בלא לאישים וכדאמרן בספ״ד דסוכה דף מ״ט בזמן שמנסכין יין על המזבח פוקקים השיתין לקיים מה שנאמר (במדבר כ״ה) בקדש הסך נסך שכר לשון שביעה לשון שכרות. דהא כי פריך בגמרא והאיכא נסכים משני ליה דלשיתין אזלי כמ״ש לעיל דש״מ דמאי דאזיל לשיתין ולא לאישים אין זה יפוי כח למזבח. ובגמרא. ומאי בזו לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל המתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי אישים קמ״ל דלשיתין אזלי. פירש״י לאפוקי מדשמואל דאמר מזלפן לאישים דהוה למזבח וקאמר דזה באה כולה למזבח ולא יין. ע״כ. ואין ספק אצלי דרהיטא דסיפא דמתניתין דמפרשים דבזה כו׳ לאתויי כו׳ הכניסום לפרש גם ברישא דלאתויי היא. ולא דייקו. ומ״מ בין כך ובין כך קשיא להרמב״ם והר״ב שבסוף פ״י דזבחים כתבו להלכה דמזלפים על האישים והוה ליה להזכיר כאן

דלית הלכתא כהאי סתמא אבל בספי״ב דמכילתין כ׳ ג״כ הר״ב דלשיתין אזלי משמע דלהלכתא כתב כן. ואף הרמב״ם בחבורו פט״ז מהלכות מעשה קרבנות פסק דמנסכו לשיתין. ומיהו כבר כתבתי בספ״י דזבחים דבנא״י כתב ג״כ דלשיתין מתנסך. אבל הר״ב ודאי דהתם נמשך אחר נוסח פירוש הרמב״ם שבידינו וטעמא רבה איכא לאותו פסק דבגמרא דהתם מ״ד לאישים יליף ליה מדכתיב אשה ריח וגו׳ גבי יין לנסך בפרשה שלח. ובברייתא פליגי משום לא תכבה. ומוקמינן כרבי יהודה דס״ל דבר שאין מתכוין אסור ומש״ה איכא למפסק דלאישים כיון דאנן כר״ש קי״ל דדבר שאין מתכוין שרי. וכמ״ש הר״ב שם וכבר תמה הכ״מ מזה על הרמב״ם שפוסק דלשיתין. והא ההיא סברא אליבא דר׳ יהודה היא. ומ״מ מתרץ דכיון דסתמא דמתניתין דהכא ס״ל דלשיתין. איכא למימר דאף לר״ש לשיתין. ומיהו לאו מטעמא דלא תכבה אלא קבלה היתה כך ביד האומר לשיתין שכך מצותה ולא מטעמא דלא תכבה ע״כ [*וכתב רש״י וא״ת פסיק רישיה ולא ימות הוא דאפשר דאזליף ליה בטיפין דקות מאוד. הלכך א״נ מכבה בטיפין גסות דבר שאין מתכוין הוא ע״כ]. ומ״ש הר״ב ויורדים למטה עד היסוד. כלומר עד התהום כדפירש הר״ב ברפ״ג דמדות. ובגמרא פ״ד דסוכה דף מ״ט שיתין מחוללין ויורדין עד התהום:

**שתי הלחם וכו׳.** ותו ליכא והאיכא חטאת העוף איכא דמה והאיכא לוג שמן של מצורע איכא מתנותיו וכתבו התוספות [אע״ג] דאיכא כבשים בהדי שתי לחם ובזיכי לבונה בהדי לחם הפנים. מגופו מיהו ליכא למזבח. ע״כ:

**בזה יפה כח הכהנים.** פירש הר״ב לאתויי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמן וכו׳ וסתמא כר״ע דס״ל הכי במ״ג פ״ד ועמ״ש שם בס״ד:

**ג כל המנחות הנעשות בכלי כו׳.** כתב הר״ב למעוטי מנחת מאפה תנור. פירש״י שאין כל מעשיה בכלי שהרי נאפת בתנור ע״כ. וכתבו התוספות דקסבר אין התנור מקדש. ע״כ. ומ״ש הר״ב שאינה טעונה יציקה. יליף לה בברייתא דגבי יציקה כתיבי תרי מיעוטי עליה והיא. ואין דבר שצריך שני מיעוטים אלא מנחת מאפה שיש בה שני מינים ולהכי לא ממעטינן מנחת כהנים אע״ג דמאפה תנור כתיבא גבייהו בפרשה ומנחת כהנים אינה כתובה בפרשה. וכתבו התוספות דלא דמי למיעוטי דהגשה במ״ה פ״ה דהתם איכא תלתא מיעוטי ולא שייך לאוקמי כולהו במנחת מאפה. ע״כ. ומשמע דמנחת העומר נמי נתרבה ליציקה והכי תנן במ״ד פ״י ולא הבינותי דברי רבינו בגור אריה פרשת ויקרא שהקשה אמאי לא ממעטינן שתי הלחם ולחם הפנים מיציקה כמו שממעטינן מפתיתה במשנה דלקמן ומאי קושיא כיון דהם אינן טעונים שמן כלל כדתנן במ״ג פ׳ דלעיל:

**יציקה ובלילה כו׳.** פירש הר״ב נותן שמן תחלה וכו׳ ונותן עליו את הסולת ונותן עליה שמן ובוללם. וז״ל רש״י וחוזר ונותן שמן דבלולה בשמן [כתיב] ע״כ. ומ״ש הר״ב ולשה כו׳ ופותתה ויוצק כו׳ ל׳ רש״י ואע״ג דבמתניתין תני יציקה [ברישא] אפ״ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתניתין בשעה שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר. וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתה ע״כ. ובג״א כתב דלפי שמתן שמן בכלי ולא בגוף המנחה לכך שנאה באחרונה ע״כ אבל לקמן פ״י מ״ד תנן מתן שמן בתחלה ואפ״ה תני בלילה בסוף ע״ש מ״ש בשם התו׳:

**החלות בוללן דברי רבי.** כתב הר״ב השתא איירי במנחת מאפה תנור וכו׳ וכ״כ הרמב״ם ומשום רקיקים הוא שפירשו כן דליתנהו בשאר המנחות אבל ה״ה בכל חלות דמנחות דשייכא פלוגתא דר׳ ורבנן. וז״ל רש״י חלות של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות לאחר אפייה. וכתב עוד מנחת הסולת לא היה בה חלות דבעודה סולת נקמצת ע״כ [*וע׳ במ״ה בס״ד]:

**החלות טעונות בלילה.** החלות שבמנחת מאפה טעונות בלילה לרבנן סלת ולרבי חלות. רש״י:

**כמין כי.** לשון הר״ב יונית. לשון רש״י שבלשונינו קורין לכף שלהן כי ע״כ. ומ״ש הר״ב כמין ט׳ שלנו [*והתוספות כתבו כמין כי צייר בקונטרס כמין ט׳ ובפירש חומש פירש גימ״ל וי״מ כמין נו״ן או כמין כ׳ ובערוך פירש דתניא בכריתות [דף ה׳] המלכים מושחין כמין נזר והכהנים כמין כ״י יוונית פירש יצק שמן [על ראש אהרן] ויורד אילך ואילך כמין ב׳ מרגליות וזה צורתו ע״כ. ואני ראיתי שתי האלפא ביתא של יונית המרובע ושם אין גם אחד כמין ט׳ אך בקטנה האות העשרים כזה ט׳]. ועיין עוד מזה במשנה ז׳ פ״ך דכלים *):

**ד כל המנחות.** הארבעה האפויות הרמב״ם פי״ג מה׳ קרבנות:

**הנעשות בכלי.** פירש הר״ב למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים. ופירש״י שאין נאפות בכלי אלא נאפות בתנור. ע״כ. וממעטינן מדכתיב אותה וכתבו התוספות דהקשה בקונטרס דאימא להוציא מנחת כהנים (ותימה) [ותירץ] דמסתברא דמנחת כהנים ה״ל לרבויי בדין מנחת מחבת שכן פתיתה כתיבא ביה בהדיא ושתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה ולמעט שתי הלחם [ולחם הפנים] דצבור הן. ע״כ. ובת״כ ראיתי יצאו אלו שאין מהן לאשים והקשה רבינו בגור אריה דהשתא דמנחה אתי לרבות לפתיתה א״כ היא דבתרא קאי נמי אפתיתה ומיעוטא דאותה הרי תרי מיעוטי ולמעט מאפה תנור כיון דאיכא תרי מיעוטי [*כמ״ש בריש מתניתין דלעיל] ותירץ דאע״ג דמרבינן מנחה לפתיתה אפ״ה מיעוטא דהיא ליכא לאוקמא אלא איציקה דבה קאי קרא ע״כ. ולי מעיקרא לאו קושיא דעד כאן לא ממעטינן מאפה תנור בתרי מיעוטי אלא ביציקה משום דמאי עבדת בשני מיעוטי. אבל הכא הא ממעטי שתי הלחם ולחם הפנים וצריכין ב׳ מיעוטין דחלוקים הם לענין לבונה. ומסתבר למעוטי הני ולא מאפה תנור הואיל ואין מהן לאישים כדברי ת״כ. א״נ

שהן דצבור כדברי התוספות:

**ואינו מבדיל**. דכיון דא״צ קמיצה אינו צריך הבדלה רש״י בגמרא:

**מכפלה**. פירש הר״ב לא היה מכפלה כו׳. ובגמרא גרסינן לא היה מכפלה וכן העתיקו רש״י והרמב״ם:

**רבי שמעון אומר מנחת כהנים**. לשון רש״י מנחת נדבה של כהנים ע״כ וע׳ בר״פ:

**אין בהם פתיתה**. כלומר שלא היה מכפלן. רש״י:

ה **רבי יוסי אומר אף בבצק**. כתב הר״ב ה״ג ריי״א בבצק וכן גירסת התוספות. וכתבו דבתוספתא גרסינן אף בבצק ופליגא אהך. ובתוספתא דווקנית ל״ג אף ע״כ. ול׳ הרמב״ם וריי״א שהעיסה לבדה היא צריכה בעיטה. ר״ל שמקטפים אותו ביד דרך בעיטה. והשיפה תהיה בחטה. ובעסה ג״כ [במספר] הזה ע״כ. נראה שגירסתו היה ריי״א הבעיטה בבצק והשיפה אף בבצק:

**כל המנחות באות עשר עשר**. בגמרא ילפינן לה מלחמי תודה דנפישין מילי דדמיין להדדי. [*ומ״ש הר״ב ומנחת סולת נמי כו׳. אע״ג דלעיל משנה ג׳ [סד״ה החלות] כתבתי בשם רש״י דבמנחת סלת לא היה בה חלות כו׳ י״ל קודם קמיצה אבל לאחר מכאן אע״פ שאין עוד לגבוה בה כלום מ״מ לא חילק הכתוב באפייתן שכן מצינו בפירוש בכתוב בפ׳ צו לענין חימוץ שאסרה התורה בשירים כמו קודם הקמיצה וא״ת ומנליה להר״ב דלמא לא למדנו מלחמי תודה אלא הנך הנאפות קודם קמיצתן וכן פרש״י בחומש פ׳ ויקרא בפסוק וכי תקריב וגו׳ דשנינו במנחות כל המנחות [הנאפות] קודם קמיצתן ונ״ל דבפ׳ (אלו מנחות) [כל המנחות באות ד׳ נ״ט] איתא רב פפא אמר כל היכא דתנן עשר תנן. וכתב שם רש״י ב׳ פירושים ולפירש הראשון היינו שכולם יהיו י׳ חלות ויש שם עוד לשון אחר בפרש״י ולאותו לשון כתוב בפי׳ החומש הנאפות קודם קמיצתן ובזה מתישב תמיהת הרא״ם שעל רש״י ז״ל]:

**והנזירות**. כדבעינן למימר באידך פירקין במ״ב:

ו **עשרון משלש סאין**. למצוה ולא לעכב כדפירש הר״ב במשנה דלקמן והא דפירש הר״ב בכאן דמניפין בי״ג נפה כדתנן לקמן ועמ״ש שם בס״ד]:

ז **בשלש עשרה נפה**. לשון הר״ב זו למעלה מזו. מסיים בברייתא וזו למעלה מזו. עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סלת ופרש״י זו למעלה מזו כל אחת עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכולן. ולא היתה קולטת כי אם סובין. והיו הקמח והסלת לעבר הנפה. ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת. והקמח הולך לעבר הנפה. ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה ע״כ. ומ״ש הר״ב וכל זה למצוה אבל לא לעכב שאם הביא כו׳ לישנא קטיע הוא שה״ל לכתוב ג״כ שאם לא ניפה בי״ג נפה כו׳ וכמ״ש הרמב״ם בפירושו ובחבורו פ״ה מהלכות תמידין גבי לחם הפנים ואפשר לפי שבברייתא לא אמרו אלא ריבה ומיעט במדת סאין אבל לא הזכירו הנפות ואף הרמב״ם בפ״ח מה״ת לא העתיק אלא לשון הברייתא ולא זכר שאם מיעט בנפות כמו שהזכיר בלחם הפנים ואע״פ דבפ״ח קאי אכולהו. לכך גם הר״ב ה״ק וכל זה למצוה כו׳ שאם הביא כו׳ כלומר כשם שאם הביא כו׳ לא פסל דהכי מיתנייא. בהדיא בברייתא. ה״נ בנפות דמאי שנא. אבל ראיתי בפירש״י שכ׳ בי״ג נפה הלכה למשה מסיני ע״כ. נראה טעמו דכיון דליכא בינייהו אלא נפה אחת א״א למימר דטעמא משום חדשות וישנות כדלעיל אלא דהל״מ היא. וא״ה דהל״מ היא יתכן לומר דאף לעכב הוא כמו שאר שיעורין דהל״מ כדאיתא בפ״ק דסוכה והם לעכב והשתא בדוקא נקטה הברייתא ריבה ומיעט בסאין בלבד:

**שנאמר ולקחת סלת ואפית וגו׳ שתהא מנופה כל צרכה שתהא סלת ברורה בשעת אפייה**. רש״י *):

## פרק ז

א **חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות**. כתב הר״ב שהוסיפו כו׳. ואין מוסיפין יותר משתות. ילפינן לה בגמ׳ מקרא דיחזקאל (מ״ה) עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם. דכל הני שקלים שהם ששים הוא המנה והשקל ד׳ זוזים הרי ר״מ זוזי וקי״ל דמנה דאורייתא כ״ה סלעים שהם מאה זוזי ומנה של קודש כפול היה הרי מאתים נמצא שהוסיפו שתות מלבר שהוא מ׳ על ר׳:

**עשרה לחמץ ועשרה למצה וכו׳**. כתב הר״ב ולמדנו שמין אחד של חמץ היה י׳ עשרונים כנגד ג׳ מינים של מצה מדכתיב על חלות לחם חמץ אמרה תורה כו׳ וז״ל הרמב״ם [מפני] שנאמר על חלות לחם חמץ אחר שנא׳ חלות מצות ורקיקי מצות וסלת מרבכת [ובאה הקבלה שר״ל] ששיעור אלו הג׳ מינים כמו שיעור החמץ ע״כ:

**רבוכה**. כתב הר״ב חלוטה במים רותחין קרויה רבוכה כך פירש״י בפירוש החומש פרשת צו ומ״ש הר״ב בשם הרמב״ם שפי׳ רבוכה מרובה בשמן

וקלויה בו. בפי׳ משנה ג׳ פ״ט אדתנן התם דבחביתי כ״ג היה רביעית שמן לכל חלה כתב וז״ל וזה הענין מחזיק ענין שעלה בלבי ולא מצאתי כתוב לסמכו עליו והוא כי מ״ש בחביתי כ״ג מרבכת תביאנה וכן נאמר בתודה סלת מרבכת והיא נקראת אצלם רבוכה והמלה הזאת אין לה גזרה כל עיקר ממה שיש בידינו מן הלשון אמנם נתחזקה דעתי בענין רבוכה שהוא רבוי שמן מאשר מצאתי מרבית השמן בחביתי כ״ג ובמין רבוכה משאר מיני התודה כמו שזכרנו פירושו ודעתי נוטה שענין רבוכה היא עניין קלויה בשמן כמו שקולין דבר שנקרא בלשון ערב וזלאבי״א ר״ל שצפה על פני השמן שקולין אותה בה ולכך הוצרך ריבוי שמן והוא שנאמר [סלת] בשמן תעשה. ואשר הביאני לזה מ״ש בספרא בפירוש ענין מלה מורבכת מלמד שכל מעשיה ברותחין. והענין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עמה רותח. והואיל והענין כן מ״ש רביעית לכל אחד ר״ל שקולין אותה בה. עכ״ל. וזה מתחזק אצלי מה שמצאתי בנא״י בפי׳ הרמב״ם דספ״ג דאהלות שכתב שפרשו מורבכת תביאנה שהוא מענין צבירה. [*ועיין מ״ש שם בס״ד]:

ב **[*ורבוכה]**. כתב הר״ב דכתיב במלואים וכו׳]. וחלת לחם שמן זו רבוכה דמוסיף בה שמן כנגד חלות ורקיקים. בפ׳ שתי מדות (מנחות דף פ״ט) דהלכה למשה מסיני חצי לוג שמן לתודה והמחצית לרבוכה וכמ״ש בפי׳ הר״ב לקמן סוף משנה ד׳. ומ״מ לאו לימוד הוא דמשום הא דכתיב לחם שמן שתהא רבוכה כדאיתא בגמרא דדלמא לחם שמן ממש פירש״י שמן קרוש עגול כמו לחם אלא כדדריש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דר׳ טבלא זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה׳ ביום המשח אותו (ויקרא ו׳:י״ג) . וכי מה למדנו לבניו ביום המשחו פרש״י [כלום] חייבין בניו בשביל משיחת אביהם ע״כ. אלא מקיש חנוכו הוא המילואים להמשחו הן החביתין מה המשחו רבוכה דכתיב בפ׳ צו מרבכת תביאנה אף חנוכו רבוכה:

**הנזירות היתה באה שתי ידות במצה שבתודה**. דת״ר שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן [לפי שבתודה חצי לוג ומחציתו לרבוכה שאינה בנזירות] יכול לכל מה שאמור בענין. ת״ל מצות. לאפוקי רבוכה דלא נאמר בו מצות:

**ושלא יטול כו׳**. בגמרא גרס שלא יטול. וכן העתיקו רש״י והר״ב:

ג **השוחט את התודה כו׳**. דאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח כדילפינן בברייתא מדכתיב (שם ז) יקריב קרבנו על זבח. וכבר הזכרתיו במשנה ג׳ פרק ב׳ ועיין במשנה דלקמן:

**ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם**. כתב הר״ב רבותי פירשו חוץ לחומה החיצונה של ירושלים וכו׳ ואע״ג דכתיב וכו׳ לא דרשינן על בסמוך. וקשה דבמשנה ו׳ פ״ה כתב דהלכה כרבי דדריש על בסמוך. והתוס׳ כתבו וז״ל תימה עד כאן לא פליגי רבי ורבנן בסוף כל המנחות [משנה ו׳] אלא אי בעינן על בסמוך או על ממש. וי״ל דהכא לא דמי להההיא דתנופה דשתי הלחם כעין הקרבתם. אבל הכא בשחיטה דלמקדש לחם בעלמא ליכא למיחש אלא שיהא קיים. ע״כ. ועיין עוד במשנה ה׳ פי״א. ומ״ש הר״ב דהרמב״ם גורס כו׳ אלא שהוא חוץ לחומת הר הבית [*וכן פירש״י] ועיין מ״ש במשנה ב׳ פרק י״א אבל פירש רבותיו שהזכיר הר״ב הוא פירש״י פרק ה׳ דפסחים ד׳ ס״ג והר״ש במשנה ח׳ פרק קמא דכלים [*והראה לי בני האלוף מוהר״ר אברהם יצ״ו בירושלמי ספ״ו דיומא. רבי יוחנן אמר חוץ לחומת ירושלים אבל בפי״א דף צ״ה שם כ׳ רש״י [בית פגי] בכל ירושלים]. ומ״ש הר״ב ושם אופין המנחות וכ״כ בפי״א ודבר תימה הוא דמקרא מלא ביחזקאל (מ״ו) זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה. וכ״כ הרמב״ם בפי״ב מהלכות מה״ק. ובמקום שמבשלין קדש קדשים שם אופין את המנחות שנאמר זה המקום וגו׳. ועמ״ש במ״ג וד׳ דפי״א. ובנא״י שאופין בו חלות תודה ורקיקי נזיר:

**שחטה ונמצאת טריפה**. עמ״ש במ״ד פי״ב דזבחים:

**שחטה ונמצאת בעלת מום**. כתב הר״ב בגמ׳ מוקי לה בדוקין שבעין כו׳ הואיל ואין מומן ניכר. וכ״כ רש״י בגמ׳. אבל במ״ג פרק ט׳ דזבחים פי׳ הר״ב דטעמא הואיל והן כשרים לכתחלה בעופות והכי איתא התם בגמ׳. והא דכתב הר״ב דבהאי מומא סבר ר״א כו׳. משמע מדבריו דחכמים דפליגי עליה היינו טעמייהו דס״ל דאף בדוקין שבעין אם עלה ירד. ולא אמרו כן בגמ׳ אלא דכי אמר [ר״ע] אם עלו לא ירדו. בפסולא דגופיה אבל לקדושי לחם. לא. ומיהו בפירש״י נראה דגירסא אחרת היתה לו בגמ׳ ולא קאי האי כי אמר אחכמים דפליגי אדר״א. אלא אר׳ יהודה דאמר בברייתא. דאף ר״א סבר בבעל מום שלא קדש:

**וכן איל המלואים וכו׳**. דכל לחם הבא על ידי זבח איכא למילף מהדדי:

ד **נסכים שקדשו בכלי**. כתב הר״ב לאו דוקא בכלי שאין נסכים מתקדשים כו׳ ואע״פ שנתקדשו בכלי אלא בשחיטת הזבח וכו׳. ה״פ דלאו דוקא דקדושת הכלי בלבד מקדשם אלא אף בשחיטת הזבח ומיהו קדושת כלי נמי בעינן כדמפורש בסיפא דכל זמן שלא נתקדשו בכלי אע״פ שנשחט הזבח יכולין להקריב נסכים אפילו אחר כמה ימים. ומ״ש הר״ב שאין נסכים מתקדשין ליפסל ביוצא ולינה וכ״פ רש״י וכתבו התוס׳ דלא יתכן דהא תנן בספ״ב דמעילה דמשקדשו בכלי הוכשרו ליפסל כו׳ בלינה. ואין לדחוק דהתם תנן מנחת נסכים ואילו הכא נסכים תנן ואינן אלא יין דהא פרישית במ״ג פ״ד דזבחים דנסכים אף הסלת בכלל ועוד התוס׳ העתיקו הא דמעילה נמי נסכים כו׳. ואע״פ שכתבו ג״כ דיש לדחות דהתם דוקא בנסכים הבאים בפני

עצמן מ״מ הכריחו דמפסלי בלינה בכלי שרת ופירשו דהכא מיירי לענין שלא לשנותן לזבח אחר וכן הרמב״ם סתם וכתב בפירושו דהכא וכן בחבורו פ״ב מהמה״ק שאם נתן הנסכים לכלי שרת אם לנו יפסלו בלינה ובפי״ב מה׳ פה״מ כתב משנתינו זו וז״ל נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח אם נפסל בשחיטה לא קדשי הנסכים ליקרב. נפסל מקבלה ואילך קדשו הנסכים ליקרב שאין הנסכים מתקדשים ליקרב אלא בשחיטת הזבח מה יעשה בהן אם היה שם זבח אחר כו׳ ואם לאו כו׳ נעשו כמו שנפסלו בלינה ע״כ. הרי שגם הוא מפרש לענין שלא לשנותן לזבח אחר. ואני תמה על הכ״מ דמפרש להרמב״ם כפירש״י דמפרש הסוגיא לענין ליפסל בלינה. ועוד בפ״ב מהמה״ק אדכתב הרמב״ם שמשקדשו בכלי יפסלו בלינה כמו שהעתקתיו בסמוך. כתב הוא דממשנתינו למד דתנן נסכים שקדשו בכלי כו׳ ואם לאו יפסלו בלינה הרי בהדיא שאם קדשו בכלי נפסלו בלינה. ע״כ. וזה דבר תימה דהא מתני׳ מפרשינן דהכי קתני נעשה כמו שנפסלו בלינה. ועוד מה לו לדחוק ומשנה שלימה שנינו בספ״ב דמעילה. אלא דאה״נ דמאותה משנה הוא שהעתיק הרמב״ם. ומשנתינו דהכא מפרשה לענין שלא לשנותו לזבח אחר וכדעת התוס׳ ומ״מ לענין הלכה איכא בינייהו דהרמב״ם והתוס׳ כמו שאכתוב לקמן בס״ד:

**ונמצא הזבח פסול.** לשון הר״ב שנפסל בזריקה דאילו בשחיטה נפסל לא קדשו נסכים. דלא אמרן דקדשי בשחיטת הזבח אלא בשחיטה כשרה דלא דמי לתודה דאפילו בשחיטה פסולה מתקדשים הלחם כדלעיל. דפירש״י בפ״ב דף ט״ו. דשאני תודה דילפינן מדכתיב יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח ע״כ והא דכתב הר״ב בזריקה הכי איתא בגמ׳ ולאו דוקא דהא איכא נמי קבלה והלוך. אלא נקט זריקה שהיא תכלית עבודת הדם. וה״ה בקבלה והלוך. וזהו שדקדק הרמב״ם לכתוב מקבלה ואילך כמו שהעתקתי לשונו לעיל:

**אם יש שם זבח אחר.** שאין לו נסכים. רש״י:

**יקרבו עמו.** כתב הר״ב בנסכים של צבור מוקמינן לה למתניתין כו׳ אבל בנסכים של יחיד אין כשרים לזבח אחר. והקשו התוספות בפ״ב דף ט״ז דא״כ משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליה משום פיגול שנעשית השחיטה בהכשר ופיגול בשאר עבודות. כלומר והתם תנן דדוקא לר״מ מתפגלין ולא לרבנן כדפי׳ הר״ב שם. ופירשו דסוגיא דהכא אתיא לר״מ אבל לרבנן מתניתין כמשמעה דכשנפסל הזבח ואפילו בשחיטה מותר לשנותו לזבח אחר ואפילו בשל יחיד ע״כ. ולפי שהרמב״ם פסק למשנתינו כאוקימתא דבזריקה ובשל צבור ופסק נמי בפי״ח מה׳ פסולי המוקדשים דלא כר׳ מאיר אלא שאין הנסכים מתפגלין כלל. וגם הר״ב פסק כך לעיל במשנה ד׳ פ״ב הלכך נ״ל לתרץ דסברת חכמים דהואיל ודין הנסכים שיהו נקרבים אפי׳ לאחר כמה ימים וכן ראוים לשנותן לזבח אחר בצבור. הלכך אע״פ שאם נפסל הזבח מקבלה ואילך נדחו הנסכים בשל יחיד. אפ״ה אין בהם פגול כיון שאינן תלוים בזבח להקריב עמהם מיד וכן יכולים להשתנות בשל צבור:

**ואם לאו יפסלו בלינה.** כתב הר״ב דחסורי מחסרא וה״ק בד״א וכו׳ אבל אם לא היה זבח זבוח כו׳ נעשה כו׳ גזירה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לשום זבח זה כשרים לשום זבח אחר ואפילו בלא תנאי ובלא נפסל הזבח. אבל כשהיה הזבח זבוח באותה שעה שנפסל זה. ומיד היו הנסכים לזבח אחר. דמי כאילו לשם האי זבח הובאו לנסכים. ולא אתו למימר נסכים שהפרישו כו׳. רש״י:

**ולד תודה כו׳.** עיין במשנה ב׳ פרק ג׳ דתמורה:

**שנאמר והקריב על זבח התודה.** [התודה] בה״א הידיעה. הרמב״ם שם:

ה **תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא לחמה מן החולין.** פי׳ הר״ב דלחם נגרר אחר תודה וכיון דאמר כו׳. הלכך האי דמהדר ואמר לחמה מן המעשר. לאו כלום הוא. ואפילו תוך כדי דבור דלא מיבעיא לב״ש דרפ״ב דנזיר. דס״ל באומר הריני נזיר מן הגרוגרות. דלא מצי מיהדר תוך כדי דבור. אלא אפילו לב״ה דאמרי אינו נזיר לא דמי להכא דבעי למיהדר ולא מצי מיהדר דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט ואמרי׳ נמי דתוך כדי דבור כו׳ חוץ ממגדף וע״א והקדש כו׳ [כמ״ש הר״ב במשנה ג׳ פ״ה דתמורה וע״ש] תוס׳ ועיין משנה ג׳ פי״ב:

**ולא יביא מחטי מעשר שני.** פי׳ הר״ב דלחם דומיא דשלמים בעינן. מה שלמים ממעות מעשר שני כשאינן עליו חובה כדלקמן. ועיין בפי׳ הר״ב משנה ג׳ פ״ק דמעשר שני:

ו **אלא להקיש כל הבא מן הבקר ומן הצאן לפסח.** תימה תינח זבחים עופות ומנחות ולחמי תודה מנלן. ולמאן דיליף בגמ׳ מחטאת ניחא. תוס׳. דבגמ׳ דף פ״ג יליף לה ר״ע מדכתיב (ויקרא ז׳:ל״ז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים ומצריך לכולהו ודריש לחטאת מה חטאת אינה באה אלא מן החולין דאמר קרא (שם ט״ז) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו. לו משלו ולא משל מעשר. אף כל אינה באה אלא מן החולין. ויראה לי דלחמי תודה הוו בכלל ולזבח השלמים. דתודה נמי שלמים הם כדכתיב (שם ז) וזאת תורת זבח השלמים וגו׳ אם על תודה יקריבנו וגו׳ אבל בכלל למנחה ליתנהו לחמי תודה כמ״ש לעיל רפ״ה:

**מה הפסח שהוא בא בחובה כו׳.** פי׳ הר״ב דפסח מצרים. אינו בא אלא מן החולין כו׳ אף פסח דורות כו׳ ופסח מצרים ופסח דורות בכללא נינהו דשם

פסח אחד הוא. ולא הוה דבר הלמד בהיקש דקי"ל דאינו חוזר ומלמד בהיקש. כמ"ש במשנה ה' פרק ה' דזבחים דהכא דיליף תודה מפסח דורות כמאן דיליף מפסח מצרים. דשם פסח אחד הוא. גמ':

**לפיכך האומר הרי עלי תודה כו'**. משנה שאינה צריכה היא. דהא תנינן לה לעיל אי לא משום סיפא דצריכה דקתני נסכים בכ"מ. רש"י:

**והנסכים בכל מקום כו'**. פי' הר"ב דכליל הם. ודרשו בספרי ומייתי להו בתוס' דממעטינן לה. מדכתיב (דברים י"ד:כ"ג) ואכלת מעשר דגנך ושמחת אכילה שיש בה שמחה:

## פרק ח

א **כל קרבנות כו' באים מן הארץ ומח"ל מן החדש ומן הישן**. לשון הר"ב במנחות קאמר. ואע"פ דלא פסיק לפרושי אלא אמן החדש כו'. קאי נמי אמן הארץ כו'. דאי מן הארץ אף בזבחים. ה"ל למיתני חוץ מבכור ומעשר דאין באין מח"ל כדתנן בספ"ג דתמורה:

**שאינן באין אלא מן החדש**. לשון הר"ב בעומר כתיב מנחה חדשה. ולא דק דבשתי הלחם הוא דכתיב. ולשון הרמב"ם הטעתו לפום ריהטא. שכתב ונאמר בה (ויקרא כ"ג) והקרבתם מנחה חדשה לה'. ונאמר עוד (שמות כ"ג) וחג הקציר בכורי מעשיך. וסבר הר"ב דקרא קמא אעומר הביאו. וליתא דתרוייהו אשתי הלחם מייתי להו עיין בלשון הר"ב רפ"ב דפרה. והיה נראה דעומר ילפינן מדקרי ליה קרא מנחת בכורים כמ"ש במ"ד פ"י. אבל בגמ' מוכח דיליף לה. מדכתיב (ויקרא כג) ראשית קצירכם:

**אלא מן המובחר**. שנא' (דברים יב) וכל מבחר נדריכם. תוספתא הביאוה התו' וכ"כ הר"ב (בפ"י) [בפרקין] מ"ה:

**אלפא**. פי' הר"ב זו אלף בלשון יוני כדתנן במ"ב פ"ג דשקלים ועמ"ש שם במ"ג פ"ה:

**חפריים**. ס"א עפריים. וכן גי' התו'. וכתבו עיר היא בד"ה [ב' י"ג י"ט] וילכד אביה את עפריים:

ב **אין מביאין פי' הר"ב עומר ושתי הלחם**. דהא זורעה קודם לפסח שבעים יום היינו בעומר. ומיהו התוס' כתבו דבכל המנחות קאמרינן. דהא כיצד בודק. הגזבר מכניס כו'. אי בעומר דוקא הל"ל שלוחי ב"ד כדתנן במ"ג פ"י. וכן הרמב"ם בפ"ו ופ"ז מה' איסורי מזבח העתיקה לכל המנחות:

**ולא מבית השלחין**. עמ"ש במ"ח פ"י והשלחין פי' הר"ב ארץ צמאה. ועי' בריש מסכת מ"ק:

**זורעה קודם לפסח ע' יום**. שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה. רש"י:

**ואם התליעה**. כתב הר"ב הסלת או החטה והוא שהתליעה ברובה. ברייתא. ובעי ר' ירמיה ברוב חטה או ברוב סאה תיקו. ופי' הרמב"ם בפ"ו מה' איסורי מזבח בהתליעה רוב חטה אחת. אע"פ שהיא מעורבת בסאה חטים שלא התליעו. [ומ"ש הר"ב] [*וילפינן לה לקמן. במתני' דס"פ]:

ג **ולא ממה שנזרע ביניהם**. מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם. לפי שהזרעים מכחישים לאילנות. רש"י:

**אין מביאין מן הגרגרים**. של זיתים שנפלו. רש"י:

**שנשרו במים**. נראה דמלתא באפי נפשא היא ולא קאי אגרגרים וכן בברייתא שמן זית כבוש שלוק שרוי. והרמב"ם בפ"ו מה' אסורי מזבח. העתיק שמן של גרגרים (שנכמרו) [שנשרו] במים או של זיתים כבושים כו':

**ולא מן הכבושים ולא מן השלוקים**. ולא תנן מבושל כדתנן בשאר דוכתי במשנה ז' פ"י דזבחים. ובמשנה ו' פ"ב דפסחים וגם בברייתא שהעתקתי לא תני מבושל. אבל בפירש"י או שנתבשלו. או שנשלקו:

ד **שלשה זיתים**. פי' הר"ב ג"פ בשנה מלקטים את הזיתים. וכן פירש"י וכתבו התוס' וקשה דבמס' פאה משמע דחייבין בפאה [בהדיא תנן במשנה ה' פ"ק. ובאילן כו' והזיתים כו' חייבים בפאה] וכל דבר שאין לקיטתו כאחד לא מחייבא בפאה כדאיתא בריש כלל גדול [נמי מתני' היא לעיל מהך התם בפאה] ובערוך פי' כפי' הקונטרס עכ"ל. וז"ל הרמב"ם בסוף הל' איסורי מזבח זית שגרגרו בראש הזית וברורו אחת אחת וכתשו כו' זיתים שמסקן כולן בערבוביא והעלן לגג וחזר ובירר גרגר גרגר וכתשן כו'. זיתים שמסקן וטענן בתוך הבית עד שילקו והעלן ונגבן ואח"כ כתש כו'. וכ"כ בפירושו:

**לתוך הסל**. ל' הר"ב ומסתנן לשון סינון. והתי"ו להתפעל שכן היא מפרדת אותיות העיקר בתיבה שתחלתה סמ"ך כמו שפירש"י בסוף פ' מקץ:

**מגרגרו בראש הגג**. לשון הר"ב מלקט הגרגרים הסמוכים לגג שזיתיהם היו סמוכים לגגותיהן. וז"ל רש"י כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית. כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גגו ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית. והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר. ע"כ:

**עוטנו בתוך הבית**. וכן העתיק הרמב"ם כמ"ש לשונו לעיל. וז"ל רש"י עוטנן בבית מניחן בבית הבד במעטן. ע"כ. ובמשנה שבגמרא גרס בהדיא בבית

הבד:

**עוטנו**. פירש הר״ב הגומא כו׳. ולשון מקרא הוא עטיניו מלאו חלב. והם עצמות שיש בהם מוח דימה אותן למעטן. לפי שהם רחבים וגדולות בחללם ומהשם הזה נגזר הפועל ואמר [עוטנו]. הרמב״ם:

ו **לא מתוק**. פי׳ הר״ב כשהוא מתוק מחמת עצמו וכו׳. פ״א תירוש כו׳ וראשון עיקר. כ״כ התוספות מדתני רבי חייא [שהעתקתיו ברפ״ו דמס׳ עדיות] יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר:

**ולא מעושן**. כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי למתקן. או מבשלין אותם. רש״י. ורמב״ם פי׳ מעושן ר״ל שאם היה לכלי *)ריח [רע] אותו היין [יש] בו [ריח רע ג״כ] והוא הנקרא מעושן [ויקרה] הרבה מום הזה אצלנו ביינות המערב ומבושל המבושל ע״י אש. ע״כ. ובכף נחת כתב מעושן שמעשנים החביות של עץ כשהם חדשים בגפרית והיין מתבשם ביותר בטעם ובריח טוב ע״כ. אבל הוא מזיק לאדם וזה מפורסם. ולפיכך נפסל:

ז **כדי שיהא ריחו נודף**. יעמוד ריחו מפני שיעלה הבלו במקום שהניח בראש הכלי ויעמוד ריחו ולא יתערב בו שום דבר. הרמב״ם. ונודף לשון ארמית. וריח שמניך מכל בשמים (שיר השירים ד׳:י׳) מתורגם ושום טב דצדיקיך נדיף מכל בשמין וריח אפך וריחהון יהא נדיף:

**משלישה ומאמצעה**. לשון הר״ב ומאמצעה משים ברזא באמצע החבית ע״כ ונ״ל דמאמצעה קאי אמשלישה כלומר מאמצע השליש האמצעי. ולשון הרמב״ם בסוף הלכות איסורי מזבח משלישה ומאמצעה של אמצעית. וכתב הכ״מ דנראה שכך היה גורס ע״כ. ולי נראה דפירוש גירסתינו כך היא מאמצעה של שלישה והשלישה היא האמצעית:

**[*והקיש בקנה**. פי׳ הר״ב שדחו שלא יכנס כו׳ ורבותי פי׳ כו׳ והכי מפרש לה בגמ׳. ופי׳ רבותיו. הוא פירוש רש״י והפירוש הראשון כן הוא בפירוש הרמב״ם. וז״ל גזבר מקיש בקנה ר״ל שדוחה ומרחיק אותו ואינו מניחו להתמצות ע״כ. ואין זה דלא כהגמרא דהא ה״נ אינו מדבר. אלא שקצת קשה למה לא זכר זה הטעם אבל בנא״י כך הוא לשונו גזבר מקיש ומדחיק בקנה פי׳ מקיש על הכד בלי דבור כי הדבור רע ליין ולפיכך מקיש והיושב על היין מיד סותם הנקב ר״ל שדוחה ומדחיק אותו ואינו מניחו לירד עכ״ל]:

**שנאמר תמימים יהיו לכם**. ואם היו בו קמחין הוי כבעל מום רש״י. וכ׳ הר״ב וכל הנך דאמרינן כו׳. כדין המקדיש בעל מום למזבח שהוא לוקה מן התורה. עיין מ״ש ברפ״ק דתמורה על מימר. דאמר רבי יוחנן לא תתני מימר וכו׳ ומ״ש הר״ב אין לא תקריבו אלא לא תקדישו. לשון הרמב״ם וכתב בסיפרא בעל מום לא תקריבו אם משום בל תשחט. הרי בל תשחט אמור למטן. הא אינו אומר כאן לא תקריבו אלא משום בל תקדיש. ע״כ. ועיין ריש פ״ה דתמורה ובסוף הפרק:

## פרק ט

א **רבי מאיר אומר עשרון עשרון**. פי׳ הר״ב. אחת מחוקה ואחת גדושה שבה היה מודד לכל המנחות מחוקה שבה היה מודד לחביתי כ״ג. ואיפכא לא רצו לעשות למדוד בגדוש לחביתי כ״ג שלא ישפוך הסלת לארץ כשחוציהו. תוס׳. ומ״ש הר״ב וחכמים אומרים לא היה שם אלא עשרון אחד דכתיב ועשרון אחד כו׳. ומת״ל עשרון עשרון לרבות חצי עשרון ור״מ חצי עשרון מנא ליה נפקא ליה מועשרון ורבנן וא״ו לא דרשי. ור״מ האי ועשרון אחד מאי עביד ליה ההוא שלא ימדוד לא בשל ג׳ לפר ולא בשל שנים לאיל. ורבנן נפקא ליה מנקודי דוי״ו שבאמצע עשרון [הראשון] של יום טוב הראשון של חג ור״מ נקודי לא דריש. גמרא:

**שבו היה מודד חביתי כ״ג**. כתב הר״ב מביא מביתו עשרון שלם כו׳ עיין ספ״ד. ומ״ש וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש עמ״ש בזה בפי״א מ״ג:

ב **הין**. י״ב לוג כמ״ש הר״ב במשנה דלקמן:

**וכי מה היה ההין משמש**. פי׳ הר״ב שלעולם לא נצטרכו להין וכו׳ וכיון דלדורות לא הוה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואיגנז. ואידך כיון דהוה הוה. גמ׳. [וז״ש הר״ב שאותו שמן עדיין הוא קיים ועומד. כ״כ רש״י בפי׳ החומש בריש כי תשא. למדו רבותינו ז״ל מדכתיב (שמות ל׳) זה יהיה לי לדורותיכם]:

**אלא מדה יתירה כו׳**. פי׳ הר״ב להשלים השבע מדות. דהכי גמירי דשבע מדות של לח היו במקדש. ור״א בר צדוק לית ליה ואיבעית אימא מאי שבע מדות שבע מדידות גמ׳. [ופי׳ רש״י וכולן בתוך כלי אחד] והקשו התוס׳ דהא לא קתני שנתות אלא לפר ואיל וכבש וא״כ ד׳ מדות היו והכי תניא בתוספתא א״ר אליעזר ד׳ מדות של לח היו במקדש:

**שבה היה מודד למנחת כ״ג לוג ומחצה בבקר**. ובברייתא א״ל חצי לוג היה שם ואפשר לשער בחצי לוג [ג׳ חצי לוגים בבקר וג׳ בערב] א״ל אף

לדבריכם חצי לוג לא יעשה רביעית היתה שם ואפשר לשער ברביעית [דד׳ רביעית הוו לוג] אלא זה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו. אינה משמש מדה אחרת. וכתבו התוס׳ ורבנן סברי דלא דמי. דמדה של לוג ומחצה לא צריכים אלא לחביתין. אבל חצי לוג צריך למילי טובא לסוטה לתודה ולמנורה [כדלקמן]:

ג **רביעית מים למצורע**. פי׳ הר״ב דכתיב וכו׳. עמ״ש ריש פי״ד דנגעים:

**ורביעית שמן לנזיר**. כתב הר״ב ללחם נזירות. פי׳ לכל החלות והרקיקין. וכמ״ש במ״ב דפ״ז. ומ״ש הר״ב דלא קדיש משום רביעית מים של מצורע דהא חוץ הוא. פרש״י כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה. ע״כ. והא דכתב הר״ב ונסכיהן ג׳ לוגין שמן. וכן לשון הרמב״ם. ועיין מה שאכתוב בזה בס״ד. במשנה דלקמן:

**חצי לוג וכו׳**. כתב הר״ב וחצי לוג נמי לא משום חצי לוג מים של סוטה כו׳ הוא דקדוש. גם בזה גרס רש״י חוץ הוא. ופי׳ שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי. ע״כ וכן יראה גירסת הרמב״ם שכתב לא מן העבודה היא. אבל גי׳ ספרים דידן חולין הוא. וכן גי׳ התוס׳ ופירשו בתמיהה. וכי חולין הוו המים שיהא צריך לקדשן והא מים קדושים כתיב. ואמרי׳ בספרי אין קדושים אלא שנתקדשו בכיור. אלמא כבר קדשו להו. וא״ת הא פרישית בפ״ק [והעתקתי דבריהם במ״ב פי״א] דאחר שנתקדשו בכלי שרת. לא משמינן לה בכלי חול משום דמגניא מלתא. וי״ל דה״מ בדבר שקרב למזבח. ע״כ. ומ״ש הר״ב. ולא משום חצי לוג שמן של תודה הוא דקדשי דבשחיטת תודה הוא דקדשי. גמ׳. ומ״ש הר״ב אלא מפני שבו מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר של מנורה. כך אמר ר׳ שמעון ברבי לרבי וקילסו וא״ל נר ישראל כך היה. והתו׳ דף פ״ט תמהו למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת:

**אפי׳ מנחה של ששים עשרון נותן לה ששים לוג**. דת״ר במצורע עני כתיב עשרון בלול ולוג. לימד על עשרון שטעון לוג. דברי חכמים. ר׳ נחמיה ורבי אליעזר אומרים. אפי׳ מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה שנאמר למנחה ולוג שמן. ור״א ור״נ האי עשרון בלול ולוג מאי עבדי ליה. ההוא לגופיה *)מי קאמר רחמנא ליתי חד עשרון. ואידך לגופיה לא צריך מדגלי רחמנא גבי מצורע [עשיר] ג׳ קרבנות וג׳ עשרונות. הכא דחד קרבן חד עשרון. ואידך איצטריך. סד״א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות אימא לא ליבעי מינה כלל. ואידך לגמרי לא אשכחן. ורבנן האי למנחה ולוג שמן מאי עבדי ליה. ההוא למתנדב מנחה שלא יפחות מדבר הטעון לוג. ומאי ניהו עשרון. ואידך תרתי שמעת מינה. גמ׳. וכתב הר״ב. ואין הלכה כראב״י. וכ״כ הרמב״ם ועמ״ש בפי״ב מ״ד:

**ששה לפר**. כתב הר״ב דהיינו חצי ההין וכו׳. וז״ל הרמב״ם וכשזכר לוג שמן למנחה. אמר ג״כ ששה לפר וכו׳. ואינו ר״ל שנמוד הנסכים בלוג. אלא בחצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין כמו שזכרנו. ע״כ. ומ״ש הר״ב שההין י״ב לוגין יליף בגמ׳ דכתיב (שמות ל׳:ל״א) ושמן זית הין. וכתיב (שם) שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם. זה בגימטריא תריסר הויין:

**מחצי לוג לכל נר**. כתב הר״ב. שכך שיערו ללילי טבת הארוכים. וכן היה נותן בכל נר בכל לילה. ואם משתייר מן השמן בתקופת תמוז לא חיישינן. ובירושלמי אמרינן דבימות הקיץ היו עושין פתילה גסה ובימות החורף פתילה דקה. ומיהו כששיעורו מתחלה שיערו בפתילה בינונית. תוספות. וכ״כ הרמב״ם דהשיעור בפתילה בינונית:

ד **מערבין נסכי אילים בנסכי פרים**. פי׳ הר״ב מנחת נסכי פר במנחת נסכי איל. לפי שבלילת שתיהן שוה ב׳ לוגין לעשרון וכו׳. ואיכא למידק טעמא מאי מערבין לכתחלה דהא ודאי דמהודר טפי שיקריב כל מנחה ומנחה בפני עצמה. ובגמרא ורמינהו והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים. ומסקינן דאה״נ שאין מערבין סלת ושמן דמנחה בשל חברתה. אפי׳ בשוין משום והקטירו. ומתני׳ ביינות ובהוקטר שמנן וסלתן. א״נ שכבר נתערבו דהשתא ביינות עצמן ליכא משום והקטירו וכי הוקטר שמנן וסלתן או נתערבו. ליכא למגזר דלמא אתי לערובי שמנן וסלתן דבני הקטרה נינהו ואיכא משום והקטירו שלא יערב [*חלבים בחלבים. שהרי כבר מעורבין עומדין] וכן פירשה הרמב״ם בפירושו ובחבורו סוף הלכות תמידין. והר״ב נמשך אחר פירש״י במשנה דמפרש לה למאי דקס״ד. וכשר הדבר לפרש כן במשנה שהגמרא סדורה עליה. ולא כן בפירוש המשנה בלא גמרא. וכבר הזכרתי זה פעמים רבות:

**ושל היום בשל חמש**. כתב הר״ב דקיימא לן וכו׳. ועד עשרה ימים. עיין מ״ש במשנה ג׳ פ״ד דזבחים:

**אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים**. למאי דפרישית דביינות מיירי על כרחן בהקטיר שמנן וסלתן או. נתערבו. דאלת״ה מאי אירא נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. אפילו נסכי כבשים בנסכי כבשים נמי אין מערבין משום גזירה. ומשום כך כתב הכ״מ דבפירש״י שבגמרא דמפרש לבבא זו וז״ל היינו בשלא נתערבו סלתן ושמנן ע״כ. צריך למחוק תיבת בשלא. ולהגיה אפילו. וכתב עוד וא״ת מאי שנא הני מהני וי״ל דכיון דנסכי כבשים אינן שווין לנסכי פרים ואילים מחמירין בהו טפי שאפילו נתערבו סלתן ושמנן אין מערבין יינן כל זמן שלא הוקטרו סלתן ושמנן ע״כ. ומ״ש הר״ב לפי דרכו

דאין מערבין המנחה לפי שבולעת נמצאת של כבש חסרה וזו יתירה. מסכים למה שכתבתי במשנה ב׳ פ״ג דהר״ב כשיטת רש״י ס״ל בריבה שמנה. ומיהו הכא במערב מדעת איירינן וע״ש:

**ואם בללן כו׳**. פי׳ הר״ב כרבנן דפליגי עליה דר״י כו׳ ואמרי חרב שנתערב בבלול יקרב. וכ״כ התוס׳. ונ״ל דאף למסקנא פירשו כן. וכ״כ הכ״מ וז״ל הא דקתני אם בללן וכו׳. מלתא באפי נפשה היא. דהא לא קאי איין דאיירי ביה ברישא. אלא אסלת ושמן. ע״כ. אבל מ״ש עוד הכ״מ וז״ל ומשמע דאכולהו קאי. אפי׳ לנסכי פרים בנסכי אילים נסכי כבשים בנסכי כבשים. דכיון דטעמא משום דכתיב והקטירו. בהני נמי איכא משום והקטירו. ע״כ. ולפי זה דברי התוס׳ דמפרשים באינן שוין. דלא כמסקנא. דלמסקנא אפי׳ בשוין. [*אם עד שלא בלל פסול]. זה נ״ל דליתא דוהקטירו דוקא בנבללות דומיא דחלבים בחלבים. ולא הקפידה תורה. אלא שלא לערבן. ומיהו כי נתערבו כשרות להקטיר. וכ״כ הרמב״ם. וכל החלבים כו׳ אין מערבין כו׳ ואם נתערבו מקטיר הכל כאחד. ע״כ אבל בלא נבללות איכא טעמא אחרינא. והיינו דבולעות זו מזו והאי טעמא לא שייך אלא באינן שוין. ובהו כי לא בלל פסל משום דבולעות. והלכך ליכא לאוקמי בבא זו אלא באינן שוין. ואמציעתא דסמיך לה קאי. ועיין במשנה ד׳ פי״ב:

**לא היו נסכיו כפולין**. דכתיב (ויקרא כ״ג:י״ג) ונסכה יין רביעית ההין. יכול לא יהא יינו כפול שאינו נבלל עם מנחתו. אבל יהא שמנו כפול שנבלל עם מנחתו ת״ל ונסכה כל נסכיו לא יהו אלא רביעית מאי [תלמודא] אמר רבי אלעזר כתיב ונסכה וקרינן ונסכו כיצד נסכה דמנחה כנסכו דיין. מה יין רביעית. אף שמן נמי רביעית. גמרא. ושמעינן נמי מהכא דשמן נמי אקרי בלשון נסך בתורה. וטעמא דהא מתנסך וניצק בסלת. ואתי שפיר דהר״ב והרמב״ם במשנה דלעיל. וכן עוד בפרק בתרא משנה ה׳ נקטו שמני הסלת בלשון ונסכיהם וכן בנוסח התפלה ומנחתם ונסכיהם והדר אמרינן ויין כנסכו. ש״מ דונסכיהם על השמן הוא אומר. ואני תמה על פה קדוש מהר״ר שלמה לוריא ז״ל שכתב בתשובותיו סימן ס״ד וז״ל. מדלג אני ונסכיהם כי נראה בעיני שט״ס הוא. שאם בא לפרש כמדובר גם על הנסכים הל״ל אח״כ ויין חצי ההין לפר וכו׳ אלא בודאי דוקא המנחות בא לפרש כמדובר ממש והנסכים מקצרו ואמר ויין כנסכו והאמת שבפ׳ פנחס נמי מפרש המנחות בכל פעם והנסכים אומר כמשפטם או ונסכיהם לבד כדרך הכתוב פה. וכן עיקר. עכ״ל. ומבואר הדבר שמפני שלא עלה בדעתו ששם ונסכיהם יהא מוסב על השמן לבדו לכך נלחץ ונדחק להטעות הנוסח. וכבר ראינו שהכתוב אומר ונסכה על השמן. ועוד בפ׳ פנחס בששי לחג. נאמרו נסכיה. וכבר פירש״י שם בפרשה דכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה דבשל קרבנות החג הן מוסבים על התמיד. ע״כ. ובשלמא אי אמרת דשמן נקרא ג״כ בשם נסך. היינו דכתיב ונסכיה בל׳ רבים דר״ל שמן ויין. אלא אי אמרת שאין שמן ראוי להקרא בלשון נסך מאי ונסכיה דאעולה אחת קאי. דאי אשני התמידים הל״ל ונסכיהם כמו בשני. ואל תשיבני מהדרש דניסוך המים דלהכי כתיב ביו״ד דמ״מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו וצריך ביאור כפי הפשט. ואע״פ שהוא מפורש כפי הפשט. אפ״ה הדרשה תדרש. משום דאכתי איכא למידק בשנותו את טעמו משאר הכתובים בפ׳. הרי עד שני להקים דבר דונסכיהם ראוי לאומרו והמכוון בו השמן. והרי הנוסח הזה בתפלה ממש מיוסד על נכון. כסדר הכתוב בפ׳ המוספין שבכולן נאמר ומנחתם סולת בלול בשמן ומונה והולך העשרונות כמה הם ושבקיה לשמן והדר כתיב ונסכה או ונסכיה ונסכיהם ופירש״י שבכל המועדות מוסב על המוספים חוץ משל קרבנות החג ע״כ. וא״כ ר״ל היין דלא כתביה עד השתא. והוא נוסח התפלה גם כן דקאמר ומנחתם ונסכיהם ור״ל השמן ועל שם המקרא ומנחתם סלת בלול בשמן וכשם שהמקרא פורט והולך עשרוני הסלת כך בתפלה מפרטין העשרונות וכשם דקרא שביק מלממני מדות השמן כך בתפלה שבקינן להו בכללא דונסכיהם. וכשם שבכתוב מסיים ונסכיהם ור״ל היין. כך בתפלה מסיימים ויין כנסכו:

ה **כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות**. כ׳ הר״ב ומתניתין ר״מ היא דאמר בריש פרקין עשרון ועשרון כו׳. ואע״ג דאפי׳ לדידיה נמי ליכא אלא חד גדוש ומאי כל המדות ה״ק כל המדידות. גמרא:

**מדות הלח ביروציהן קדש ומדות היבש ביروציהן חול**. פי׳ הר״ב דהאי תנא סבר מדות הלח נמשחו בין מבפנים בין מבחוץ ומדות היבש בפנים ולא בחוץ. בגמ׳ פ״ה ד׳ נ״ז. ס״ל הכי ר׳ יאשיה. ומפרש בגמ׳ דטעמיה דכתיב (במדבר ו׳) וימשחם ויקדש אותם. אותם למעוטי מדת יבש בחוץ. *) [פירש״י אותם בפנים של כלי משמע ע״כ]. וכתבו התוספות דלהכי ממעט מאותם מדת יבש טפי ממדת לח. דוימשחם גבי כלי המזבח כתיב שהן מדת לח. כך פירש בקונטרס [*ומשמע שהיה בהן רבוי משיחה יותר ממדת יבש]. ע״כ:

**ביروציהן**. עיין [מ״ש] בשם הערוך בפ״ק משנה ב׳:

**ביروציהן קדש**. ואע״פ שאין כונת הנודר אלא למה שבכלי בלבד. גזירה שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. גמרא פסקה הרמב״ם בפ׳ ב׳ מה׳ הקרבנות ועיין פי״א משנה ח׳ [*ופירש״י גזירה שמא יאמרו. דמאן דחזי דהנך בירוצין לא קדשו אע״ג דאתו מגויה דמנא [אמרי ה״ה מוציאין מכלי שרת לחול. אבל יבש דלא אתי מגופיה דמנא] לא אתו למימר ביה מוציאים וכו׳]:

**רבי עקיבא אומר מדת הלח קדש כו׳**. פי׳ הר״ב דסבר במדת הלח כת״ק ומדת היבש לא נמשחו כל עיקר. ולא דריש אותם למיעוטא כלל. אלא דיבש היו

חול וליכא למעוטינהו. ורבי יונתן סבר נמי התם דמדת יבש לא נתקדשו ויליף ליה מקרא. דכתיב (ויקרא כ״ג:י״ז) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו׳. חמץ תאפינה בכורים לה׳. אימתי הן לה׳ לאחר שנאפו. וכתב רש״י ור׳ יאשיה בכורים לה׳ אקודם אפייה קאי. ע״כ. ועיין מ״ש במשנה ב׳ פי״א [*ואלא מיהת מיעוטא דאותם. לרבי יונתן מוקי לה במדת לח שלא נתקדשו בחוץ דהכי ס״ל לרבי יונתן. ופירש״י אותם בפנים של כלי משמע. ע״כ. אבל לר״ע מיעוטא דאותם למאי קאי. כבר מפורש בתוס׳ שהביאו לסוגיא דפ״ב דשבועות דדרשינן אותם במשיחה. אבל לא לדורות במשיחה. אלא בעבודה. ומסקי דההיא לר״ע אתיא]:

**רבי יוסי אומר לא משום זה כו׳.** פי׳ הר״ב סבר אידי ואידי נמשחו מבפנים ולא נמשחו מבחוץ. נראה דדריש מיעוטא דאותם אכל המדות. בין דלח בין דיבש:

ו **כל קרבנות כו׳.** שהן זבח לאפוקי עוף שאינו זבח. והרי הוא אומר בפרשת נסכים. או זבח. גמרא:

**חוץ מן הבכור כו׳.** פי׳ הר״ב שהן באין חובה וכו׳ יכול אף חובות הבאות מחמת הרגל ברגל. כגון עולות ראייה ושלמי חגיגה. ומוספין וחובת היום לא מצי להוציא. אע״ג [דלא] הוי בנדר ובנדבה. דהא בהדיא כתיב בהו נסכים. רש״י. וכתבו התוס׳ דה״מ למנקט כבשי עצרת. אלא נקט דבר הנוהג בכל הרגלים ע״כ. ומ״ש הר״ב בן בקר בכלל היה בכלל ועשיתם אשה כו׳. כ״כ התוס׳ שפי׳ בקונטרס. וכתבו דבחנם פירש כן דבהדיא כתיב בפרשה מן הבקר או מן הצאן. ועוד כתיב [בתריה] והקריב על בן הבקר. ולשון בכלל משמע כפי׳ הקונטרס ע״כ ובפירש״י שלפנינו כתיב בן בקר בכלל היה. דהא כתב ברישיה דקרא לעשות ריח ניחוח לה׳ מן הבקר או מן הצאן. וכי תעשה בן בקר למה לי לכתוב והקריב על בן הבקר וגו׳. ע״כ. ומ״ש הר״ב יצאו שעירי רגלים כו׳. ומפיק שעירי חטאת טפי. משום דאין כיוצא בהן נדבה. אבל שלמי דחגיגה ועולת ראייה כיוצא בהן נדבה. תוס׳:

**אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונים נסכים.** מנחה מפורש בכתוב (ויקרא י״ד:י״ט-כ׳) ושלשה עשרונים סולת מנחה. וכתיב (שם) והעלה הכהן את העולה ואת המנחה ש״מ דעם הזבח היא באה ועדיין איני יודע אם טעונה נסכי יין אם לא ת״ל (במדבר ט״ו:ה׳) ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד וקרא יתירא הוא דכבר כתיב בראש הפרשה. עולה או זבח. אלא ללמד על קרבנות מצורע הוא בא. ומ״ש הר״ב. לפי שאינן באין על חטא כלומר דקרבנותיו אינן באין על חטאו. כמו דנזיר. דמאשר חטא על הנפש אקרבן קאי. אבל ודאי דמצורע גופיה חוטא אקרי. דהא חותמו חוטא היה. כדתנן במשנה ג׳ פ״ה דשקלים:

ז **חוץ מן הפר הבא על כל המצות.** פי׳ הר״ב כגון הורו ב״ד כו׳. ובמ״ז פ״ה כתב הר״ב פר העלם דבר של צבור. וז״ל הרמב״ם. ומה שנאמר בכאן פר הבא על כל המצות ר״ל פר העלם דבר. לפי שהוא ג״כ יבא על המצות. כמו שבארנו במסכת הוריות. אע״פ שרוב מה שקורין השם הזה הוא לפר העלם של כהן משיח. אבל ע״ד הרחבת לשון בשמות יקרא ג״כ פר העלם דבר של צבור פר הבא על כל המצות. ע״כ. ומ״ש הר״ב ג׳ מזקני ב״ד סומכין עליו. הארכתי בזה בס״ד במ״ג פ״ק דסנהדרין:

***)רש״א אף שעירי ע״ז.** דשתי סמיכות גמירי להו בצבור כמ״ש הר״ב במשנה ז׳ פרק ה׳ אין סמיכה אלא בבעלים. וזה אהרן ובניו [*כלומר בניו אחריו] סומכים בו. דס״ל לר״ש בספ״ק דשבועות. דאין השעיר מכפר על הכהנים:

**כל קרבנות היחיד טעונים סמיכה.** ה״נ בבהמה. דאילו עוף אין טעון סמיכה. כדכתבתי במ״ג פ״ג דגיטין:

**חוץ מן הבכור והמעשר כו׳.** שנאמר קרבנו ר״ל הדבר שחייב לעשותו (כמותו) קרבן לא הבכור והמעשר והפסח. הרמב״ם:

**והיורש סומך.** לקמן בדבור ומימר אכתוב מנלן. וכתב הר״ב אם התנדב אביו בקרבן עולה ושלמים. דאילו חטאת שמתו בעליה תמות. כדתנן בריש פ״ד דתמורה ואשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. כדתנן התם בפ״ג מ״ג:

**ומביא נסכים.** כשירש מאביו. דהא יורש קרי ליה וכמו שכתבתי במ״ו פ״ז דשקלים:

**ומימר.** המר ימיר לרבות את היורש. ויליף סוף הקדש מתחלת הקדש יורש מימר. אף סוף הקדש יורש סומך. גמ׳:

ח **הכל סומכין.** בריש ערכין אמרינן הכל לאתויי יורש ותימה הא תנא ליה רישא. וי״ל דאורחיה דתנא הכי. כיון דלא מייתר ליה בבא בכך. רגיל לשנות תיבה אחת אגב אורחיה. כדאשכחן בפ׳ נערה כו׳ [בכתובות דמ״ח]. תוס׳ וכמ״ש כבר בשמם בריש ברכות:

**סומא.** כתב הר״ב דיליף לה מסנהדרין דלא היה בהן סומא. כדמוכח במסכת סנהדרין פ״ד דף ל״ו. דאמרינן שיהו מנוקים מכל מום כדכתיב (שיר השירים ד׳:ז׳) כולך יפה רעיתי ומום אין בך. ותמהו התוס׳ דא״כ ה״נ בסמיכה נבעי מנוקים מכל מום ועוד למה לי בני ישראל למעוטי נשים תיפוק ליה מהכא ע״כ. ותמיהני דשבקו לנכרי דתנינן מיד בתר סומא. ועוד דבגמרא לא פרשינן אאשה אלא מידו וכמ״ש לקמן. ומיעוטא דידו ודאי דאיצטריך וכמ״ש שם בס״ד. ואמאי שבקי לדרשא דנכרי דתפיס לה נמי משנתינו ותמה אדרשא דת״כ בנשים דלא תפסה משנתינו. והא ל״ק דלא תמהו מטעמא דחש״ו לפי שאינן בני דעת תיפוק ליה מסנהדרין. דלא קשיא להו אלא אקרא דלא איצטריך אבל בטעמא דיהבינן לרווחא דמלתא ליכא למתמה. ועוד

דבגמ׳ כשאמרו ההוא טעמא בחש״ו היינו קודם שאמרו בסומא דילפינן מסנהדרין. ואפשר דלבתר הכי אה״נ דלא יהבינן אחש״ו נמי. אלא טעמא דילפינן מסנהדרין:

**והעבד והשליח והאשה.** כתב הר״ב. דכתיב וסמך ידו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו. והאשה בני ישראל סומכים. ולא בנות ישראל סומכות. ותמיהני דאם כן דאשה מקרא דממעטו נכרים נפקא לן הל״ל להו בהדדי. ועוד בכולהו דוכתי רגיל לשנות אשה קודם לעבד. בפ״ג דברכות [מ״ג]. וריש חגיגה. ופ״ח דב״ק. ובגמ׳ ת״ר ידו ולא יד עבדו ידו ולא יד שלוחו ידו ולא יד אשתו. וצריכא דלא תימא עבד דלאו בר מצות. אבל שליח דבר מצוה הוא ושלוחו של אדם כמותו אימא לסמוך. ואי אשמועינן הני תרתי דלאו כגופיה דמי אבל אשתו דכגופו דמיא אימא תיסמוך צריכא. ולפי זה ניחא דלא תני אשה בתר נכרי. וקודם עבד. ומיהו דרשא דנקט הר״ב. בת״כ מתניא גבי ההוא דכתב הר״ב בתנופה בפ״ה מ״ו. ושם כתבה רש״י דף ס״א והר״ב כתבה ג״כ במ״ב פ״ח דזבחים וכתבו התוס׳ בכאן וז״ל ידו ולא יד אשתו ומדכתיב בני ישראל למעוטי נשים מסמיכה לא נפקא אשתו. דה״א תסמוך בקרבן בעלה דכיד בעלה דמיא. ע״כ. וכתבו עוד וא״ת למה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה תיפוק לי דמ״ע שהזמן גרמא [דנשים פטורות. כדתנן במ״ז פ״ק דקידושין] ותנן [סוף] פ״ב דמגילה כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה. ודריש בגמרא מקרא דכתיב (ויקרא י״ט:ו׳) ביום זבחכם. ואתקש סמיכה לשחיטה. דכתיב וסמך ושחט. ע״כ:

**והעבד כו׳ והאשה.** הכא ליכא למידק אמאי תני להו בלשון יחיד. כדדייקי התוס׳ בריש חגיגה שהעתקתי לשונם שם. דהכא בעבד ואשה דאיש. קיימינן:

**וסמיכה שירי מצוה.** כתב הר״ב דאינה מעכבת כפרה. ומיהו מעלה עליו כו׳. דת״ר וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם. שנאמר (שם ט״ז) כי הדם הוא בנפש יכפר. אלא לומר לך שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה [שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה רש״י פ״ק דזבחים דף ו׳] מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר. ועיין בפירוש הר״ב במשנה י׳ פרק בתרא דנגעים:

**על הראש.** דת״ר ידו על הראש ולא ידו על הצואר. ולא על הגביים. ולא על החזה. וצריכא. דל״ת צואר [*היינו בגרון בית השחיטה] דלא קאי בהדי ראשו לא. אבל גבו דקאי להדי ראשו [בשוה] אימא דלא אימעט. צריכא. ואי אשמועינן הני תרי משום דלא אתרבו לתנופה. אבל חזה דאתרבי לתנופה אימא לא אמעוט. צריכא. גמרא:

**בשתי ידים.** כתב הר״ב דכתיב בשעיר המשתלח כו׳ [*כתיב ידו חסר וכתיב שתי] זה בנה אב לכל הסמיכות כלומר דבהמה. דאל״כ ידיו דכתיב מלא דויסמוך את ידיו עליו ויצוהו (במדבר כ״ז:כ״ג) למה לי. גמרא:

**במקום שסומכין שוחטין.** פי׳ הר״ב שאם סמך חוץ לעזרה כו׳. וא״ת הא תנן ותכף לסמיכה שחיטה. הא מפרשינן בגמרא. דהכי קאמר במקום שסומכין שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה. ולשון הרמב״ם בפירושו ותיכף לסמיכה שחיטה שתהא סמיכה כו׳. והוא טעם מה שאמר ובמקום שסומכין שוחטין. ע״כ. ש״מ שסובר. דהא דאמרינן ה״ק שתיכף כו׳ לאו לתקוני הגירסא אלא לפרושי. ודיקא נמי דלא אמרינן הכי קתני אלא הכי קאמר. והיינו נמי דהרמב״ם בפ״ג מה׳ מעשה הקרבנות העתיק ותיכף כו׳. ואין מקום למ״ש עליו הכ״מ דלא ידע למה לא העתיק שתיכף כו׳:

**ט שאחד מניף לכל החברים.** פי׳ הר״ב אבל כולן יחד אין יכולין להניף דהויא חציצה כו׳. גמרא. לינוף והדר לינוף. תנופה אמר רחמנא ולא תנופות. ופירש״י אבל בסמיכה לא כתיב סמיכה בהדיא. אלא וסמך סתם לסמוך והדר לסמוך. ע״כ. כלומר דתנופה הוא שם וחד תנופה אמר רחמנא ולא תנופות אבל וסמך הוא פעל לומר שיסמוך ולא קרא שם לסמיכה שתהא אחת ולא רבות. ומ״ש הר״ב וכהן שמניח ידו כו׳. דהא עיקר תנופה בבעלים. כ״כ התוס׳ בפ״ה דף ס״א שכן פי׳ בקונטרס. והקשו דמנא ליה הא. הא תרווייהו כתובין ולפיכך פירשו דלאו דוקא תחת יד הבעלים. אלא הבעלים אוחזים באוגני הכלי והכהן בשוליו מלמטה. ע״כ. וכבר כתבתי דבריהם במ״ו פ׳ בתרא דבכורים אבל נ״ל ליישב מה שהקשו על פי׳ הקונטרס דהא דפי׳ דעיקר תנופה בבעלים. אה״נ דלית ליה קרא. אלא סברא בעלמא הוא דכיון דכתיבין תרווייהו ובעי קרא דלינפו תרווייהו ומסברא אית לן למימר דיד בעלים עיקר. ולהכי לא הוי חציצה. שוב מצאתי בתוס׳ פ״ק דקדושין דף ל״ו. שכתבו וז״ל. מכניס כהן ידו תחת יד הבעלים ומניף וא״ת והא הוי חציצה דה״נ אמרינן במנחות בתנופה כו׳. וי״ל דלא דמי דהכא היינו טעמא דלא הוי חציצה בכה״ג לפי שהוא גזירת הכתוב דבעינן כהן ובעלים. אבל התם גבי שני שותפים חשיב כה״ג חציצה אם אחד מהן מניח ידו תחת יד חבירו. לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהן [מניפין]. עוד י״ל דה״נ לא מיירי שהכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ממש כו׳:

**מה שאין כן בסמיכה.** גמ׳. וסמיכה בשחוטין ליתא והתנן [במשנה ג׳ פ׳ בתרא דתמיד] בזמן שכ״ג רוצה להקטיר כו׳. והושיט לו הראשון הראש והרגל סומך עליהם וכו׳ אמר אביי התם משום כבודו דכהן גדול. [כמ״ש שם הר״ב] ופירש״י שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן. היה סומך עליהן ולא שתהא סמיכתה [צ״ל סמיכה] נוהגת בשחוטין מן התורה:

## פרק י

א **העומר**. הוא של שעורין [כדתנן ברפ״ב דסוטה] ויש לו רמזים בתורה מכללם שקרא אותה מנחת [בכורים. שנאמר (ויקרא ב׳:י״ד) ואם תקריב מנחת בכורים והפירוש המקובל שירמוז למנחת העומר. ומלת אם אינה רשות. אלא רמיזת זמן. רמב״ם ריש משנה ד׳] ונקרא שתי הלחם בכורים. וביאר זה ואמר בכורי קציר חטים. וזו היא ראיה על שהבכורים שקדמו להן בניסן. אינם אלא בכורי שעורים. והעיקר שעליו אנו סומכים היא קבלה בידינו. הרמב״ם סוף משנה ד׳. ועיין בגמרא ריש פ״ט דף פ״ד:

ב **מצות העומר לבא מן הקרוב**. מאי טעמא אבע״א משום כרמל תקריב פירש״י רך ומלא [ועיין בסוף פרקין] שתהא התבואה רכה ונמללת ביד. ואי מייתי מרחוק נשיב לה זיקא ומתקשה בדרך האי כרמל במנחת העומר כתיב ע״כ. ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצות. גמ׳:

ג **אומר להם**. כל אחד מהג׳ קוצרים. אבל המשיבים הם רבים מכל עיירות הלכך כללינהו ותני אומרים:

**והם אומרים לו קצור**. בקצירה עצמה השיבו ואמרו קצור ולא היה די להם לומר הין:

**כל כך למה מפני הביתוסים**. והר״ב העתיק צדוקים וביתוסים. גם בתחלת המשנה פי׳ שיכירו הצדוקים. וכן בריש פירקין. כתב מפני הצדוקים וכו׳ טעמו דשתי הכתות יצאו למינות. כדפי׳ במשנה י״א פ״ק דאבות וליכא בינייהו. ומיהו מתני׳ דקתני ביתוסים וכן העתיק רש״י. וה״נ תניא בברייתא דבייתוסים הם שאמרו עצרת אחר השבת. ולעיל מינה תניא דצדוקים היו אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד. ויראה שאף על פי ששתי הכתות יצאו למינות. מכל מקום כת זו פקרו בדבר זה וזו בדבר אחר. ואח״כ קבלו שתיהן לרעה זו מזו [*וכן ראיתי לחכם בספר המתואר מאור עינים בפ״ג מהחלק שממנו המתואר אמרי בינה]:

**שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יו״ט**. וכתב הר״ב ומסורת בידינו מאבותינו דהאי ממחרת השבת. ממחרת י״ט כו׳. וכן מצינו בספר יהושע וכו׳ ומאחר שתלה היתר כו׳. וז״ל הרמב״ם בפ״ז מהלכות תמידין. וא״ת שאותו פסח בשבת אירע. כמו שדמו הטפשים. היאך תלה הכתוב היתר אכילתה לחדש. בדבר שאינו העיקר ולא הסיבה. אלא נקרה נקרה. אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא העילה המתרת את החדש ואין משגיחים על איזה יום הוא מימי השבוע. ע״כ. ומ״ש הר״ב וקוצרים העומר בלילה כו׳. שהרי הלילה תחלת היום הוא שכן הוא בכ״מ חוץ מבקרבנות. עיין בפי׳ הר״ב בספ״ו דחולין:

ד **ואבוב היה מנוקב**. עיין בפירוש הר״ב פ״ב דכלים משנה ג׳:

**רבי עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות**. פירש הר״ב. לפי שלא נתנו מעות הקדש. אלא בצריך להם. והא דקתני והשאר נפדה [לר״ע] לית ליה דלדידיה לא בעי פדייה א״נ שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. תוס׳:

**בא לו לעשרון ונתן שמנו כו׳**. וזה לא יהא אלא ביום. ר״ל יום ט״ז בניסן. רש״י:

**ונתן שמנו ולבונתו**. יצק ובלל. [*פי׳ הר״ב ויוצק עליה שמן ובולל. וכן פירש״י ועוד יש נתינת שמן שלישית שלא הזכיר בקונטרס] [דתנן] [במ״ג פ״ו] (תנן) דכל המנחות טעונות שלש מתנות שמן ונראה דכולהו תני להו הכא דנתן שמנו הוא נתינת שמן תחלה בכלי ויצק ובלל היא יציקה ובלילה [דלקמן] ובין הכא ובין התם. ה״ל למתני בלילה ברישא. דיצק הוא יציקה אחרונה. תוס׳. ועמ״ש שם בפ״ו [*והרמב״ם בפ״ז מה״ת כלל הכל בלשון ובוללן]:

**יצק ובלל**. תימה דלא תני מלח. כדקתני בהקומץ רבה [משנה ב׳] לא יצק לא בלל לא מלח. תוס׳. ואפשר לי לומר דלא קחשיב ותני אלא מילי דמנחות. אבל מליחה על כל קרבנך תקריב מלח וכן ליתא אלא סמוך להקטרה כמ״ש שם:

**וקמץ**. לאחר שבורר כל הלבונה לצד אחד. כדפי׳ הר״ב במשנה ב׳ דפ״ק:

ה **שלא ברצון חכמים**. פירש הר״ב דגזרי שמא יאכל מן החדש כשקוצר. דאילו קצירה עצמה אפשר בבית השלחין. א״נ ע״י קטוף [*ועי׳ לקמן במשנה ז׳ וח׳]:

**דברי ר״מ**. מקשינן בגמרא דבבדיקת חמץ פליגי חכמים אדר״י ומסתמא רבי מאיר הוא בר פלוגתיה דר״י. וסברי יבדוק בתוך המועד. כדתנן במשנה ג׳ פ״ק דפסחים. ולא חיישינן שמא יאכל. ומשנינן דשאני התם דהוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל אכיל מיניה:

**רבי יהודה אומר ברצון חכמים**. פי׳ הר״ב דלא גזרו שמא יאכל. והא דחייש התם בחמץ. דלא בדיל מיניה. חדש בדיל מיניה. גמ׳:

**והרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן**. כדמסיק טעמא במתני׳ מפני שהן יודעים שאין בית דין מתעצלים בו. וכתב הרמב״ם. ולכן צריכין אנשים שישמרו חצות יום ירושלים לא חצות אותן המקומות. לפי שאפשר שיהיה מוקדם. או מאוחר וזה ידוע מחכמת ארך הארצות. וכמו שהוא מפורסם אצל

בעלי התכונה. ע״כ. ירצה שהמקומות שעל כדור הארץ בארך מנקודת מזרח עד נקודת מערב כל המוקדם לנקודת מזרח יקדים בו חצות היום קודם למאוחר אליו. ולכן צריכין שידעו המקומות אם הם מוקדמים לירושלים או מאוחרים וכמה היא הקדימה והאיחור שביניהם. ובזה ידעו אם חצות ירושלים מוקדם או מאוחר. לחצות יום שלהם. וכמה היא הקדימה. או האיחור:

**אמר רבי יהודה והלא מן התורה כו׳**. עמ״ש בזה בפרק לולב הגזול משנה י״ב:

**מפני מה הרחוקים מותרים כו׳**. בין לר״מ ובין לר״י. דאפי׳ ר״י מודה בזמן שיש עומר עומר מתיר. דכתיב עד (יום) הביאכם. רש״י:

ו **ושתי הלחם במקדש**. פי׳ הר״ב דכתיב בשתי הלחם מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות. אין לי אלא חדשה של חטים חדשה של שעורים [מנחת קנאות] מנין ת״ל חדשה חדשה [ב׳ פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה] אם אינו ענין לחדשה של חטים תנהו ענין לחדשה של שעורים. ומנין שתהא קודמת לבכורים ת״ל (שמות ל״ד:כ״ב) חג שבועות בכורי קציר חטים. [חג שבועות שאתה מביא בו לחם. יהא קודם לכל קציר. ואפילו בכורים כו׳] ומנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן. נאמר כאן (שם כ״ג) בכורי מעשיך ונאמר להלן (שם) באספך את מעשיך מן השדה. מה להלן נסכים ופירות אילן. אף כאן נסכים ופירות אילן. בגמרא פ״ט דף פ״ד:

**ואם הביא פסול**. לשון הרמב״ם בפ״ה מהלכות איסורי מזבח. ואם הביא לא נתקדשו להיות ראויין לקרבן. אבל נתקדשו להפסל ויהיו כקדשים שנפסלו. ע״כ:

**ואם הביא פסול**. פי׳ הר״ב שלא הותר החדש מכללו אצל ההדיוט. וקשיא תינח חדש שנאסר ועדיין לא הותר. אבל בכורי פירות ונסכי יין דמעולם לא נאסר. אמאי אם הביא פסול. ובגמ׳ יתיב רבי טרפון וקא קשיא ליה. מה בין קודם לעומר לקודם לשתי הלחם. אמר לפניו יהודה בר נחמיה. לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אצל הדיוט תאמר לשתי הלחם שהותר מכללו אצל הדיוט שתק רבי טרפון. אמר רב נחמן בר יצחק לדברי יהודה בן נחמיה נסכים בכורים [רש״י פי׳ יין שביכר כו׳. ולי נראה דתרתי קאמר נסכים ובכורים. וכן משמע מלשון רש״י עצמו שאני מעתיק בסמוך] שהקריבם קודם לעומר כשרים. דהא כ״ש הוא דהני לא אתסרו כלל. וכתב רש״י. והא דקתני מתני׳ ואם הביא פסול. לאו אבכורים דפירות האילן קאי. ע״כ. אבל הרמב״ם בפ״ו מהלכות תמידין העתיק המשנה כלשונה וכן עוד לו בפ״ה מהא״מ פסק בנסכים. שאם הביא פסול. [וקצת תימה עליו שלא העתיק דין בכורים. ג״כ בפ״א מהלכות בכורים]. ושמעינן דלא ס״ל להא דרב נחמן בר יצחק. וקשיא אמאי. דהא מלתא בטעמא קאמר. לכך נראה בעיני דלענין הלכה לא קיי״ל כיהודה בן נחמיה מדקשיא ליה לרבי טרפון. ואף על פי ששתק רבי טרפון לאו כהודאה היא והיינו דדייק רב נחמן בר יצחק ואמר לדברי יהודה בן נחמיה. לומר ליה ולא סבירא לן אלא כדקשיא ליה לרבי טרפון. ולא מסקינן טעמא. ואע״ג דהתוספות כתבו דאף ר״ט לא אשתמיטתיה הך טעמא. דהא כתוב ממשקה ישראל [*מן המותר לישראל כדלקמן ומשום הכי לא השיבו יהודה בן נחמיה קודם לעומר אסור. משום דבעינן ממשקה ישראל] אלא דקשיא ליה ונילף קודם לשתי הלחם מקודם לעומר. ומהדר ליה לא אם אמרת וכו׳ ע״כ ולפי זה אף לר״ט טעמא משום דמותר לישראל. וא״כ לדידיה נמי ואם הביא פסול לא קאי אלא אחדש. יש לומר דר״ט ודאי לא אשתמיטתיה מלומר טעמא דמשקה ישראל מן המותר לישראל. אבל מכיון דקשיא ליה ונילף לשתי הלחם וכו׳. ולא ס״ל לא אם אמרת כו׳. אף טעמא דממשקה ישראל אזלא ליה. וכולה מתניתין קא קשיא ליה. ולית ליה בה טעמא. ומש״ה לרבי טרפון אין לחלק באם הביא. בין חדש לבכורים ונסכים. אלא מתני׳ כדקתני. דהא לית ליה טעמא דנוכל לחלק בכך. ואע״ג דמתניתין קאי בקשיא. אפ״ה אין לדחותה מהלכה מכח קושיא דהא רבי סתמה. אע״ג דלרבי טרפון קשיא ליה. ועיין כיוצא בזה במ״ש בפרק דלקמן מ״ב זהו מה שנראה בעיני שהיא שיטת הרמב״ם בחבורו. ומ״מ בפירושו דפי׳ נמי להא דיהודה בן נחמיה קשיא ודאי כמו שהקשתי להר״ב דא״כ ואם הביא לא קאי אלא אחדש. והיה להם לפרש זה:

**ואם הביא כשר**. עיין מ״ש במ״י פ׳ בתרא דחלה:

ז **חייבין בחלה**. טעמא פי׳ הר״ב בריש מסכת חלה:

**ומצטרפין זה עם זה**. כתב הר״ב ולא שיצטרפו כולן יחד כו׳ אלא החטין וכו׳ והשעורים כו׳. ושאר המינין עיין במ״ב פ״ד דחלה ושם בפי׳ הר״ב. וכתבו התוס׳ וא״ת והנך מינין שהן כלאים זה בזה. כדתנן בריש כלאים. היאך הן מצטרפין. הא תנן [בסוף] פרק שני דתרומות כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה. וי״ל דגבי חלה תלוי הטעם בעיסה. לפי שעיסותיהן דומות זו לזו. כדאיתא בירושלמי בפרק בתרא דחלה. ועוד יש לפרש דכשיש בכל אחד בפ״ע כדי חיוב חלה. אין תורמין מזה על זה ממין על שאינו מינו והכי מוכח בתוספתא דחלה וכו׳:

**ואסורין בחדש**. כתב הר״ב דגמר מפסח מה להלן כו׳ כדתנן במשנה ה׳ פ״ב דפסחים:

**מלפני הפסח וכו׳**. כבר הארכתי בזה בס״ד בחילוף הגרסאות בריש מסכת חלה:

**ואם השרישו כו׳**. כתב הר״ב דכתיב אשר תזרע בשדה משעה שנזרע ונשרש בשדה. מדכתיב בשדה דייקינן לה בגמרא דצריך השרשה:

ח **קוצרים בית השלחים שבעמקים**. וכן העתיק הר״ב אלא דמסיים ממקום שאי אתה מביא כגון בית השלחין ובית העמקים והתוס׳ העתיקו כן דף ס״ח וכתבו דצריך לומר כיון דלכתחלה לא יביא. אע״ג דאם הביא כשר. ממקום שאי אתה מביא קרינא ביה. דהא בית השלחין אם הביא כשר. כדתנן בפ״ח משנה ב׳ אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר. ותימה דהכא לא חשיב בית הזבלים ובית האילן [ולפי׳ קמא דכתב הר״ב במשנה דלקמן קחשיב בית האילן] ובזה יש לתרץ. דהני פסידי אי לא מקצרי להו ושרו רבנן. אבל הני לא פסדי אי משהו להו עד לאחר העומר ואחמור בהו רבנן כי היכי דאחמור הכא בגדישה. אבל אכתי קשה אמאי לא (כתוב) [חשיב] בית העמקים [ר״ל לעיל בפ״ח] ואית דגרסי הכא בית השלחים שבעמקים. דההוא אם הביא פסול. דאיכא תרתי ולא קרינא ביה ממקום [שאתה] מביא אבל היכא דאם הביא כשר אע״ג דלכתחלה לא יביא ממקום שאתה מביא הוא ואסור לקצור וכן מוכח בתוספתא דקתני אע״פ שאמרו אין קוצרים מבית השלחין שבהרים. ומבית הבעל שבעמקים אבל קוצרים מפני הנטיעות שבו. [והא] דלא תני בית העמקים בפ״ח. דבית העמקים דלאו בית השלחין פירות טובים [הן] ולכתחלה יביא. וקצת תימה לפירוש זה דלא משתמיט תנא בשום מקום וליתני בית השלחים שבעמקים לא יביא ואם הביא פסול. ועוד קשה דהיכא מצינן למימר דלא חשיב בית העמקים בהדי לא יביא משום דפירות טובים [הם] הא תנן בפ״ק דבכורים אין מביאים בכורים כו׳ ולא מפירות שבעמקים. ומדלא חזי לבכורים כל שכן למנחות דלגבוה. דהא דדרשינן בבכורים אשר תביא מארצך משבחה של א״י לאו משום מובחר הוא אלא אז׳ המינין קאי דמשתבח בהן א״י. ואי לאו ההיא דתוספתא. אין לחוש אי גרסינן של בית השלחים ושל בית העמקים. ואי הוה אמרינן בבית העמקים אם הביא פסול. הוה ניחא הא דלא תני להו בהדי הנהו דלא יביא דהתם אם הביא כשר. עכ״ד. אבל קצת תימה דלא משתמיט בשום מקום וליתני בית העמקים לא יביא ואם הביא פסול. כמו שכתבו בעצמם לגירסת בית השלחים שבעמקים. והרמב״ם בפ״ז מה׳ תמידין העתיק בית השלחים שבעמקים. וכן העתיק רש״י בפי׳ המשנה ובגמרא דף ס״ח:

**אבל לא גודשין**. פי׳ הר״ב כמה דאפשר לשנויי משנינן. וז״ל התוס׳ משום דבגדישה ליכא פסידא אי שבקינן עד אחר עומר והא דשרי רבי יהודה קמח וקלי במתני׳ [ה׳] משום עולי רגלים התירו וא״ת דבמתני׳ [ה׳] גזר ר״מ בקמח וקלי דאמר שלא ברצון חכמים. ובאנשי יריחו תנן קוצרין ברצון חכמים וי״ל דקצירה שאני משום פסידא כדפרישית. וא״ת א״כ מאי קשיא ליה מקצירה אחמץ לר׳ יהודה [כמ״ש לעיל] שאני קצירה דאיכא פסידא. וי״ל דכ״ש אין לגזור במקום מצות ביעור. ע״כ:

**קוצר לשחת ומאכיל לבהמה**. ואף על גב דבמ״ט פ״ב דקדושין. פירש הר״ב דכל מקום שנאמר לא תאכלו אחד איסור אכילה. ואחד איסור הנאה במשמע. הא פריך לה בגמ׳ בפ״ב דפסחים דף כ״ג ומשני קצירכם שלכם יהא ועיין במשנה דלקמן:

ט **קוצרים מפני הנטיעות**. בפי׳ אחר שכתב הר״ב מפני הנטיעות משום כלאים. כתב רש״י ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמלתא פעמים שאדם זורע כו׳:

**מפני בית האבל**. לשון הר״ב שאין להם מקום פנוי לישב לברך ברכת רחבה. ויראה לפרש בית. כמו שפירש״י וישמע בית פרעה (בראשית מ״ח) כמו בית ישראל בית יהודה. עבדיו ואנשי ביתו. ע״כ. [*וזה שהעתיק הר״ב מפני בית המדרש. כך העתיק רש״י. אבל בכל הנוסחאות ראיתי כגירסת הספר] ומ״ש הר״ב דטעמא דדרשינן קצירכם של רשות כו׳. והקשו בתוס׳ דבמאכיל לבהמה דרשינן קצירכם שיהא שלכם. כמ״ש לעיל. ובפ״ב דפסחים דף כ״ג תירצו די״ל מדלא כתב קציר וה״מ למכתב קצירך. וכתב קצירכם ש״מ תרתי. ע״כ:

**כריכות**. בפ״א שכתב הר״ב. אלומות גדולות כתבו התוס׳ וא״א לומר כן כדמוכח בפרק אלו מציאות כמ״ש שם בריש הפ׳:

**אבל מניחן צבתים**. מ״ט. דכמה דאפשר לא טרחינן. גמרא:

**לא מצא יביא מן העמרים**. כולהו יביא דתנינן נפקא לן מתקריב יתירא דכתיב (ויקרא ב׳:י״ד) תקריב מנחת בכוריך א״כ מה ת״ל (שם) אם תקריב מנחת בכורים אלא ללמד שאם לא מצא כמצותו יביא כו׳ בברייתא בגמרא:

**מצות העומר לבא מן הקמה**. פירש הר״ב שיהא קציר לשמו כדכתיב מהחל חרמש בקמה. רש״י:

**מן הלח**. לשון הר״ב דכתיב כרמל רך ומל. וכן פירש״י במשנה ב׳ רך ומלא וכתבו התוס׳ [ס״ד ע״ב] דהוי כמו שמלה שלמה. ע״כ. אבל לשון רש״י במתני׳ כר ומל וכ״כ בפי׳ החומש פ׳ ויקרא וז״ל בעוד הכר מלא שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה ועל כן נקראו המלילות כרמל. וכן כרמל בצקלונו. ע״כ:

**נקצר ביום כשר**. והתנן [ספ״ב דמגילה] כל הלילה כשר לקצירת העומר כו׳. זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה קתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא [כגון זריקת דמים וקדשים ששחטן בלילה פסולין]. אף דלילה ביום נמי לא. אמר רבה ל״ק הא ר׳

דס״ל נקצר ביום כשר. והא ר״א בר״ש דס״ל בלילה דוקא ומתני׳ דריש פרקין דתנן קצירת העומר בשבת דלא כר׳. גמרא כדלקמן:

**ודוחה את השבת**. להקרבה אבל לקצירה לא. דהא נקצר ביום כשר ויוכל לקצרה מע״ש ואמאי תדחה שבת. גמרא:

## פרק יא

**א שתי הלחם**. לשון התוס׳ במשנה ובמקרא קרוי לשון זכר ולשון נקבה. דהכא תנן שתי הלחם. ובשמואל [א׳ י׳ ד׳] כתיב גבי שאול ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם. ולעיל פרק ואלו מנחות קרי ליה לשון זכר דקאמר בבא מלחם גדול וכתיב (ישעיה נ״א י״ד) ולא יחסר לחמו עכ״ל. ושמעינן דבמשנתינו ל״ג כגי׳ הספרים דגרסי גבי לחם הפנים שנים ואחד בלשון זכר. מדלא מייתו לה מהכא דנשנה בלשון זכר. וכן בגמ׳ גרסי׳ אחת ושתים. ומ״מ יש לי תמיהות על דבריהם דמה להם להביא ראיה משמואל. ובלחם הבכורים עצמם כתיב (ויקרא כ״ב) לחם תנופה שתים ותרגום אונקלוס תרין גריצין. ומה שהביאו ראיה מהמקרא דבלשון זכר נאמר מדכתיב ולא יחסר לחמו. זו אינה ראיה כלל שכינוי יחסר מוסב על האדם. וכענין שנאמר ביחזקאל [ד׳ י״ז] למען יחסרו לחם ומים. אבל נמצאו בלשון זכר בפרשת במדבר ולחם התמיד עליו יהיה. ובשמואל [א׳ י״ז י״ז] ועשרה לחם הזה. ועוד נאמר שם [כ״א] חמשה לחם. ובישעיה [כ״ח כ״ח] לחם יודק. ובתהלים [ק״ד ט״ו] ולחם לבב אנוש יסעד. ובמשלי [ט׳ י״ז] ולחם סתרים ינעם:

**ונאפות אחת אחת**. פי׳ הר״ב דכתיב ושמת אותם כו׳. ואי אתה נותן שתי הלחם שתים שתים. אדעלמא קאי דהא בפעם אחת אין נאפות. אלא שתים בלבד:

**ובטפוס היה עושה אותן**. דת״ר ושמת אותם בדפוס. וכתבו התוס׳ וא״ת והא אפיקתיה לומר שאפייתן שתים שתים. וי״ל דא״כ לכתוב ונתת אותם. אבל ושמת משמע שימה בדפוס. ע״כ. וכיצד נעשית בדפוס אכתוב בסוף מתני׳ ופי׳ בטפוס כתב הר״ב כמו דפוס פורמא בלעז. כמו טופסי גיטין. תוס׳. ועיין בגיטין פ״ב משנה ד׳. ומ״ש הר״ב כמין תיבה כו׳ כך הלחם היה לו ב׳ דפנות. כדתנן במשנה ה׳:

**וכשהוא רדן**. כתב הר״ב דפוס אחד היה לה בתנור כשהיא נאפית והיה מסיקין אותו עם התנור ואופה את הלחם. רש״י:

**נותנן בטפוס**. הן הקערות של שלחן כדאמר קערותיו אלו טפוסין וכפרש״י בפי׳ חומש שהיה נותנו בקערות לאחר אפייה. תוס׳. ועיין מ״ש במשנה ו׳. ובגמרא ולהדרא לדפוס קמא. כיון דאפי לה נפחה. ומכאן דקדקו התוס׳ שהלחם חוץ לדפוס דאי בתוך הדפוס כמו שנראה מתוך הסברא. כיון דכמין דפוס היה לה בתנור היכי מינפחה. הא אין הדפוס מניחה: ועוד דבכל דוכתא משמע שהיה מדביקין את הפת בתנור. ואם בתוך הדפוס נתונה. אי אפשר להדביקה. ומהא דקתני וכשהוא רודן נותנן בטפוס אין לדקדק דשייך רדייה מפני הדפוס. ולא מפני שהודבק בתנור. ע״כ. ולפי זה דברי הר״ב סתרי אהדדי דכתב ומתקן הבצק בתוך הדפוס והדר כתב וכשהוא רודה אותן מן התנור נמצא שמחוץ לדפוס הן. אבל נ״ל ליישב דבריו דס״ל שהדפוס שבתנור היה צר מהדפוס שבו נעשה ונמצא שבתוך הדפוס נעשה כפי הסברא אלא שהדפוס שבתנור הוא צר ונכנס בתוך הלחם והלחם מבחוץ ונדבק בתנור. והיינו דפי׳ שהוא רודה מן התנור. גם יכולה להנפח וצריכה דפוס גדול מן הראשון:

**ב לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים**. כתב הר״ב לא אתבריא טעמא דהא מלתא בגמרא אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. וכ״כ הרמב״ם. ועל כרחינו צריכין לומר שגירסא אחרת היתה להם בגמ׳. דאנן גרסי׳ הכי הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ. אלמא מדת יבש לא נתקדשה. ואפייתן בפנים. אלמא מדת יבש נתקדשה. אמר רבא הוקשה [בתירוץ זה] אדם קשה שהוא קשה [חכם ומחודד] כברזל [לחתוך הלכה] ומנו רב ששת. מאי קשיא [נ״ל סתמא דגמרא פריך] דלמא עשרון לא מקדש. תנור מקדש. אלא אי קשיא הא קשיא. ואפייתן בפנים. אלמא תנור מקדש. ואין דוחות את השבת אפסלו בלינה. אמר רבא הוקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת. הא קמן דהך מלתא דלישתן ועריכתן בחוץ. ואפייתן בפנים. אתברר טעמא משום דמדת יבש לא נתקדש. אלא ודאי דגירסתם לא היתה כך. מאי קשיא וכו׳. וא״ת תקשה אמאי לא מתרצינן דלמא עשרון לא מקדש כו׳. והרי מצאנו לר״ע דס״ל הכי בפ״ט משנה ה׳. וכתבתי שם דאף רבי יונתן ס״ל הכי. וי״ל דגמרא לא בעי למדחי מתני׳ דלא תיתי כת״ק דהתם. והיינו נמי דהרמב״ם בחבורו סוף פ״ק מהלכות כלי המקדש [הי״ט] פסק דמדות יבש נתקדשו בפנים. וכן משמע מלשונו בפ״ב דמעשה הקרבנות [ה״ט] שכתב בירוצי המדות של סלת חול. שאין גב העשרון קדש. ש״מ דאלו פנים העשרון קדש*). ואפ״ה פסק בפ״ה ופ״ח מה׳ תמידין [ה״ז] למתניתין דהכא דשתי הלחם ולחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואי איתא דגירסתו בגמרא כדגרסי׳ אנן. היה לו לדחות דברי ת״ק דפ״ט מהלכה מקמי הך דהכא משום דהוה מחלוקת ואח״כ סתם. אלא ודאי דגירסא אחרת היתה לו ולא גרס מאי קושיא דלמא וכו׳ וכיון דגמרא לא דחי לה ש״מ משום דלא ניחא לגמרא למוקי מתני׳ דלא כת״ק דפרק ט׳ ושמעינן דהלכתא כותיה. ואי משום דמתניתין קאי בקושיא לא מש״ה נדחית מהלכה. ותסייעין למ״ש בפרק דלעיל משנה ו׳ גבי ואם הביא פסול. דאע״ג דמתני׳ קשיתין. לא זזה. והלכה היא. ועי׳ עוד לקמן:

**לישתן ועריכתן בחוץ**. אלמא מדת יבש לא מקדשה. ופי׳ התוס׳ דאי מקדשה מגנייא מלתא אי אפיק להו אבראי ולא כפי׳ הקונטרס דמפרש מטעם פסול

יוצא דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא כדפרישית בפ״ק [דף ט׳] . ע״כ:

**ואפייתן בפנים.** ואינן דוחות את השבת. בגמרא מקשינן אפייתן בפנים אלמא תנור מקדש. ואין דוחות את השבת אפסלו בלינה. כדכתבינן לעיל ואסיק בקושיא. וכתבו התוס׳ ותברא מי ששנה זו לא שנה זו ע״כ. ולדבריהם לענין הלכה לית הלכתא כמתני׳. כיון דתרי תנאי נינהו אלא אי אפייתן בפנים דוחות את השבת. ואי אינן דוחות את השבת אין אפייתן בפנים. ולכאורה כיון דבס״פ סתם לן נמי דאינן דוחות את השבת. דקי״ל הכי. ולפיכך אין אפייתן בפנים. ותמה אני על הרמב״ם שפסק בחבורו שאינן דוחות את השבת. וגם פסק דאפייתן בפנים. ומיהו למאי דפרישית לעיל דמשום קושיא שמקשה בגמרא לא דחינן משנה מהלכה ואע״ג דלא מיתרצה הקושיא. אתי שפיר דה״נ דכוותיה. ולא ס״ל דתברא כו׳ כמ״ש התוס׳. דא״כ לא הוה משתמיט גמרא גופיה לאסוקי דתברא כו׳ כדאמר בעלמא. ועמ״ש במשנה ו׳ פ״ב דמעילה. ועמ״ש במשנה ו׳ פ״ק דמדות:

**רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים ר״ש אומר לעולם הוי רגיל כו׳.** מסקינן בגמ׳ דבגמרא פליגי. דיקא נמי דקתני רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל כו׳. ש״מ דלא בקראי פליגי. מדנקיט האי לישנא לעולם הוי רגיל. וכתב רש״י בגמרא פליגי מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש ומר גמיר דלא מקדש. ע״כ. ומשום ר״ש נקט נמי בדר״י דתנור מקדש דהא ודאי דלדידיה כיון דכל מעשיהם בפנים דאף מדות יבש מקדש ס״ל:

**בבית פאגי.** לשון הר״ב. רמב״ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ. ולשונו בפירושו מחוץ לעזרה אבל במשנה ג׳ פ״ז. כתב כלשון הר״ב. ומ״ש הר״ב ששם היו אופים המנחות. כבר כתבתי לעיל בפ״ז [במשנה ג׳] דבנא״י אשכחית שכתוב בה ששם היו אופים חלות תודה ורקיקי נזיר. ועיין עוד שם בפי׳ הר״ב דמפרש פי׳ אחר אבבית פאגי:

ג **חביתי כ״ג לישתן ואפייתן בפנים.** והר״ב העתיק לישתן ועריכתן בפנים ולי נראה דה״ג לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים:

**לישתן ועריכתן בפנים.** כתב הר״ב ולדברי הכל שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כ״ג נמשח ונתקדש ומקדש את המנחה. וכן לשון רש״י. ומסיים בה והאי דלא משחו עשרון שלם מפני שכל אדם מודד בו [מנחתו. ופעמים] שמוציאו לחוץ. אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחצות בו עשרונים. ע״כ. וכתבו התוס׳ דלא יתכן טעם זה כלל. דהא בפ׳ כל המנחות באות מצה (מנחות דף נ״ז) [ואני העתקתיו בפ״ט משנה ה׳] דרשינן מקרא מדות יבש לא נתקדשה מדכתיב (ויקרא כ״ג:י״ז) חמץ תאפינה ביכורים לה׳. אימתי לה׳ לאחר אפייה. ואע״ג דההוא קרא גבי עשרון כתיב לא שנא. ונראה לפרש דלישה ועריכה דלחם הפנים ושתי הלחם במדת יבש הוא דאין בהן שמן. ולישתן ועריכתן לא היתה בכלי הלח. אבל לישה ועריכה דחביתין היה בכלי הלח דיש בה שמן שנמדד בלוג ומדות הלח נמשחה לכ״ע ובכלי שהיה לש ועורך היה בולל. לפיכך צריך בכלי שרת [ועיין בפי׳ הר״ב פ״ו מ״ג] והא דנקט במתני׳ חביתי כ״ג לאו דוקא. דה״ה שאר מנחות הטעונות שמן כדאיתא בתוספתא דקתני מנחה יש בה מעשה כלי בפנים טחינתו והרקדתו בחוץ ולישתו ועריכתו [ואפייתו] בפנים וכו׳ והא דלא תני במתני׳ אלא חביתין יש לומר משום דחביתין חלוקין משתי הלחם ולחם הפנים בשני דברים. דאלו לישתן ועריכתן בחוץ ואינן דוחות את השבת. ואלו לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת. ועוד נראה דמתני׳ נמי קתני שאר מנחות. דקתני בסיפא כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ופי׳ בקונטרס לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים ולא בחוץ ע״כ. וראיתי לרש״י עצמו במסכת זבחים פי״א דף צ״ו. אדאמרינן התם שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור [וקדושתן] בתנור כתב וז״ל וקדושתן בתנור שאין נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמר בפרק שתי הלחם. לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו. ע״כ:

**כלל א״ר עקיבא כו׳.** ונשנה פ״ו דפסחים ומשולש בפ׳ י״ט דשבת. ולא בעי צריכותא דאשמועינן בכל דוכתא מאי קדחי שבת. תוס׳. וע׳ במשנה ח׳ פ׳ בתרא דר״ה:

ד **כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים.** פי׳ הר״ב במלאכתן שנעשה בהם בפנים כו׳ ובמלאכתן שנעשה בחוץ כגון לישתו ועריכתו של לחם הפנים. וכ״כ הרמב״ם. ומסיים וזה המאמר מחובר. במה שאמר שלחם הפנים מותר ללוש אותן בחוץ. ונאפה בפנים. ע״כ. כלומר דאילו שאר מנחות לישתן ועריכתן נמי בפנים כדקתני תוספתא שכתבתי לעיל בשם התוס׳ והעתיקה הרמב״ם ג״כ בחבורו ספי״ב מה׳ [מעשה] הקרבנות. ומש״ה פירש סיפא דקאי אלחם הפנים ושתי הלחם. וזה דוחק. ורש״י פירש מעשה כלי לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים. ולא בחוץ. ולפירושו כולה חדא מלתא הוא. והתוס׳ דחו גם זה. ופירשו דאין בהן מעשה כלי בחוץ אטחינה והרקדה קאי דלא בעו כלי שרת כי ההיא דתוספתא. ע״כ:

**יש בהן מעשה כלי בפנים.** גמ׳ שאלו את רבי. זו מנין. א״ל הרי הוא אומר (יחזקאל מ״ו:כ׳) ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה. מנחה דומיא דאשם [וחטאת] מה אשם וחטאת טעונין כלי. אף מנחה נמי טעונה כלי ופירש״י זו מנין שהמנחות טעונים כלי דכתיב אשר יבשלו. ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא. דכתיב לבלתי הוציא אל [החצר] החיצונה. ע״כ. וכתבו התוס׳ דלענין קמיצה וקידוש קומץ לא מיירי. דנפקא לן לעיל בס״פ התודה מהקישא דזאת התורה מה עולה טעונה כלי. דכתיב (בראשית כ״ב:י׳) ויקח את המאכלת. [ועמ״ש בשם התוס׳ במשנה ב׳ פ״ק דחולין] אף כל טעון כלי. וקמיצה כנגד שחיטה. וקידוש קומץ כנגד קבלה. כדאמרי׳

לעיל בפ״ב [די״ג] . אלא הכא בלישה ועריכה ואפייה של מנחה מיירי דאתקש אפייה דמנחה לבישול דחטאת ואשם מה חטאת כו׳. כדפי׳ בקונטרס ובפנים משתעי כו׳ אף אפייה דמנחה טעונה כלי שרת וה״ה לישה ועריכה. וצריך לדקדק לאיזו מנחה איצטריך קרא. אי למנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור. הא כתיב בהו כלי. ואילו למנחת סלת. אין בה אפייה קודם קמיצה. ע״כ. ושותיה דמרן הכ״מ בפי״ב מה׳ [מעשה] הקרבנות [הכ״ב] לא ידענא מאי היא. שכתב דהתוס׳ מפרשים דלמאי דקתני בפנים קאי ומשמע דלא גרסי מאי דגריס בספרים מה חטאת ואשם טעונים כלי אף מנחה נמי טעונה כלי. ע״כ. והרי כל דבריהם אמורים בטעונים כלי. ואי משום דכתבו ובפנים משתעי כו׳. אף רש״י כתב כן:

**כיצד**. הוא שאל על סבת היות לחם הפנים נאפה בדפוסים ואמר שסבת זה שיהא בעל שטחים מששה רוחות וכן שתי הלחם. הרמב״ם. ור״ל בששה שטחים שכיון שכופלים אותן מכאן ומכאן הנה יש לו ששה שטחים. ר״ל שטח התחת ושני שטחי הכפילה שמזה ומזה. והשטחים השלשה הם שני פעמים שהם שלשה מבחוץ וכן ג׳ מבפנים. ואע״ג שאין במשנה מדיני הכפילה אלא בלחם הפנים. ילפינן מינה דה״ה לשתי הלחם. אלא דבלחם הפנים שנינו משום פלוגתא דר׳ יהודה ור״מ. אבל תמיהני דבחבורו פ״ח מה׳ תמידין. לא כתב הכפילות בשתי הלחם:

**וקרנותיהן**. פי׳ הר״ב שהוא מדביק בצק כו׳. וכ״כ רש״י. וע׳ במשנה דלקמן בדבור וכופל כו׳. ומ״ש שם בס״ד:

**שיהא לו פנים**. ל׳ הר״ב דפנות והן הן הקרנים. ול׳ רש״י שיהא לו פנים דפנות שיהא לו פינים זויות והן הן הקרנות. וכך הגהתי בל׳ הר״ב ונראה בעיני דגרסת המשנה לרש״י כך היא. שיהא לו פנים. שיהא לו פינים. ותרתי ילפינן ממשמעות פנים חדא כדכתי׳ פנים ודרשינן דפנות והיינו כפילות דלקמן [*שכן קורא רש״י דפנות לאלו הכפילות]. וחדא דקרינן פינים שפירושו זויות והן הן הקרנות ולא אתא בן זומא לפלוגי. אלא לפרושי דדפנות וזויות מקרא קא ילפינן. ודקתני בן זומא אומר בל׳ מחלוקת. לא קשיא כדאשכחן כה״ג טובא ול״פ וכתבתים בפ״ג דבכורים. ועמ״ש עוד בזה במשנה דלקמן. [*וצ״ע דבפרק כל שעה (פסחים דף ל״ז.) אמרי׳ וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח. שכן מצינו בלחם הפנים טפח. ומפרש רש״י שהיו עובי דפנותיו טפח. דהיינו לחם שהיו לו פנים. ואין פנים פחותים מטפח. ע״כ] והרמב״ם פי׳ וז״ל. ומ״ש שיהא לו פנים הרבה. ר״ל [צדדים] שמקיפים אותו ששה [פנים] כמו שבארנו. ע״כ. וכבר ביארתי מה דעתו בצדדים שאמר. ונראה דגירסתו במשנה שיהא לו פנים הרבה. וז״ל בחבורו פ״ה מתמידין כל חלה מהן מרובעת. שנא׳ לחם הפנים. שיהא לו פנים רבים אורך כל חלה כו׳ והשלחן ארכו כו׳ וכופל כו׳. ע״כ. וענין מרובעת לאפוקי עגולה. או בעלת זויות חמשה ויותר. אבל לא שהיא מרובעת שוה הצלעות. שהרי היא על תמונת מרובע ארוך. ומ״מ גם לדבריו. בן זומא אינו חולק:

ה **השלחן ארכו עשרה כו׳**. כתב הר״ב ר״י לטעמיה דאמר [כו׳] במס׳ כלים פי״ז מ״י:

**וכופל טפחיים ומחצה מכאן וכו׳**. פי׳ הר״ב וכופל הלחם טפחיים ומחצה למעלה בגובה מכאן ומכאן והן הקרנות. וכ״כ רש״י ולא הבינותי זה. דהא פי׳ הר״ב. וכן פי׳ רש״י על וקרנותיהן במשנה דלעיל שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרנים וכו׳. ואע״פ שזה פי׳ על קרנות דשתי הלחם מסתמא גם קרנות דלחם הפנים נמי בכה״ג. ועוד דהא תנן דקרנות דלחם הפנים שבע אצבעות והכא הכפילה היא טפחיים ומחצה. ותו בגמ׳ א״ר יוחנן לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל נמצא שלחן מקדש ט״ו טפחים למעלה. לדברי האומר טפחיים קופל מקדש י״ב טפחים למעלה. ופרכינן והאיכא קרנות. קרנות לגויה דלחם כייף להו ולחם עלייהו נייח. ופי׳ רש״י והאיכא קרנות שבולטין ועשוין בראש הדופן. ע״כ. ולפיכך נ״ל שצריך להגיה ובהן הן הקרנות. ויש לי ג״כ תמיהה על פי׳ הרמב״ם בקרנות דמפרש שהוא הגובה. ור״ל העובי של הלחם וא״כ מאי משני לגויה דלחם כייף להו דאע״ג דנפרש דפריך מעובי הלחם. שגם הוא מרבה באויר דלמעלה ונמצא דמקדש טפי. מ״מ שינויא בלישנא דחיקא הוא. דמאי כייף להו דקאמר. הכי הל״ל לחם לגויה מכייף. וכלומר שיעור עוביו. והרלב״ג בפי׳ החומש תמה על הרמב״ם בזה דמפרש דקרנותיו העובי. שכיון ששתי הלחם דחמץ הן ואין עובין אלא ד׳ אצבעות והוא מבואר שהבצק שיהיה חמץ הוא רב הכמות ממה שהיה בהיותו מצה. ואם היה הרצון בקרנותיו עביו הנה יהיה שיעור החלה שהיא מצה הבאה משני עשרונים יותר מג׳ שעורים מהחלה שהיא חמץ הבאה מעשרון אחד וזה בלתי אפשר בשום פנים עם שהוא רחוק שיהיה מוגבל הארך והרחב והעובי כי הכמות יתחלף לפי קושי הבצק ורכותו. וגם משעור העשרון שהיא עשירת ג׳ סאין יתבאר שיהיה עובי החלות שהן מצה. שנראה בחוש שכמות הבצק הזה הוא פחות מכמות הקמח. ולזה לא יתכן שיהיה עובי אלו החלות כי אם פחות מאצבע. ולזה הוא מבואר כי הרצון בקרנותיו אינו כך. אבל לפי הנראה הוא לומר שלא היתה החלה בעלת ד׳ צלעות. אבל היתה בעלת ח׳ צלעות ד׳ צלעות לצד הזויות באלכסון. והם אשר קראם קרנות וארך כל קרן מהם היה ז׳ אצבעות ובזה האופן ישלם שיהיה לזה הלחם פנים רבים בכל א׳ משטחיו המקיפים בו וכו׳. והביאו הכ״מ בפ״ה מתמידין [ה״ט]. אבל גם פירושו בקרנות לא יתכן כלל. מהא דאמרינן בגמ׳. והאיכא קרנות כו׳. דבין הקושיא ובין התירוץ. אין להם מקום לפי פירושו. ולא ידעתי למה לא העיר הכ״מ מהגמ׳. הן על הרמב״ם. הן על הרלב״ג. ולפיכך הנכון דברי רש״י והר״ב ועוד לדבריהם הקרנות דהכא. כמו קרנות דמזבח שהם כקרנות בולטות בזויות. אבל צריך להגיה בכאן ובהן כמ״ש:

**רמ״א**. כ׳ הר״ב והל׳ כר״מ עמ״ש בזה במשנה דלקמן בדבור ונותנן:

**ועליו מטה מנשה.** כתב הר״ב והיינו סמוך ה״נ על סמוך. ואע״ג דבמ״ד פ״ה דפסחים אמרי׳ דעל חמץ לאו דוקא בסמוך. הא כתבו התוס׳ דהתם דף ס״ג. דהכא שאני דסברא הוא דהוי בסמוך דהא בשעת הנחת הלחם היו מניחים אותם ובשעת סלוקם נקטרים. ע״כ. וכה״ג כתבתי בשמם במ״ג פ״ז דהתם נמי לא דרשינן על בסמוך:

**ועליו מטה מנשה.** איכא קראי דקדמי להאי. וכתיב בהו עליו והיינו בסמוך אלא דבהו כתיב והחונים עליו מטה פלוני ונמצא בהא דמייתי להך קרא מקצר תיבת והחונים דבלא והחונים א״א למנקט קרא דלית ליה משמעותיה. אי נקטי׳ (על) [עליו] מטה כו׳. ובמ״ו פ״ה. כתבתי דר׳ מייתי ליה מוסכות על הארון. י״ל דניחא ליה למנקט קרא דבמשכן לראיה על התנופה דבמשכן ואבא שאול לא נקטי׳ משום הארכת ל׳ דוסכות:

ו **ארבעה סניפין של זהב היו שם כו׳.** דאמר קרא (שמות כ״ה:כ״ט) ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו. קערותיו. אלו דפוסין. כפותיו אלו בזיכין. קשותיו אלו סניפין [מרבוי דקרא. ל״א שמקשה את הלחם ומחזקו שלא ישבר] ומנקיותיו. אלו קנים [שמנקין הלחם מעיפוש] אשר יסך בהן שמסככין בהם את הלחם [שעל הלחם מסככין הקנים בין חלה לחברתה] גמ׳:

**סניפין.** שם לדבר העשוי לחבר ולהחזיק דבר אחר. וחבירו במשנה ג׳ פכ״א דכלים:

**מפוצלים מראשיהן.** כלומר באותו חלק שבהן שעולה למעלה על השלחן לפי שהסניפין הן כמו יתדות זהב עומדות בארץ וגבוהים עד למעלה מן השלחן הרבה. כמ״ש רש״י בפי׳ החומש בפרשת תרומה:

**כחצי קנה חלול.** כדי שתהא רוח מנשבת ביניהם. רמב״ם פ״ה מתמידין. וכן פירש״י בפירוש החומש:

**לא סדור קנים ולא נטילתן דוחה שבת.** ואף על גב דמדאורייתא נינהו כדנפקא להו מקרא הא אמר ר״ע [במשנה ג׳] כל מלאכה שאפשר לעשותה מע״ש אינה דוחה את השבת. וה״נ אפשר דלא דחי שבת עלייהו טעמא מאי [משוי להו לקנים] דלא לעפש לחם. בכי האי שיעורא לא מיעפש. גמרא. ומסקי התוס׳ דאין איסורם אלא משום טלטול בעלמא. ואפ״ה גזרו עליהם במקדש. וכמ״ש ג״כ בשמם במשנה י״ב פרק בתרא דעירובין וא״ת ומ״ט יאסרו להטלטל. כיון דחזו למצוה דלחם כבר כתבתי [בפ״ד דסוכה משנה ב׳] שכתבו שם התוס׳ לענין טלטול לולב דמאחר דאין עשוי כלי. מוקצה הוא להטלטל [*ובפרק כל הכלים דמסכת שבת דף קכ״ג כתבו אמתניתין דהכא. דגזרו לפי שהיו מחללין את השבת]:

**ונותנן לארכו של שלחן.** וכן העתיק הרמב״ם בפ״ה מתמידין ונותנן לאורך השלחן. והא ודאי דלאורך לאו למימרא שהיו מונחין ממזרח למערב על אורך השלחן דכה״ג אין מקום פנוי כלל אלא מצפון לדרום היו מונחין ובמקום הפנוי שבין שתי המערכות שאותו מקום פנוי הוא מצד ארכו של שלחן שהוא י״ב טפחים ומתני׳ ר״מ היא. ונ״ל דה״ט דפסקו הרמב״ם ור״ב כר״מ. כיון דהכא סתם לן תנא כותיה. והכ״מ כתב משום דאבא שאול כוותיה. ע״כ. אבל התוספות פי׳ לארכו של שלחן על הרצפה היה מניחן לאורך השלחן דעל השלחן לא היה מקום פנוי למדת הקנים [לארכו]. ע״כ. וא״ת ואם על הרצפה היה מניחן מ״ט קפיד דלנחו לאורך השלחן. ונ״ל משום דכל הכלים. כך היו סדורין במקדש. והיינו דסמיך ותני כל הכלים וכו׳:

**כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית.** כתב הר״ב חוץ מן הארון וכו׳. שהבדים שבארון היו בולטים וכו׳. והבדים לרחבו של ארון וכו׳. כמו שציירתי ברפ״ה דיומא. וא״ת ומאי שייר דהא שייר ומש״ה דייק הכ״מ בפ״ג מבית הבחירה דשייר נמי מנורה דפליגי תנאי בגמרא. ר׳ ס״ל מזרח ומערב היו מונחים [מדכתיב בנר מערבי. (ויקרא כ״ד) יערוך אותו לפני ה׳ מכלל דכולהו לאו לפני ה׳ ואי ס״ד צפון ודרום כולהו נמי לפני ה׳ נינהו]. ור״א בר״ש ס״ל צפון ודרום [והא דכתיב יערוך אותו אנר אמצעי קאי דפיה כלפי מערב. דאילו שאר פיות הנרות מצדד להו אצדודי כלפי נר האמצעי כדכתיב (במדבר ח׳:ב׳) אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות] ומתני׳ ר״א בר״ש היא. וזהו שהרמב״ם פסק שם דארון וכן נרות המנורה היו כנגד רוחב הבית בין הצפון והדרום. ודלא כמתני׳ דספ״ג דתמיד דתנן בה נרות מזרחיות דההיא אתיא כר׳. ע״כ. אבל התוס׳ [דף צ״ח ע״ב] כתבו מתני׳ כרבי דאמר מזרח ומערב היו מונחין וי״ל דאה״נ דלא שייר מידי ול״ק אמאי שייר ארון דבלפני ולפנים לא מיירי:

ז **על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו.** פי׳ הר״ב להראות שמעלין בקדש דעכשיו מניחין על של שיש ומיד נושאן להיכל כו׳ וכן לשון רש״י. ואכתי תקשה למה של שיש ולא של כסף. דודאי דמכסף לזהב הוה נמי מעלין בקדש. שכן פירש הר״ב במשנה ד׳ פ״ו דשקלים. דאין מורידין מזהב לכסף. הלכך הנכון כמ״ש הר״ב שם ואחר שנאפה הניחהו על של שיש עד שיסדרהו והשתא עשאו של שיש שלא יתעפש. כיון ששהה זמן רב וכמ״ש שם בס״ד. ושוב מצאתי כך בגמ דתמיד פ״ד. דאמרינן אמתני׳ דהני שלחנות מכדי אין עניות במקום עשירות אמאי עבדי דשיש [ניעבדו דכסף] עבדו דזהב. אמר רב חיננא בשם ר׳ *)אסי ור׳ אסי בשם ר׳ שמואל בר רב יצחק. מפני שהוא מרתיח. וא״ת השתא מ״ט קאמרינן במתניתין שמעלין בקדש ל״ק דאסיפא קאי דלהכי הוה של זהב לפי שמעלין ואין מורידין. וכ״פ הר״ב שם בשקלים:

**המכניסים עומדים בצפון.** כתב הר״ב דהכי עדיף טפי וכו׳. מסיים רש״י דקדושת צפון חמירא. כלומר דקדשי קדשים שחיטתן בצפון:

**רבי יוסי אומר אפילו אלו נוטלים וכו׳.** וכוותיה סתם לן תנא בסוף פ״ב דמגילה. כמ״ש שם. ואפ״ה פסק הרמב״ם בפ״ה מתמידין כת״ק ונ״ל משום

דהכא עיקר דמלתא והתם אגב גררא. וכיון דהכא עיקר דמלתא אית לן למפסק כת״ק דהכא:

**והחלות מתחלקות לכהנים.** פי׳ הר״ב משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס. כלומר שוה בשוה כת״ק דסוף מס׳ סוכה:

**חל להיות ע״ש.** וא״ת דהא פרישית במשנה ה׳ פ״ה דסוכה דכי מקלע יה״כ סמוך לשבת דחינן ליה. ואיכא למימר דמתני׳ אחרים היא. דס״ל דאין כאן דחייה כלל וכדמשנינן התם בגמרא [דף נ״ד] אמתניתין דספט״ו דשבת דחלבי שבת קריבין ביה״כ. וכמ״ש שם. אלא דקשיא אמאי לא מייתי נמי גמ׳ [שם] הך דהכא. וראיתי להרמב״ם שכתב בפירושו דמתני׳ דהכא וז״ל וזה דוחה טענת מי שכופר ומאמין שי״כ לא היה מעולם לא ביום הששי ולא ביום ראשון. אע״פ [שיוכל לתרץ] [שכל] מה שאמר מזה במשנה על דרך התנאי שאם חל [הוא] כבר אמרה המשנה הלכה [למעשה] שבבליים היו אוכלים חי. ולפיכך אין ראוי להיות בכאן מחלוקת. וא״א ג״כ לומר שזה הענין שלא נהיה כמוהו והרבה דברים יש בגמרא שמחזיקים זה. וסוף הענין מסור בראיה בזמן שיש שם ב״ד כמו שביארנו בראש השנה ודע זה עכ״ל. ודבריו אלו מחזיקים הקושיא יותר דכיון דהכא ממעשה רב ליכא למימר דע״פ מחלוקת שנויה וגם א״א לדחותה. א״כ כ״ש דכי פריך גמרא. ומי דחינן לה והא תנן חלבי שבת קריבין ביה״כ כו׳ דה״ל לפרוך ממתני׳ דהכא דליכא לדחויה מהלכה ולשנויי אחרים היא כדשני אמתני׳ דחלבים. ומה שנראה מדברי הרמב״ם בחבורו הל׳ קידוש החדש ספ״ז שאלו הדחיות נאמרו כשקובעים ע״פ. החשבון לא ע״פ הראייה. אלא שלפעמים יקרה ג״כ בזמן שקובעים ע״פ הראיה שיצטרך לקבוע ע״פ החשבון כשיקרה שלא תראה הירח מפני כמה סבות. כמ״ש שם פי״ח. והזכרתי זה בר״ה פ״ב משנה ו׳ שאז עושין ג״כ דחיות הללו שטעמי הדחיות מצד החשבון הם לפי דעת הרמב״ם. ונמצא עכשיו דכשמקדשין על פי הראייה והיא נראית דאין דחייה כלל והיא היא משנתינו וקשיא איפכא מאי פריך גמרא ממתני׳ דחלבים דהא בקידוש ע״פ הראייה ונראית אין דחיה כלל וכדמתני׳ דהכא. וצ״ע. ועיין עוד בסוף פירקין:

**שעיר של יה״כ.** שכשתעיין כל קרבנות יה״כ לא תמצא בהן מה שיאכל. זולתי שעיר חטאת הנעשה בחוץ. הרמב״ם:

**נאכל לערב הבבליים אוכלים אותו.** ה״ק נאכל לערב ומי הם האוכלים וכו׳:

**הבבליים אוכלים אותו כו׳.** כתב הר״ב כהנים כו׳. ובגמרא מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו וע״ש ששונאים ת״ח שבארץ ישראל את הבבליים כו׳. כדאשכחן בפ״ק דיומא [דף ט׳]. דאמר א״ל ר״ש בן לקיש לר״א באלקא דישראל סנינא לכו. לפי שלא עלו בימי עזרא. ומה שמזכירין אותם לגנאי על שאוכלים את השעירים חיים. אע״ג דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר. לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים דמחזי כרעבתנותא. תוספות:

**אוכלין אותו כשהוא חי.** ואין בו משום דם האברים שהוא בל״ת ולוקין עליו. כמ״ש הר״ב רפ״ה דכריתות. דהתם בגמ׳ [דף כ״ב] מוקמינן לה דוקא בדפריש. ולפיכך שרי אף בלא מליחה כמ״ש התו׳ פ״ק דחולין דף י״ד. ואפי׳ להרמב״ם דבפ״ו מהמ״א אוסרו בלא מליחה יפה יפה. הכא אין איסור במליחה ביה״כ. ולא מיבעיא לדידיה שהוא פוסק כמ״ד אין עבוד באוכלים. כמ״ש בשמו במשנה ב׳ פי״ד דשבת אלא אף לרש״י והר״ב. דוקא לאורחא. אבל לביתיה לא. כמ״ש שם. ואע״ג דהתוס׳ פ״ז דשבת דף ע״ה. כתבו דמדרבנן אסור למלוח. אפילו למ״ד אין עבוד באוכלין. הכא בקדשים לא גזרו משום שבות כדאיתא בסוף עירובין דאין שבות במקדש. וכ״ש כשא״א לאכלו אלא ע״י כך ולא יתקיים מצות אכילתן ויבואו לבית הפסול:

ח **סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כו׳.** אין חייבין וכו׳. וכן הגירסא בכל הספרים והיא גי׳ נכונה דהוי טעמא דאין חייבין משום פיגול כו׳ כמו ברישא כדפי׳ הר״ב שם. אבל הרמב״ם בפ״ה מה״ת [הי״ד] כתב סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן והקטיר את הבזיכין לאחר שבת כו׳ נפסל הלחם. והרי הוא כקדשים שנפסלו וחייבין עליהן משום פגול נותר וטמא ע״כ. וכתב הכסף משנה שנראה שגירסתו בבבא זו וחייבין כו׳. ומסיק בטעמא. דברישא. כיון דלא סידר הבזיכין בשבת לא היה כח לחייב בהקטרתם משום פגול נותר וטמא. אע״פ שהוקטרו בשבת. אבל כשסידר הבזיכין עם הלחם בשבת חל על הבזיכין כח לחייב בהקטרתן משום פגול נותר וטמא כשיוקטרו. אע״פ שלא יוקטרו כמצותן. ואע״ג דתנן בפ״ק דמנחות [מ״ג] ובפ״ב דזבחים [משנה ג׳]. שאין חייבין עליו משום פגול עד שיקרב המתיר כמצותו. י״ל דלא אתי לאפוקי. אלא שלא יהא עירוב מחשבת פסול אחר. עם מחשבת הפגול. אבל בגוונא דנדון דידן לא. עכ״ד. ואני מצאתי גירסא זו בתוספתא פי״א. ולפי שהרמב״ם העתיק בבא זו לאחרונה אחר כל הבבות השנויות במשנתינו. וכבר העיר הכ״מ בזה ואמר שהקדים השלישית לזאת. לפי שדומה לבבא ראשונה. ע״כ. אני אומר שהרמב״ם לא העתיקה לבבא זו מן המשנה כלל אלא מהתוספתא. ולפיכך הניחה לאחרונה. אבל במשנתינו לא גרס כלל לבבא זו דסדר לחם ובזיכין בשבת. וכן לא נמצאת מפורשת בפירושו לא בנוסחא שלפנינו ולא בנא״י שבידי. אלא נראה דגורס בבבא זו סדר הלחם והבזיכין לאחר השבת וכו׳. והוא שכתב כך בחבורו [פ״ה מה״ת] סדר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטיר הבזיכין לאחר השבת הבאה. הלחם אינו קדוש ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת כו׳ והכ״מ הוסיף בבא זו בגי׳ המשנה ולפי דרכי ניחא טפי שאין להוסיף אלא חילוף גרסאות בלבד כמ״ש. כנ״ל והוא נכון מאוד:

**סדר הלחם ואת הבזיכין לאחר שבת.** והקטיר את הבזיכין בשבת פסול כיצד יעשה כו׳ וכן העתיק רש״י בפ׳ שתי מדות (מנחות ד׳ צ׳.) ובפ״ג דיומא ד׳

כ״ט. והכי מייתי לה התם בגמ׳. ונ״א ל״ג פסול. והכ״מ כתב שגי׳ הרמב״ם דל״ג פסול. שעל מ״ש בספר הרמב״ם בסוף דבריו שהתחלתי בהעתקתן לעיל אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת נפסל הלחם. כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת יניחם כו׳. כתב עליו הכ״מ וז״ל ואיני יכול להלום ל׳ אבל. ומצאתי בספר ישן לא נפסל הלחם ונראה דה״ג במשנה סידר הלחם והבזיכין לאחר השבת. והקטיר הבזיכין לאחר השבת נפסל הלחם. הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם. כיצד יעשה יניחנה כו׳. והטעם דכיון שסידר הלחם והבזיכין לאחר השבת לא נתקדשו ואע״פ שיבא יום השבת והם על השלחן. הלכך אם הקטיר הבזיכין לאחר השבת כלומר קודם שיגיע השבת. הלחם אינו קדוש מאחר שלא הונחו שם בשבת וגם לא הוקטרו בשבת. שהרי אין שם בזיכין ונפסל שאין לו תקנה עוד. ואינו קדוש [*שכ״כ שם הרמב״ם] כלומר שאין חייבין עליו משום פגול כו׳ אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם. דכיון דביום השבת היו הבזיכים עם הלחם על השלחן נתקדש הלחם. וז״ש רבינו לא נפסלה הלחם שזו היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו לא נפסל ולא כספרים דגרסי נפסל. ע״כ. אלא אמינא דכי ניים ושכב הכ״מ כתב להא מלתא דהיאך אפשר לחלק בין היו הבזיכים עם הלחם על השלחן בשבת או לא. ודבבא ראשונה דפסלה היינו בהוקטרו קודם שהגיע השבת. שהרי הרמב״ם כתב בהדיא באותה בבא הראשונה והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה. וכן לשונו ג״כ בפירושו. גם נתלבט מאד הכ״מ מאי נ״מ בשלא נפסל כיון דאין לו בזיכים שיוקטרו בשבת הבאה [*וא״ל שיש לו תיקון על ידי שיסדר עמו בזיכים אחרים בשבת זו. ויקטירם בשבת הבאה. ואח״כ יותר הלחם. דא״כ [לא] ה״ל למשנה ולרבינו להשמיט תיקון זה] ונדחק לומר דאפשר דכי אמרי׳ נפסל הלחם ישרף. וכי אמרי׳ לא נפסל היינו שלא ישרף עכ״ד. וזה דוחק גדול לכך נ״ל שנוסחת ספרים דידן דגרסי נפסל היא הנכונה וכן ראיתי בנא״י שבפי׳ המשנה. שכתוב בה ג״כ שתי הבבות הללו. הראשונה בסדורן של לחם ובזיכין כמצותן והוקטרו לאחר השבת. והשניה בהוקטרו בשבת בשתיהן כתוב פסול. ומשום לשון אבל שהוקשה להולמו אין לשנות הגירסא ולהחליפה מהן ללאו. וגם בנא״י שבפירושו כתב הל׳ אבל כו׳ ומסיים פסול וי״ל דלשון רווחא הוא כלומר אבל גם זה פסול. ובמשנה ב׳ פ״ק דמעילה [תנא נמי] אבל. ומפרש הר״ב כמו ברם. וכן פירשתי במשנה ח׳ פרק בתרא דר״ה. ויתכן שגם הרמב״ם ע״ד הרחבת הלשון כתב כן בכאן. לומר שאף בהוקטרו בשבת נפסל. ונמצא שגי׳ הרמב״ם במשנתינו כגירסת ספרים דגרסי פסול. וכגירסת רש״י. והיינו דמסיים וכתב כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסידרן לאחר השבת יניחם וכו׳ ואי לאו דגרס פסול היתה תקנה זו בלחם בלבד ולהביא בזיכין אחרים וכאי נמי דכתבו התוספות שאעתיקם בסמוך. אבל משום דגרס פסול לפיכך אין לו תקנה בשהוקטרו הבזיכין. ואין להתלבט עוד במה שנתלבט הכ״מ בזה. וגם גירסת ספרי הרמב״ם שבידינו נכונה. וגרס במשנתינו פסול כגירסת רש״י. מ״מ גי׳ נ״א גם היא נוסחת בעלי תריסין. והם התוספות כפי מה שראיתי לשונם בפרק שתי מדות [דף צ״ז]. וזהו כיצד יעשה שלא יבא דבר לפסול יניחנה עם הבזיכים לשבת הבאה א״נ מה יעשה מן הלחם אחר שהוקטרו הבזיכין. ע״כ:

**שאפילו היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום.** וליכא למגזר שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול כדאמרינן במשנה ה׳ פ״ט כמ״ש שם. דהכא פנים הוא ולאו כ״ע ידעי שכן אירע בזה הלחם אלא הכהנים כהנים ידעי טעמא דמלתא דכהנים זריזים ליכא למגזר. והתם חוץ כ״ע ידעי ואיכא למגזר שמא יאמרו כו׳ גמרא שם דף צ׳:

ט **אין פחות משנים ולא יתר על שלשה.** כלומר אין פחות משני ימים שעברו וכן ג׳ ולא קשיא דליתני לב׳ ולג׳. עיין בריש מסכת פרה:

**שני י״ט של ר״ה כו׳.** כתב הר״ב וא״ת הרי שנים עשר נינהו וכו׳ הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום. כך פי׳ בקונטרס. וכתבו התוס׳ דנראה דל״ק מידי דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה אותו היום קדש ולמחר קדש יום שני עיקר [כדתנן בפ״ד דראש השנה משנה ד׳] ומנינן [מיניה] יוה״כ ויחול אחר השבת ונוהגים אותו היום קדש חומרא בעלמא דלא ליזלזלו ביה לשנה הבאה. ואם קודם מנחה באו עדים לא עבדינן אלא חד יומא ומחרתו דהוא ע״ש חול. אע״פ שכבר אפו לחם הפנים מערב י״ט חוזרין ועושין אחרים לקיים לחם חם. כמו שנוכל יותר. וראשון נאכל בפדיון וכו׳. ומיהו קשה היכי חייל יוה״כ באחד בשבת. הא משמע בפרק החליל דלא מקלע באחד בשבת. אלא לאחרים שעושין לעולם אחד מלא ואחד חסר. ע״כ. ולא ידעתי מאי קשיא להו טפי על פירושם מעל המשנה עצמה. דתנן ואינו דוחה את יום צום. ומהאי טעמא דדחינן יוה״כ מיום א׳. הכי נמי דחינן ליה מיום ו׳. וכן במתניתין ז׳ כמ״ש שם וע״ש:

**ולא את יום טוב.** כתב הר״ב לפי שאין אופין ומבשלים ביו״ט. אלא מה שאוכל באותו היום בלבד. בפרק אלו עוברין (פסחים דף מ״ז) פריך מהכא למאן דאמר מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב [והכי מפרשינן ברפ״ב דביצה] דהשתא דשבת ביו״ט שרי דיו״ט ביו״ט מיבעיא ומשני שאני הכא דאמר קרא לכם ולא לגבוה. תוס׳. ומה שהקשו שם בתוספות מהואיל אי בעי פריק להו ואמרינן הואיל כמ״ש שם בס״ד. לפירוש הר״ב והרמב״ם דר״פ דלקמן דאין פודין טהורין וכך פסק הרמב״ם בחבורו בפ״ו מאיסורי מזבח לא קשה ולא מידי ופלוגתא דאמוראי היא בר״פ דלקמן וה״ל להתוספות לפרש דלאותו מ״ד הוא שהקשו:

**ואינו דוחה את יום צום.** חל יום הכפורים בערב שבת. אין לחם הפנים נאפה בו. רש״י. ועיין מ״ש לעיל במתני׳ [ד״ה שני י״ט כו׳] גם מ״ש במשנה ז׳:

# פרק יב

א **שנטמאו**. פירש הר״ב אבל לא נטמאו לא שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם. ברייתא בגמרא:

**משקדשו בכלי אין להן פדיון**. גמרא [*פשיטא [קדושת הגוף נינהו] סד״א הואיל ובעל מום אקרי טמא [כדפירש הר״ב בד״ה העופות כו׳] טמא נמי כבעל מום דמי דאפריק [ואע״ג דקדוש קדושת הגוף כי נפיל ביה מום מפריק] הכי נמי טמא לפרוק קמל״ן דלאו כי האי טמא קרייה רחמנא לבעל מום] דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמפריק. פירש רש״י לאחר שקדש בכלי שרת. ואפילו בהמה בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון:

**העופות**. לשון התוס׳ כשקדם הקדישן למומן מיירי. אבל קדם מומן להקדישן נפדין. כדתניא בתוספתא וכו׳. ע״כ. ובמקום משנתינו היא שנויה בתוספתא. והיינו דדייק הרמב״ם וכתב בפ״ו מאיסורי מזבח. הסלת וכו׳. והעופות וכו׳. שנפסלו או שנטמאו ואפשר דלענין טומאה נמי נשנו ולאחר מליקה. כגון עולה שאינה באה לכלי. שרת כלל. ולא הוה כבהמה שחוטה. שכתב רש״י לעיל. ולהכי איצטריך לאשמועינן:

**והעצים והלבונה וכלי שרת**. ואף על גב דלא קדושת הגוף נינהו. אלא מכשירי קרבן הם. אפ״ה הואיל ומנחות ונסכים טהורים אין להם פדיון הני אף על גב דנטמאו כטהורים דמיין עצים ולבונה לאו בני אשוויי [אוכלא] נינהו אלא הקדש משוי להו אוכלא. [ועיין מ״ש במשנה ה׳ פ״ד דזבחים] דעצים כמה דלא משפי להו לגזרין לא מתכשרי. לבונה נמי כמה דלא קדשה בכלי שרת לא מתכשרה. כלי שרת. נמי הואיל ואית להו טהרה במקוה. גמרא. והשתא לא משכחת להו טומאה. אלא לאחר דמתכשרו בכלי שרת. דמקודם לכן אינן ראויין לקבלת טומאה וכ״ש דאין להם פדיון דטהורים לגמרי הן. והיינו דלא עריב להו ותני בהדי מנחות ונסכים. אלא משום דהני לעולם אין להם פדיון. דמשום דקודם שקדשו בכלי שרת אין להם שייכות טומאה. והרמב״ם שבפ״ו מאיסורי מזבח. עריב ותני להו (ושלכולם אם) [וכתב שאם] נטמאו או נפסלו אין בהן פדיון אם הוא לאחר שנתקדשו בכלי שרת ואם קודם שנתקדשו נטמאו. או נפסלו. פודין. (ואף) [היינו משום דאף] על גב דנטמא לא שייך בהו קודם שיקדשו בכלי שרת. פסולה מיהא שייך בהו. והא כדאיתא והא כדאיתא:

**שלא נאמר אלא בהמה**. כתב הר״ב ואשמועינן במתניתין. דאף על גב דאשכחן בקדוש קדושת הגוף כו׳. העופות והעצים כו׳ דקדשו קדושת הגוף כו׳. [*וכן משמע מפירש״י] [ד״ה והעופות] ותמיהני דהא אמרינן דמכשירי קרבן לאו קדושת הגוף הן והרמב״ם [*לא פי׳ כלום בזה. וניחא דהוי כמשמעה שכל שאין בהמה אין בו פדיון. ובחבורו פ״ו מהלכות איסורי מזבח [ה״ד] כתב. שנאמר והעמיד והעריך כל שישנו בהעמדה נערך. ואלו אינן בכלל העמדה. ע״כ וכ״כ עוד בפ״ה מהלכות ערכין [ה״ט] ובשום מקום לא הראה לנו מקום הכ״מ וגם לא העיר עליו למה נקט טעמא אחרינא ממשנתינו דנקטה על העופות וממאי דאתמר עלה בטעמא דאינך ואפשר לי לומר דניחא ליה למנקט דרשה ממקרא הכולל לכולם לעופות ואינך. וגם זה דוחק בעיני]:

ב **הרי עלי שני עשרונים כו׳**. וצריכא דאי אשמועינן הך קמייתא משום דאמר במחבת וקא מייתי במרחשת [מש״ה לא יצא] אבל הכא דאידי ואידי [כלי שנדר ושהביא] במחבת ואידי [ואידי] במרחשת אימא ידי נדרו נמי יצא. ואי אשמועינן הך משום דקא פליג להו אבל התם דלא פליג להו אימא לא. צריכא. גמרא:

**[*הרי אלו פסולין**. עיין בפירוש הר״ב בסוף המשנה]:

**אמרו לו בכלי אחד נדרת כו׳**. יראה לי דהה״נ ברישא א״ל במחבת נדרת אלא דבמאי דסליק אשמועינן וה״ה לרישא. והרמב״ם בפי״ז מהלכות מעשה הקרבנות העתיק המשנה כצורתה:

ג **הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים**. כתב הר״ב. וכגון שאמר אילו הייתי יודע וכו׳. ומיהו ברפ״ב דנזיר באומר הריני נזיר מן הגרוגרות. סברי ב״ה דלא הוי נזיר שלא נדר כדרך הנודרים. דדוקא גבי מנחה יביא מן החטים. משום דשעורין שייכי גבי מנחה. כדאשכחן מנחת העומר ומנחת קנאות דבאות שעורין ולמנחה מעליא אכווין. אבל גרוגרות לא שייכי לנזירות. ומעיקרא כי אמר הריני נזיר לא היה בדעתו [לנזירות] כלל. תוס׳. והכא לא דמי למתני׳ ה׳ פ״ז. באומר תודה מן החולין ולחמה מן המעשר דיביא לחמה מן החולין ולא בדקינן ליה. משום דהתם מאי בדיקה בעי. נדר גמור נדר. אלא שרוצה להביא מהמעשר. ואינו יוצא י״ח בזה. ומשום דהדר ביה כי אמר מן המעשר לא מצי למיהדר משום אמירתו לגבוה כו׳ כדכתיבנא שם בשם התוספות:

ד **אמר ר״ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ואינם נבללים זה עם זה**. פירש הר״ב שנמצאת זו חסרה וזו יתירה. עיין מ״ש בפ״ט משנה ד׳:

**אלא עד ששים יכולים להבלל**. כתב הר״ב והאי תנא סבר לה כראב״י דאמר בפרק שתי מדות [משנה ג׳] אפילו מנחה של ס׳ עשרונים. אין לה אלא לוג.

וכ״כ רש״י דאליבא דראב״י נקט לה. וקשיא דא״כ משנה זו כולה נדחית מהלכה. דדברי ת״ק נדחין מפני הקושיא האמתית שיקשה עליו ר״ש. ודברי ר״ש נדחין ג״כ כיון דלעיל שם פסקו הרמב״ם והר״ב דלא כראב״י. וא״כ למה שתקו בכאן ולא פירשו דמשנה זו דחויה היא. ולא עוד אלא שהרמב״ם כתב וטעם רבי שמעון ודאי אמת. וגם ראיתי בחבורו שכתב בפ׳ י״ז מהקרבנות [ה״י] אין היחיד מביא מנחה בכלי אחד יותר מס׳ עשרון וכו׳. שאין יכולין להבלל כאחד אלא ששים. אבל יתר על ששים אין נבללים וכו׳. ושם פרק ב׳ כתב. דמדידת שמן של מנחת יחיד בלוג שבמקדש. כמנין העשרונות מנין הלוגים. והיינו דלא כראב״י. אבל לשונו בפירושו בטעם ר״ש כך הוא. אע״פ שזכרנו בפרק [שלישי] של מסכת זו שבלילה אינה מעכבת ע״מ שתהא המנחה מועטת עד כדי שאם רצה לבלול אותה שיוכל לבלול. אבל היתה מרובה עד שא״א לבלול אותה בבת אחת [א״א בלא] בלילה. עכ״ד. ונראין דבריו דלאו מטעם ראב״י קאמר לה ר״ש. אלא דאפילו לת״ק דראב״י דלכל עשרון מביא לוג. אפ״ה כל שהעשרונות יותר על ששים מתוך שהסלת רב הוא. א״א להבלל יפה. אפילו יהיה לו לוגים כמספר העשרונות. והשתא משנתינו הלכה היא ומטעמא דר״ש. ומ״מ על מ״ש הרמב״ם אין היחיד מביא [מנחה] בכלי אחד כו׳ קשיא מאי דייק למכתב יחיד והכ״מ בשם הר״י קורקוס כתב וז״ל דקדק רבינו לכתוב אין היחיד מביא. לרמוז מה שאמרו שם שהצבור מביא ביו״ט ראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד עשרון ע״כ. ולא הבינותי דבריו. שהרי אף הצבור אין מביאין בכלי אחד כדאמר ר״ש. לכך נ״ל בהפך דאילו צבור אין מביאין בכלי אחד אפילו פחות מזה דלא אשכחת קרבנות צבור בפעם אחת שיהו בלילתן שוה. בכל כך עשרונות:

**עד ששים יכולים להבלל.** כתב הר״ב דהכי קי״ל דכל הראוי לבילה כו׳ וטעמא. כתבתי בפ״ג מ״ב:

**חסר קרטוב.** פי׳ הר״ב רביעית של רביעית הלוג. וא״כ הוא אחד מט״ז בלוג. וכן לשון הכף נחת. וקשה דברפ״ג דמקואות. וכן בסופו. גם בפ״ז משנה ב׳. פי׳ שהוא חלק מס״ד בלוג. אבל פירושו דהתם נכון דהכי איתא בגמרא פ״ה דב״ב דף צ׳. שהוא אחד משמנה בשמינית הלוג. ולהר״ב הטעהו לשון הרמב״ם שבפירושו בכאן. שכתוב שם הקרטוב שתי שמינית הרביעית ע״כ. ופשוט ששתי שמינית הן רביעית. ונתחכם הר״ב לקצר הלשון. אבל נפלאתי מאד איך לא שת הר״ב אל לבו. שא״א לומר שכן יצא מידי הרמב״ם עצמו להאריך ולקלקל הלשון. ומצאתי בנוסחת א״י שכתוב חצי שמינית הרביעית ע״כ. והיינו שמינית שבשמינית:

**אינו יכול לטבול בהן.** עיין מ״ש בזה בריש פ״ג דמקואות:

**אין מתנדבים לוג שנים וחמשה וכו׳.** עיין מ״ש בפרק דלקמן משנה ה׳. וכתבו התוס׳ תימה דכי היכי דאמרינן גבי מנחות [במשנה ג׳] דאם אומר חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים. הכא נמי נימא כי אמר לוג או שנים יביא שלשה שהם נסכי כבש וכי אמר חמשה יביא ששה שהם נסכי פר. ושמא הכי נמי היכא דאמר הרי עלי אבל הכא בנדבה דיש לוג אחד. או שנים לפניו. ואמר הרי אלו לנסכים. ובגמרא איבעיא להו יש קבע לנסכים כו׳ כגון דאייתי חמשה אי אמרת אין קבע מקריב ד׳ ואידך הוי נדבה [וימכר ויפלו דמיו לנדבה או יקרב הוא עצמו עם ב׳ לוגין אחרים לתמיד דצבור] ואי אמרת יש קבע עד דממלי להו לא קרבי. פירש בקונטרס כגון דאמר הרי עלי כך וכך [לוגין] *)למדה. עכ״ד התוס׳. ובגמ׳ בעי רב אשי למיפשט ממתניתין. דקתני חמשה דומיא דשנים מה שנים לא חזו כלל. אף חמשה נמי לא חזו. ודחי מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא. ושמעינן מיהא דמתני׳ נמי בגוונא דאיבעיא היא והדרא תמיהת התוספות לדוכתא. אמאי בלוג ושנים לא יביא וימלא כמו במנחות. גם דברי הרמב״ם בפרק י״ז מהקרבנות. כתב בין בנדר בין בנדבה. לכך נראה לי לתרץ דשאני מנחה דנדבתה כתיבא בהדיא. משא״כ נדבת יין דלאו בהדיא כתיבא. אלא מאזרח. כמ״ש בפרק דלקמן משנה ה׳. וכיון דלאו בהדיא כתיב לא נוכל לחייבו עד דפריש. אא״כ מטעם דיש קבע וההוא איבעי לן. ותו אי לא מסתפינא. דדינא רבה נפקא בהכי ולית מאן דמשתמיט לאורויי הכי. אמינא אנא דמתני׳ דתנן אין מתנדבים לוג כו׳ לגופה איצטריך. לאשמועינן דנדבת יין אינה באלו המניינים אלא היא במנינים המפורשים האחרים. אבל אין ה״נ שאם התנדב לוג כו׳. ובדקוהו ואמר אילו הייתי יודע כו׳ הייתי נודר כך וכך. שמחייבין להביא ולהשלים השיעור. והא דאיבעיא לן בחמשה אי מלי לה. היינו כי היכי דלא צריכי לבדקו. וא״נ דאיבדק ואמר שלא היה נודר יותר דאפ״ה חייב:

**ומשה ולמעלה.** כתב הר״ב דשבעה חזו כו׳. ותשעה חזו לכבש ופר. [וכ״כ] רש״י. והרמב״ם מסיים או כדי נסכי ג׳ כבשים. ומ״ש עשרה חזו לאיל ופר. מסיים הרמב״ם או שני כבשים ואיל. ומ״ש י״א חזו לשני אלים ולכבש. ומשמע דכך הוא מביא. ובגמרא אמר אביי אם תמצא לומר אין קבע לנסכים [הא אין קבע לנסכים] אבל אי יש קבע מיבעי לי מאי. גברא לשני פרים קא מכוון. ועד דממלי להו לא קרבי. או דלמא לשני אילים וכבש אחד קא מכוון [ובתוספות פירשו אמאי לא בעי ליה בשבעה] תיקו. ומיהו אין לתפוס להר״ב בזה. דכי היכי דחמשה דתנינן אמרינן הא כדאיתא והא כדאיתא. הכא נמי הא דתנן ומשה ולמעלה. הכי נמי הא כדאיתא והא כדאיתא אבל על הרמב״ם בחבורו [בפרק י״ז מהמ״ק] אני תמה דלא פירש זה:

ה **מתנדבים יין.** [*טעמא כדלקמן בשמן שכן ראיתי בת״כ. ומ״ש הר״ב שמנסכו לשיתין] טעמא כתבתי במשנה ב׳ פ״ו. וגם על מ״ש הר״ב בכאן דמנסכו לשיתין הארכתי שם בס״ד:

**מתנדבים שמן**. כתב הר״ב וקומצו כו׳. הכי אמר שמואל ספ״י דזבחים. ומפרש מאי טעמא דאמר קרא קרבן מנחה [דמצי למכתב כי תקריב. וכתב קרבן יתירה לדרש] מלמד שמתנדבים שמן. וכי מנחה. מאי מנחה קומצה ושיריה נאכלין [אף שמן קומצו ושיריה נאכלין]. ומיהו ודאי דלקמצה בפס ידו כדרך קמיצת המנחה א״א אלא שמפריש בכלי שיעור קומץ שהוא כשני זיתים. כמ״ש הר״ב במשנה ד׳ פ״ג. ועיין מ״ש בספ״י דזבחים. [*והא דמפקינן הכא שמן מקרבן. ולעיל כתבתי יין. תרווייהו מפקינן בת״כ. ועיין בר״פ דלקמן משנה ג׳ מ״ש שם עוד בס״ד]:

**שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו**. לשון הר״ב הוא קרב בפני עצמו אע״פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעכב המנחה. דהא במשנה ה׳ פ״ג לא תנן דיין מעכב המנחה. אבל קשה מאי בעי להכי תיפוק ליה כמשמעותן של הדברים שהיין בפני עצמו ממש קרב. וכדפירש בשמן דלא אשכחן דליתו בכלי בפני עצמו. ולשון רש״י. אינו מעורב במנחה:

## פרק יג

א **הרי עלי עשרון יביא אחד**. פשיטא. וכן עשרונים נמי פשיטא דמיעוט [עשרונים] שתים. פירשתי ואינו יודע כו׳. איצטריך ליה. גמ׳:

**יביא איזה שירצה**. פי׳ הר״ב מחמשת המנחות דחמשה הן. כדפי׳ הר״ב לקמן. וכתבו התוס׳ אבל במנחת נסכים לא אכוון אע״ג דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום [כמ״ש הר״ב בסוף פרק דלעיל] דסתמא דעתיה אמנחות המפורשות ורגילות לבא בפני עצמן ולא בגלל זבח. ע״כ:

ב **רבי אומר יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים**. פירש הר״ב. כיון דאמר מנחה. דמשמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה כו׳. אבל במשנה דלעיל לא פליג דההיא באומר פירשתי עשרונות. אבל לא קבעתים בכלי אחד דמייתי ששים עשרונות בס׳ מאני. גמ׳ לעיל. וקשיא לי דא״כ אמאי סגי לעיל בס׳ כיון דלא קבעה בכלי אחד. דלא אמרן בפרק דלעיל משנה ד׳ דאין מביא אלא ששים אלא בכלי אחד משום דאין ראוי להבלל. וז״ל הרמב״ם בפי״ב מהקרבנות המנחות הבאות בנדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אלף עשרון. ע״כ. וא״כ היה לנו לחייבו עד שיאמר לא לכך נתכוונתי. כדתנן לקמן במשנה ד׳. ונ״ל דהכא דמי טפי למתניתין ה׳ דיביא כיום המרובה. דהא ס׳ עשרון יום מרובה הוא כדלעיל:

**מאחד ועד ששים**. כתב הר״ב שנמצא מביא בין הכל אלף תת״ל עשרון. בברייתא. ופירשו התוס׳ כיצד קח בידך מאחד ועד ששים וצרוף תחלתן לסופן עד האמצע. כגון אחד וששים הם ס״א ב׳ ונ״ט הם ס״א ג׳ ונ״ח הם ששים ואחד. כן תמנה עד שלשים דשלשים ושלשים ואחד הם ששים ואחד. ויעלה לך שלשים פעמים ששים ואחד. ע״כ:

ג **הרי עלי עצים**. דת״ר קרבן [נפש כי תקריב קרבן מנחה] מלמד שמתנדבין עצים וכה״א דעצים אקרי קרבן והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י׳:ל״ה) [*ובס״פ דלעיל מפקינן יין ושמן מקרבן. וה״נ מפקינן עצים מקרבן שכן שנוי בת״כ. ואע״ג שיש עוד קרבן מיותר. דהך דהכא ודלעיל איתא במנחות סלת ואידך גבי מאפה תנור הא דריש לה התם בת״כ ות״ק דבספ״ה. שלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ומייתי לה התם בסוגיא. כמ״ש שם בס״ד ושם כתבתי דאף לר״ש דהתם איצטריך. ועיין עוד לקמן]:

**לא יפחות משני גזירים ותנן נמי הכי בספ״ו דשקלים ופי׳ הר״ב ודוקא המתנדב עצים סתם**. אבל הרוצה להביא אפילו עץ אחד יביא. וכ״כ התוספות בכאן מגמרא ירושלמי דשקלים:

**[*לבונה**. ה״נ מרבינן לה בת״כ מקרבן דלעיל דמרבינן מיניה יין ושמן עצים]:

**לא יפחות מקומץ**. ה״נ תנן לה התם. ופי׳ הר״ב שזהו שיעור הלבונה הבאה עם המנחה דכתיב והרים ממנו כו׳. והכי איתא הכא בגמ׳ ואע״ג דבפרק קמא משנה ג׳ פירש הר״ב דבשני קרטין כשירה ויליף לה מקרא. היינו בדיעבד ומיהו הכא דנודר בלבונה בפני עצמה לא יצא אלא בקומץ דלהכי איצטריך על המנחה דבהדי מנחה אין. בפני עצמה לא. ואיכא מאן דאמר דבבאה בפני עצמה [נמי פליג. והיא] פלוגתא דאמוראי בפ״ק דף י״א והרמב״ם פרק ט״ז מהקרבנות העתיק לשון משנתינו ועיין עוד בפי׳ הר״ב דשקלים שכתב דוקא בסתם כו׳. כדלעיל בעצים. [*וכתבו התוספות דבירושלמי דשקלים פליגי אי לשיעור יד הבעלים. או לשיעור יד כהן. ע״כ. והרמב״ם בחבורו שם העתיק לשון המשנה]:

**המעלה את הקומץ בחרץ חייב**. כתב הר״ב ובהאי כללא הוי נמי המעלה קומץ בפנים כו׳. וכ״כ רש״י. וכתבו התוס׳ וא״ת ומי סתם לן תנא כר״א דפי״ג דזבחים מ״ד דרבנן מחייבי בכזית בחוץ. וי״ל דקומץ דנקט לאו לאפוקי כזית. אלא לאפוקי מאידך דר״א מ״ו דאמר בשני בזיכי לבונה עד שיקריב שני קומצים. ולפי׳ זה לא מיירי בקומץ דסלת. ע״כ. וקצת קשה דא״כ ה״ל לשנות תחלה שני בזיכין כו׳:

**ושני בזיכין טעונים שני קומצים**. יליף לה בת״כ בג״ש דנאמר כאן אזכרתה וגבי קומץ אזכרתה. מה להלן מלא הקומץ. אף כאן מלא הקומץ. והיינו שני קמצים מלא הקומץ לסדר זה ומלא הקומץ לסדר זה. תוספות פ״ק דף י״א:

ד **הרי עלי זהב**. *)זה לבדק הבית. הרמב״ם:

**לא יפחות מדינר זהב**. כתב הר״ב. והוא שיאמר מטבע של זהב. דאי לא. דלמא נסכא דדהבא קאמר דהיינו חתיכה של זהב. גמ׳. ובספ״ר דשקלים פי׳ הר״ב מביא אפילו צנורא שהיא כמין מזלג קטן. והוא מירושלמי דהתם והביאוהו התוס׳ דהכא ופירשו דנסכא היינו כדי לעשות צנורא. ע״כ. אבל הרמב״ם בפ״ב מהלכות ערכין [הלכה יו״ד] כתב יביא לשון של זהב. יהיה משקלה. כדי שיאמר לא לכך נתכוונתי. ע״כ. סובר דירושלמי וגמ׳ דידן פליגי. ובגמרא אדמוקמינן דאמר מטבע פריך ודלמא פריטי. אמר רב פפא פריטי דדהבא לא עבדי אינשי:

**כסף לא יפחות מדינר כסף**. גמרא ודלמא נסכא. אמר רבי אלעזר דאמר מטבע. ודלמא פריטי אמר רב ששת באתרא דלא סגי פריטי דכספא:

ה **הרי עלי יין לא יפחות מג׳ לוגין**. דת״ר אזרח [בפרשת נסכים כתיב (במדבר ט״ו:י״ג) כל האזרח יעשה ככה וכולה קרא יתירה הוא] מלמד שמתנדבים יין. וכמה שלשה לוגין. [דבציר מהכי לא חזי] . ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף. ת״ל יהיה. יכול יפחות. ת״ל ככה. ועיין פ׳ דלעיל משנה ד׳:

**שמן לא יפחות מלוג**. פי׳ הר״ב שהפחות שבמנחה עשרון סלת. והיא טעונה לוג שמן. דשמן דבא בנדבה גמרינן ממנחת נדבה דתניא קרבן כלומר וכי תקריב קרבן מנחה מלמד שמתנדבין שמן [*כמ״ש בס״פ דלעיל] ודון מינה ומינה מה מנחה בלוג אף שמן בלוג. ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרא. דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין. הכי אמרינן בגמרא הכא וספ״י דזבחים. ואני תמיה דברפ״ד דשבועות פליגי ר״מ ורבנן ולרבנן דון מינה ואוקי באתרא והסוגיא כי הכא דאמרוה קמיה דרב פפא [*וקשיא דרבנן אדרבנן] וכ״ש דהתם הלכה כרבנן והכא כתבו הרמב״ם והר״ב דאין הלכה כרבי. וצריך לי עיון. ועיין מ״ש במ״ב פ״ז דזבחים:

**פירשתי ואיני יודע מה פירשתי**. מן היין או מן השמן. רמב״ם ספי״ז מהקרבנות:

**כיום המרובה**. כתב הר״ב כיו״ט ראשון כו׳. דה״ל י״ג פרים וכו׳. וד׳ מוספים ב׳ מוספי דשבת. וב׳ מוספי דחג. לא דק אלא ב׳ תמידי היום ה״ל לחשוב במקום ב׳ מוספי דחג. ולכן ראוי ה״ל שיכתוב וד׳ כבשים ב׳ מוספי שבת וב׳ תמידי היום. וכן הוא בפירושו פרק דלעיל מ״ד. ומ״ש עוד ושעיר אחד ג״כ לפום ריהטא כתב כן. דהא חטאת הוא ואין לחטאת נסכים. כדתנן בפ״ט מ״ו. ומ״ש והנסכים הצריכים לכולם ק״מ לוג. שכן שנינו שם מ״ג ששה לפר. הרי לי״ג פרים ע״ח לוגין. שלשה לוגין לכבש. הרי לי״ח כבשים נ״ד לוגין. ארבע לאיל. הרי לשני אילים ח׳ לוגין וזה המספר שוה לשמן וליין:

ו **הרי עלי עולה יביא כבש**. רבי אליעזר בן עזריה אומר. או תור או בן יונה. כתב הר״ב. דל״פ מר כי אתריה ומר כי אתריה. גמ׳. וכתבו התוס׳ אע״פ שהיו רגילין לקנות קרבנות בירושלים כדאמרינן [בפ״ז דשקלים מ״ב מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה [והיינו בירושלים] ואמרו [בספ״ק דכריתות] מעשה ועמדו קינים ברבעתים מכל מקום דעת הנודר לפי מה שרואה בעיר ע״כ:

**איל וגדי**. ולשון הר״ב איל ושעיר וגדי. וכ״כ רש״י. וז״ל התוס׳ ה״ג יביא פר עגל ואיל שעיר גדי וטלה. וי״ס דלא כתיב שעיר ועל כרחין גרסינן ליה כדקתני גבי שלמים שעירה. ע״כ. אבל הרמב״ם כתב וז״ל ושם [טלה] נופל על כבש ועל עז ע״כ. אלא דאי הכי לא לגרוס גדי שהוא בן שנה. כמו הכבש. כמ״ש הר״ב במשנה דלקמן:

ז **יביא פר ופרה**. עגל ועגלה. ג״כ דעת ר׳. הרמב״ם:

**איל ורחל**. פי׳ הר״ב. רחל נקבה בת שתי שנים. וה״ל לפרש איל בן שתי שנים כדתנן במ״ג פ״ק דפרה:

**גדי וגדיה שעיר ושעירה טלה וטליה**. וכן גי׳ הר״ב אבל במשנה שבגמ׳ גרסינן שעיר ושעירה קודם גדי וגדיה. וכדתנן לעיל וכך נראה דשונה אותם כסדר גדלם:

ח **ונסכיו היין והסלת שמביאין עם הקרבן הם נקראים נסכים**. כמ״ש הרמב״ם ברפ״ב מהלכות הקרבנות וכבר כתבתי זה במ״ג פ״ד דזבחים:

ט **רבי אוסר**. כתב הר״ב לכתחלה. ואירישא יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול [*שבכל מקום שנים חשובים מאחד. אפילו שניהם שוים רש״י] נמי פליג אלא דנטר להו לרבנן עד דמסקי למלתייהו והדר מפליג עלייהו תדע דקתני כבש זה עולה ונסתאב יביא בדמיו איל ור׳ אוסר ש״מ גמ׳:

**איל זה עולה כו׳ יביא בדמיו כבש**. ובריש נמי שור זה כו׳. אפי׳ הביא בדמיו איל אחד יצא. הרמב״ם. פט״ז מה״ק:

**הבינוני שבהן הקדש**. כתב הר״ב. אף הבינוני שבהן הקדש וכו׳. והיכי עביד כו׳. ממתין לבינוני עד שיומם כו׳. גמ׳. ופשיטא. דהה״נ אם הומם הגדול דמיחל בבינוני. אלא שצריך שיביא ג״כ בדמים היתרים:

י **בבית חוניו**. פי׳ הר״ב בית המקדש שבנה חוניו בנו של שמעון הצדיק כו׳. לימים נתקנא כו׳ נראה שאע״פ שנתמנה להיות כ״ג עדיין לא עבד אלא שנמנו וגמרו שיהא הוא הכ״ג ופסקו לו הגדולה. ולימים כשהיה לו להתחנך ולעבוד נתקנא כו׳ ובברייתא ואע״פ כן נתקנא בו כו׳. ומ״ש הר״ב והעמידו אצל המזבח. בברייתא. ומסיים הרמב״ם ללמדו איך יעבוד. לא שיגע בשום עבודה מן העבודות. מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים ע״כ. ומ״ש הר״ב

והעלה עליו לשם ה׳ כרבי יהודה בברייתא וה״נ דיקא מתני׳ דקתני ואצ״ל לדבר אחר. מכלל דבית חוניו לאו ע״ז הוא. וכתבו התוס׳ תימה הרי יש כאן איסור שחוטי חוץ. ונראה דלבני נח היה מעלה. לנכרים הנודרים נדרים ונדבות. ע״כ. והרמב״ם כתב והקריב עליו קרבנות לשם יתברך וכן אמרו בית חוניו לאו בית ע״ז הוא אלא שעבר על מה שנאמר (דברים י״ב:י״ג) פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ונאספו עליו כת שקורין קבטצר עם כל הנלוים עליהם וקרא אותן לעבודת השם ובאו אליו וגדל ענינו ביניהן ומנוהו כהן וכבדו אותו בית. והיו המצריים עובדים בו לשם ומקריבין קרבנות כפי מה שלמד אותן. ונתקיים דבר ה׳ על ידי ישעיה [י״ט י״ט] ביום ההוא יהיה מזבח לה׳ בתוך ארץ מצרים וגו׳ ע״כ הנה לדבריו היו מקריבים קרבנות נכרים וגם ישראלים אלא שישראלים עברו על פן תעלה וגו׳:

**שאקריבנה בבית חוניו**. אין שייך כאן תפוס לשון ראשון ואחרון [דמתני׳ ג׳ פ׳ דלעיל] דהוי כאומר עד בית חוניו מצינא דאטרח כדלקמן. תוס׳. ואע״ג דבעולה לא אמרי׳ האי טעמא היינו משום דס״ל דשם עולה יש עליו וחייב כרת ומ״מ סברא הוא שמשום כך הוא אומר בבית חוניו דלא מצי מטרח:

**[*יגלח**. וכבר ביארנו בנזירות [שענין] תגלחת נזירות הבאת קרבנותיו. הרמב״ם. ועיין בפ״ב דנזיר מ״ה:

**ואם גלח בבית חוניו לא יצא**. לשון הר״ב. אלא יחזור ויגלח במקדש בירושלים. לא ידעתי למה הוסיף בירושלים ועיין לקמן]:

**אם גלח בבית חונו יצא**. כתב הר״ב דהאי גברא שנדר בנזיר כדי שיגלח בבית חוניו. לצעורי נפשיה נתכוין כו׳. דהכא ליכא למימר דנעשה כאומר ע״מ שלא אתחייב באחריות קרבנותי. דנזיר כמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר. גמ׳:

**יצא**. ומשום שחוטי חוץ נמי לא מחייב. רש״י בגמ׳ [*וכדכתב הר״ב דלא חל שם נזירות עליו. וכתבו התוס׳ פ׳ אע״פ דמס׳ כתובות דף נ״ו ע״א. דאמאי הא מתנה על מה שכתוב בתורה ותנן במ״ד פרק ב׳ דנזיר האומר הריני נזיר ע״מ שאהיה שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן. וטעמא משום דמתנה וכו׳ [כמ״ש הר״ב שם] ואור״י דלא אמרי׳ מתנה כו׳ תנאו בטל. אלא היכא שמתכוון לעקור מ״ש בתורה. אבל הכא סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואין מתכוין לעקור. לית לן למילף מתנאי דבני גד ובני ראובן. עכ״ל:

**בירושלים**. להכי איצטריך בירושלים לאשמועינן דבנוב וגבעון היו מותרים לשמש כ״ש בזמן הזה שאין שירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחלה כן כתבו התוס׳ בשם תשובת רש״י]:

**כבעלי מומין חולקין ואוכלין**. מפורש ברפי״ב דזבחים:

**יא ללמד שאחד המרבה ואחד הממעיט**. עיין מ״ש בזה בס״ד בסוף פ״ב דאבות: